İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL'UN DIŞLANMA MEKÂNLARI: CİNSİYET ODAKLI KENT PARÇASI VE ALTKÜLTÜR MESKEN İNCELEMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ceren BALKAN

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Eylül 2016

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL'UN DIŞLANMA MEKÂNLARI: CİNSİYET ODAKLI KENT PARÇASI VE ALTKÜLTÜR MESKEN İNCELEMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ceren BALKAN
(502131045)

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İpek AKPINAR

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502131045 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Ceren BALKAN, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "İSTANBUL'UN DIŞLANMA MEKÂNLARI: CİNSİYET ODAKLI KENT PARÇASI VE ALTKÜLTÜR MESKEN İNCELEMESİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. İpek AKPINAR** .....
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Nurbin Paker Kahvecioğlu** .....
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Didem Kılıçkıran .....
Kadir Has Üniversitesi

Teslim Tarihi : 09 Eylül 2016
Savunma Tarihi : 19 Eylül 2016

Canımın içi anneanneme,

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca katkıları, önerileri ile yolumu aydınlatan, önüme çıkardığı fırsatlar ile eşsiz deneyimlere sahip olmamı sağlayan, her zaman müteşekkir hissedeceğim, sadece akademik olarak değil hayatın her alanında anlayışını, desteğini daimi olarak hissettiğim danışmanım Doç. Dr. İpek Akpınar'a; ufuk açıcı konuşmaları ile kısıtlı zamanlarından bana ayırmış ve desteklerini esirgememiş olan hocalarım Doç. Dr. Didem Kılıçkıran'a ve Yrd. Doç. Dr. Burkay Pasin'e; tez yazma sürecinin hem eğlenceli hem sıkıntılı bütün evrelerini beraber atlattığım tüm dostlarıma; bu zorlu süreçte desteklerini bir an olsun bile eksiltmeyen, sevgilerini ve güvenlerini her an katlanarak arkamda bildiğim, özverilerin en büyüğünü her zaman göstermiş olan ve düştüğüm anlarda beni motive etmeyi her zaman başarabilen canımın içi aileme: anneme, babama, ablama; tez yazım sürecimde kendisini kaybettiğim, beni büyüten ve üzerimdeki emeklerini asla ödeyemeyeceğim, yüzümü her zaman güldürmüş, hayatımdaki en değerli varlık olmayı hep sürdürecek olan biriciğim, en yakın arkadaşım anneanneme; benimle, olabilecek en samimi biçimde hayatlarını paylaşan, hikayesini anlatan değerli görüşmecilerime; kimi zaman çok severek gerçekleştirdiğim, kimi zaman da çok zorlandığım bu süreçte en ufak desteğini gördüğüm herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Eylül 2016

Ceren BALKAN
Mimar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
KISALTMALAR ..... **ix**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xi**
ÖZET ..... **xiii**
SUMMARY ..... **xv**
1. GİRİŞ 1
1.1 Tezin Amacı 3
1.2 Tezin Yöntemi 3
1.3 Tezin Kapsamı 4
2. ALTKÜLTÜR MEKÂNIN UNSURLARI: CİNSİYET, KİMLİK, ÖTEKİLİK **7**
2.1 Şehir ve Beden İlişkisi 10
2.2 Toplumsal Belirlenmişlik Hali: Yerin Cinsiyeti 13
2.3 İktidar ve Kimlik İnşası / Dışlama Mekanizmaları 17
2.4 Kimlik Politikasının/Normlarının Geçersizliği: Queer Kuram 22
2.5 Altkültür Oluşumu ve Mekânları 26
3. İSTANBUL ODAĞINDA BİR ALTKÜLTÜR OLUŞUMU: TRANS BİREYLERİN MEKÂNSAL İZİNİN SÜRÜMÜ **33**
3.1 Beyoğlu-Cihangir: Trans Kimlik Özelinde Ülker Sokak 51
3.1.1 Tarihsel Süreç 51
3.1.2 Söylem Analizleri 55
3.1.3 Fiziksel Mekân Analizleri 59
3.2 Tarlabaşı: Trans Kimlik Özelinde Küçük Bayram Sokak 69
3.2.1 Tarihsel Süreç 69
3.2.2 Söylem Analizleri 73
3.2.3 Fiziksel Mekân Analizleri 80
3.3 Avcılar: Trans Kimlik Özelinde Meis Sitesi 96
3.3.1 Tarihsel Süreç 96
3.3.2 Söylem Analizleri 97
3.3.3 Fiziksel Mekân Analizleri 104
4.SONUÇ **119**
KAYNAKLAR **1223**
EKLER **129**
ÖZGEÇMİŞ **145**

KISALTMALAR

AKM **:** Atatürk Kültür Merkezi
TDK **:** Türk Dil Kurumu

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : İkinci Bölüm Kapsamında İrdelenecek Yazar-Alt Başlık Eşleşme Haritası **9**
Şekil 2.2 : Bölüm 2.1 Şehir ve Beden Başlığı Kapsamında Öznesinden Direkt Olarak Etkilenen Kentsel Mekân Grafiği. **12**
Şekil 2.3 : Bölüm 2.2 Yerin Cinsiyeti Başlığı Kapsamında Belirli Cinsiyetlere Ait Kent Parçalarının Oluşum Grafiği. **17**
Şekil 2.4 : Bölüm 2.3. Dışlama Mekanizmaları Başlığı Kapsamında Kimlik Unsurlarının Sınırlandırma Performansına Dönüşümü Grafiği. **21**
Şekil 2.5 : Bölüm 2.4. Queer Kuram Başlığı Kapsamında Kimlik Normlarının Yıkılışı Grafiği. **26**
Şekil 2.6 : Bölüm 2.5. Altkültür Oluşumu Başlığı Kapsamında Altkültürlerin Mekânsal Ayrışması Grafiği. **28**
Şekil 2.7 : İkinci Bölüm Kapsamında İrdelenen Kavramların Gösterimi. **30**
Şekil 2.8 : İkinci Bölüm Kapsamından Yerin Analizine Geçiş Şeması. **31**
Şekil 3.1 : Mekânın Katmanları. **34**
Şekil 3.2 : Trans bireylere yönelik şiddet söylemlerine dair 22 Mart 1986 Tan Gazetesi Haberi. **36**
Şekil 3.3 : Şubat 1964 Tarihli Hürriyet Gazetesi Haberi. **39**
Şekil 3.4 : 13 Haziran 1981 gününe ait Milliyet Gazetesi Haberi. **39**
Şekil 3.5 : 15 Ekim 1996 Milliyet Gazetesi Haberi. **41**
Şekil 3.6 : Trans Kimliğin Tarihsel Çizelgesi ve Eş Zamanlı Olarak Çıkan Haberlerin Çakıştırılmış Tablosu **44**
Şekil 3.7 : İstanbul'un Queer Mekânları ve Kent İçerisinde Konumlanışı. **45**
Şekil 3.8 : 6 Eylül 1955 tarihli İstanbul Ekspres Haberi. **48**
Şekil 3.9 : Yapılan Mülakatlardan Beyoğlu'na Dair Çıkan Söylemlerin Kavram Analizi ve Bulguların Karşılaştırılması **52**
Şekil 3.10 : Yapılan Mülakatlardan Beyoğlu'na Dair Çıkan Söylemlerin Kavram Analizi ve Bulguların Karşılaştırılması-2. ..... **53**
Şekil 3.11 : Beyoğlu-Cihangir Odağında Mahalle Sınırları. **54**
Şekil 3.12 : Trans Kimliğin Cihangir Meskenlerinin Çıkmaz Sokak Merdiven Bağlantıları **56**
Şekil 3.13 : Beyoğlu-Cihangir Trans Meskenleri ve Temsili Kesit Gösterimi **57**
Şekil 3.14 : Ülker Sokak. **58**
Şekil 3.15 : Ülker Sokak'ın Kent İçerisinde Konumlanışı ve Sokağı İçerisine Alan Kent Parçası Kesiti. **60**
Şekil 3.16 : Şekil 3.15'ten Referansla Ülker Sokak Kent Parçası Kesitinin Trans Kimlik Açısından Kritik Noktalarının Analizi Paftası. **61**
Şekil 3.17 : Ülker Sokak İçin Yapılan Yerinde Gözlem Paftası Fotoğraf Noktaları. **66**
Şekil 3.18 : Ülker Sokak İçin Yapılan Yerinde Gözlem Sonuçları. **67**
Şekil 3.19 : Şehit Muhtar Mahallesi, Genel "Slum" Görünümü. **69**
Şekil 3.20 : Dışlanmanın Okunabildiği Çukur Mahallesi Genel Görünümü. **71**

Şekil 3.21 : Çukur Mahallesi'nde Oluşan Genel Yığın Görünümü. **74**
Şekil 3.22 : Yapılan Mülakatlardan Tarlabaşı'na Dair Çıkan Söylemlerin Kavram Analizi ve Bulguların Karşılaştırılması..... **76**
Şekil 3.23 : Yapılan Mülakatlardan Tarlabaşı'na Dair Çıkan Söylemlerin Kavram Analizi ve Bulguların Karşılaştırılması-2. ..... **77**
Şekil 3.24 : Tarlabaşı, Çukur Mahallesi'nde Oluşmuş Sıkışık Kent Dokusu. **79**
Şekil 3.25 : Tarlabaşı ve Mahalleleri. **79**
Şekil 3.26 : Tarlabaşı'nın Karma Kullanıcı Profili, Çukur Mahallesi. **80**
Şekil 3.27 : Tarlabaşı Genel Fiziki Dokusu, Çukur Mahallesi. **81**
Şekil 3.28 : 25.02.1964 Tarihli Hürriyet Gazetesi Haberi. **82**
Şekil 3.29 : Günümüz Halas Sokak (Geçmişte Abanoz Sokak). **82**
Şekil 3.30 : Trans Bireylerin Güncel Meskeni Küçük Bayram Sokak. **83**
Şekil 3.31 : Küçük Bayram Sokak ve Tarlabaşı İçerisinde Konumlanışı. **84**
Şekil 3.32 : Trans Komünün Mesken Edindiği Mekânlar, Küçük Bayram Sokak. ... **85**
Şekil 3.33 : Trans Komünün Mesken Edindiği Mekânlar, Küçük Bayram Sokak-2. **85**
Şekil 3.34 : Trans Komünün Mesken Edindiği Mekânlar, Tarlabaşı Bulvarı. **86**
Şekil 3.35 : Küçük Bayram Sokak'ın Kent İçerisinde Konumlanışı ve Sokağı İçerisine Alan Kent Parçası Kesiti **88**
Şekil 3.36 : Şekil 3.34'ten Referansla Küçük Bayram Sokak Kent Parçası Kesitinin Trans Kimlik Açısından Kritik Noktalarının Analizi. **89**
Şekil 3.37 : Ülker Sokak İçin Yapılan Yerinde Gözlem Paftası Fotoğraf Noktaları. **94**
Şekil 3.38 : Şekil 3.36'dan Referansla Küçük Bayram Sokak Kent Parçası Kesitinin Trans Kimlik Açısından Kritik Noktalarının Analizi. **95**
Şekil 3.39 : Meis Sitesi Görünüm..... **98**
Şekil 3.40 : Meis Sitesi Hakkında Çıkan Haberler. **99**
Şekil 3.41 : Meis Sitesi'nin Yıpranmış Görüntüsü. **100**
Şekil 3.42 : Meis Sitesi'nde Şiddetin İzleri. **101**
Şekil 3.43 : Yapılan Mülakatlardan Meis Sitesi'ne Dair Çıkan Söylemlerin Kavram Analizi ve Bulguların Karşılaştırılması..... **102**
Şekil 3.44 : Avcılar Genel Görünüm ve Meis Sitesinin Bulunduğu Denizköşkler Mahallesi, Avcılar'ın Şehrin Merkezine Olan Uzaklığı ve Konumu.. **103**
Şekil 3.45 : Meis Sitesi ve Avcılar Bölgesi İçerisindeki Konumu. **104**
Şekil 3.46 : Avcılar Sahil Parkı içerisinden görünen Meis Sitesi. **105**
Şekil 3.47 : Meis Sitesi'nden Metrobüs ve E-5 Görünümü. **105**
Şekil 3.48 : Meis Sitesi'nden İç Mekân Görünümleri. **106**
Şekil 3.49 : Meis Sitesi'nin Kent İçerisinde Konumlanışı ve Sokağı İçerisine Alan Kent Parçası Kesiti. **107**
Şekil 3.50 : Şekil 3.49'den Referansla Avcılar Kent Parçası Kesitinin Trans Kimlik Açısından Kritik Noktalarının Analizi Paftası. **108**
Şekil 3.51 : Meis Sitesi İçin Yapılan Yerinde Gözlem Paftası Fotoğraf Noktaları. **113**
Şekil 3.52 : Şekil 3.50'den Referansla Küçük Bayram Sokak Kent Parçası Kesitinin Trans Kimlik Açısından Kritik Noktalarının Analizi. **114**

İSTANBUL'UN DIŞLANMA MEKÂNLARI: CİNSİYET ODAKLI ALTKÜLTÜR İNCELEMESİ VE ALTKÜLTÜRÜN KENT PARÇALARI İLE İLİŞKİSİ

ÖZET

Trans cinsiyetli bireyler söz konusu olduğunda, hayat döngüsünün istisnasız her alanında açığa çıkan bir mekanizma işlemektedir: dışlama; neredeyse her topluluk içerisinde barındırdığı trans bireyler üzerinden cinsiyet odaklı ayrımcılığını yürütmektedir. Dil, din, ırk vb. üzerine söylemlerle hali hazırda zaten kent içerisinde sınıflara ayrılmış topluluklara ek olarak, trans cinsiyetli bireyler üzerinden, söylemler üstü olarak, aynı zamanda mesken edindikleri kent parçaları içerisinde de olarak sürekli bir biçimde dışlamanın etkisini deneyimlemektedirler.

Gündelik yaşam içerisinde çokça yolumuzun kesişmediği, kentin görünmezleri de sayılan trans bireyler, diğer cinsiyetler gibi, doğal bir biçimde kent içerisinde mesken edinme arayışı içerisindedir. Fakat maruz kaldıkları dışlama olgusu bu alanda da kendini göstermektedir. Kendi tarihleri kapsamında trans bireyler incelendiğinde cinsiyet ve mimarlık ilişkisini irdeleyen çoğu kaynak (yazılı ve görsel kaynaklar 1960 ve sonrasını işaret eder), 1960 ve devamındaki her onar yıllık zaman diliminde, bireylerin yerinden edilme ile karşılaştıklarını işaret etmektedir. Bu aşamada hemen hemen bulundukları hiçbir yerde istenmeyen bireyler, kent içerisinde sürekli bir mesken değişimi halindedir.

Bu noktada dışlamanın bağlı olduğu unsurlar kritiktir. Heteronormatif kabuller, toplum genelinde hâkim olan ataerkil düzen sistemleri, trans bireyleri kent içerisinde silikleştirmektedir. Zaten tüm cinsiyetlerin perspektifinden bakıldığında, her kent parçalasının eşit olarak belirli bir cinsiyet tarafından faal olarak kullanıldığı bilgisine erişilememektedir. Bazı cinsiyetler, bazı kent parçalarını yoğun olarak mesken tercih ederken, yine bazı kent parçalarında bulunmayı tercih etmemektedirler. Türkiye örneği trans bireyler açısından analiz edildiğinde, kimliğe diğer şehirlere oranla daha "ılımlı" yaklaşabilecek kentlerde dahi, örneğin Ankara, İstanbul, İzmir vb. gibi, sadece belirli bölgelerde hayatlarını idame ettirebildikleri bilgisi geçerlidir. Sözü edilen kentler içerisindeki belirli bölgelerde, tam olarak özgürlüğü deneyimleyemeseler dahi kendi zaman dilimlerinde bir noktaya kadar mesken olma özelliğini taşıyan kent parçaları da bulunmaktadır.

Bu çalışma da, İstanbul kapsamında, trans cinsiyet odaklı altkültür incelemesi ve bu alt kültürün kent parçaları ile olan ilişkisini araştırmayı hedeflemektedir. Trans bireyler söz konusu olduğunda toplumun hemen hemen her alanında işleyen dışlama mekanizmasının, kent parçaları üzerindeki tezahürünü üç kent parçası üzerinden göstermeye çalışmaktadır. Sözü edilen meskenler ise, Beyoğlu-Cihangir odağında Ülker Sokak, Tarlabaşı odağında Küçük Bayram Sokak, son olarak Avcılar odağında Meis Sitesi'dir. Bu üç meskenin seçilme sebebi ise, trans bireylerle alakalı literatür araştırma sürecinde hem yazılı hem görsel kaynaklarda, hem de gazete haberleri

taramasında trans bireylerle ilintili haberlere bakıldığında, dışlama olgusunun en çok gözlenebildiği alanlar olmalarıdır. Bu sebeple kapsam, bu üç bölge üzerinden oluşturulmuştur.

Bu çalışma, trans kimliklerin, altkültürel birikimlerini oluştururken, toplumsal cinsiyet kimliklerini ve bedenlerini inşa etme süreçlerinde, mesken edindikleri kentsel mekânlarla nasıl ilişki kurduklarını, bölgeleri hangi şekilde etkilediklerini, kent parçalarını hangi noktalarda "yer" olarak tanımladıklarını anlamayı amaçlar. Çalışma amacı, trans bireylerin kent parçalarını deneyimlerken (ki bu deneyim tarih sahnesinde genelde toplu yaşam olarak gerçekleşir) mekânları hangi noktalarda yeniden ürettikleri ve hangi noktalarda dönüştürdüklerine ilişkin merakın giderilmesini de içerir.

Çalışma, aynı zamanda trans bireylere yüklenen kimlik algılarının ve bunların kent içerisindeki meskenlerine yansıyan fiziksel ve sosyal tezahürlerini de kişisel görüşmeler üzerinden kesitlerle aktarabilmeyi amaçlar. Günlük yaşam pratikleri içerisinde, trans bireylerve onlara ek olarak kent parçaları içerisinde yollarının kesiştiği diğer bireylerle de iletişim kurmayı; söyleşiler üzerinden kentsel mekân çıkarımları yapmayı kendine amaç edinir.

Günümüzde hala trans kimliğe karşı yönetilen mekânsal dışlamaların, bireylerinin tekil ya da toplu varlığını sürdürmeye çalıştığı çeşitli kent parçalarında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Cinsiyet ile ilgili güncel araştırmalar, toplumun genelinden, hatta kendi tarihleri boyunca, kimi zaman LGBTİ hareketinden bile ayrı görüldükleri için, trans bireylerin, bir tür sınıflandırma ve alt grup yaratan etnik köken, inanç, dil gibi özelliklere ek olarak, cinsel kimlikleri sebebiyle dışlamanın türlü biçimlerine maruz kaldıklarına işaret etmektedir. Farklı mekanizmalarla toplumda yalnızlaştırılan grup, kentin tüm dışlananlarından, "cinsiyet" vurgusu yönü ile ayrışabilmektedir. Kimliğini trans olarak tanımlayan bireyler, toplum tarafından, sözleşilmişçesine gerçekleşen dışlamanın vurgusunun oldukça büyük ve etkili olduğunu aktarmaktadır. Trans bireylere yönelik, sözü edilen genelgeçer dışlama, kimliğe dair negatif algıları her daim beslemekte, dışlamayı olağanlaştırmakta; kimliğin toplum içerisindeki varlığını da giderek silikleştirebilmektedir. Bu bağlamdan hareketle tez, trans bireylere karşı yöneltilen bu dışlama mekanizmalarının oluşumundan duyulan kaygıyla hareket etmektedir. Bu kapsamda, üç mesken alanı üzerine odaklanarak, dışlama olgusunun kentsel mekân analizini ortaya koymak, tez çalışmasının odağını oluşturmaktadır.

EXCLUSION AREAS OF ISTANBUL: GENDER BASED SUBCULTURE ANALYSIS AND RELATIONSHIP OF SUBCULTURE AND CITY PARTS

SUMMARY

Exclusion is the main working mechanism when transgender individuals are the main subject. Society with no exception applies gender oriented discrimination towards these individuals who exists within every community. Besides existing divided society with religion, race, language; transgender individuals are discriminated within the areas they dwell as well.

Transgender individuals; city's invisibles due to the fact that rarely crossing paths with them during the daily life; are seeking to obtain residence in a natural manner within the city. However, exclusion they are exposed, manifests itself in this area too. It can be seen that transgender individuals are continuously displaced since 1960 in each of ten years time periods. These 'undesirable by society' individuals are constantly changing residence at this stage.

This point, elements connected to exclusion are critical. Heteronormative assumptions, dominate patriarchal system of society, made transgender people fade in the community. As a matter of fact when it considered by perspectives of all genders, there are no parts of the city that are used actively by a specific gender. While some genders choosing to reside more in specific part of the city, others choose not to.

When Turkey analyzed in the context of transgender people, even in the cities which could be more moderate to the identity of them, such as Izmir, Ankara, Istanbul etc., it's seen that they are residing in the specific areas of that cities. Even though they can't experience freedom in that specific areas of the mentioned cities, it can be seen residential characteristic till some point.

This thesis aim to examine transgender focused subculture and its relationship with city parts in the context of Istanbul. The manifestation of the mechanism that discriminates transgender people in parts of the city is shown by three city parts; Ülker street with the focus of Beyoğlu-Cihangir, Küçük Bayram street with the focus of Tarlabaşı, Meis buildings with the focus of Avcılar. Reasons of choosing these three residential areas; at the process of literature and newspaper research both written and visual sources, indicates these areas are the areas which exclusion cases observed more.

This work, asks and defines these questions, while trans identities, creating a subcultural accumulations, in the process of constructing gender identity and their bodies; how they relate to urban areas that they dwell, how they affect that areas, at what point they define urban parts as 'place'. Study objectives are answering following questions for soothing the interest for these questions; when trans people experiencing the city parts, at what point they reproduce them, and at what point they transform them (usually this experience, takes place in collective life in the stage of history).

Moreover this work aims to transfer the readers, identity perception given to trans people and reflection of physical and social manifestation on the residences in the city, with the personal interviews. It targets to make urban space inferences with the interviews while communicating with trans people and the people that they cross paths with.

It is observed that spatial exclusion on trans identity, intensify at the numerous city parts which trans people live individually or collectively. Current researches related to gender shows that, because of their sexual identity, they are exposed to various kind of exclusion with the reason of them being set apart from public, even from LGBTI movement sometimes. They are dissociated from other discriminated groups by the 'gender' emphasis, with the result of being most desolated of all. People that identify themself as transgender explains that, weight of the exclusion by society is extreme. These mainstream exclusions are feeding negative perceptions and normalize it while making these identities fade. This thesis formed by the concern on the exclusion of the transgender people. In this context, focusing on three residential areas, revealing the urban space analysis of the exclusion cases, are the focus of this work.

Architecture is completely human oriented field. Therefore every single component of the human is directly or indirectly, but surely affecting the architecture. There are too many features of human beings; we can observe the structure of human psychologically, sociologically and maybe philosophically, etc. But in nowadays, the most used way to describe a person is sex or sexual tendency. This study is about how spatial organization and environment can be shaped in the context of body and gender; and the effects of body and gender on spatial environment are discussed. The study will try to research how we as individuals with an existing body and with our sexual identity tend to differently touch architectural areas. From this perspective, study tries to develop a new approach among in gender studies in architectural design. The main purpose of the study is to improve an understanding ability about spatial organization from the perspective of gender or sexual identity.

In contemporary world, sexual tendency perception has been change. Individuals don't want any certain boundaries in their sexual tendency anymore. Furthermore there are blurred lines among the sexes. On top of it, classifying people as "man" and "woman" is not enough for modern times; there are more than among them, such as LBGTI. Therefore, generally "man" and "woman" oriented architectural gender studies can't be able to reflect the fully human-oriented architecture discipline properly. The main aim in architecture is not sex discrimination. On the other hand, by looking with a different angle we try to develop a new approach in gender and architecture relationship. That's why; the focus of the study is turned into the other gender especially the transgender which is much more recognizable than other genders. Addition to that, this shifted focus which is concentrated in "other sexuality", requires a certain place to observation and investigation.

The research methodology is primarily qualitative. This research will be conducted in three sections; the first part is the conceptual framework of gender and spatial environment relationship, second part is the "Transgender" and spatial relationship and dwelling areas of the group, and finally, the third part is the spatial environment analyses of Tarlabaşı, Beyoğlu-Cihangir and Avcılar areas from the perspective of transgender. Primarily, at the beginning, conceptual background of the gender studies or literature search can be enlightening. Observation of the gender and space relationship can obtain certain knowledge about methodology about spatial assay.

Secondly, make a detailed research about the "Transgender", reasons of otherization of the commune, reasons of their commune life style, reasons of their choose on spaces can be the second part of the study. Lastly, too seek for the analyses of the spatial choose and why the area has been dwelling for transgender individuals for many years, can be beneficial for observation of the dynamics of the publicity and togetherness. In this point, to really grasp the issue, seeking for the characteristics or common components behind these collective life style and effects of to the "built environment" are may be enlightening. On the other hand for understanding the general perception and evolution of the sexuality is the related with communicate and understand with group. As a conclusion, it is aimed that to bring a new point of view to gender studies by including all genders. The observation of the built environment from the gender point of view is the main intention of the study. To summarize, the analysis of the built and social environment from the gender perspective and surely different publicity of these places -inhabited by a certain gender group-, deciphering these different publicities' components which is created by different sexes/genders and different components and elements of the publicity can be the final production of the work.

1. GİRİŞ

> -Hayatınızın amacını nasıl özetlersiniz?
>
> -İnsani bir yaşam sürebilmek… Bir yerde okumuştum; trans olmak hakkında "kafanda sürekli üzerine dikkat çeken bir tabela ile gezmek" gibi bir şey yazıyordu. Çok doğru… Hâlbuki senden, ondan ne farkım var; hepimiz insanız. (Kişisel Görüşme 6, Temmuz 2016)

Bildiğimiz tüm dünya tarihlerinde, toplumsal yaşamı biçimlendiren en önemli unsurlardan biri de cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet kabulleri üzerinde kurulan sistemler, yaratılan kimlikler, kimliklere biçilen roller zaman içerisinde evrilse dahi, toplumları ve kentsel mekânları, içerisinde barındırdığı toplulukları her daim etkiler. Bu etkilenme genelde heteronormatif toplumsal düzen içerisinde, kadın ve erkek olmak üzere, iki kategori üzerinden işler. Ancak bu durum gerçek cinsiyet kimliği çeşitliliğini tam da karşılamaz. Kent ise içerisinde, çok da fazla karşılaşmadığımız ama yerlerinin farkında olduğumuz diğer kimlikler ve toplulukları da kapsar. Bu kıstasta sayılabilecek bir grup da trans bireylerdir. Trans bireyler, gündelik hayatta kimlik normları sebebiyle de, kentsel mekânlarda farklı dinamiklere sahip olarak yaşantılarını sürdürür. Günlük hayatımızın sıradan anlarında rastlaşmadığımız ama kent içerisindeki konumlanmalarına bir şekilde aşina olduğumuz trans bireyler odaklı ilerleyecek olan çalışma, kent içerisinde mesken arayışında olan trans bireyler ve kent parçalarının arasında gerçekleşen ve kimi zaman da gerilimli olarak tabir edilebilecek ilişkinin mekânsal yansımasını açığa çıkarma hedefindedir.

Trans kelimesi, bu çalışma kapsamında, travestizmden transseksüelliğe, geniş bir alanı kapsayan, bir tür şemsiye terim olarak kullanılacaktır. Tanım olarak, cinsel kimliği veya toplumsal cinsiyet sunumu, biyolojik cinsiyetiyle ilişkilendirilen normlarla örtüşmeyen kişi anlamına da gelir. Kimi kaynaklarda "transgender" olarak da kullanılan terim, çoğu akademik çalışmada da trans olarak karşılığını bulmuştur. Çalışmada da bu şekilde geçecektir.

Toplumsal cinsiyet tartışmalarında kadının ve erkeğin yer bulduğu kadar irdelenmeyen bireylerden olan translar, yaşamları boyunca türlü dışlanma biçimlerine neden maruz

kalmışlardır? Bireyler kendilerini var etmek adına farklı tarihsel dönemlerde, farklı kent parçalarına sığınmış fakat bu yerlerdem neden ayrılmak durumunda bırakılmışlardır? Egemen kültürün, cinsiyetlere yönelik oluşturduğu normlarla da uyuşamayan bireyler, toplumsal baskıyla nasıl başa çıkabilmiştir?

Cinsiyet araştırmaları (örneğin Selin Berghan'ın, Lubunya'sı; Pınar Selek'in Maskeler Süvariler ve Gacılar'ı), gazete ve dergi yayınları (KaosGL Dergi yazıları vb.), altkültürel gruplaşmada kimlik oluşumunu etken sayar; belirli sayılardaki topluluklar oluşturarak çeşitli kent parçalarını mesken edindiklerine işaret eder. Farklı cinselliklerin, heteronormatif düşünce sisteminde taşıdığı anlamlara ters düşmesi sebebiyle de, beraber yaşadıkları kent parçalarından belirli aralıklarla bu gruplar uzaklaştırılır. Bu açıdan trans bireylerin kent içerisindeki hareketi araştırmacılara göre farklı dinamikler barındırır. Araştırmalar, hâkim cinsiyet kimlikleriyle örtüşmemesi sebebiyle, trans bireylere, çeşitli zaman dilimlerinde farklı toplumsal anlamlar yüklendiğini gösterir: mesken edindikleri kent parçalarında çoğu zaman "normal" bir yaşam sürememişlerdir. Yine araştırmacıların verilerinin ışığında, var olan kimlik normlarına göre, toplumsal cinsiyet rollerinden temellenen davranışlardan birini dahi yerine getirememek ya da uygun şekilde gerçekleştirememek, toplumsal sistemlerin en önemli sınıflandırma biçimi olan cinsiyetin ve cinsiyet temelli yaratılan kimlik oluşumlarını sarsmak anlamına gelmektedir.

Çeşitli nedenlerden dolayı bu rolleri kuruluşuna uygun olarak üstlenmeyen özneler, neden çoğu zaman tehdit olarak algılanmaktadır? Bu kapsamda çalışma, trans bireylerin, zorlu yaşam periyodunda tecih ettikleri meskenleri hangi kriterlere göre seçtikleri, mekânlara yerleşme ve onu "yer" haline getirme süreçlerine dair kişisel meraktan beslenmektedir.

Trans bireyler, günlük yaşam pratiklerinden, toplumsal ilişkilere; kent içerisindeki mekân seçiminden, yer oluşumuna kadar neredeyse hayatın her alanında, diğer kimliklere oranla, neden farklı bir tutumla karşılaşmaktadır?. Onların sosyal çevreleri, aile ve arkadaşlık ilişkileri, yaşamlarını idame ettirme biçimleri, hayat aktiviteleri, kurum ve kuruluşlar ile kişisel veyahut toplu ilişkileri, ek olarak bireylere karşı yine kurum ve kuruluşların tutumu, medyanın kimlik yaratımındaki etkisi, dine ve siyasete verdikleri karşılıklar neden farklıdır? Bu zorluklar/baskılar trans bireylerin yaşamlarını zorlayıcı dinamikleridir.

Bu dinamikler, öznenin hem etkileyeni hem etkileneni olan, mekâna da tesir eder. Öznesinden bağımsız düşünülemeyen mekân, trans bireylerin yaşadığı kent parçaları söz konusu olduğunda, aynı farklılığı barındırır. Bu farklılıklar, çalışma kapsamında önemsenmekte, araştırma odağına dönüşmektedir. Sözü edilen bu farklılıklar, trans bireylerin kentsel mekân seçiminde de yol gösterici olacaktır.

1.1 Tezin Amacı

Bu çalışma, trans kimliklerin, altkültürel birikimlerini oluştururken, toplumsal cinsiyet kimliklerini ve bedenlerini inşa etme süreçlerinde, mesken edindikleri kentsel mekânlarla nasıl ilişki kurduklarını, bölgeleri hangi şekilde etkilediklerini, kent parçalarını hangi noktalarda "yer" olarak tanımladıklarını anlamayı amaçlar. Çalışma amacı, trans bireylerin kent parçalarını deneyimlerken (ki bu deneyim tarih sahnesinde genelde toplu yaşam olarak gerçekleşir) mekânları hangi noktalarda yeniden ürettikleri ve hangi noktalarda dönüştürdüklerine ilişkin merakın giderilmesini de içerir.

Çalışma, aynı zamanda trans bireylere yüklenen kimlik algılarının ve bunların kent içerisindeki meskenlerine yansıyan fiziksel ve sosyal tezahürlerini de kişisel görüşmeler üzerinden kesitlerle aktarabilmeyi amaçlar. Günlük yaşam pratikleri içerisinde, trans bireylere ek olarak, birebir ilişki kurdukları diğer bireylere ulaşmak kritik önemdedir. Bu sebeple çalışma, trans bireyler ve kent parçaları içerisinde yollarının kesiştiği diğer bireylerle de iletişim kurmayı; söyleşiler üzerinden kentsel mekân çıkarımları yapmayı kendine amaç edinir.

1.2 Tezin Yöntemi

Çalışma ikinci bölüm içeriğinde, yöntem olarak, öncelikle trans bireylerin altkültür oluşumu, kentsel mekân arayışı ve mesken ediniş süreçlerinde ortaya çıkan kavramların, kuram içerisinden karşılıklarını literatür taraması kapsamında irdelemektedir. Kuramsal ve kavramsal bir literatür taraması ile trans bireylerin altkültürel oluşum süreçlerini yansıtır. Çalışma, kuramsal kısmı olan ikinci bölümünü beş başlık altında oluşturur. Sözü edilen bu beş başlığı, trans bireylerin mekânlara tutunurken deneyimledikleri üzerinden açığa çıkarır.

Çalışmanın ana omurgasını oluşturan, üçüncü bölüm ise her kent parçası için geçerli olacak üçlü bir ayrım metodunu izler. Bölüm, her kent parçasını kendi içerisinde üç

ayrı başlıkta: tarihsel, söylemsel ve fiziksel eksenler olarak inceler. Tarihsel kısım, yöntem olarak trans bireyleri de ilgilendiren ve kent parçalarını cinsiyet odaklı altkültür mekânlarına dönüştüren olayları, kronolojik olarak sıralar. Söylem analizine dayanan kısım ise, çalışma kapsamında yapılan kişisel görüşmeleri ve gazete arşiv taramaları gerçekleştirerek, açığa çıkan kavramları, ikinci bölümde öne çıkan kavramlar ile eşleştirir. Son olarak fiziksel mekân analizleri, trans bireyler tarafından mesken edinilmiş kent parçalarının, yakın çevresinde konumlanan ve gazete haberlerinde ya da kişisel görüşmelerde kritik sayılmış noktaları da içine dahil edecek bir biçimde ele alır, mimari okumalar yaparak, gündelik yaşamdan deneysel kesitler ile okumayı amaçlar.

Çalışma bu noktada nitel yöntemlere başvurur. Söylemsel analizlerin irdelendiği alt başlık, yapılan kişisel görüşmeler, gazete haberleri ve yerinde gözleme dayanır. Görüşmeler, görüşmecilerin kendi deneyimleri üzerinden aktarıldığından, oldukça kişiseldir. Bunun yanı sıra, fiziksel analizlere geçildiğinde ortaya çıkan, kişisel görüşmelerden çıkarımlara sınırlandırılan kesit çizgisi, fotoğraflı gözlem, yerinde gözlem, kişisel görüşmecilerin deneyimleri ile de pekişir. Bu noktada, çalışma, kritik üç kentsel mekân üzerinde konumlann kesit çizgisi üzerinde kalan ve trans bireyler için kritik sayılan noktaları, tablolar üzerinden bulgularla beraber aktarır.

1.3 Tezin Kapsamı

Tez çalışması, İstanbul kenti içerisinde, trans bireylerin altkültürel oluşumu süresince karşılaştıkları günlük yaşam pratiklerinin niteliklerinin ve sorunlarının, kentsel mekân içerisinde okunabildiği kent parçalarının analizini kapsar. Bu kent parçaları, hem trans bireylere dair yürütülen kişisel görüşmelerde, hem de yine trans bireylere yönelik yapılan gazete arşivi taramasında en çok karşılaşılan mesken alanlarından seçililir. Bu bağlamda irdelenecek mekânlar: Beyoğlu-Cihangir özelinde Ülker Sokak, Tarlabaşı özelinde Küçük Bayram Sokak ve son olarak Avcılar özelinde Meis Sitesi'dir.

Çalışmanın başında egemen kültür ve kimlik normları ile şekillenen cinsiyet algısının altkültürel oluşumda, nasıl dışlama unsuruna dönüştüğü irdelenir. Trans bireylere yönelik gerçekleşen dışlamalar, kent içerisinde belirli mekânlarda karşılığını bulur. Bu sürece ek olarak, dışlama süreci esnasında ortaya çıkan kavramlar, ikinci bölüm kapsamında mantıklı bir dizilimle sıralanır. Sözü edilen sıralama, ikinci bölümün

kapsadığı alt başlıkları oluşturur. Bu bağlamda ikinci bölüm, cinsiyet odaklı altkültürel mekân oluşumu, kuramsal bir altyapı ile açmaya çalışır. İkinci bölümün alt başlıkları sırası ile şu konuları işler. İlk olarak, kent içerisinde bedenleri ile mekânları mesken edinen öznelere dair çıkarımlar yapma amacındadır. Bu noktada toplulukları oluşturan özneleri etkileyen her unsur direkt olarak mekânsal biçimleyişi etkiler; mekânlar öznelerin unsurlarını yansıtır. Sonrasında, özneleri dolayısıyla toplulukları sınıflandıran en önemli kıstaslardan biri olan cinsiyetin, mekânda tezahürünü bulma süreci başlar; bu da ikinci alt başlığı yansıtır. Toplumsal yaşam içerisinde, düzen adına, özneleri sınıflandırmak için kullanılan cinsiyet unsurlarının normlara dönüşme süreci başlar; üçüncü alt başlık da bu dışlama mekanizmalarını irdeler. Normların günümüz gerekliliklerini karşılamaması sebebiyle, kimlik yaratımının çöküşü ve queer kuramın devreye girişi de bu noktada olur. Dördüncü alt başlık da bu noktada önemlidir. Queer kuram ile beraber egemen kültürle bağdaşmayan bireyler kendilerini altkültürel oluşum ile farklılaştırmaya ve sürecin en başında değinilen, özne unsurlarının mekâna yansıyış sürecinden geçmektedir. Bu noktada ikinci bölüm kapsamında beşinci alt başlık alkültür oluşumu ve mekânları olarak seçilir.

Çalışma, yukarıda sözü edilen kavramsal süreç üzerinden de hareketle, üçüncü bölümde trans bireylerin mesken edindikleri kent parçalarının fiziksel mekân analizine geçiş yapar. Bu aşamada daha önceden vurgulanan üç alan, kapsam içerisine dahil edilir. Ülker Sokak, Küçük Bayram Sokak ve Meis Sitesi, trans kimlik söz konusu olduğunda kritik bir yerdedir. Üçüncü bölüm kapsamında, çalışma, bu üç önemli kent parçasını; tarihsel süreç, söylem analizleri ve fiziksel mekân analizleri üzerinden açıklamaya uğraşır. Bu üç alt başlık kapsamında her bölüm için kritik unsurlar yine trans kimliğin kent içerisindeki sürecine göre sıralanır. Tarihsel süreç bakımından, kent içerisindeki parçaları mesken edinen trans bireyler söz konusu olduğunda, neredeyse tüm yazılı ve sözlü kaynaklar yaklaşık olarak 1960 tarihi ve sonrasını işaret eder, içerir. Bu yüzden tarihsel süreç alt başlığı, kent parçalarının sözü edilen yılları ve sonrasını önemser. İkinci alt başlık olan söylem analizleri de trans kimlik odaklı ilerler; bu bölüm kişisel görüşmeler ve gazete taramalarından oluşur. Bu alt başlık, görüşme yapılan bireyleri, yapılan gazete arşivi taramalarında öne çıkan isimlerden seçer. Trans bireylerin söylemleri ve onlar söz konusu olduğunda kentsel mekânı yine onlarla beraber mesken edinen diğer bireylerin söylemleri ve çıkan gazete haberleri ile okumak kritiktir. Her kent parçası için geçerli ayrımın sonuncusu olan, fiziksel mekân

analizleri, üç kent parçasını ve yakın çevresini kapsar. Trans kimlik odaklı altkültürel oluşum parçalarını besleyen kentsel unsurların ne olduğu, kapsam içerisindedir.

Son olarak, çalışmanın odak noktası olan her üç kentsel mekân için de geçerli olan, temsili yaşam kesitleri ile bölümler sonlanır. Tez çalışması bütüncül bir yaklaşımla, yapılan görüşmeler ile, farklı meskenlerin ortak analizine ulaşmayı hedefler. Trans bireylerin cinsiyet odaklı altkültürel mekân oluşturma sürecinde mesken edindikleri kent parçalarının tarihsel, söylemsel ve fiziksel ortaklıklarını bulgular üzerinden okur. Tez çalışmasının sonunda, bölümlere ek olarak, çalışmanın bütününde anlatılanlar ve tartışılanlar ışığında, trans kimliğin bugününe ve geleceğine ilişkinin bir yorumlama dahil olur.

2. ALTKÜLTÜR MEKÂNIN UNSURLARI: CİNSİYET, KİMLİK, ÖTEKİLİK

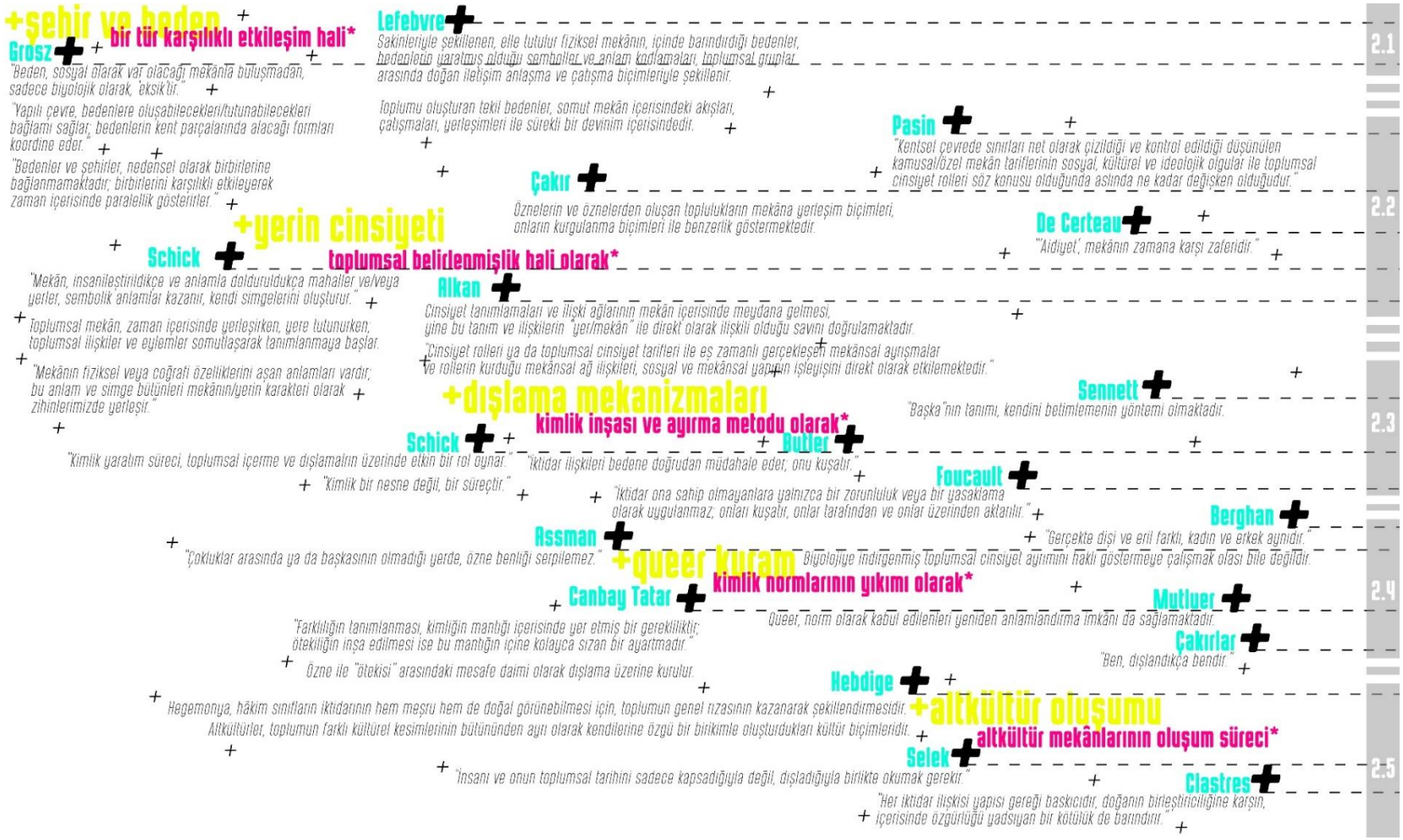
Günümüzde trans kimliğe karşı yönetilen mekânsal dışlamaların, bireylerinin tekil ya da toplu varlığını sürdürmeye çalıştığı çeşitli kent parçalarında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Cinsiyet ile ilgili güncel araştırmalar, toplumun genelinden, hatta kendi tarihleri boyunca, kimi zaman LGBTİ hareketinden bile ayrı görüldükleri için, trans bireylerin, bir tür sınıflandırma ve alt grup yaratan etnik köken, inanç, dil gibi özelliklere ek olarak, cinsel kimlikleri sebebiyle dışlamanın türlü biçimlerine maruz kaldıklarına işaret etmektedir (Örneğin Berfu Şekerci, "Başkaldıran Bedenler", Ahmet Güneş, "Göğe Kuşak Lazım"). Farklı mekanizmalarla toplumda yalnızlaştırılan grup, kentin tüm dışlananlarından, "cinsiyet" vurgusu yönü ile ayrışabilmektedir. Kimliğini trans olarak tanımlayan bireyler, toplum tarafından, sözleşilmişçesine gerçekleşen dışlamanın vurgusunun oldukça büyük ve etkili olduğunu aktarmaktadır. Trans bireylere yönelik, sözü edilen genelgeçer dışlama, kimliğe dair negatif algıları her daim beslemekte, dışlamayı olağanlaştırmakta; kimliğin toplum içerisindeki varlığını da giderek silikleştirebilmektedir. Bu bağlamdan hareketle tez, trans bireylere karşı yöneltilen bu dışlama mekanizmalarının oluşumundan duyulan kaygıyla hareket etmektedir. Bu kapsamda, Bölüm'de, dışlama kavramına odaklanarak toplum içerisinde nasıl ve niçin oluştuğunu kavramaya çalışacağım.

Kentsel mekân oluşumu itibariyle öznesi odaklıdır. Sınırlarının çiziminde kentsel mekân şekillenişinde söz sahibi olan otorite ve özne unsurundan nasıl etkilenmektedir? Toplumsal mekân ve merkezi olan özne bu noktada birbirine tutunmakta ve tek bir paydada nasıl buluşabilmektedir? Özneyi veya bedeni sınıflandırmada en çok kullanılan, kimlik politikası ile çiğnenmesi kaçınılmaz olan cinsiyet kavramı özneleri gruplara nasıl bölebilmektedir? Bu gruplaşma, kentsel mekânı ne şekilde ve nasıl şekillendirmektedir? "Yerin cinsiyeti" oluşumunun sürecini nasıl başlatmaktadır? Özneleri sınıflandırmak için inşa edilen cinsiyet odaklı kimlik politikası, aynı zamanda, nasıl bir dışlama unsuruna dönüşmektedir? Kimlik normlarına uyan cinsiyeti kendine dahil edip, kabul etmekte; uymayanı reddederek nasıl dışlayabilmektedir?

Toplumsal normlar içerisinde konumlanan heteronormatif, ikili cinsiyet sistemi de dahil olmak üzere, aslında tüm kimlik politikalarına, queer kuram karşı çıkmaktadır; kimlik politikalarını çürüten, egemen kültüre karşı gelen/onunla çatışan queer kuram, altkültürlerin oluşum sürecini, altkültürler adına kolaylaştırmıştır. Altkültürler, egemen kültüre karşı varoluş serüvenlerinde kendilerine nasıl mekânlar seçmektedirler? Hangi bölgelere nasıl yerleşmektedirler? Bu süreçte öznesi ile şekillenen kentsel mekân, belirli cinsiyetlerin yoğunlaştığı fakat aynı zamanda altkültürlerini de oluşturdukları mekânlara nasıl dönüşmektedir? Bu soruların ışığında toplumsal dışlamaların nedenlerini ve mekâna yansımalarını anlayabilmek için, hem kişisel bir farkındalık, hem de toplumsal duruştan bir deneysel kesit alabilmek için dışlama kavramını çevreleyen kavramsal altyapı beş eksende ele alınmaktadır.

Öncelikle, bu çalışma kapsamında ikinci bölümün ilk kısmında, trans bireylere yönelik dışlama kent içerisinde gerçekleştiğinden, kent ve beden ilişkisi irdelenecektir. Cinsiyetin veya cinsel kimliğin en büyük yansımasını bulduğu bedenlerin, şehir ve kent parçaları içerisinde kapladıkları alanlar üzerinden çıkarımlarla; ikincil olarak, yerin cinsiyeti kavramını sorgulayacaktır. Toplumsal bir belirlenmişlik hali olan, yerin cinsiyeti kavramı, belirli bir yeri diğer yerlerden daha aşkın biçimde mesken edinen belirli cinsiyet ya da cinsel kimlikleri ele alacaktır. Üçüncü olarak, belirli bir yeri seçen ve bu alanı kendisine mesken edinen grupların üzerinde, "İktidarın düzenleme politikalarının ne gibi bir etkisi olmaktadır?" sorusuna yanıt aramaya çalışacaktır. Dördüncü olarak gerek mekânsal düzenlemeler gerek toplumsal kararlarla zaten dışlanmış olan trans kimliğin, yaratılan kimlik politikaları sürecinde aslında belirli bir sınıflamada konumlanmamasından ötürü yaşadığı dışlama açılacaktır. Alt başlık, kimlik normlarının günümüz gerekliliklerine uygunsuzluğu çıkış noktası ile, kimlik kuramının geçersizliğini savunan bir düşünüş biçimi olan queer kuramın, trans bireyler ile olan ilişkisini açıklayacaktır. Son olarak, tüm bu kavramların aslında bir altkültür yaratım biçimine ne şekilde yol açtığı sorusu gündeme getirilecektir. Bu kapsamda, altkültür oluşumu ve mekânlarının özelliklerine değinilecektir.

Bu beş eksenin oluşturduğu kavramsal ve kuramsal çerçeve, bir sonraki bölüm olan, trans bireylerin İstanbul kenti içerisinde yoğun olarak mesken edindikleri bölgeleri neden seçtiklerine dair bir altlık oluşturmayı amaçlamıştır. Diğer bir deyişle bu bölüm kapsamında seçilen beş eksen, bir sonraki bölümün altyapısını oluşturacak, kent parçalarının mekânsal analizine ışık tutma potansiyeli taşıyacaktır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 : İkinci Bölüm Kapsamında İrdelenecek Yazar-Alt Başlık Eşleşme Haritası

2.1 Şehir ve Beden İlişkisi

"Şehir ve beden ilişkisi", kentler veya kent parçaları içerisinde kendilerine mesken arayan bedenlerin, yer bulma sürecini anlayabilmeyi hedeflemektedir. Mekânı oluşturan tüm bileşenler aynı zamanda toplumsal biçimleniş unsurlarını da içerebilmektedir. Bu edinimler çevremizle ilişki kurma biçimimizi de etkiler, dönüştürür. O halde mekân anlamları nasıl oluşur ve ne şekilde katmanlaşır? Bir yere o özgüllüğü kazandıran unsurun bileşenleri nelerdir? Bu sorularla, üçüncü bölümde sadece belirli bir kentsel mekânı mesken edinen bir grubun analizini yapmadan önce, kent parçalarını anlayabilmek, bileşenlerini deşifre etmek, o yere ait çıkarımların tutarlı olabilmesi temel önemdedir. Bu soruların ve kaygıların ışığında, yer-kent-beden ilişkisini ele alan çalışmalardan bir kesit aktarılacaktır.

Bu çalışmalar arasında Elizbeth Grosz'un yazıları "öteki" kimlikli bireyleri ve mekânları daha detaylı odaklandığı için daha geniş bir yer tutacaktır. Elizabeth Grosz (1999), beden için elle tutulabilen, fiziki sistemlerin yanında psikolojik ve sosyal ilişkiler bütünü tanımını yapar; beden, sosyal olarak var olacağı mekânla buluşmadan, sadece biyolojik olarak, "eksik"tir (Grosz, 1999, s. 381-387). Beden ancak mekânla çarpıştığında özne olmaya ilk adımını atar, bütünleşir, kendi sınırlarını deneyimlemeye başlar; "tamamlanmış bedenler" ise aile bağlarından, cinsiyete dair ilişki kabulleri olarak tanımlanan türlü sosyal kodlamalardan etkilenmektedir (Grosz, 1999, s. 382).

Yazara göre, bedeni anlamlı kılan, insan vücuduna çeviren de bu "derin öz"dür. Yine yazara göre, bu öz sayesinde beden, mekân ile ilişki kurmakta, sosyal ağların bir parçası gibi hissetmekte ve diğer bedenlere/objelere/mekânlara bağlanabilmektedir (Grosz, 1999, 379). Bu aşamada yazar, şehir ve beden ilişkisini analiz ederken, şehrin, bedenselliğin sosyal üretiminde en önemli faktörlerden biri olduğunu vurgular; buna göre yapılı çevre, bedenlere tutunabilecekleri bağlamı sağlar; bedenlerin kent parçalarında alacağı formları koordine eder. Bedenler, şehirlerin düzen ve organizasyon ağlarına otomatik olarak bağlanırlar; buradan hareketle kritik bulunan nokta "fiziksel, sosyal, cinsel ve temsili olarak" yeniden üretilen bedenlerin, şehir içerisindeki konumlanmalarıdır (Grosz, 1999, s. 381).

Bu savunmaya ilişkin olarak, beden ile şehrin ilişkisini tanımlarken, ilk olarak dışsal ilişkiyi vurgular. Yazara göre şehir, bedenlerin bir yansıması, izdüşümü ve ürünüdür (Grosz, 1999, s. 382). Bu bağlamda bedenler ise, bilinen ilk anlardan itibaren, şehrin

yapımı için birincil yaratım sebebi olmuştur; şehirlerin yaratıcısı insanlardır. Bu nedenle de Grosz (1999) şehirde oluşan tüm sosyal ve tarihi üretimlerden yine insanı sorumlu tutar. Fakat yazara göre, şehirler basit bir şekilde insan vücudunun kas gücü ile yaratılmış ürünleri olarak ifade edilemez; zihin ve bilincin de izleri de görülür (Grosz, 1991, s. 383).

İkincil olarak ise, yazar, şehir ve beden arasındaki paralellik ya da eş yapıdan bahseder; iki terim, benzerlik, uyum, karşıtlık, çatışma gibi kavramlar içerisinde birbirlerini yansıtır. Bu ifade genellikle kendini kavramsal ve tarihsel bağlantılarda bulur ve bu bağlantılardaki etkileniş karşılıklıdır. Grosz (1999), beden ve şehir arasındaki ilişkinin oluşumunu sorgularken, bu ilişkinin gündelik veya temsili olarak tanımlanamayacağını vurgular. Çünkü bu tanımlar, şehir ya da bedenden birini seçerek, onu öne çıkarmaktadır; yazara göre olması gereken ise, tanımların birbirleriyle eş zamanlı/birleşimli etkileşimidir. Zaten bedenler ve şehirler birbirlerinden gündelik olarak etkilenmezler; beden, şehrin üretimi ve dönüşümü arasında "paralellik ve eşyapılık" halindedir (Grosz, 1991, s. 383).

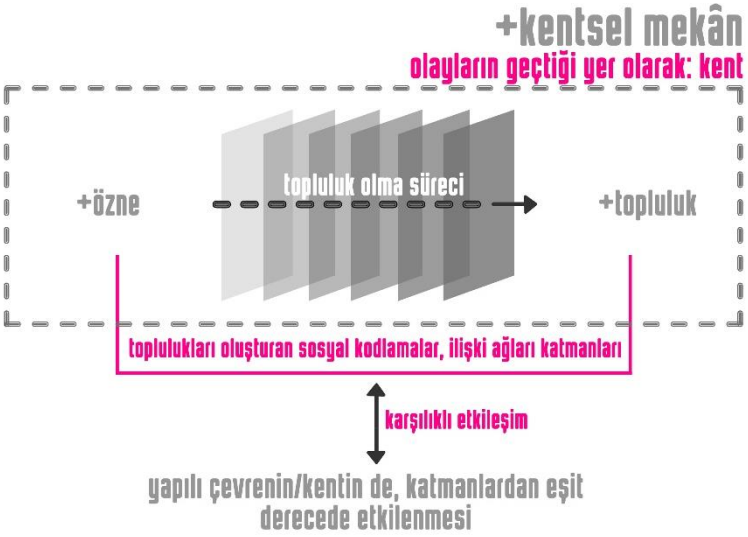
Bu bağlamda bedenler ve şehirler, nedensel olarak birbirlerine bağlanmamakta; birbirlerini karşılıklı etkileyerek zaman içerisinde paralellik göstermektedirler. Ancak yazara göre bu durum, direkt olarak doğa yapısının ayna karşılığı değil, daha ziyade iki unsur arasında gelişen ikili ilişkinin sonucunda oluşan arayüzler olarak ortaya çıkmaktadır (Grosz, 1999, s. 383).

Grosz (1999), bu noktada beden ve şehir arayüzlerini, büyük kişi toplulukları üzerinden değil, yan ya da küçük gruplar üzerinden yapar. Küçük gruplar ile ilişki ağından çokça farklı sistemi birçok ayrı akışı/enerjiyi/olayı/topluluğu bir araya getirebilmektedir; şehir de zaten böyle bir oluşum olarak tanımlanmaktadır (Grosz, 1999). Tüm girdiler ışığında yazar, şehri bedenlerin "yansıması, izdüşümü ve üretimi" olarak ifade eder (Grosz, 1999, s. 382). Bu bağlamda kişiler, onların oluşturdukları topluluklar ve kentsel mekânlar iç içe geçmesi üzerinden kurulan bir sistem, şehrin bedensellik ilişkisini özetleyebilir. Fakat bu noktada kent üzerinde hâkim olan güçlerin çeşitli grupların şehirle olan ilişkisini ne derece etkilediği, şekillendirdiği ya da kısıtladığı önemlidir.

Grosz'ın ifade ettiğine göre, bedenler, kent parçalarında kendilerine yer bulur; peki bu arayış sürecinde her birey kentin her bölgesini mesken edinebilmekte midir? Bedenler,

işgal ettikleri kent parçalarını, hangi kıstaslarla paylaşır? Şehrin beden ile ilişkisi kalabalıklar, topluluklar ve bunların yarattığı ağ ilişkileri üzerinden nasıl kurulur? Şehrin her bölgesi, tüm gruplara açık mıdır? Bu sorular ışığında şehir-beden-topluluklar arası iletişim kavramı, mekân üretimi üzerinden ele alınacaktır.

Henri Lefebvre (1991), mekân oluşum süreçlerinin tarihçesini çıkartarak, tüm mekân üretimi ve toplum gupları ilişkisini ele alan en önde gelen ve disiplininde ardından gelenlere ilham kaynağı olan kentsel coğrafyacılardandır. Yazar için, mekân/yer, "toplumsal olarak" üretilmektedir; yani her mekânsal biçimleniş, bir toplumsal oluşum sonucu oluşmuştur (Lefebvre, 1991, s. 190-191). Bu sebeple mekânı tek boyutta değerlendirmek Lefebvre'in söylediklerine göre yetersizdir; mekân kendi fiziki boyutlarının ötesinde karmaşık, çok sayıda toplumsal ağ ile etkileşerek oluşur. Bu nedenle de yazar, üçlü diyalektik ile kurulduğunu savunduğu mekânın üretimini yaşanan, algılanan ve tasarlanan olarak gerçekleştirir (Lefebvre, 1991, s. 40). Bu üçlü sacayağı, mekânın dolayısıyla yerin üretiminin, içerisinde gerçekleşen toplumsal hayat ile iç içe olduğunu vurgular. "Toplumsal mekân, birçok farklı bakış açısının sonucudur."; bu sebeple de her toplumsal mekân kendi tarihini barındırır (Lefebvre, 1991, s. 110) (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 : Bölüm 2.1 Şehir ve Beden Başlığı Kapsamında Öznesinden Direkt Olarak Etkilenen Kentsel Mekân Grafiği

Yazarın ışığında, toplumsal (yaşanılan) mekân, algılanan ve bilinen mekân birbirinden ayrılmaz. Yazar, mekâna simgesel ve maddesel birtakım anlamlar yükler; böylelikle mekân hem soyut ve somut olmak üzere iki katmanda, hem de bu iki katmanın kesiştiği noktalarda anlamlanmış olur. "Mekânsal pratikler", bireyin tekrarlanan performanslarıyla gündelik yaşam içerisinde, mekâna yerleşir; bu nedenledir ki bir topluluğun mekânsal pratiği, toplulukların tarihini de barındırdığından, yaşadığı mekânın çözümlenmesi ile açıklanabilir (Lefebvre, 1991, s. 116).

Bununla beraber toplulukları oluşturan her birey, kentin bir bölgesini aynı ölçüde mesken edinememektedir. Trans bireyler söz konusu olduğunda, kent parçaları içerisinde kendilerine mesken bulma arayışlarında, kendi tarihleri boyunca, ya merkez ya da merkeze oldukça yakın yerleri tercih etmişlerdir (Trans X İstanbul, 2014). Bireylerin zihninde oluşan gerek tarihsel, gerek toplumsal bazı kodlamalar sayesinde belirli bireyler kent içerisinde belirli alanları mesken olarak tercih ederken bazı bölgeleri sakini olamamakla beraber, mesken edinemezler. Bu farklılık nelerden kaynaklanmaktadır ve hangi ölçütlerle sağlanmaktadır? Hangi yaşam biçimleri vayehut hangi çeşitlilikler, çokluklar, kendilerine kent içerisinde belirli alanlar bulabilirler? Geri kalan kent parçalarında yaşam sürmek onlar için neden zorlayıcıdır? Bu soruların cevabını bir sonraki altbölümde cevap arayacağım.

2.2. Toplumsal Belirlenmişlik Hali: Yerin Cinsiyeti

"Toplumsal Belirlenmişlik Hali: Yerin Cinsiyeti" başlıklı bu kısımda, trans bireylerin mesken edindikleri kent parçalarının farklı dinamiklerinin, neden ve niçin geliştiği sorgulanacaktır. Çalışma trans bireyler odağında yürütüldüğünden, onlar ve ilişkili oldukları bireylerle yapılan kişisel görüşmeler (EK-A) ve gazete taramaları (EK-B), kent içerisinde aynı zaman diliminde sadece belirli parçaların trans bireyler tarafından mesken seçilebildiğini gösterir. Bu kent parçaları deneyimlenirken bireylerin meskenlerindeki varlığı, parçaların her sakini tarafından bilinir ve hissedilir. Bölgeleri mesken edinen diğer sakinler de bu farkındalık ile yaşamlarını sürdürürler. Trans bireyler, diğer sakinler ve meskenler arasında oluşan bu ilişki ağı neden kritiktir? Bu ilişki ağı sonucunda çıkan, belirli yerlerin belirli cinsiyeti var mıdır? Belirli cinsiyetler belirli kent parçalarını mesken edinmesi hangi kodlamalardan kaynaklanmaktadır?

Bu soruların ışığında öncelikle yer ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi, etkileşimi irdeleyen çalışmalardan bir kesit sunacağım; özellikle yerin anlamı, kimlik oluşumu ve altkültür

inşasına detaylı okumalar getiren İrvin Cemil Schick'in alıntılarına geniş yer vereceğim. Yazara göre, "mekân insanileştirildikçe ve anlamla dolduruldukça alanlar ve alan grupları simgesel anlamları kazanır ve beli zihin durumlarının yehut değer sistemlerinin mecazları haline gelir" (Schick, 2001, s. 7). Bu durum Schick'in alıntıladığı Shields söylemlerini de pekiştirir: "gerçek mekânlar, hayali mekân ilişkilerinin simgesel alanında cisimlendirilir" (Schick, 2001, s. 7'de atıfta bulunduğu gibi). Yani "katışıksız ve yalın fiziksel mekâna" zıt olarak "yer" tanımı, nesnel gerçekliklerden bağımsızdır, belirli insani mekânsal deneyimler aracılığıyla var olurlar (Schick, 2001, s. 5). Bu aşamada toplumsal mekân, toplumsal pratikler için tarafsız bir ortamdan ziyade "toplumsalın bileşiminde etkin, kurucu, indirgenemez, zorunlu bir bileşendir." (Schick, 2001, s. 5'te atıfta bulunduğu gibi). Dolayısıyla Schick'in söylemlerinden hareketle, toplumsallığın bir sonucu olan mekânsallık, toplumsal eylem ve ilişki ağlarının hem anlamı, hem sebebi, hem sonuç ürünü, hem, hem de fiziksel karşılığıdır. Özetle, toplumsal mekân, zaman içerisinde yere tutunurken; toplumsal ilişkiler ve onlara bağlı eylemler mekân içerisinde tanımlanmaya başlar.

Bu noktada Schick'in işaret ettiği, Shields alıntısı, fiziksel boyutlarından sıyrılan, anlam yüklenilen mekânı algılamak açısından kritiktir: "Dünya bilişsel olarak bölgeleştirilir; böylece fiziksel coğrafya bilgisi verisinde dünya, sonsuz yan anlamsal özellikler ve duygusal çağrışımlarla renklendirilmiş bir mekânlar ve yerler kümesi olarak yeniden kodlanır(…) Sonuçta ortaya çıkan yarı topoloji, yarı mecaz oluşum, duygusal düzenleme veya kodlanmış coğrafya olarak yazılır. Alışkanlıklarda –hareket olarak- icra edilir ve dünyayla ilişkimizi tanımlayan yol gösterici mecazlarda kodlanır" (Schick, 2001, s. 7'de atıfta bulunduğu gibi). Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, mekânın fiziksel veya coğrafi özelliklerini aşan anlamları vardır; bu anlam ve simge bütünleri mekânın/yerin karakteri olarak zihinlerimizde yerleşir. Yazarların da sözünü ettikleri anlam bütünleri, çevremizle etkileşimimizi direkt olarak etkiler; o yere özgülüğü, mekâna aitliği oluşturur. Peki, yerler, bu anlam katmanlarını nasıl edinirler? Nasıl ve hangi mekanizmalar üzerinden farklı zihinsel kodlamalara sahip olurlar?

Belirtilen sorulara paralel olarak, mekân oluşumu ve yerin anlamı üzerine sorgulamaları Alkan (2009), mekâna odaklanarak çözmeye çalışır. Bu noktada kendisine ışık tutan Çağatay Keskinok'tan referansla kendi söylemlerini oluşturur. Yazara göre, "mekânın, toplumsal olarak üretildiği, olayların geçtiği yer ile toplumsal faillerin etkinlikleriyle yapılandığı, üretildiği ve dönüştüğü, dolayısıyla toplumsal

faillerin nesnel ve öznel deneyimlerinin mekâna anlam yükleyip onu tanımladığı" bilgisi kritiktir (Alkan, 2009, s. 9). Tüm bunların yanında yazar, bakış açısını bu sefer mekândan başlatarak, mekânsal özelliklerin de davranışı etkilediği ve tüm bu sürecin aslında "belirli yapısal ve tarihsel koşullar altında gerçekleştiğini" kuramsal olarak kavrar (Alkan, 2009, s. 9).

Bu aşamada Serpil Çakır'ın kentsel mekân tanımı önemlidir. Yazar, tanımı: "toplumsal cinsiyet, sınıf ve din kimlikleri gibi özelliklerin konumlandığı yer" olarak yapar (Çakır, 2009, s. 98). Yazara göre türlü mekânsal düzenlemeler: siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel katmanları ile yaşanılan yerleri işaretler; "mekânsal düzenleme, bütün bu boyutlarıyla özgün bir toplumsal pratiğin içinde yaşanılan yeri gösterir" (Çakır, 2009, s. 79). Yazar bu noktada, sadece yer tanımı yapmakla kalmaz, aynı zamanda yerleşmiş toplumsal cinsiyet kabullerinin mekânda benimsenmesine yöenlik çıkarımı da yapar. Bu çıkarım sonucunda da "mekânların hafızalara nakşedilme süreci" ortaya çıkar (Çakır, 2009, s. 79). Bu noktadan hareketle, toplumsal cinsiyet ile mekân arasındaki ilişki de zamanla değişen cinsiyet rolleri ve tanımlamaları ile paralel olarak değişkenlik gösterebilir, dönüşüm geçirebilir.

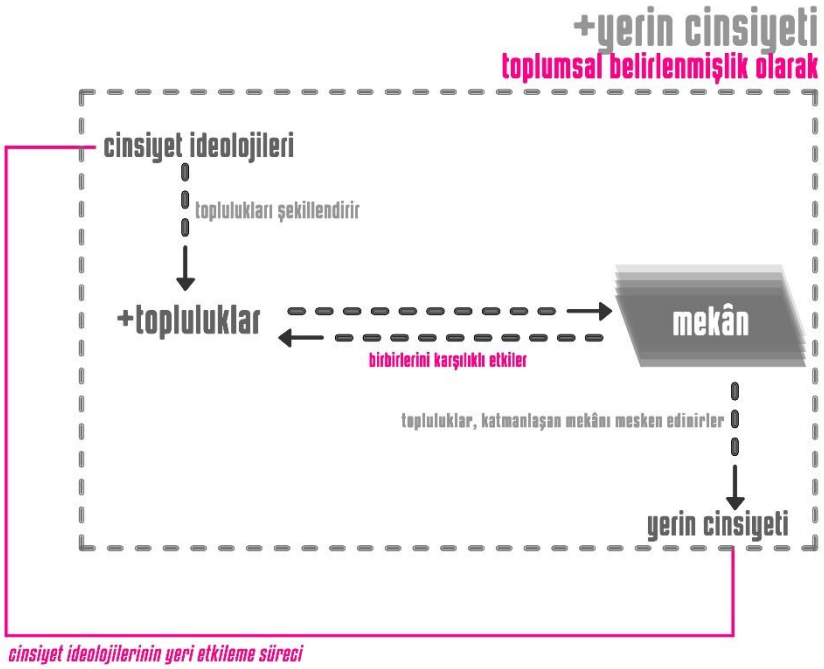
Toplumsal cinsiyet rolleri ve mekânsal pratikler ilişkisi söz konusu olduğunda, Burkay Pasin (2010, s. 52-61), iki kavramın arayüzünde, sosyal ve kültürel kabuller tarafından şekillenen, sürekli ve devingen bir etkileşim söz konusu olduğunu vurgular. Pasin'in Judith Butler'dan referansla vurguladığı bu kabuller, bedensel performansın düzenli tekrarıyla önce toplumsal cinsiyet rollerine, sonrasında "bu rollerin oynanmasını olası kılan mekânsal pratiklere" dönüşürler (Pasin, 2010, s. 52'de atıfta bulunduğu gibi). Butler'e göre bireyler kendi toplumsal cinsiyetleriyle tutarlı davranışlar gösterseler de "bu her zaman gönüllülük içinde olmaz", toplumsal cinsiyet icra edildiğinde uygun toplumsal cinsiyet davranışların kültürel algıları da yeniden üretilir. "Ve böylelikle toplumsal cinsiyet değerleri, normları kültürel ideolojiye gömülür" (Pasin, 2010, s. 52). Yani toplumsal cinsiyet beklentileri, o toplumu oluşturan bireylerin düzenli bedensel ve davranışsal performansıyla hem bilinçli hem de bilinçsiz olarak yeniden üretilir ve bu performanslar yerde gerçekleştiğinden, belirli yerlerin belirli toplumsal cinsiyet algı kabulleri oluşma süreci başlar (Pasin, 2010, s. 61).

Trans bireyler söz konusu olduğunda da hem bireylerin cinsel kimliği algılayış biçiminde, hem de mekânlarda bireylerin gündelik yaşamlarını sürdürürken mesken edindikleri "yer"lerde, cinsiyet unsurlarından doğan bir dışlama mekânsal pratiği söz

konusudur. Yerin cinsiyeti, trans kimlikler söz konusu olduğunda, kendini "dışlama pratikleri" olarak açığa çıkarmaktadır. Bu noktada bir yabancılaştırma aracı olarak, gündelik hayattaki direnişlere ve bu alandan çıkabilecek hareketlere ilişkin olarak Michel de Certeau'nun strateji ve taktikler kavramsallaştırması önemli ipuçları sunabilmektedir. De Certeau'ya göre (2008) stratejiler, bir toplumda ya da çok daha küçük gruplarda geçerliliği önceden varsayılan bir erkten kaynaklanan eylemleri temsil etmektedir; bu eylemler, o topraklarda var olan "farklı dinamikleri ve yerleri" birbirine bağlayan ilişkiler sistemleri geliştirir (De Certeau, 2008, s. 110) . Yani stratejiler güç ilişkileriyle ortaya çıkar ve zamana bağlı olan, geçici olan ilişkileri sabitler, tanımlar; stratejilerin önemli bir özelliği bir "yer" varlığından beslenmeleridir (De Certeau, 2008, s. 112). Bu beslenme aynı zamanda, değişen koşullara karşı bağımsızlığın korunmasını sağlar; farklı yerleri "görerek" hâkim olma, "yabancı" güçleri nesneye çevirerek gözlemleme, kontrol etme ve görüş alanı içine dâhil etme imkânı sağlar. Taktikler ise hesaba bağlı olmayan zamanları temsil eder; herhangi bir güce bağlı olmadığından, belirli bir mekân içermez (De Certeau, 2008, s. 113). Bu nedenle taktikler "yersizdir"; başka bir deyişle, stratejilerin tersine taktiklerin belirli bir tanımı yoktur (De Certeau, 2008, s. 114). Stratejiler kolaylaştırır ve sınır çizer; taktikler ise tüm karmaşasıyla, yılların birikmiş hafızasıyla gündelik hayatı temsil eder; yürümek, yemek, içmek, konuşmak gibi pratiklerdir (De Certeau, 2008, s. 115).

> "'Aidiyet', mekânın zamana karşı zaferidir. Aksine, taktik, mekânsız olduğu için, zamana bağımlıdır ve kendi çıkarına kullanabileceği olasılıkları yakalamak için de sürekli tetiktedir. Taktik, kazançlarını muhafaza edemez. Sürekli olarak olaylarla oynamak ve bunları 'fırsatlara' çevirmek durumundadır. Sonuç olarak, zayıf olan, kendisine yabancı, kendinden olmayan güçlerden çıkar sağlamak için hep çabalayandır. Zayıf olan, birbirinden ayrışık olan ögeleri bir araya getirerek, elverişli anlar yaratır ve bu güçlerden gerekli çıkarı sağlamaya çalışır" (De Certeau, 2008, s. 54-55).

Özetle taktikler bize, akılın günlük mücadelelerden ve bu mücadelelere eklemlenen zevklerden ayrı düşünülemeyeceğini gösterirken, stratejiler, ait olunan bir mekân ya da yer aracılığıyla korunan erkle ilişkilerini vurgular. Bu açıdan mekânda gerçekleşen "zayıf"ın, "güçlü"ye karşı verdiği güç mücadelesi taktik içerir çıkarımı yapılabilir. Taktikler zamansal kalıcılık da içerdiğinden bu güç mücadelesinin temelleri esasen, çok çok eskilere dayanan bilgileri de gerektirmektedir. Bir süreklilik ve kalıcılık içerir(Şekil 2.3).

Şekil 2.3 : Bölüm 2.2 Yerin Cinsiyeti Başlığı Kapsamında Belirli Cinsiyetlere Ait Kent Parçalarının Oluşum Grafiği

Bu noktada yerin cinsiyetinin oluşum sürecinin katmanlılığı ile strateji/taktik oluşumu benzerlik göstermektedir. İki kavramda da kritik olan nokta birikerek katmanlaşmadır. Bu durumda hem yer oluşumu, hem yerin karakterinin oluşumu benzer olarak tanımlanabilir. Trans bireyler de kent içerisinde hep belirli yerleri mesken edinip, (yerlerinden edilseler dahi) tekrar aynı bölgelere ya da yakın çevrelerine dönüş yaşamışlardır. Bu sebeple yerin cinsiyeti başlığı çalışma için kritik görülmüştür. Kent içerisinde, trans bireyler için, cinsiyet hiyerarşilerinin oluşturulması süreci de bahsedildiği gibi otoriteler tarafından gerçekleşir ve sonucunda dışlama, ikincileştirme, yok sayma, kovma ile yine "yerde" tanımlanır. Bunun sonucunda da kanıksanmış pratikler ile belirli cinsiyetler belirli yerlere bağlanıp, tutunabilir.

Bir sonraki altbölümde ise dışlama mekanizmalarına değineceğim: cinsiyetlerin tutundukları kent parçalarında yerlerinden edilme süreçleri, kimlik ve dışlama mekanizmalarının işleme biçimlerini aktarmaya çalışacağım.

2.3. İktidar Ve Kimlik İnşası / Dışlama Mekanizmaları

İktidar ve kimlik inşası, dışlama mekanizmaları alt başlığı, trans bireylerin, istisnasız, mesken edindikleri her kent parçasında yaşadıkları dışlamanın nasıl ve niçin oluştuğuna dair sorular soran araştırmalara pencere aralama amacındadır. Dışlama mekanizmaları, toplum sahnesinde, etnik kimlik, sosyal statü, cinsiyet kimliği gibi birçok mekanizma tarafından üretilmekte ve bireyleri türlü sınıflandırma biçimlerinde ayrıştırabilmektedir. Toplumsal mekanizmaların, genel olarak bir "kimlik" yaratımı üzerinden oluşturulduğu varsayılırsa, çalışma kimlik inşasına dair bir bakış açısı ve sonrasında dışlama mekanizmalarının işleyişini ele alacaktır.

Geçtiğimiz alt bölümlerde, Schick'in yer-kent-beden arası ilişki ve etkileşimleri irdeleyen çalışmasından geniş bir kesit sunmuştu. Bu alt bölüm ise, kimlik inşasına odaklandığı kısımları içerir. Schick'in kimlik üzerine gerçekleştirdiği değerlendirmelerinin ardından, diğer araştırmacıların kimlik anlayışlarından farklı bakışlarla bir kesit okuma sunacağım.

Kimlik, bireyin çeşitli ağlara mensubiyetinden ötürü üzerinde taşıdığı; toplum tarafından bir tür sınıflandırma mekanizması olarak kabul edilmiş, toplumsal olarak onay verilmiş veya en azından varlığı bilinmiş, aşina olunmuş, çeşitli ana başlıklarda (bölge, kuşak, din, sınıf, cinsiyet, cinsellik, ulus, ırk, etnisite) tanımlanan, kendine dair anlamlandırmalar bütünü olma niteliğindedir (Schick, 2001, 17). Bu anlamlandırmalar, dönüşen ve değişen çeşitli parametrelere bağlı olduğu ve türlü sınıflandırmalar ile şekillendiğinden, kimliğin, tamamlanabileceğine veya sabit kalacağına inanmak da yersiz olacaktır. Daha da net bir ifade ile "kimlik bir nesne değil, bir süreçtir" (Schick, 2001, s. 17). Kimlik, ayrıca, bir "temsil" ifadesidir; "ister kendine ister başkasına dönük olsun, temsilin aslında bizzat kimliğin inşası olduğunu" da ifade etmek yerinde olur (Schick, 2001, s. 17).

Sürekli olarak inşa ve yeniden inşa içeren bir kavram olan kimlik, sürekli akışkan ve değişken olmasının yanı sıra, çevresindeki anlam bulutları içerisinde yüzen bir kavram olması sebebiyle, kendisini içeren ya da dışlayan birtakım "zarf"ların değişimi ile kimliğin algısının değişimi mümkündür (Schick, 2001, s. 18). Bu nedenle kimliğin asıl manası, anlatılardır; Schick'e göre anlatılarla kalıcılık kazanan kimlikler, sürekliliğini gerçekleştirir. Bu nedenle anlatı, kimliğin oluşumu evresinde hayati bir rol oynar (Schick, 2001, s. 19). O halde kimliğin kendi kendini oluşturma inşası olduğunu kabul etmek, anlatının da bu inşanın gerçekleştirildiği alan olduğunu kabullenmeyi gerektirir. Fakat kimlikler kendilerini tanımlarken eş zamanlı veya karşılıklı olarak

zıttını da tanımlar. Bu nedenle "kimliğin inşası, başkalığın inşasından ayrılamaz." (Schick, 2001, s. 19). Özetle başkalık, ancak kimlik inşası ile yan yana getirildiğinde anlamlanır; öznenin kim olmadığını da barındırır. "Öteki'nin her versiyonu aynı zamanda bir benliğin inşasıdır." (Schick, 2001, s. 19). Bu aşamada toplumsal dışlamalar, kültürel veya özgül dışlamalar aynı zamanda politiktir. Uzlaşımlar ve iktidar içerikli söylemler "benliklerin ve ötekilerin sürekli yeniden inşasıdır." (Schick, 2001, s. 19). O halde kimlik, inşası için karşıtına ihtiyaç duymaktadır. Öteki bu noktada, "kimliğin iskeleti" olur (Schick, 2001, s. 20). Aynı zamanda Schick (2001), "yerlerin ve bölgelerin algılanmalarından, 'mekân' olarak dünyadan ve bu algılamalarla ilişkilerimizden oluşan bir 'mekân söylemi', kendimizi kavrayabilmemiz açısından merkezi önemde" olduğunu vurgular (Shick, 2001, s. 21). Bu açıdan bakıldığında mekân, öznenin varoluşunun, kendini tanımlamasının, başkası değil, öyleyse kendimim diyebildiği alan olarak tanımlanır; bu yönüyle de kimliğin temel bir öğesidir. Benlik denilen öznenin kimliği, ancak kendine mekânda yer bulabildiğinde anlamlanır; "mekânda serpilir" (Schick, 2001, s. 21). Bu nedenle söylemsel olarak beraber kodlanan kimlik ve mekânlar, o yere ait olan yasaları, davranış biçimleri, kuralları ve dili kullanış biçimleri ile öznelerin kabulünü ya da reddini yaratmaktadır (Schick, 2001, s. 22).

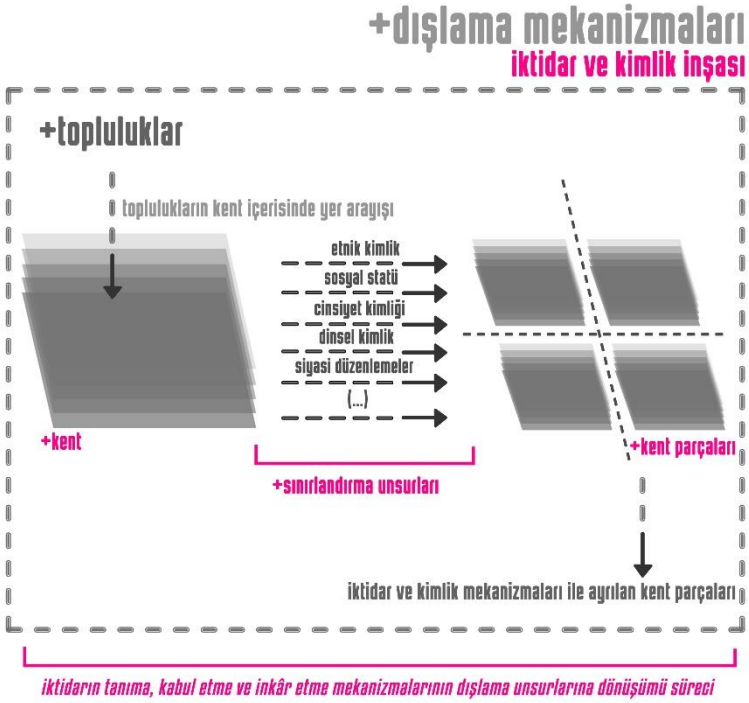
Kimlik için birçok bilim insanı farklı tanımlamalar yapmaktadır. Foucault (2012) ise kendi kimlik tanımlamasında kimliği belirli sınıfsal özelliklere indirger; kimliğe ait bu özellikleri kaydedip sabitler (Foucault, 2012, s. 49). Aynı zamanda kimliğin yer ile sınırlandırılmasını ve ilişkilendirilmesini, iktidarın ürettiği bir problematik olarak algılar. Yazar, yere bağlanan kimliklerin, kendi karakterlerini sürekli olarak yeniden ve yeniden üretmeleriyle başkalık kavramını pekiştirdiğini vurgular; aynı zamanda, kimlikleri aracılığıyla mekâna sıkıştırılmış bireylerin kamusal hayattaki gündelik hayat kontrolü yine bu sayede iktidar için kolaylaşabileceğini vurgular (Foucault, 2012, s. 276). Yazara göre toplumu kontrol etme arzusundan kaynaklanan bu mekanizma, iktidarın gücünü de ispatlamaktadır; kentsel mekân bir süre sonra iktidarın kurallarını hayata geçirdiği bir etkinlik alanı olarak biçimlenir. "İktidar ilişkileri bedene doğrudan müdahale eder: onu kuşatır, damgalar, eğitir, işkenceden geçirir, belirli görevleri yerine getirmesi, törenlere katılması, etrafına birtakım işaretler göndermesi için zorlar." (Foucault, 2012, s. 39). Yazara göre, iktidar sadece tek taraflı bir yaptırım değildir; kendi içerisinde dönüşlü bir biçimde işleyişini sürdürür

(Foucault, 2012, s. 39). Özneyi sınıflandırmaya dair uygulanan iktidar, diğerlerine sağlanan bir ayrıcalıktan ziyade, süregelen gerilim ağlarına sahip bir etkinlik alanı olarak tanımlanabilmektedir. "Bu iktidar ona sahip olmayanlara yalnızca bir zorunluluk veya bir yasaklama olarak uygulanmaz; onları kuşatır, onlar tarafından ve onlar üzerinden aktarılır; nasıl ki onlar ona karşı mücadelelerinde iktidarın kendileri üzerindeki hâkimiyetine direniyorsa, o da onlara baskı uygular" (Foucault, 2012, s. 41).

Öznenin iktidar ile ilişkisi, iktidarın onu sınırlandırdığı ile çizilir; iktidar özneye "hem kendisinin hem de başkalarının onda tanımak zorunda olduğu bir hakikat yasası" dayatır (Foucault, 2012, s. 173). Şöyle ki, iktidar özneyi kendi kimliğine bağlar, bağlama işlemi gerçekleştirirken bir tür onaylama, reddetme mekanizması çalıştırır; iktidar, özneleri, hangi kategorilerde ayırması gerektiğine kara verirken uyuşmayan kimlikleri itmekte, dışlamaktadır. Yazara göre dışlama gerçekleşirken, belirli normlara bağlı kalınmaktadır; bu sebeple de bir bireyin kendini "ait" hissedişi kişisel değildir; aksine toplumsaldır (Foucault, 2012, s. 178). Yazara göre kültürel, tarihi, coğrafi vb. birikimlerle toplumsal olarak oluşturulan bu normlar, özneyi, yere özgülüğü ve aidiyeti açısından birtakım sınırlandırmalara tabi tutar. Yazar, iktidarın öznesini kendi kimliğine ya da ait olduğu topluma normlarla tutturduğunu savunur (Foucault, 2012, s. 180).

Bu aşamada normlar üzerinden benzer bir bakış açısı veren Judith Butler alıntısı kritiktir. "Kendimize bağdaştırıcı normlar aracılığıyla, bize kim olduğumuza dair bir anlayışı geri veren, kendimize yatırımımızı geliştiren normlar aracılığıyla bağlanırız. Ama bu normların ne olduğuna bağlı kalarak, kim olduğumuzda ısrar etme konusunda da o kadar sınırlanmış oluruz. Normların dışında kalan şeyler, açıkça söylemek gerekirse tanınmayacaktır" (Butler, 2012b, s. 284). Butler'ın alıntısı, bu noktada, Foucault'un da sözünü ettiği iktidar, norm, özne üçlüsünü besler. Kimliklerin tanınması, kabulü ya da reddi, "iktidar pratik ve teorilerinin tanınma normlarıyla" ilintili haldedir; "iktidar bir özneye, ancak o öznenin varoluşuna tanınma normları dayatarak etki edebilir" (Butler, 2012b, s. 284). O halde iktidar, özneye dolayısıyla kimliğe bir tür toplumda varoluş imkânı da verdiğinden, norm dışı kalan bireyler kendilerine yer bulamamaya başlayacaktır. "Kişinin kendiyle temel bağlantısı, kişinin onsuz var olamayacağı o bağlantı, toplumsal normlar tarafından önceden kısıtlanmıştır ve bu normlara uyum gösterme konusunda başarısızlık, kişinin bir özne olarak kalıcı

statüsünü sürdürme kapasitesini riske sokar" (Butler, 2012b, s. 285). Bu noktada iktidar tarafından yaratılan ve aynı zamanda toplumsal kurallar çerçevesinde şekillenen kimlik politikasının öznelere dayattığı kalıpların dışında bir hayat sürdürmek, pek de mümkün görünmez. Butler'a göre (2012b) öznenin toplum içerisinde kabul görmesinin ön koşulu bu kural ve kaideler bütününe uyması olarak tanımlanır. O halde, özneye sunulan bu kriterleri reddetmek, tanımamak, kişinin kendi varlığının geçerliliğini toplum tarafından karşılayamaması yani "kişinin kendi varlığını riske atmasıdır" (Butler, 2012b, s. 285) (Şekil 2.4).

Şekil 2.4 : Bölüm 2.3. Dışlama Mekanizmaları Başlığı Kapsamında Kimlik Unsurlarının Sınırlandırma Performansına Dönüşümü Grafiği

Şimdiye kadar aktarılmış özne-iktidar ilişkisinin, "karşılıklı kabulleniş" üzerinden kurulan ilişkisine karşın, mevcut normlarda kendini bulamayan özne ile iktidarın ilişkisi söz konusu olduğunda, yepyeni sonuçlar ve tepkiler doğabilir. Trans bireyler söz konusu olduğunda da yaratılan kimlik algısı sebebiyle, bireyler, kent içerisinde rahatça hareket edemeyip; kendi varlıklarına görece izin veren kent parçalarına sığınırlar. Kimlik yaratımı söz konusu olduğunda normu sorgulamak, yeni normları gerekli görmek, kişinin iktidar tarafından oluşturulmuş normlardan ziyade, kendini, yine kendinin oluşturduğu normlarda anlamlandırması dahi söz konusu olamazken, trans bireyler heteronormatif toplum düzenlenişine bir başkaldırı olarak ayrı bir noktada konumlanır. Kimlik politikaları, özneleri toplumda sınıflandırmak ve denetimi kolaylaştırmak adına iktidar tarafından koyulan normları, kendi içerisinde devamlı şekillendirir; norma uyum sağlamak bu noktada var olmanın bir ön koşuludur. Fakat asıl açıklanması gereken, "tanınma/kabul görme"nin ötesinde, öznelerin sonsuz çeşitlilikte olabileceğidir. Tanınırlığın sınırlarında gezinen ya da kendini tamamen başka bir noktada konumlandıran özneler söz konusu olduğunda kimlik politikası geçerliliğini yitirmektedir. Bu nedenle, trans kimlik, kimlik normlarını yıkma adına oldukça kritik bir noktada sayılmakta ve çalışmanın odağına yerleşmektedir. Kimlik normlarına karşı çıkan trans kimliğin, çalışmanın bu noktasından, queer kuram ile kurduğu ilişki önemlidir.

Bu çerçevede çalışma, bir sonraki alt bölümde kimlik normlarının kabulünü yıkan bakış açısına sahip "queer kuram" üzerinden ilerleyecektir.

2.4. Kimlik Politikasının/Normlarının Geçersizliği: Queer Kuram

Kimlik politikasının normlarının geçersizliği alt başlığı, bir önceki alt başlık altında irdelenen iktidarın kurguladığı normların geçersizliği üzerinden, queer kurama geçiş yapacaktır. Trans kimlik odağında ilerleyen bu çalışma söz konusu olduğunda, queer kuram bakış açısı, kimlik ve dışlama mekanizmaları adına aydınlatıcı bir noktada konumlanmıştır. Kimlik üretimi, tüm geçmişi göz önüne alındığında, doğal olarak toplumsal verilerle şekillenebilen bir süreç olarak algılanabilirken, aynı zamanda sosyal ve psikolojik ilişkiler, kültürel ve geleneksel birikim de tüm kimlik yaratım sürecinin etkileyenlerinden olabilmektedir. Aynı zamanda kimlik, öznenin "olmadığının" da işaretlemesi olduğundan, "öteki" ile kurduğu ilişki olarak tanımlanabilir. Ötekinin yansımasından "olmadığı" söylemini kanıtlarken, eş zamanlı olarak kendini de tanımlayan öznenin, kimlik normları toplumsal hayat ve düzenin devamlılığı açısından, türlü başlıklarda (siyasi, psikolojik, kültürel vb.), yeniden ve yeniden üretilebilmektedir. Queer

kuram bu noktada kimlik normlarını reddeder; bu sebeple, alt başlık kapsamında, queer kuram açıklanacaktır.

Bu noktada öznenin kendine dair tüm birikimi, hep bir "karşı" tanımı üzerinden kurulmaktadır (Çakırlar, 2008, s. 207). "Öznede ben ötekilerin sahası belirlendiğinde ben olur" (Çakırlar, 2008, s. 207). Demek oluyor ki, çokluklar arasında ya da başkasının olmadığı yerde "özne benliği serpilemez" önermesi doğrudur (Assman, 1997, s. 135). Bu aşamada özne ile ötekisi arasındaki mesafe, çeşitli sınıflandırmalar ile de sürekli pekişmektedir.

Günümüzde, biyoloji temel alınarak gerçekleştirilmiş, kadın-erkek odaklı toplumsal cinsiyet sınıflandırması da sözü edilen sınırlandırmalardan en kuvvetlisidir. Fakat sadece biyolojiye indirgenmiş bir toplumsal cinsiyet ayrımını haklı göstermeye çalışmak "olası bile değildir" (Berghan, 2007, s. 17). Biyolojik olarak kadın ve erkek arasındaki farklılığın tamamen kabul edildiği durumlarda dahi, bu farklılıkların ardarda yinelenerek sürekli açığa çıkarılmak istenmesi, toplumsal cinsiyetin tüm biyoloji temelli varoluşundan bağımsız olarak kültürel bir inşa olduğu söylemini destekler (Berghan, 2007, s. 17). Berghan'ın vurguladıklarından hareketle bu tarz bir biyolojik indirgemecilik, aynı zamanda cinsiyet sistemlerinin sadece ama sadece iki zıt uçtan (kadın ve erkek) oluştuğu kanısının yerleşmesine yol açar. Bu noktada ise "kadın, erkek" tanımlamaları dışında kalan, hisseden, var olan kim varsa toplumsal reddi deneyimleyebilir.

Bu noktada Nil Mutluer'in tüm dışlananları da kapsayan queer kavramı üzerine söyledikleri, dışlanan bireylerin de tanınmasına, kabul görmesine yönelik olması açısından kritiktir (2008, s. 15). Kavram, "norm olanları ve onların kuruluş ve inşa süreçlerini: dahası norm kavramının kendisini" sorgulamaktadır (Mutluer, 2008, s. 16). Cinsiyet sisteminin ikili odaklılığını reddetmesinin yanında "dışarıda bırakılanları ve norm olarak kabul edilenleri yeniden anlamlandırma imkânı da sağlıyor" (Mutluer, 2008, s. 16).

Çakırlar (2008) ise, kimliğin, dışlamalar süreçlerinin bir sonucu: bir tür gruba, yere ait olma, hissetme sıkıntısı haline geldiğini savunmaktadır. "Kimlik, bu bitmeyen dışlamalar sürecinin bir sonucu, tamamlanamayan kişisel bir proje, meşruiyetini tâbiyetinden alan bir aidiyet sancısıdır" (Çakırlar, 2008, s. 207).

Peki normatif olanın dışında tanımlanan öznelerin, benzer bir toplumda geçerli olma kaygısı ile farklı normatif alanlar oluşturabilmesi varsayımı, neden gerçekleşmemektedir? Normatif olanın dışında kalanlar neden bu kadar tanımsız ve muğlak bırakılmıştır, değinilmemiştir?

Bu sorular, Judith Butler'ın çalışmaları ışığında ele alınacaktır. Butler (2012a), cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrımı biyolojik olarak sınırlandırmanın, cinsiyetin tanımı bir yana dursun, toplumsal cinsiyetin kültürel normlarla inşa edildiği bir ortamda yetersiz kaldığını vurgular. Butler'a göre, sabit, biyoloji temelli iki ana cinsiyet olduğu söylenilse bile, bu erkek bedeninin sadece "erkek"i inşa edeceği aynı şekilde kadın bedeninin sadece "kadın"a dair söz hakkı olabileceği anlamına gelmemektedir. İkili bir toplumsal cinsiyet sistemi olduğunu kabullenmek, toplumsal cinsiyetin, cinsiyeti aynaladığı inancını korumaktır (Butler, 2012a, s. 52). Queer kuram da, tıpkı Butler gibi, böyle bir yaklaşımı reddeder.

> "Cinsiyet-toplumsal cinsiyet ayrımını mantıksal olarak en uç noktasına çekersek, cinsiyetli bedenler ile kültürel olarak inşa edilmiş toplumsal cinsiyetler arasında kökten bir belirsizlik olduğu önermesine varırız. Şimdilik, istikrarlı iki cinsiyet olduğunu varsaysak bile bu, "erkekler"in inşasının erkek bedenlere mahsus olacağı, "kadınlar"ın da yalnızca dişi bedenlere yorum getireceği anlamına gelmez. Dahası, cinsiyetler morfoloji ve kuruluş itibariyle sorunsuzca ikiliymiş gibi görünse bile, toplumsal cinsiyetin de ikiyle sınırlı kalmasını varsaymamız için herhangi bir sebep yoktur. İkili bir toplumsal cinsiyet sistemini varsaymak, toplumsal cinsiyetin cinsiyeti aynaladığı ya da cinsiyet tarafından başka şekillerde kısıtlandığı inancını korumaktır. Oysa erkek ve eril, erkek bedeni imlediği gibi pekâlâ dişi bedeni de imleyebilir, kadın ve dişil de, dişi bedeni imlediği kolaylıkla erkek bedeni imleyebilir" (Butler, 2012a, s. 50-51).

Kadın-erkek arasındaki farklılıklar doğal kabul edildiğinde, bu farklılıkların "sürekli olarak vurgulanmaya ihtiyaç duyulması" dahi toplumsal cinsiyetin kültürel bir inşa olduğunu ortaya koyar; "kadın" ya da "erkek" olarak tanımlanamayanlar toplum dışına itilme başlar. Trans bireyler bu nedenle toplum içerisinde dışarı itilen grup halini alarak bir tür altkültür haline dönüşmüştür (Berghan, 2007, s. 17). Öyle ki trans bireylerin kimlik normlarındaki "ideal görünüme olan uzaklığı ya da yakınlığı", toplumun içinde kabul görme seviyesini dahi etkilemektedir (Berghan, 2007, s. 18). Toplumsal olarak cinsiyetlendirilmiş ritüeller olmadan (kıyafet, saç, makyaj, takı, kozmetik) kadın ve erkek fizyolojik olarak daha çok birbirine benzemektedir. Bu aşamada Berghan'ın Lorber okuması kritiktir: "Gerçekte dişi ve eril farklı, kadın ve erkek aynıdır" (Berghan, 2007, s. 23'te atıfta bulunduğu gibi).

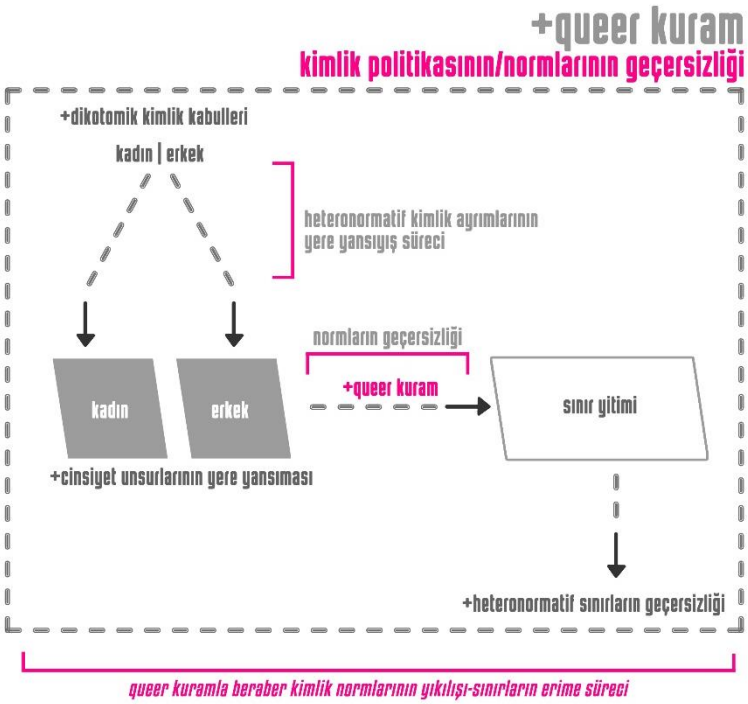
Alıntılardan hareketle, sadece iki cinsiyetin bulunduğunu varsaymak, başka bir deyişle cinsiyetler arasında keskin bir sınır çizmek günümüz için tabii ki yeterli olmayacaktır. Erkek ve kadın, cinsiyet sistemi çıkış noktası bakımından ikili bir sistem gibi görünse dahi sınırları eriyiktir, birbirleri içine geçmiştir. Bu nedenle ikili bir toplumsal cinsiyet sistemini toplum içerisinde uygulamaya çalışmak günümüz gerçekliğini yansıtmamaktadır. Bu nedenle günümüz toplumsal cinsiyet sınırlandırmaları, tüm cinsel yönelimler göz önüne alındığında yetersiz

kalmaktadır. Bu noktada queer kuram ortaya çıkar ve bu yetersizliğe karşı durarak, tüm kimlik normlarını reddeder.

1980'lerde eşcinselleri aşağılamak için kullanılan, sonrasında ise bireyler tarafından stratejik olarak benimsenen "queer", böylelikle literatüre giriş yapar; kelime olarak, "tuhaf, acayip" anlamına gelen queer, düşünüş biçimi olarak, farklılığı esas alır (Jagose, 2015, s. 9). Queer aktivistler, "normal" görünmeyen her şeyi dışlayan "kimlik politikası"nı reddeder; cinsel kimlik, hatta genel anlamda "kimlik" kavramının dışlayıcılığını, kimliklerin verili olmadığını, sürekli olarak bir değişim ve akışkanlık içerisinde olduğunu ifade eder (Jagose, 2015). Özetle, öznenin iç içe geçmiş bir sosyal ilişkiler ağına gömülü olduğu, politik ve sosyal yapılar tarafından tekrar tekrar oluşturulduğunu, iktidar yapılarından ve güç ilişkilerinden bağımsız düşünülemeyeceğini ortaya koyar. Günümüzde bireylerin kavramı olumlaması ile "queer" zaman zaman kültürel anlamda marjinal kabul edilen cinsel kimlikleri ortak bir çatı altında birleştirmeyi de amaçları arasına alır.

> "Genel anlamda ele alındığında, queer kromozomal cinsiyet ve cinsel arzu arasındaki sözde değişmez ancak tutarsızlıklarla örülmüş ilişkileri çarpıcı şekillerde ortaya koyan ifadeler ile analitik modelleri tanımlamaktadır. Bir çalışma alanı olarak queer (…) cinsiyet belirsizliği ve cinsiyet geçiş operasyonları gibi başlıkları da içermektedir. İster travesti performansı isterse akademik yapısöküm anlamında olsun, queer, heteroseksüelliği sabit kılan söz konusu üç terimdeki tutarsızlıkları tespit edip, bunları deşifre eder. Herhangi bir 'doğal' cinselliğin imkansızlığını kanıtlayarak 'erkek' ve 'kadın' gibi sorunsuz görünen terimlerin doğruluğunu sorgular." (Jagose, 2015, s. 11).

Kısaca, queer kuram, sabit kabul edilen cinsiyet ve cinsellik kavramlarını yıkarak, kimliğin çoklu değişken yapılarını vurgular. Genel olarak egemen kültür odaklı gelişen kimlik normlarını da yıkma yöneliminde bulunan kuram, bu aşamada kültür ve odaklı oluşan problemlerle de ilişkilidir. Egemen kültür kabullerinin, cinsiyetin algılanış biçimine getirdiği bu farklı yaklaşım ile queer kuram, cinsiyet odaklı altkültür oluşumları ile de doğrudan alakalıdır. Bu kapsamda kent parçaları içerisinde mesken arayışında olan trans kimlik odaklı altkültür mekânlarına da değinecek olan çalışma, queer kuram açıklaması, sonrasında değineceği alt bölüm olan "altkültür oluşumu ve kent içerisinde mekânsal yansıyışları" anlamak adına yol göstericidir (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 : Bölüm 2.4. Queer Kuram Başlığı Kapsamında Kimlik Normlarının Yıkılışı Grafiği

2.5. Altkültür Oluşumu ve Mekânları

Altkültür oluşumu ve mekânları, altkültür oluşum biçimi ve trans bireylerin kent içerisinde mesken edindikleri alanlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı ve üçüncü bölüm için bir çıkarım yapmayı hedefliyor. Bu açıdan tez çalışması üçüncü Bölümü'nde yapılacak olan, üç trans altkültür mekânına dair, tarihsel, söylemsel ve fiziksel çıkarımları yapmadan önce, altkültür oluşumuna ve mekânlarına değinmek aydınlatıcı olabilir.

Altkültürler, toplumun farklı kültürel kesimlerinin, "bütünden ayrı olarak kendilerine özgü bir birikimle" oluşturdukları kültür biçimleridir (Hebdige, 2004, s. 10). Altkültürler mekân, sınıf, statü, etnisite, dil, cinsiyet, yaş, ideoloji, din gibi farklı faktörler çerçevesinde birbirlerinden oldukça farklı anlam ağları ve yaşam pratikleri oluştururlar (Hebdige, 2004). Toplumlar, içerisinde egemen olan kültürle "bağdaşmayan" birçok altkültür barındırmaktadır, bu bağdaşamama, egemen kültür ve altkültürler arasında, aynı zamanda bir gerilim ortamı da yaratmaktadır (Hebdige, 2004, s. 21). Yazara göre, baskın olan egemen kültür, hâkim iktidar düzeni (siyasal ve ekonomik) içinde geliştiği için, kendi içerisinde bir düzen barındırmaktadır.;

dolayısıyla altkültürlerin hâkim kültüre karşı direnişleri aynı zamanda sistem karşıtı bir nitelik de taşır (Hebdige, 2004). Bu aşamada Hebdige'nin ışığında, direnişin böylesi altkültür içerisinde bir üslup ortaklığına yol açar.

İnsanı ve onun toplumsal tarihini sadece kapsadığıyla değil, dışladığıyla birlikte okumak gerekir. Yani toplumlar, uluslar, kültürler, toplumsal gruplar ve bireyler "'evet' dedikleri kadar, 'hayır' dedikleriyle de tanımlanabilir" (Selek, 2001, s. 33). Bireylerin hangi tutumu sergiledikleri ise kendiliğinden ya da bilinçli bir şekilde olabilir. Bu noktada asıl problem toplumum içerisinde dolanıp duran bu ilişkiler ağının iktidar tarafından bir kabule ya da redde dönüştürülmesidir. Selek'in işaret ettiği Clastres alıntısı bu noktada kritiktir: "Her iktidar ilişkisi yapısı gereği baskıcıdır" (Selek, 2001, s. 33). Yani iktidar, doğanın birleştiriciliğine karşın, içerisinde ayrımcılık, kısıtlayan bir kötülük de barındırır. Bu nedenle de "iktidar ilişkisinin olduğu her yerde ret tutumu mutlaka bir şiddetle gerçekleşir" (Selek, 2001, s. 33). Sözü edilen şiddet her zaman fiziki bir güç içermez; 'dışlama', tecrit etme, toplumdan soyutlama da, bu şiddet biçimlerinden biridir.

Dışlama kavramı, kelime anlamı olarak, bir kimse veya bir toplum, bir durum, bir düşünceyi yok saymak, ilgilenmemek olarak ifade edilmektedir (TDK, 2016) (Url-1). Fakat aynı zamanda bir grup ya da toplumsal ilişkiler açısından bakıldığında, gruptan bir ya da daha fazla özelliği ile sıyrılan, grupta olan diğer bireyler tarafından zararlı görülen kişilerin/unsurların elimine edilmesi manasına da gelir. O halde eleme eylemenin gerçekleşebilmesi için, egemen bir grubun/anlayışın varlığından söz edebilmek gerekir. Bu durum da hegemonyayı vurgulamaktadır. Hebdige, bu aşamada, Hall'ın hegemonya açıklamalarını kullanır: "Hegemonya terimi, belli toplumsal grupların, sadece zorlama veya egemen fikirlerin doğrudan dayatılmasıyla değil, 'hâkim sınıfların iktidarının hem meşru hem de doğal görünebilmesi için, toplumun genel rızasını kazanarak ve şekillendirerek,' 'topyekûn toplumsal otorite'yi diğer tabi gruplara uygulayabildiği" bir durumu betimler. Hegemonya, hâkim sınıfların "bütün olası tanımları kendi alanı etrafında yapılandırabildiği sürece" elde tutabilir. Bu şekilde tabi grupların, kontrol edilemese bile, en azından gerçekte "ideolojik" olmayan düşünsel bir alan içerisinde sıkıştırılarak tarihin dışına itilmesi ve belli özel çıkarların dışında tutulması amaçlanır." (Hebdige, 2004, s. 2'de atıfta bulunduğu gibi)

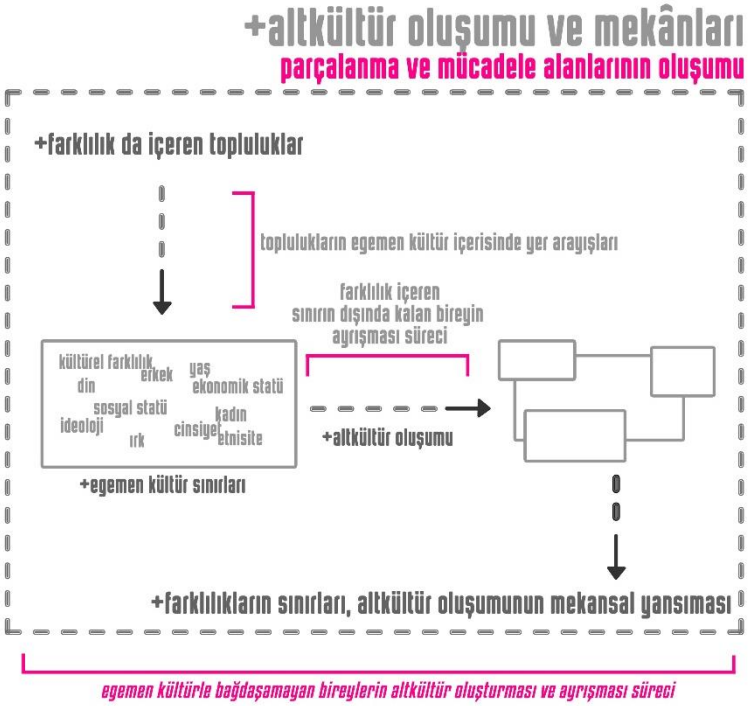
Egemen gruplar, kendi güçlerini yasallaştırmak için alt gruplar üzerinde, halkın da desteğini alarak, "toplumsal bir baskı" yani bir hegemonya kurarlar (Hebdige, 2004,

s. 23). Bu hegemonya her türlü alanda vücut bulabilmektedir; sadece ekonomik ve politik alanda değil, aile, eğitim, din, kültür ve iletişim alanlarında sürekli olarak kendini yeniden üretir (Selek, 2001, s. 38).

Erki elinde tutmuş olan, diğerini (her ne olarak tanımlanmışsa: altkültür, grup, belli bir düşünce biçimi) kendi biçimi ne ise ona dönüştürmeye çalışmış, yapamadığı durumlarda da dışlamış ya da yok etmiştir (Hebdige, 2004, s. 23). Bu noktada stratejik olan ise "dışlanan"ın kendi sesini yükseltip yükseltemediği; bir altkültür oluşturup oluşturmadığıdır.

Altkültürel gruplaşmada, cinsiyetin/cinsel yönelimin bir kıstas olarak kabul edilmesi, heteronormatif sistemin dışında kalanların ayrı bir toplumsal kimlik olarak algılanmasından kaynaklanabilmektedir. Cinsiyetin, hâkim olan güç söylemlerinde etkili olması, konuşuluyor ya da konuşulmayıp değinilmiyor oluşu dahi, günümüz için ataerkil bir dışlamayı meydana getirebilmektedir (Selek, 2001, s. 44) (Şekil 2.6).

> "Gender olarak da bilinen toplumsal cinsiyet, cinselliğin toplumsallaştırılmış halidir. Biyolojik cinsiyetin üstüne, toplumsal erkeklik ve toplumsal kadınlık olarak kurulmuştur. Bu anlamda erkeklik ve kadınlık, birer toplumsal kategori olarak ortaya çıkar ve insanlara doğumdan itibaren dayatılır" (Selek, 2001, s. 46).

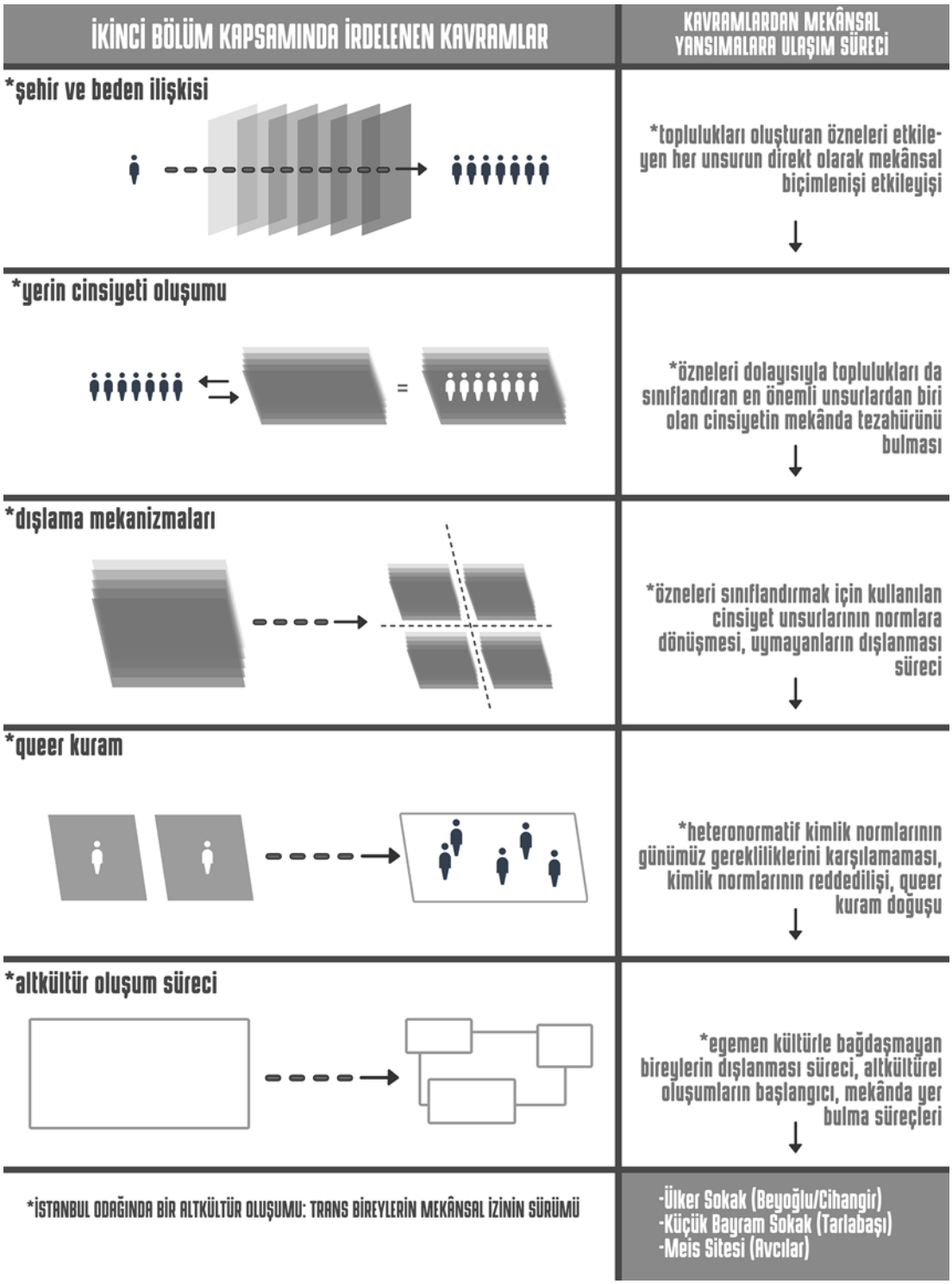

Şekil 2.6 : Bölüm 2.5. Altkültür Oluşumu Başlığı Kapsamında Altkültürlerin Mekânsal Ayrışması Grafiği

Özetle, türlü nedenlerden ötürü doğumdan itibaren dayatılan cinsiyet rollerini "oynayamayanlar" kurulan düzen için bir tehlike teşkil etmeye başlar. Bu noktada da dışlama, imha, kapatma, asimilasyon, hegemonik toplumsal, siyasal ve kültürel yapı tarafından geliştirilir (Selek, 2001). Trans bireyler, tam da bu sebeple toplum ile kopukluk ve altkültürel zeminini de pekiştirmektedir. Hatta yaşam ile kendileri için daha güvenli ve tanımlı bir çevre çizerken, altkültürel zeminlerinin alışkanlıklarını da oluşturup kendilerini mekânlara sabitlemeye başlarlar.

Özetle: kentsel mekân oluşumu itibariyle öznesi odaklıdır ve her türlü otorite ve özne unsurundan etkilenmektedir. Toplumsal mekân ve merkezi olan özne bu noktada birbirine tutunmakta ve tek bir paydada buluşmaya başlamaktadır. Bu noktada ise özneyi veya bedeni sınıflandırmada en çok kullanılan, kimlik politikası ile çiğnenmesi kaçınılmaz olan cinsiyet kavramı özneleri gruplara bölmektedir. Bu gruplaşma, kentsel mekânı şekillendirmekte ve "yerin cinsiyeti" oluşumunun sürecini başlatmaktadır. Fakat özneleri sınıflandırmak için inşa edilen cinsiyet odaklı kimlik politikaları, aynı zamanda, bir dışlama unsuruna dönüşmekte; kimlik normlarına uyan cinsiyeti kendine dahil edip, kabul etmekte; uymayanı reddederek dışlamaktadır. Bu noktada ise toplumu sınıflandırmak için bir nevi yöntem olarak seçilmiş heteronormatif ikili cinsiyet sistemleri de dahil olmak üzere, aslında tüm kimlik politikalarına, queer kuram karşı çıkmaktadır; kimlik politikalarını çürüten, egemen kültüre karşı gelen/onunla çatışan queer kuram, altkültürlerin oluşum sürecini kolaylaştırmıştır. Altkültürler, egemen kültüre karşı varoluş serüvenlerinde kendilerine mekânlar seçmekte ve bölgelere yerleşmektedirler. Bu esnada, öznesi ile şekillenen kentsel mekân, belirli cinsiyetlerin yoğunlaştığı fakat aynı zamanda altkültürlerini de oluşturdukları mekânlara dönüşmektedir.

Çalışmaya bir sonraki bölümde trans bireylerin, İstanbul içerisinde mesken edindikleri yerler üzerinden çıkarımlarla, trans altkültürün mekânsal yansımalarının incelenişi ile devam edeceğim. Trans altkültürün kent içerisinde mesken edindiği üç farklı alan olan, Tarlabaşı özelinde Küçük Bayram Sokak, Beyoğlu-Cihangir özelinde Ülker Sokak ve Avcılar özelinde Meis Sitesi, kapsamında mekânsal analizler yapacağım. Trans altkültürün bu kritik noktalarda oluşumunu besleyen unsurlar, tarihsel süreç, trans bireylerle yapılan görüşmelerin ve gazete taramalarının söylem analizi ve fiziksel mekân analizi üzerinden kent paçalarının gündelik hayatından bir deneysel kesit almaya çalışacağım (Şekil 2.7) (Şekil 2.8).

Şekil 2.7 : İkinci Bölüm Kapsamından Yerin Analizine Geçiş Şeması

Şekil 2.8 : İkinci Bölüm Kapsamında İrdelenen Kavramların Gösterimi

3. İSTANBUL ODAĞINDA BİR ALTKÜLTÜR OLUŞUMU: TRANS BİREYLERİN MEKÂNSAL İZİNİN SÜRÜMÜ

Bu bölüm, geçtiğimiz bölümde şehir-beden ilişkisi, yerin cinsiyeti, ev dışlama mekânları üzerinden trans altkültür oluşumunun kavramsal çerçevesinin, İstanbul'un kent parçalarında mekânsal izlerini sürmeyi hedeflemektedir. Diğer bir deyişle bu çalışma, İstanbul kent parçalarında trans kimlik odaklı altkültür oluşum mekânlarının analizini farklı bakış açıları üzerinden gerçekleştirecektir.

İstanbul kenti içerisinde, trans bireylerin diğer semtlere oranla daha yoğunlukla yaşadığı, yazılı ve görsel basında en çok karşımıza çıkmış olan ve bu açıdan haber değeri olmaya devam eden mekânlar üç etapta incelenmek üzere seçilmişlerdir: Tarlabaşı özelinde Küçük Bayram Sokak, Beyoğlu-Cihangir özelinde Ülker Sokak ve Avcılar özelinde Meis Sitesi. Bu mahalleler ve sokakları, trans kimlik özelinde, gerek gazete taramalarında, gerek belgesel incelemelerinde sosyolojik veya kültürel, en çok işlenen, antropolojik okuması yapılan kent parçalarıdır.

Trans kimliklerin mekânsal izlerinin irdelenmesi üç eksen üzerinden yapılacaktır: mekânların geçirdiği değişimi vurgulayan kısa bir tarihsel aktarım, sonrasında trans bireyler ile söyleşilerin ve gazete yazılarının söylem analizleri, son olarak da fiziksel mekânların analizi ile beraber kişisel deneyimlerimi içeren gözlem bölümüdür. Her kent parçasında öncelikle tarihsel süreç içerisinde, trans kimliğin belirlenen kent parçası ile ilişkisi şehir-beden ilişkisi, yerin cinsiyeti ve dışlama mekanizmaları üzerinden ele alınmaya çalışılacak, alt kültür mekânının oluşum süreci aktarılacaktır.

Ardından seçilen kentsel bölgenin sakinleri ve trans bireylerle yapılmış olan söyleşiler ve konuyla ilgili gazetelerin taranması aktarılacak; görüşmecilerin söylem aktarımları ile bölge içerisinde trans kimliklerin nasıl kodlandıkları anlaşılmaya çalışılacaktır. Mülakat yapılan isimler, gazete haberlerinde öne çıkan kişilerdir; mekân keşifleri sırasında bir görüşmeciden referans alınarak diğer görüşmeciye ulaşma biçiminde gerçekleşmiştir. Trans bireylere, görüşmeler için kişisel olarak ulaşılmış, kendilerinin belirttiği mekânlarda soru-cevap biçiminde söyleşiler gerçekleştirilmiştir **(EK A).**

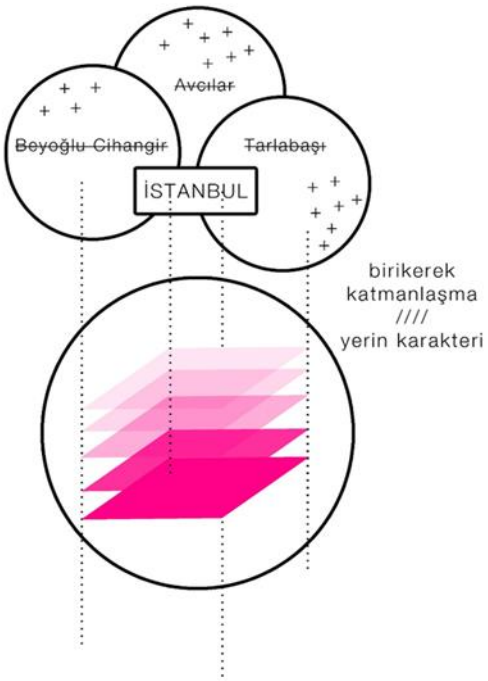
Üçüncü ve son olarak ise seçilen bu bölgelerin, altkültür oluşumu açısından neden elverişli olduğu sorusunun yanıtları fiziksel mekân analizleri, diğer bir deyişle daha mimari okumalar, gündelik yaşamdan sokak kesitleri, fotoğrafik gözlemler üzerinden irdelenecektir. Bu çalışma, üçlü eksen üzerinden parçacıl analizlerle, trans altkültür ve mekânsallaşması üzerine güncel bir deneysel kesit verme potansiyeli taşımaktadır.

İstanbul, içerisinde barındırdığı tüm kimlikler tarafından mekân bazında sahiplenilmiş, hem de birçok kimliği aynı anda bünyesinde barındırmasından ötürü "sahipsiz bir şehir" olma özelliğini taşımaktadır. İstenilirse her oluşa ya da her türlü kimliğe seçili bir mekânda varoluş hakkının bulunabileceği bir şehir olması ile de kendi çok katmanlı ve verili olma özelliğini pekiştirmektedir Fakat bu katmanlar tarih sahnesi boyunca her daim "değişmez" halini koruyamayabilmektedir. Kentsel dönüşüm hamleleri, mülkiyet kavramı, yaratılan düzenlemeler, kimi zaman denetim aksaklıkları, kentsel mekânlara, kendi öz tarihinden bağımsız türlü karakterler de yükleyebilmektedir. Özneler, kent içerisindeki mekân arayışlarında, bu bileşenlerden etkilenmekte ve dönüştürücü düzenlemelerle değişen mekânlarda yaşama adapte olmakta ya da olamadıkları durumlarda, kaçınılmaz bir sonuç olarak, uzaklaştırılmaktadırlar (Çavdar ve Tan, 2013). Zamanla oluşan yerin karakteri sebebiyle, bölgeler içerisinde kimi zaman yaşanan geri dönüşler oluşsa da; zaman, mekân ve içerisindekilerin kesişimi için büyük bir değişim yaratabilmekte ve geriye bakıldığında, yaşayanlara, o mekânı mesken edinenlere dair bellek kırıntılarıyla karşılaşabilinmektedir.

Bu bağlamda üçüncü bölümde ikinci bölümde irdelenen beş kavramsal başlık ışığında, kimlik inşasının yarattığı egemen kültürün alt katmanında varoluş kaygısı güden altkültürlerin oluşumunun mekânsal tezahürünün yakalanabildiği Beyoğlu-Cihangir, Tarlabaşı ve Avcılar kentsel mekânlar incelenecektir. Belirtilen üç kentsel mekân, çeşitli zaman dilimlerinde (kimi zaman dönüşlü olarak) trans bireylere mesken olma özelliği taşımaktadır. Bütün bunlara ek olarak, her üç mekân da söz konusu olduğunda, mekânlara dair akla gelen imgenin de, kentin diğer parçaları akla geldiğindekinden farklı oluşu merak uyandırmaktadır. Bu bölümde, üç mekân da oluşumlarına dair tarihsel bir akış içerisinde ele alınacaktır. Ardından mekânları mesken edinen kullanıcıların deneyimleri ve sözlü tarih çalışmaları eşliğinde çözümleme yapılacaktır. Kişisel deneyimler ışığında ve gazete haberlerinin de eşliğinde incelenmektedir. Bölümün amacı sözlü tarih çalışmalarından elde edilen verilerle bir mekân analizi

çalışması gerçekleştirmek; her üç mekâna dair algılanan mekânı diğer bir deyişle zihinlerde canlanan imgeyi mimarlık üzerinden okumaktır.

Beyoğlu, Tarlabaşı ve Cihangir gibi semtler, kendilerine has dinamikleri, bölgelerde yaşayan sakinlerinden de aldığı için bir bakıma trans bireylerin de mesken edindiği en eski yerleşimlerdendir; günümüzde bu alanlara Avcılar semti de eklenmiştir. (Trans X İstanbul, 2014). Başa çıkmaları gereken, toplum tarafından bir yalnızlaştırma/dışlanma durumu olduğundan, trans bireyler, tek tutunabilecekleri alanlar olan ortak yaşam alanlarını tercih etmekte, beraber yaşam alanı oluşturdukları sokakları queerleştirerek alt kültürel varoluşları açısından çok önemli olan ortak mekânları/sokakları yaratmaktadırlar. Bu mekânların tarihsel ve güncel olarak ne anlamlara geldiğini bilmek, mekânların bize fısıldadıklarını duyabilmek ve çözümlemek, queer bireylerin neden bu bölgeleri seçerek meskenleştirdikleri bu çalışmanın motivasyonunu oluşturmaktadır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 : Mekânın Katmanları

İstanbul oluşumu dolayısıyla, çok katmanlı bir şehir olma özeliğini taşıdığından, değiştirilmek istenildiğinde; müdahale edilen noktalarda kırılmalar veyahut çatırdamalar yer yer, istemsiz bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Kendisine özgünlük kazandıran sayısız ilişki ağının üst üste gelmesi ile oluştuğundan, dışarıdan gelecek her bir etki, yeni bir tepki doğurmakta ve türlü yeni düzenlemeler gerektirmektedir

(Çavdar, Tan, 2013). Çünkü: "bir ev yıkıldığında o evde yaşayanlarla aranızdaki hukuk da yıkılmış olur. Şehirde bir mahalle yıkıldığında, o mahallenin şehrin diğer mahalleleriyle arasındaki hukuk da ortadan kalkar." (Çavdar, Tan, 2013, s. 8). Fakat yaşanılan deneyim, bir noktada kentsel hafıza o noktada tutunmayı başarabilmektedir. Belleğimizde yer eden türlü kentsel mekân öğelerinin, günümüz yaşantısının güncelleşmemiş hali olarak kabul edildiği söylenebilmektedir; bu noktada öğeler, anın gereklerine uygun yeni formlarda tezahürünü oluşturabilmektedir (Halbwachs, 1992). "Bir grup, alışkanlıklarıyla uyumlu belirli bir yerde uzunca bir süre yaşadığında; hareketleri ve düşünceleri dış objeleri temsil eden maddi imajların ardışık durumuna göre ayarlanırlar. Şimdi evleri, sokakları, pasajları tamamen ya da kısmen ortadan kaldırın veya yönlerini, biçimlerini, görüntülerini yahut birbirlerine göre pozisyonlarını değiştirin. Taşlar ve malzeme size direnemez, fakat gruplar direnir." (Halbwachs, 1992, s. 200). Özetlenecek olursa, Halbwachs, yaşanılan deneyim ile o mekânı mesken edinen gruplar aracılığıyla hafıza yaratımını gerçekleştirir ve o mekânın karakterinin zihinlere yerleşme sürecinin başladığını vurgulamaktadır. Tam da bu sebeple belirli gruplar kent içerisinde belirli kentsel mekânları seçebilmekte, mesken edinebilmekte; diğer türden bir kentsel mekânda barınamadığından o mekânlarda kendilerine yer bulamayabilmektedir. Toplumsal ilişki ağları ve mekân birlikteliği söz konusu olduğunda sınırsız örnek ile karşılaşabileceğimiz İstanbul, bu noktada verimli bir örnek sayılmaktadır; fakat türlü sebeplerle kent ve içerisindeki çeşitlilik ya da farklılıklar elenmekte, aynılaştırılmaktadır. Şehrin, sözü edilen çok katmanlı dokusunu bir bakıma yok eden, farklı olanı eleyen bu bakış açısı, İstanbul'un aslını var eden ilişki ağlarını zedelenmektedir (Çavdar, Tan, 2013).

İstanbul içerisinde konumlanan ve kent parçalarını mesken edinen trans kimlikler de sözü edilen ilişki ağlarından sadece bir tanesidir ve kent parçası deneyimlerinde, "şiddet" kavramının türlü biçimlerine yaşamları boyunca farklı boyutlarda maruz kalmaktadırlar. Toplum tarafından dışlanmış olan trans bireyler, kendilerini var etmek adına, farklı kent parçalarını mesken edinmekte, fakat kimi zaman ekonomik kimi zaman toplumsal kimi zaman siyasi nedenlerin etkisi ile barındıkları mekânlardan, belli zaman aralıkları ile kovulmaktadırlar. Trans kimliğin, altkültürel gruplaşmada bir etken sayılması; farklı cinselliklerin toplum ilişkilerini besleyen genel cinsiyet sistemi ilişkilerini besleyen heteronormatif düşünce sistemine ve anlamlara ters düşmesinden de kaynaklanmaktadır. Hâkim cinsiyet kabulleri ile olan çelişkisi ve çatışmaları, trans

kimliğe farklı sosyal, toplumsal anlamlar katmaktadır (Selek, 2001, s. 43-44). Var olan toplumsal cinsiyet rollerine göre kodlanan davranışlardan birini dahi yerine getirmemek ya da uygun şekilde gerçekleştirmemek, toplumsal sistemlerin en önemli dayanaklarından biri olduğu anlaşılan, cinsiyet kimliklerini sarsmak anlamına da gelebilmektedir. Bunun sonucunda da, "farklı" olan, toplum dışına itilebilir. Geleneksel kadın-erkek ilişkisindeki rollerin ve davranışların değişimi, toplum düzeni içerisinde, tehdit unsuru olarak algılanmaktadır (Butler, 2013) (Şekil 3.2).

Remziye'nin saçlarına 2 makas atıp Remzi yaptılar

Lepiska saçlı nonoş Remziye, saçları kökünden kesilirken "Abiler, ekmek paramı kesmeyin" diye yalvardı

Polisin, Beyoğlu'nda fing atan nonoşlara karşı düzenlediği operasyonda 98 tane erkekten dönme yakalandı

Kadın kıyafetli, erkek sesli nonoşlar sivil polisleri tanımayıp "Yavrum gel ateşini söndüreyim" diye askıntı oldular (Yazısı 7'nci sayfada)

• Tayfun HOPALI •

Remziye, Remzi olurken

Nonoş Remziye'yi bir süre için Remzi yapan operasyon böyle gerçekleşti. Remziye saçları giderken sanki elleri koparılıyormuşcasına durmadan çırpındı...

Lüle lüle saçları vardı

Remziye hanın, yakalandığında başına ve saçlarına geleceklerden habersiz, mis gibi parfüm kokuları içindeydi. Çevresini süzüp duruyordu.

Şekil 3.2 : Trans bireylere yönelik şiddet söylemlerine dair 22 Mart 1986 Tan Gazetesi Haberi (Url-2)

Çeşitli nedenlerden dolayı bu rolleri toplumun dayattığı biçimde oynamayanlar ise, "sakıncalı" olarak algılanmakta; bu noktada dışlama, imha, kapatma, asimilasyon gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, bu tür altkültürlerin karşısında, sadece sosyal ve kültürel değil siyasal yapı da dâhil olmak üzere tüm heteronormatif yapı bizatihi okunabilir. Bu sebeple de 1960 ve sonrasında, öncelikli olarak eşcinsel hareket dâhilinde, sonrasında ise tekil olarak, trans kimlik hem kendini altkültür olarak örgütlemiş, hem de kimlik mücadelesine başlamıştır (Trans El Kitabı, 2014). Türkiye'de tanımlanan eşcinsel kimliğin dışında kalmakta olan trans kimlik, günmüzde kendi altkültür oluşumunu diğer cinsel yönelimlerden farklı olarak sürdürmektedirler; çünkü bu bir kimlik kabulünden ziyade, kendi kimliğini değiştirmeye yönelik bir tutumdur (kadınlıktan erkekliğe, erkeklikten kadınlığa dönüş) (Selek, 2001, s. 126). Trans bireylerde alkültürel zemin diğer yönelimlere kıyasla daha kolay sağlanmaktadır, çünkü hayatlarını idame edebilmek için bir arada yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Kişisel görüşmelerden de hareketle beraber yaşamın trans

kimliğin kent içerisinde verdiği yaşam savaşında oldukça kritik olduğu söylenebilmektedir

Kent içinde yaşadıkları sıkıntılar trans bireylerle, kendi belirttikleri mekânda, Temmuz 2016'da gerçekleşen görüşmelere de yansımıştır. Kimi ifadelerinde birtakım kritik cümleler bu kentte verdikleri varoluş savaşını yansıtmaktadır:

"Biz hayatta kalmak istiyorsak birlikte yaşamak zorundayız, bunu kimse inkâr edemez. Biz eğer birlikte yaşamazsak, saldırılara açık hale geliriz. O zamanlar, biri bir yerde yerleşme başlattıysa ve güvenli olduğunu düşünüyorsa, arkasından yüz, yüz elli kişi daha gelirdi. Biz ancak böyle hayatta kalabilirdik. Dikkat ederseniz zaten bir süre sonra kalabalıklaştığımız için o ortamlarda istenmemeye başlıyoruz. Bindiğimiz dalı kendimiz kesmiş oluyoruz mu diyeyim, nasıl ifade edeyim."

Kişisel görüşme-6, Temmuz, 2016

Kişisel görüşmelerden çıkarılan izlenimler sonucunda beraber yaşam trans kimlik için hem tek seçenek hem de mekânlardan dışlanmalarının en büyük sebebi olarak sayılabilmektedir. Mesken edindikleri bölgelerde bireysel yaşam sürdürdüklerinde her görüşmeci güvenliklerinden kuşku duyduklarını, fakat bir arada yaşadıklarında da mesken edindikleri bölgelerde "taşkınlıklar" yaşanıldığını, bu sebeple de bölge sakinlerinden tepki topladıklarını belirtmektedirler. Yaşadıkları yerleri aynı zamanda çalışma alanlarına dönüştürdüklerinde ise (söz konusu yoğun seks işçiliği olduğunda ise) görüşmeciler belirtmişlerdir ki:

"Gettolaşma bir yandan iyi, bir yandan kötü. Dikkati çok üzerinize çekiyorsunuz."

Kişisel Görüşme-6, Temmuz, 2016

Tüm bunlara ek olarak, kent içerisinde her alan trans bireylerin hayatlarını idame ettirebilmeleri için çok elverişli olmamaktadır. Trans bireylerin kendileri dışında yoğun olarak ilişki kurdukları kesimler, Selek'in (2001) "gayri meşru" olarak ifade ettiği alanlarda ikamet eden gruplarla olmaktadır. "Gayri meşru" olarak tanımlanan bu alanlarda trans bireyler yaşamlarını idame ettirebilmek için türlü ilişki ağları kurarlar; kurulan ağlar kimi zaman onların varlıklarına alışan, kimi zaman onlarla çıkar ilişkisi yürüten gruplar üzerinden kurulmaktadır. Sözü geçen ilişkiler de "gayri meşru âlemin" başkenti sayılan Beyoğlu bölgesinde yoğunlaşmaktadır.

"Bizim gibi kimlikleri, marjinalliği kabul edecek insanların o bölgelerde yaşaması bizi oralara çekti sanırım. Onların da bizi yadırgamayacağını bildiğimiz için oralarda kök salabildik herhalde."

Kişisel Görüşme-6, Temmuz, 2016

Trans bireylerin yaşamlarına dair bilgi toplanıldığında 1960'lı yıllar ve sonrası döneme ulaşılmaktadır. 1960'lı yıllar ve sonrasındaki dönemde köyden kente göçün başlaması ile beraber ve kentlerin de günümüz karakterlerine yakın bir hal alması ile eş zamanlı olarak, LGBTİ bireyler de kendi gibi düşünen ve hisseden insanlarla bir araya gelmeye, kimlikleri, yaşamları ve varlıkları üzerine söz söylemeye başlamaktadırlar. Özellikle ilk olarak 1970'li yıllarla beraber gettolaşmaya başlayan trans bireylerin ilk beraber yaşam deneyimleri Abanoz Sokak'ta (günümüz Halas Sokak, Tarlabaşı) gerçekleşmektedir. Abanoz Sokak'ta hem yaşayıp hem çalışan trans bireyler ilk toplu yaşam deneyimlerini burada edinmektedirler. Dönemi itibariyle de Abanoz Sokak ve çevresine bakıldığında sokağın eski binalardan oluştuğu gözlemlenmektedir. Fakat burada sürdürdükleri yaşam 1978 yılında gerçekleşen emniyet güçleri içerisindeki trans kimliğin varlığına tamamen karşıt olan yeni atamaların gerçekleşmesiyle eş zamanlı olarak son bulmaktadır (Trans El Kitabı, 2015).

1970'li yılları trans bireyler açısından değerlendirdiğimizde iş çeşitliliği bakımından oldukça çeşitli imkânların var olduğu söylenebilmektedir. Özellikle eğlence sektörlerinde birçok trans birey geçimini sağlayabilmektedir; görüşmeler neticesinde özellikle bu yıllar için "altın çağ" olarak bahsedilmektedir (Kişisel görüşme-1, Temmuz, 2016).

"O zamanlar eğlence sektöründe trans kadınlara çalışma yasağı henüz gelmemişti, kendi kazancımızı sağlayabiliyorduk. Yasaklar daha çıkmamıştı. Ne zaman yasakları çıkardılar, o vakit biz fuhuşa yöneldik. Hayatımızı devam ettirebilmek için ne yapalım, para lazım." (Kişisel Görüşme-1, Temmuz, 2016) (Şekil 3.3)

VALİ AYAZ: «HİÇBİR EŞCİNSEL, SOSYAL FAALİYETTE BULUNAMAYACAK»

● İstanbul Valisi, "Bülent Ersoy'un kadın olduğu, bu yüzden sahneye çıkabileceği" yolundaki başvuruyu da "Ersoy kadın olmuş eski bir eşcinseldir" diye reddetti

İSTANBUL Valisi Nevzat Ayaz, "Bundan böyle İstanbul'da hiçbir eşcinsel sahneye çıkamayacak, hiçbir sosyal faaliyet gösteremeyecek" demiştir. Vali Ayaz, sahneye çıkması yasaklanan Bülent Ersoy'un avukatının (Ersoy artık bir kadındır. Sahneye çıkma yasağı kapsamına alınmamalıdır) diyerek yaptığı başvuruyu da, "Bülent Ersoy, kadın olmuş eski bir eşcinseldir" gerekçesi ile reddetmiştir. Ersoy'un avukatı Çetin Yıldırım da "Valiliğin red kararı karşısında Danıştay'a başvuracaklarını" söylemiştir.

İstanbul Valisi Nevzat Ayaz, "Eşcinsellere konan yasağın halk arasında memnuniyet yarattığını" belirtmiş, şunları söylemiştir:

"Davranışları nedeni ile toplumun büyük kesiminin antipatisini toplayan eşcinseller artık hiçbir sosyal faaliyet gösteremeyecek, sahnelere çıkamayacaklardır. Kanunlarımızın verdiği yetkilere dayanarak aldığımız yasaklama kararı halk arasında memnuniyetle karşılanmış ve Valiliğe 3-5 saat gibi kısa bir sürede yüzlerce telgraf gelmiştir. Bu telgraflardan birinde şunlar yazıyor: Çocuklarımıza çok kötü etkiler yapan homoseksüellere koyduğunuz şahane yasak, ancak dürüst, yurdunu seven namuslu ve hiçbir rıcaya boyun eğmeyen memleket sever insanların yapacağı bir iş idi. Sizi bir baba olarak tebrik ederim.) Gördüğü gibi yasaklama kararı kanunlar uyarınca olduğu kadar vatandaşlarımızın da istekleri doğrultusundadır."

İstanbul Valisi Nevzat Ayaz, in verdiği bilgiye göre, "Bülent Ersoy gibi daha önce sözleşmeli kadın olan Serbülent Sultan da sahneye çıkamayacak, sosyal hiçbir faaliyet gösteremeyecek."

ERSOY ŞOK GEÇİRDİ

Sahneye çıkması yasaklanan Bülent Ersoy "şok" geçirmiştir.

Kadın olarak sahneye çıkacağı cuma akşamı için günlerdir hazırlık yapan şarkıcı haberi perşembe günü saat 16'da öğrenmiştir. Aynı günün sabahı Luna-park Gazinosu ile Eyüpsultan'da kurban kesen Bülent Ersoy saat 14.30'da Emniyet 1. Şube'ye gitmişti. Almanya konserlerinde söylediği sözlerden dolayı gözaltına alınan Tarık Akan ile ilgili soruşturma için bilgisine başvurulan Bülent Ersoy, Gayrettepe'den Lunapark Gazinosu'na dönmüştü.

Haberi aldıktan sonra Osman Kavran'ın Haramidere'deki evine gitmekten vazgeçen Bülent Ersoy, doğruca Filiz adlı arkadaşının Teşvikiye'deki evinin yolunu tutmuştur. Üzerinde beyaz elbiseleri, gösterinde giydiği ile eve giren şarkıcı iki günden beri evden dışarı çıkmamaktadır. Bülent Ersoy ile aynı evde kalan yakın arkadaşı Hakkı Çağdaş ise "Şarkıcının olayı öğrendiği zaman çok geçirdiğini, devamlı ağladığını" belirterek, şunları söylemiştir:

"Bülent'in kimse ile bir alıp veremediği yok. Olayı takip ediyoruz. Kendisi çok durumunda olduğu için kimse ile görüşmüyor ve konuşmuyor..."

Öte yandan, Ahlâk Masası yetkilileri Valilik kararının Savaş Sökmen ve Emel Kâşif adlı sanatçılara tebliğ edildiği, Talha Özmen'in de gelmesinin beklendiğini bildirmiştir.

Şekil 3.3 : 13 Haziran 1981 gününe ait Milliyet Gazetesi Haberi (Url-3)

1980'li yıllarda ise, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin toplum üzerindeki değiştirici etkisi ile beraber, trans kimliklerle birlikte diğer tüm LGBTİ bireyleri de kapsayan bir sürgün döneminin başladığı söylenmektedir. Medya kuruluşlarının çıkardığı haberlerde de olduğundan farklı bir biçimde "hasta, sapkın, ucube" olarak gösterilen trans bireyler İstanbul içerisinden toplatılarak Eskişehir'e sürülmektedirler. Medyada çıkan haberlerinin etkisi ile trans kimliklere karşı gerçekleşen saldırıların zemini hazırlanmış olup, toplumsal olarak trans bireylere karşı bir "zıt tutum" yaratılması süreci de gözlenmektedir (Trans El Kitabı, 2015) (Şekil 3.4).

EŞCİNSELLER KENT DIŞINA ÇIKARTILDI

İstanbul'daki bar ve pavyonlarda çalışan 22 eşcinsel dün polis tarafından kent dışına çıkarılacaklarını anlayınca Emniyet Müdürlüğü binasında kendilerini merdivenlerden aşağıya attılar. Çanta ve ayakkabılarını da çevrelerine savurarak çığlıklar atan eşcinseller pasaport almak için kuyrukta bekleyen yurttaşlar arasında panik yarattılar. Ancak görevli polis memurları kargaşayı kısa sürede bastırdılar ve eşcinseller polis gözetiminde tren'le Eskişehir'e gönderildiler. (Foto: BAHATTİN ŞENOL)

Şekil 3.4 : 28 Nisan 1981 Milliyet Gazetesi Haberi (Url-4)

1980'li yılların sonunda 12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleşen darbe koşullarının da rahatlaması ile beraber ikinci getto deneyimi Beyoğlu'nda bulunan Pürtelaş Sokak,

Sormagir (günümüzde Başkurt) Sokak ve Kazancı Yokuşu'nda başlamıştır (Trans El Kitabı, 2015).

"Cihangir de şeydi, biraz daha böyle nasıl desem elit tarzda, sanatçıların olduğu, gayrimüslimlerin olduğu yerler vardı. Öyle bir ortam olunca biz de evlerde rahat oturabiliyorduk. Zaten öyle bir ortamda bağnazlık çok fazla olmaz. Zeki Müren'in bile Kazancı Yokuşu'nda evi varmış, ben sonradan öğrendim. Ben 55 yaşımdayım. Benden büyük arkadaşlar da anlatır. 1975'lerde orada iki, bilemedin üç arkadaş otururmuş. 1980'lerden itibaren Cihangir'de böyle tek tük tek tük yerleşmeye başlandı. 1985'te yoğun bir sınıf atlama yaşandı. Tarlabaşı'nda yaşayanlar Cihangir'e göçtü. Cihangir'de bir yığılma oldu, sonrasında Cihangir gettolaşmaya başladı. O da üç dört yıl sürdü. 1990'ların başında da zaten dağıtılmaya başlandı."

Kişisel Görüşme-1, Temmuz, 2016

1990'lı yıllarda ise trans bireyler üçüncü olarak yine Beyoğlu'nda bulunan, aynı zamanda Pürtelaş Sokak, Sormagir Sokak ve Kazancı Yokuşu'na da fiziki olarak oldukça yakın konumda olan Ülker Sokak'a gelmekte ve hayatlarını idame ettirmeye devam etmektedirler. Sözlü tarih çalışmalarından temellendirilerek vurgulanacak detay, Ülker Sokak'ı mesken edinen trans bireyler, yıllarca esnaf ve mahalle sakinleri ile sorunsuz bir biçimde yaşamayı sürdürebilmiştir.

"1991'de orada on beş tane trans evi vardı, oturan. Ama daha böyle taşkınlık yapmayan translar diyeyim. Sonra oraya bir yığılma yaşandı, 200'e yakın kişi kadar vardık 1995'lerin ortasında. Pasta dilimi kavgası diyorum ben ona. Pasta aynı, ama kişi başına düşen dilim gittikçe küçülüyor. Kavga, gürültü… Bazen düşünüyorum da orada yaşayanlar da istemez böyle şeylerle muhatap olmayı. Biz biraz cahil bir toplumuz, bize verilen nimetin kıymetini bilmiyoruz ya da bireysel, hep ben kazanayım, hep en büyüğü benim olsun dediler; kaybettiler. Çoğu da sonra terk etti orayı. Dedim 'Sizi gittiğiniz yerde davul, zurna ile mi karşılayacaklar, bırakmayın evlerinizi'; yok, hepsi gitti sonra. Çok çok az kişi kaldık."

Kişisel Görüşme-1, Temmuz, 2016

1996 yılında gerçekleşen Habitat-II operasyonları döneminin başlaması ile beraber, hem trans kimlikleri kapsayan, hem de kentteki siyahileri, dilencileri, sokak hayvanlarını, evsizleri ve daha nicelerini içine alan operasyonlar kapsamında Ülker Sokak, "arınmış bir kent" arzusu ile temizlenmeye çalışılmaktadır. Uzun süre bu

operasyonlara direnen trans bireyler sonunda sokağa inmek durumunda kalmış; bu da nefret cinayetlerinin önünü açmıştır (Trans El Kitabı, 2015) (Şekil 3.5).

Mahalleli, 'Travestiye evet ama, fuhuşa hayır' diyor.

Cihangir'de travesti krizi sürüyor

Hülya KÖYLÜ - İSTANBUL

CİHANGİR Ülker Sokak'ta travestilerle aileler arasındaki gerginlik sürüyor. Sokak sakinleri, fuhuş yapan bu kişilerin sokaklarından gitmelerini isterken; travestiler "Sokağı terketmeyeceğiz" diyor.

Yaklaşık bir yıldır travestilerle mücadele ettikleri belirten **Güngör Gider**, şunları söyledi:

"**Bunlar** çocuklarımız için büyük tehlike. Yoldan geçen küçük yaştaki erkek çocuklara laf atıp, evlerine çağırıyorlar. Camın kenarında bellerine kadar soyunup, oraya buraya öpücük yolluyorlar. Ancak bize bu konuda destek veren Beyoğlu Emniyet Müdürü **Süleyman Ulusoy** sayesinde biraz rahatladık."

Sürdale Cengiz de şöyle konuştu:

"Cinsiyetlerine karşı değiliz. Sadece namuslu bir şekilde bu sokakta oturmalarını istiyoruz. Aralarında muntazam yaşamları olanlar da var. Onlar da kötü örnek olan hemcinslerinden yaka silkiyor."

Sokakta birkaç kişinin kışkırtması sonucu sorunun yaratıldığını savunan travesti **Demet Demir**, "Bu sokakta bize savaş açılmış durumda. Bunlar azınlıkta ve asıl mesele fuhuş değil. Bizi buradan atıp, bu sokağı istedikleri gibi değerlendirmek istiyorlar" dedi.

Travestiler, 'Evimize bir erkek arkadaşımız, babamız bile gelse evimizi taşlayarak 'Sizi Afganistan'dakiler gibi asmak lazım' diye tehdit ediyorlar. Burayı terketmeyeceğiz" diyor.

Şekil 3.5 : 15 Ekim 1996 Milliyet Gazetesi Haberi (Url-5)

1990'lı yıllarda toplum içerisindeki sınıf mücadelelerinin de gelişmesi ile birlikte, LGBTİ bireyler de ilk adımlarını kimlik mücadelesi adına atmakta ve toplumsal farkındalıkları içerisinde 1992 yılında ilk toplantılarını organize etmeye başlamaktadırlar. Trans kimliğin kent içerisindeki farkındalığı arttırmak için her yıl Haziran ayında İstiklal Caddesi'nde bireylerin meydandan Galatasaray Meydanı'na ilerlemesi şeklinde gerçekleşen Onur Yürüyüşü organizasyonlarının tertiplenmesi ile başlayan organizasyonların ana gündemlerinden bir tanesi trans kimliklerin bu yürüyüşlere katılıp katılmayacağı olarak konuşulmaktadır. Toplumda eşcinsellere yönelik yeteri kadar negatif algı olduğundan ötürü trans bireylerin yürüyüşe katılmaması gerektiği kararına varılmıştır. Sonrasında yürüyüş birtakım sebeplerle engellense dahi, trans bireylerin de eklenmesi ile İnsan Hakları Derneği'nde sözlü olarak ifade edilmekteydi (Trans El Kitabı, 2014).

2000'li yıllarda ise dernekleşme adına ilk adımlar atılmış; ilk resmi dernek ise 2006 yılında kurulmuştur. 2007 yılında ise derneklerin sayısı artmış ve kendi sorunlarının özgünlüklerinden dolayı farklı kimlikler farklı dernekleri örgütleyerek kendi mücadelelerini sürdürmeye devam etmişlerdir (Trans X İstanbul, 2014).

2000'li yıllarda mesken edinilen bölgelerin fazlasıyla göz önünde bulunmasından ve baskınlara da uğramasından ötürü sayı bakımından da artan trans bireyler kent içerisinde farklı alanlara yayılmaya başlamaktadır. Bu yayılma esnasında zamanında üzerinde para kazandıkları yollar mesken seçiminde, onlara mekânları işaret etmeye başlamaktadır (Kişisel Görüşme-2, Temmuz, 2016). Avcılar taraflarına doğru da ilerlemeyi sürdüren bireyler bu sefer de bu bölgede gettolaşmaya başlamakta, fakat her gettolaşma girişimin sonunda karşılaşılan kovulma kaçınılmaz bir biçimde burada da yaşanmaktadır.

2000'li yıllarda ise bu sefer tamamen farklı bir alan olan Avcılar'da bulunan Meis Sitesi'nde konumlanan bireyler, bir süre sonra site sakinlerinin şikâyetleri ve eylemleri sebebiyle barınamamış, burada da ikircikli bir halde yaşamlarına devam etmek durumunda kalmıştır. Şimdilerde ise komün daha parçalı bir halde genel olarak yine Beyoğlu odaklı fakat kentin birçok yerinde toplu veyahut bireysel olarak yaşamını sürdürmektedir (Trans X İstanbul, 2014).

> "Modern kentler, rekabetin aile içinde bile insanları birbirinden kopardığı yalnızlıklar alanıdır. Sürekli bir parçalanma, sürekli bir yabancılaşma,

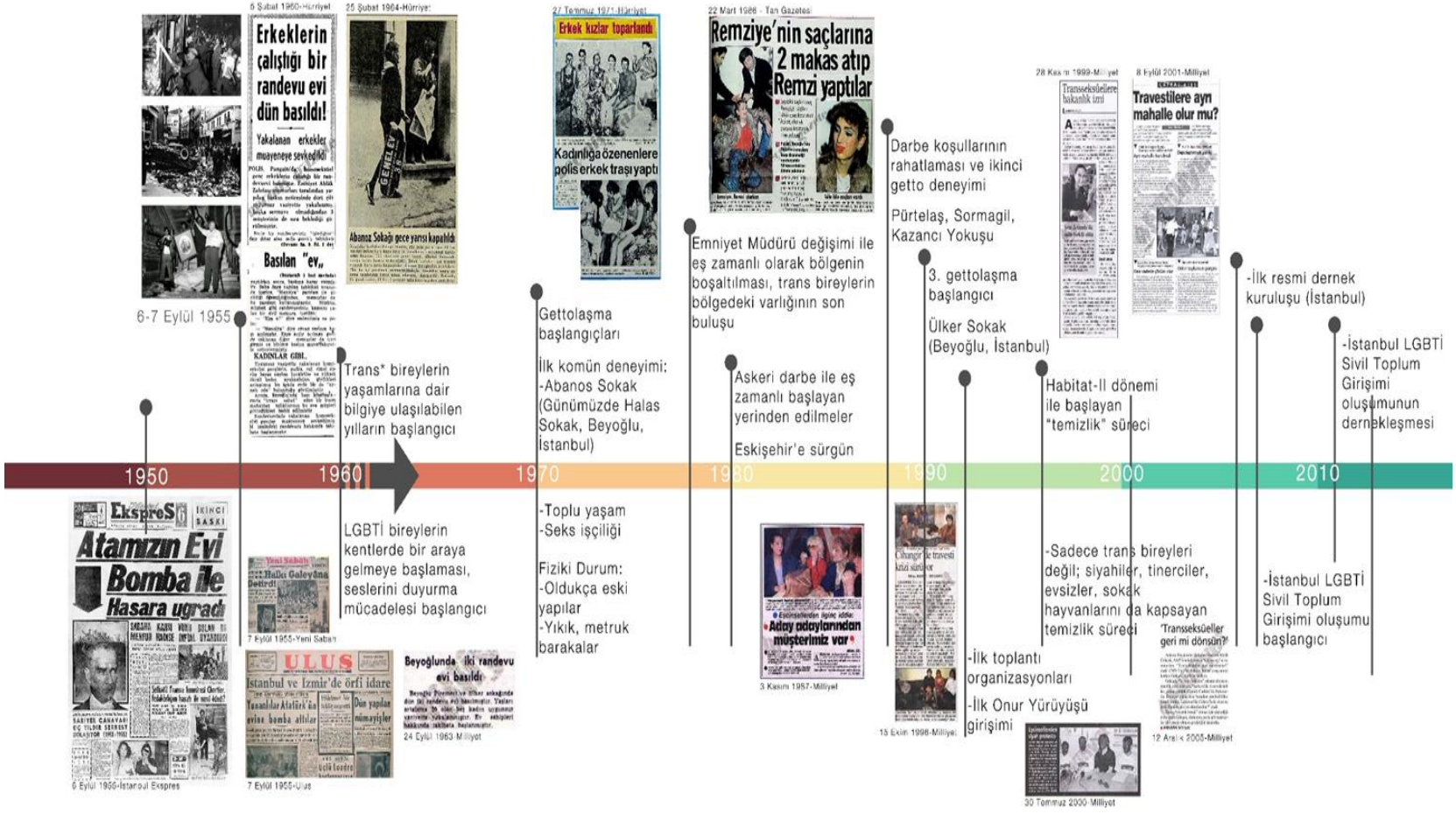
> tedirginlik, güvensizlik ve yabancılarla birlikte yaşamaya mahkûmiyet, yani ihtiyaç ve tehdidin ortak varlığı, modern kentin zorunluluğudur. Eski çağlarda "yaratık" olarak tanımlanmış olan yabancılarla birlikte yaşamak durumunda olanlar, 'toplumsal olarak uzak ama fiziki olarak yakın', sürekli bir yabancılaşmayı ve tahriki yaşarlar." (Selek, 2001, s. 111)

Alıntıda da ifade edildiği gibi günümüz kentleri, oluşumlarının ilk yıllarından itibaren zorunlu karşılaşmalar alanlarına evrilmek üzere programlanmaktadırlar. Fiziksel temas halinde bulunmayı bir kenara bırakacak olursak, mahremiyet alanının bir adım ihlali dahi bireyin kendisini tehdit altında hissetmesine yol açmaktadır. Sürekli olarak mahremiyet kaygısı güden modern birey kendi rahat alanından çıkmamak ya da kendi kendine çizdiği bu sınırların ihlal edilmemesi için elinden geleni yapmaktadır. Bu karşılaşmaların en aza indirilmesi ve modern bireye uygun yaşam alanlarının oluşturulması için şehir plancıları tarafından kentler, bölgelere ayrılmış; hem sermaye hem de politik sebeplere uygun olacak bir biçimde yerleşimler kararlaştırılmıştır. Fakat bu hedefler her zaman sonucuna ulaşamamış, bazı bölgeler planlama dışı bir yerleşim göstermiştir. Mahalleler de işte böyle bir tanım içerisinde anlamlanabilecek yerleşim birimlerindendir (Selek, 2001, s. 112). Trans bireyler de öncelikle oldukça az kişi sayısı ile mesken seçtikleri mahallelere yerleşmiş; sonrasında artan kişi sayısı ile beraber bölgelerde yaşamaya, hayatlarını idame ettirmeye çalışmışlardır.

Modern yaşamla eş zamanlı olarak etkisini yitirmekle beraber, mahalleler, kimlik ve toplumsal konular, cinsiyet rolleri ve sınıf sorumluluğu gibi bilinçlerin edinildiği ilk yerlerdir (Selek, 2001, s. 112). Edinilen bu kimlikler aynı zamanda sürekli olarak toplumsal, siyasal etkilenmelerle beraber dönüşmektedir (Şekil 3.6)

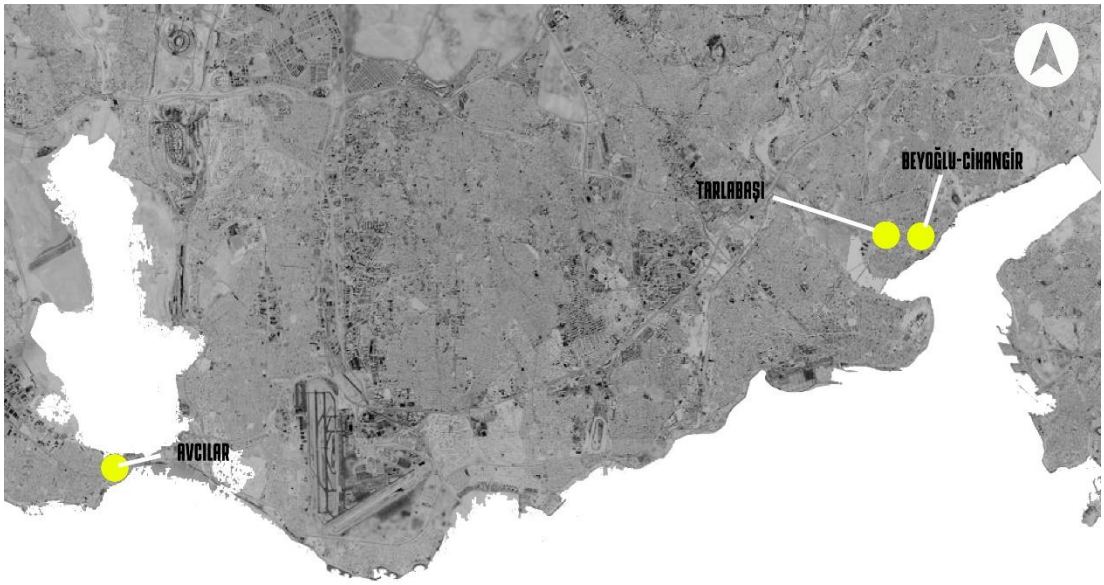
Günümüz perspektifinden bakıldığında ise artık mahalle kültürü kentin merkezinde işlevini yitirmiştir. Fakat belli mahallelerde bu alt üst oluşa karşı direnmiştir. Bu direnebilme gücünü meskenlerde yaşayanların alt kültürel birikimlerinden mi almaktadır? Ele alınan bölgenin konumu ve tarihsel süreçte topluma edindirdiği kentsel bellek birikiminden mi kaynaklanmaktadır?

Bu soruların ışığında trans kimliğin yoğunlaştığı kent parçaları üç etapta ele alınacaktır.

Şekil 3.6 : Trans Kimliğin Tarihsel Çizelgesi ve Eş Zamanlı Olarak Çıkan Haberlerin Çakıştırılmış Tablosu

Bölüm başında aktarıldığı gibi mevcut sözlü tarih çalışmalarında en çok işaret edilen ve yapılan arşiv taramasında da en fazla sayıda habere ulaşılabilen, aynı zamanda trans kimlik söz konusu olduğunda belleklerimizde ilk olarak yer etmiş olan üç bölgenin (Tarlabaşı, Beyoğlu-Cihangir, Avcılar) özelinde, Küçük Bayram Sokak, Ülker Sokak, Meis Sitesi incelemesi yapılacaktır. Her bir kent parçası kendi içerisinde ayrı ayrı tarihsel akış, sözlü tarih ve fiziksel mekân analizleri ile değerlendirilecektir (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 : İstanbul'un Queer Mekânları ve Kent İçerisinde Konumlanışı

Sözü edilen kent parçalarının seçilme nedeni ise trans kimlik üzerine yapılan çalışmalarda ve gazete taramalarında en çok verinin yine bu üç bölge üzerinden alınabilmesidir. İstanbul kenti özelinde tarih boyunca Beyoğlu barındırdığı kimliklerle trans bireylerin de öncül meskeni konumundadır (Kişisel Görüşme-6, Temmuz 2016). Beyoğlu ile hemen hemen aynı kimliklere kucak açan bir diğer kent parçası olan Tarlabaşı da Beyoğlu okuması ile benzerlik göstermektedir. Bunun dışında günümüzde, şehrin merkezinden yer yer uzaklaştırılmış olan bireylerin en yeni merkezi Avcılar da, güncel mesken olması adına kritiktir. Bu üç kent parçası bu sebeplerle seçilmiş olup, üç ana başlık altında incelenecektir.

3.1 Beyoğlu-Cihangir: Trans Kimlik Özelinde Ülker Sokak

Beyoğlu, trans kimliğe dair ilk bulguların edinildiği 1960'lı yıllardan beri altkültürel kimlikler için oldukça kritik bir yere sahiptir. Yaşamlarına dair ilk deneyimlerini tarih

sahnesinde de hep Beyoğlu bölgesinde deneyimlemiş olan trans bireyler, kimliklerini kaldırabilecek mesken seçimini, tüm altkültürleri barındırması adına bu bölgede gerçekleştirmiştir. Bu sebeple de bölge trans kimlik için oldukça önemli bir konumdadır. Bölüm içeriğinde, bölge üç ana başlık içerisinde: tarihsel süreç, söylem analizleri ve fiziksel mekân analizi, incelenecektir.

3.1.1. Tarihsel Süreç

Trans bireylerin de mesken edindiği Beyoğlu'nu inceleyebilmek adına, öncelikle bölgenin tarihinin incelenmesi gerekli görülmektedir. Taksim Meydanı ile Tünel bölgesinin iletişimini sağlayan ve aynı zamanda bu aksı da tanımlayan İstiklal Caddesi ve caddeyi dik olarak bölen sokakların bütününün tanımladığı, Galata ile Taksim bölgesi arasında konumlanan bölge, "Beyoğlu" olarak tanımlanmaktadır. İçerisinde toplam 46 mahalle barındırmaktadır; bununla birlikte Boğaz ve Haliç bölgelerine inen büyük yamaçlara da sahip olduğundan, şehrin geneline hâkim, stratejik olarak çok önemli bir konumda yer almaktadır. İlk adı olan Pera, "karşı yaka", "öte" anlamından ötürü kullanılagelmekte, "Beyoğlu" ismi ise sonrasında yerleşmektedir (Ünlü ve diğer, 2003).

Beyoğlu, tarihi gelişimi incelenecek olursa, geçmişi neredeyse 15. yüzyıla Galata surlarının dışına yerleşime izin verildiği tarihlere dek uzanır. 16. yüzyılda (minyatürlerden anlaşıldığı kadarıyla az sayıda yapıya ve genel olarak yeşil bir alana sahip olan bölge, 17. ve 18. yüzyıllarda yabancı uyruklu kişiler ve azınlıkların yerleşim bölgesi olarak varlığını sürdürmekteydi. 19. yüzyılda Beyoğlu, yabancı nüfusun da fazlalığı sebebiyle Avrupalı şehirleri andırıyor ve sadece mimari yapısıyla farklılaşmakla kalmayıp, refah seviyesi ile de karşı yakadan ayrılmaktaydı. Fakat bu refah seviyesi çok da uzun soluklu olmamakla birlikte, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun geçirdiği değişim ve dönüşüm ile Beyoğlu da kimlik değiştirmeye başlamıştır (Gülersoy, 1994). 19. yüzyıl sonlarına denk gelen bir tasvirle Brayer'in ağzından Beyoğlu'nu dinleyecek olsaydık eğer şu sözlerle karşılaşırdık: "Pera sokakları oldukça dar ve bakımsızdır… Kasap ve manavların yakınında, balık pazarının bulunduğu meydan, adeta bir açık hava lağımıdır. Mahallenin aç köpekleri buraya yiyecek bulmaya gelir. Pera'da kahvehaneler, tavernalar ve her tür dükkânın yanı sıra, iki ya da üç otel de bulunur. Kahvehaneler

dar, pis ve karanlıktır. Orta sınıf insanının ve Pera'da kol gezen işsiz ve serüvenci takımının alışılmış mekânıdır bunlar…" (Gülersoy, 1994, s. 15).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ise, milliyetçi bakış açısı çerçevesinde, geliştirilmek istenen meydan ve anıt olgusu, Taksim Meydanı'nın ilk oluşum filizlerinin güçlenmesine önemli bir dayanak oluşturmaktadır. Meydan imgesinin güçlendirilmesi adına Cumhuriyet Anıtı oluşturulması ve anıtın aynı zamanda önemli bir düğüm ve referans noktası olması, bölgenin şu anki karakteri için önemli bir unsur teşkil etmektedir. "Bu meydanda yeni oluşan İstanbul 19. yüzyılın İstanbul'u diye tanımlayabileceğimiz 'Beyoğlu'na' ilişkilendirilir ve tarihi bağlantı formuyla "İstiklal Caddesi" vasıtasıyla Galata'ya ve oradan da asıl İstanbul'a bağlanır" (Ünlü ve diğer, 2003, s. 14). Cumhuriyet'in ilk yıllarında (özellikle ilk 20 yıl olarak tanımlanabilecek, 1923 ve 1940 yılları arasında) Beyoğlu neredeyse sessizliğe gömülmüş ve en sakin dönemlerini yaşamaktadır.

Günümüzde güvenlik kaygısı ile bazı kimselerin girmeye çekindiği, "tekinsiz" olarak nitelendirilen bu alanların oluşumu ise 1940'lı yıllara denk gelmektedir. Yaşanan siyasi gelişmelere paralel, 1955 tarihi Beyoğlu için bir dönüm noktasını temsil etmektedir.

Yaşanan bu dönüşümlerle beraber, Beyoğlu'nun suça meyilli arka sokakları da bir tür değişime uğramaktadır; yer altı ilişkileri yine Beyoğlu'nun arka sokaklarında kendine mesken bulur. Yaşanılan ilişki biçimleri yine tarihsel bağlamdan gelen, görece alışılmış olan davranışlardır, fakat yeraltılık burada daha da güçlenir, "yerelleşir" (Selek, 2001, 115). 6-7 Eylül olaylarını direkt olarak yaşamış olan bir görüşmeci, deneyimlerini ve Beyoğlu'nda gerçekleşen değişimi şöyle aktarmaktadır:

"6 Eylül gecesi bir patlama ile uyandık. Ani sesler, çatlamalar… Bir de baktık ki, bütün Rum dükkanları, kuyumcular, Pera Palas Oteli, iş hanları, İstiklal Caddesi, olduğu gibi, ne oldukları belirsiz insanlar tarafından camları çerçeveleri indirilmiş bir hale gelmiş. Yağmalar başladı. Ondan öncesinde burasını nasıl ifade edeyim, tam olarak birinci sınıftı. Her şey sadece bir gecede yaşandı. Sonrasında burası komple boşaldı. Bütün evleri ederinden çok çok düşük fiyatlara sattılar. Bütün o cumbalı evler, kapalı evlerin bazıları bir süre yine kapalı kaldı; sonra ama sahipsiz diye diye başka insanlar girmeye başladı tüm evlere. Komple değişti o zaman buraları…" (Kişisel Görüşme-5, Haziran, 2016) (Şekil 3.8)

İstanbul EkspreS
İKİNCİ BASKI
Atamızın Evi
Bomba ile
Hasara ugradı
SABAHA KARŞI VUKU BULAN BU MENFUR HADİSE İNFİAL UYANDIRDI
Şefkatli Fransız hemşiresi Chartier, fedakârlığını hayatı ile nasıl ödedi?
SARIYER CANAVARI ÜÇ YILDIR SERBEST DOLAŞIYOR (1952-1955)

Şekil 3.8 : 6 Eylül 1955 tarihli İstanbul Ekspres Haberi (Url-6)

Fakat özellikle 1950'li yılların ortasından sonra özellikle bölgedeki sosyal yapının karakter değiştirmesi ve çoğun yabancıların, azınlıkların oluşturduğu mülk sahiplerinin ülkeden ayrılmak durumunda kalmaları sonucu, Beyoğlu, haraplaşma sürecine girmektedir. Mülk sahiplerinin de yerlerinde olmamalarından ötürü bir zamanların şaşaalı, dönemini yansıtan nitelikli mimari ürünleri ya işlevlerine uygun olmayan biçimlerde kullanılarak yıpratılmış ya da bakımsızlık sebebiyle çürümeye mahkûm olmuştur. Rejim değişikliğin de etkisinin olduğu düşünüldüğü bu durgunluk sadece bu dönemle sınırlı kalmamış; ardından gelen 1960'lı yılların nüfus değişikliğinin de eklenmesi ile kimliği farklılaşmış, bunun sonucunda da çoğu nitelikli ve çağdaşından sıyrılan özgün Beyoğlu yapıları, sahiplerinin farklılaşması ile el değiştirmiş; çoğu yapı yıktırılmış ya da yeniden yaptırılmıştır (Gülersoy, 1994). 1980'li yıllarda ise öncelikle Tarlabaşı Bulvarı'nın açılması sonrasında, belediyenin yeni mekânsal oluşumlara getirdiği farklı düzenlemelerle beraber sosyal dokuda değişimler gözlenmekte, şehrin bu denli merkezinde ve tüm ulaşım ağlarının kesişim noktasında kalan Beyoğlu "çöküntü alanı" halini yavaş yavaş almaktadır (Ünlü ve diğer, 2003, s. 10). 1980'ler ve sonrası ise Türkiye'nin politik çizgisinin yeniden oluşturulmak istenmesi ve buna bağlı olarak imaj yaratımı çalışması, bir zamanların gözde bölgesi olan Beyoğlu'nun korunmasının ve yaşatılmasının önemine işaret etmiş ve buna bağlı olarak yayalaştırma çalışmaları başlatılmış, çevre binaların korunumu da önem kazanmıştır. İstiklal Caddesi'nin yayalaştırma projesi bu bölgeyi yine eski günlerindeki ihtişamı geri kazanabilmesi adına büyük bir adım olmuşken, bölgede

hâkim olan ihtişam Tarlabaşı alt konut bölgesinin gelişememesine ve bölgenin ışıklarının altında hep bir "karanlık" imaja sahip olması ve bu şekilde kullanılmasına yol açmıştır (Ünlü ve diğer, 2003). Bunu takiben 1990'lı yıllarda da, neredeyse nostaljik denebilecek bir arzu ile, Beyoğlu, tekrar eski şaşaalı, kültür merkezi kimliğine kavuşturulması amaçlanılarak, sosyokültürel, mimari ve tarihi karakteri tekrar canlandırmaya çalışılmaktadır.

Özetle Beyoğlu, çeşitli dönemlerde ardı arkası kesilmeden devam eden ve engel olunamayacak bir hızla büyüyen, kenti saran göç kavramı ile tanımlanmaktadır (Gülersoy, 1994). Dikkat çekilecek olursa, tarihsel süreçte dönüşümün en kuvvetlisi semtin tüm sosyal yaşantısını değiştiren ve şekillendiren, 6-7 Eylül 1955 olayları olmuştur. Rumların bölgelerini terk etmeleri sonrasında boşalan Beyoğlu "kent kültürünün 'sözde eğlence yeri' kültürü" olarak yeniden dönüşmüş, eski ihtişamını yitirmektedir. Günümüzde ise türlü çabalarla Beyoğlu harap görüntüsünden uzaklaşmakta ve İstiklal Caddesi'nden başlamak üzere "kirinden" sıyrılmakta; daha yeni ve daha "temiz" yüzü ile yeni bir fiziksel karaktere Cihangir yönünde bürünmektedir (Ünlü ve diğer, 2003).

"İstanbul'un Avrupası" olarak da adlandırılan Beyoğlu, var oluşunun ilk anlarından itibaren karma bir kullanıcı profiline sahip ola gelmektedir. Farklı zaman dilimlerinde farklı kullanıcılar tarafından mesken edinilen bölge, bu özelliği ile bünyesinden birçok farklı tarihi ve kullanıcı profilini barındırabilmektedir. Yer yer çok seçkin, yer yer de batakhane olarak adlandırılan mekânları da içermektedir. Barındırdığı çok katmanlılık ile kozmopolitliğin, uluslararasılığın, cinsler arasılığın da mekânı olmaktadır (Selek, 2001, s. 113). Barındırdığı mekânlar ile (Pera, Galata, Cihangir, Tarlabaşı vb.) alansal çeşitliliği sağlarken, eş zamanlı olarak "yaşantı çeşitliliği"nin de günümüze kadar ulaşması sağlanmıştır. Beyoğlu, bu karma kimliğini günümüzde de sürdürmektedir. Yüksek katlı lüks binaların gölgesinde kalan bakımsız arka sokaklar, kentin kalbinde yer alan alışveriş merkezlerinin güvenlik önlemlerine karşın kısa bir mesafe gerisinde kendi güvenliğini yine sadece kendisi sağlayabilen mahalleliler, eğlence mekânlarının yanından geçerken karşımıza çıkabilecek olan ibadet mekânları da yine Beyoğlu'ndadır.

Özellikle, Beyoğlu, iç göçün bir türlü yerleştiremediği, modern sistem içinde konumlandıramadığı onlarca topluluğu içinde barındırabilecek mekânsal ve tarihsel alt yapıya sahip olduğu için, bir alt kültürler cenneti gibidir. Eşcinsel alt kültüründe de

önemli bir yere sahip olan Beyoğlu'nun trans alt kültüre de ev sahipliği yaptığı bilinmektedir (Trans X İstanbul, 2014).

Trans altkültür açısından bakıldığında ise, 19. yüzyıldan itibaren gelen tarihsel kodlamalarla beraber Galata ve Pera, liman kenti işlevini de barındırmasından ötürü, eğlence sektörünün geliştiği en eski yerleşimlerden biridir. Bu kimliğiyle de her türlü eğlencenin, hem en bilinen hem de en gizlenmeye çalışan işlevlerini, içerisinde barındırmaktadır. "Hatta öyle ki, Pera, bu yönüyle tüm Avrupa ve Akdeniz'de ün salmıştır." (Selek, 2001, s. 116). Trans kimlikler de bu kentsel bellek sayesinde, günümüzde, bölgede hem yaşamakta hem de geçimlerini sağlayabilmektedir.

3.1.2. Söylem Analizleri

1950'lere kadar her çeşit eğlence türüne burada ulaşıldığı özelliği ile nam salan, eski adıyla Pera, yeni adıyla Beyoğlu, sırf trans bireyler için değil diğer tüm cinsel yönelimler için ortak bir buluşma noktası olma özelliğini barındırmaktaydı. Bununla ilintili olarak Milliyet gazetesinin 19 Nisan 1987 tarihli haberinde, Beyoğlu'ndan İstanbul'un kurtarılmış bölgesi olarak bahsedilmektedir:

"Eşcinsel Dünyasının Kurtarılmış Bölgeleri:

Taksim ve Beyoğlu İstanbul eşcinselleri, travestileri, transseksüelleri için tam bir 'kurtarılmış bölge'. Korkusuz gezebildikleri ender bölgelerden biri. Alanın köşesinde postanenin olduğu yol boyunca sıralanmış bir dizi birahane, cafe ve taverna ile bunların hemen arkasına gelen park, eşcinsel deyimiyle, 'çark' avlama alanı. Birbirleriyle 'kadın kadına' sohbet edebilme fırsatı buldukları nadir ortamlar." (19.04.1987 tarihli Milliyet gazetesi haberinden bir alıntı.) (Url-7).

Kişisel görüşmeler esnasında da trans bireyler Beyoğlu ve özellikle Taksim Gezi Parkı için şunları dile getirmiştir:

"Ben önceleri hiçbir yer bilmiyordum. Aileme açıldım, İstanbul'a geldim işte; birisiyle tanıştım; 'abla' diye hitap ediyorum. Dedi ki: 'Seni bir yere götüreceğim.'. Ben de ama hiçbir yer bilmiyorum. Buluştuk, ettik; beni Taksim'deki parka götürdü. Valla bir sürü insan… O zamanlar bende 'bir ben, bir Bülent Ersoy' sendromu vardı. Kendimi dünya üzerinde tek sanıyordum. Ben önceleri çok çekindim, herkes rahat rahat konuşuyor, ediyor; gülüşmeler, şakalaşmalar. Sonra sonra alıştım; meğersem herkes önce parka gelir, tanışırmış, sonra sonra sosyalleşmeler başlarmış."

Kişisel Görüşme-6, Temmuz, 2016

Trans kimliğin, ilk yerleşim yeri olan Tarlabaşı'ndan ayrılması ile beraber, sonrasında yerleşilen yer olan Beyoğlu ve özelinde Cihangir bölgesi mesken arayışında oldukça verimli olanaklar sunmaktadır. Tam olarak Tarlabaşı'nın trans bireyler için tükendiği noktada, Cihangir'i keşfeden ve belirli sayıda gruplarla belirli bir sürede bölgeye taşınmaya başlamaktadırlar. Cihangir yapısı itibariyle güruh için "sığınılacak bir yer" olarak anlam taşımaktadır. Kişisel görüşmelerden de yapılan çıkarımlar göstermektedir ki, Beyoğlu, özelinde Cihangir, kentin tüm marjinallerini içerisinde barındırmaktadır. Trans bireyler de burada kendileri de dahil olmak üzere neredeyse toplumun tüm marjinalleri ile beraber (entelektüelleri, bekarları, öğrencileri, sanatçıları) birbirlerinden rahatsız olmayacak şekilde beraber yaşamlarını sürdürebilmektedirler (Şekil 3.9) (Şekil 3.10).

"Merkeze yakın olması çok büyük avantaj; bir de sanatçıların, bu bizim kimliği kabul edebilcek yapıda bir alan olduğu için Cihangir, orada kök salabildik ama o da bitti sonra tabii, kendi sonun getirdi…1985'ten sonra beş bilemedin altı yıl sürdü. İlk olarak Pürtelaş, Başkurt ve Kazancı vardı. Yaşanan 1991 yığılması sonrası Ülker'e Pürtelaş'tan, eski bölgelerden gelenler oldu. O yığılma olunca biz yine dikkat çektik. Bu yüzden gettolaşma hem iyi, hem kötü."

Kişisel Görüşme-1, Temmuz, 2016

"Travesti ve transseksüeller, arada bir yapılan 'ölümcül' operasyonun şiddetine rağmen, sokak değiştirdiler ama Cihangir'i ve Beyoğlu'nu terk etmediler. Öyle görülüyor ki, kentin en "gayri meşru" semtinde kendilerini daha güvenli hissediyorlar." (Selek, 2001, s. 117).

YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU BEYOĞLU CİHANGİR İLE İLGİLİ ÇIKAN SÖYLEMLER	YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU BEYOĞLU CİHANGİR İLE İLGİLİ ÖNE ÇIKAN KAVRAMLAR	YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU BEYOĞLU CİHANGİR İLE İLGİLİ ÇIKARILAN BULGULAR
"Cihangir ve Ülker Sokak'a translar 1985'lerde yerleşmeye başlıyor tek tük, yani benim gençliğimde. Trans kadınlar orada 1985'ten itibaren tek tek yerleşmeye başladılar; 1986'da çoğalındı, bir gettolaşma başladı." Kişisel Görüşme-6	*"Cihangir ve Ülker Sokak'a translar 1985'lerde yerleşmeye başlıyor tek tük, yani benim gençliğimde. Trans kadınlar orada **1985'ten itibaren tek tek yerleşmeye** başladılar; 1986'da çoğalındı, bir **gettolaşma** başladı."* Kişisel Görüşme-6	*Tarlabaşı'ndan sonra mesken seçiminde öncelikli yer olan Cihangir, trans bireyler için 1985 sonrası yoğun yerleşimi ve gettolaşmayı ifade etmektedir.* *anahtar kelimeler: altkültür oluşumu, altkültür mekanları*
"1980'lerde, hatta 1975'lerde tek tük bir iki kişi var oturan... 1980'lerde itibaren Cihangir'e böyle tek tük tek yerleşmeye başlandı. 1985'te yoğun bir sınıf atlama oldu; Tarlabaşı'nda oturanlar o zamanlar otostopa çıkıp biraz para kazanmaya başlayınca, sınıf atlandı. Bir Cihangir'e yığılma oldu; sonra gettolaştı. Sonra 3-4 yıl sürdü; ondan sonra 1990'ların başında dağıtılmaya başlandı operasyonlarla, Hortum Süleyman o Doğan Karakaplan'lar da o büyük bir saldırıya geçti, 1990'larda yine en son gene ben ayrılanlardan biri benim Cihangir'den 91'de, sonra Ülker'e geçtim. Ülker biraz daha böyle az, ne bileyim, 15 tane ev vardı 91'de." Kişisel Görüşme-6	*"1980'lerde, hatta 1975'lerde tek tük bir iki kişi var oturan... 1980'lerde itibaren Cihangir'e böyle tek tük tek yerleşmeye başlandı. 1985'te **yoğun bir sınıf atlama** oldu; Tarlabaşı'nda oturanlar o zamanlar otostopa çıkıp biraz para kazanmaya başlayınca, sınıf atlandı. Bir Cihangir'e **yığılma** oldu; sonra **gettolaştı**. Sonra 3-4 yıl sürdü; ondan sonra 1990'ların başında dağıtılmaya başlandı **operasyonlarla**, Hortum Süleyman o Doğan Karakaplan'lar da o büyük bir saldırıya geçti, 1990'larda yine en son gene ben ayrılanlardan biri benim Cihangir'den 91'de, sonra **Ülker'e** geçtim. Ülker biraz daha böyle az, ne bileyim, 15 tane ev vardı 91'de."* Kişisel Görüşme-6	*Cihangir, genel olarak maddi olanaklar ve mesken kullanıcı profili sebebiyle Tarlabaşı'nda konumlanmakta olan trans kimlik için kent içerisinde ikinci yoğun kullanımlı kent parçasını ifade etmektedir. Başkurt, Pürtelaş ve Kazancı Yokuşu'nda öncül olarak konumlanan bireyler, daha sonrasında gelirlerinin de artışı ile Cihangir bölgesinde bir yığılma ve gettolaşma oluşturmuşlardır.* *anahtar kelimeler: cinsiyetli kent parçaları, altkültür mekanları, yerin cinsiyeti*
"En son 1996'da (...), bir tek Ülker kalmıştı Cihangir'de, 31-32 dairede 70-100'e yakın insan vardı, sadece Ülker Sokak özelinde, hatta yarısında tüm sokağın... Bazı apartmanlar komple bize aitti; ev sahibi ya kendisi ya da orada oturan ev sahibi de kiraya verirdi translara ama yüksek kiraya tabii." Kişisel Görüşme-6	*"En son 1996'da (...), **bir tek Ülker kalmıştı** Cihangir'de, 31-32 dairede 70-100'e yakın insan vardı, sadece Ülker Sokak özelinde, hatta yarısında tüm sokağın... **Bazı apartmanlar komple bize aitti**; ev sahibi ya kendisi ya da orada oturan ev sahibi de kiraya verirdi translara ama **yüksek kiraya** tabii."* Kişisel Görüşme-6	*Fakat 1996 ve sonrasında, tek kalan Ülker Sokak, şartları içerisinde trans kimliği barındırdan tek sokak olma özelliğini taşımaktaydı.Fakat burada da yaşam trans bireyler için, mahallenin diğer sakinlerine göre farklılık göstermekteydi.* *anahtar kelimeler: dışlama mekanizmaları, çevre etkisi*
"Taksim'e ilk çıktığımda birisi getirmişti beni; "Bak." dedi, "Bunlar senin gibiler işte..." demişti; korkmuştum. Kulüp vardı. Vat 69'u görmüştüm o zaman, 80 öncesinde görmüştüm ama. Korkudan, şoktan 2 yıl dışarı çıkmadım oralara. O zamanlar küçüğüm; 17 yaşında falanım. Ondan sonra ilk 1980'de çıktığımda Taksim Parkı (Gezi Parkı) şeydir, meşhurdur. O dönem, keza şimdi bile, yeni çıkan birisi kadın kılığında çıkmıyor tabii. İlk parklardır; orada biriyle tanışırsın, kulüpleri öğrenirsin, cinsdaşlarını görürsün. O dönem öyleydi." Kişisel Görüşme-6	*"**Taksim'e ilk çıktığımda** birisi getirmişti beni; "Bak." dedi, "Bunlar senin gibiler işte..." demişti; korkmuştum. Kulüp vardı. Vat 69'u görmüştüm o zaman, 80 öncesinde görmüştüm ama. Korkudan, şoktan 2 yıl dışarı çıkmadım oralara. O zamanlar küçüğüm; 17 yaşında falanım. Ondan sonra ilk 1980'de çıktığımda **Taksim Parkı (Gezi Parkı) şeydir, meşhurdur**. O dönem, keza şimdi bile, **yeni çıkan birisi** kadın kılığında çıkmıyor tabii. **İlk parklardır**; orada biriyle tanışırsın, kulüpleri öğrenirsin, **cinsdaşlarını görürsün**. O dönem öyleydi."* Kişisel Görüşme-6	*Ülker Sokak, fiziksel konumu itibariyle şehrin kalbi olan Taksim Meydanı ve Gzei Parkı'na yakınlığı ile dikkat çekmektedir. Bu özelliği ile yalnız trans bireyler için de değil, diğer tüm LGBTİ bireylerin kentsel belleklerinde yer almış olan, ilk toplanma mekanı, Gezi Parkı'na yakın olması oldukça kritiktir. İlk sosyalleşme alanı olarak da kabul edilen park, Ülker Sokak'a oldukça yakın mesafede konumlanmaktadır.* *anahtar kelimeler: altkültür mekanları, çevre etkisi, kentsel bellek*

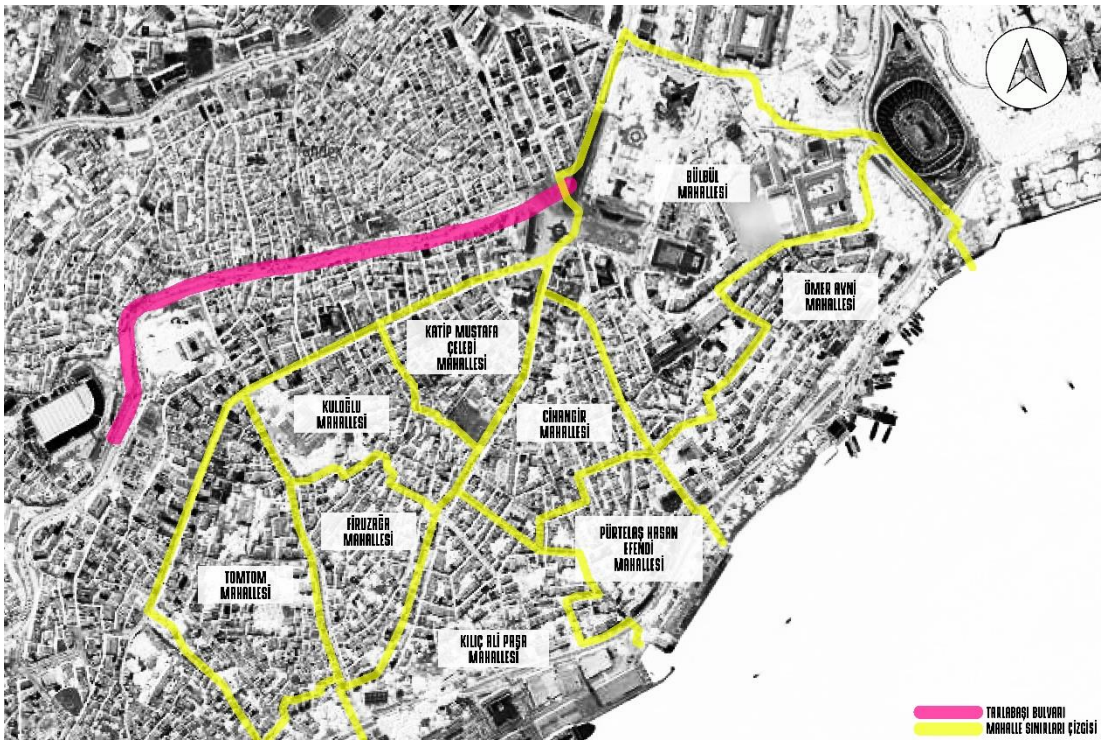
Şekil 3.9 : Yapılan Mülakatlardan Beyoğlu'na Dair Çıkan Söylemlerin Kavram Analizi ve Bulguların Karşılaştırılması

YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU BEYOĞLU CİHANGİR İLE İLGİLİ ÇIKAN SÖYLEMLER	YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU BEYOĞLU CİHANGİR İLE İLGİLİ ÖNE ÇIKAN KAVRAMLAR	YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU BEYOĞLU CİHANGİR İLE İLGİLİ ÇIKARILAN BULGULAR
"Başkurt'ta nereden baksan 10-15 tane, sadece Başkurt'ta daire vardı. Her evde ikişer kişi kalındığını düşün. Pürtelaş'ta da öyleydi; yine 10-15 daire. Kazancı'da da 5-10 tane daire, biz oraya imparatorluğumuz, "Lubunistan" diye geçiyordu aramızda. İmparatorluktan küçük bir yer kaldı şimdi, işte Ülker sadece. Osmanlı İmparatorluğu gibi; nasıl kala kala Türkiye kalmış ya, aynen öyle." Kişisel Görüşme-6	*"Başkurt'ta nereden baksan 10-15 tane, sadece Başkurt'ta daire vardı. Her evde ikişer kişi kalındığını düşün. Pürtelaş'ta da öyleydi; yine 10-15 daire. Kazancı'da da 5-10 tane daire, **biz oraya imparatorluğumuz, "Lubunistan" diye geçiyordu aramızda**. İmparatorluktan küçük bir yer kaldı şimdi, işte **Ülker sadece**. Osmanlı İmparatorluğu gibi; nasıl kala kala Türkiye kalmış ya, aynen öyle."* Kişisel Görüşme-6	*Öncül yerleşim alanı olan Başkurt, Pürtelaş ve Kazancı Yokuşu, trans bireylerin sayıca oldukça fazla oldukları mesken alanı olma özelliğini taşımaktaydı. Şehrin başka parçalarında azınlık olma özelliklerindeyken, bu bölgede kendi çoğunluklarını elde etmiş bulunmaktaydılar.* *anahtar kelimeler: kimlik yaratımı, yerin cinsiyeti, kimlik politikası*
"Merkeze yakın olması mesela; bir de yani sanatçıların, daha böyle ne bileyim, elit insanların bu kimliği kabul edebilecek bir yapıları olmasa, marjinalliği kabul edecek bir alan olduğu için orada kök salabildik yani." Kişisel Görüşme-6	*"**Merkeze yakın** olması mesela; bir de yani sanatçıların, daha böyle ne bileyim, elit insanların **bu kimliği kabul edebilecek bir yapıları** olmasa, marjinalliği kabul edecek bir alan olduğu için orada **kök salabildik** yani."* Kişisel Görüşme-6	*Cihangir barındırdığı kimliklerle (sanatçılar, marjinal kesim vs.) ve aynı zamanda trans kimlik açısından yer seçiminde oldukça kritik bir kıstas olan merkeze yakınlık açısından da, trans bireyler adına oldukça elverişlidir.* *anahtar kelimeler: kimlik ve yer ilişkisi*
"1985'ten 5-6 yıl sürdü Cihangir, Ülker de öyleydi. Yığılmadan sonra, 1991'de bir yığılma oldu Ülker'e, Pürtelaş'tan dağılıp gelenler oldu. Yığılma olunca da oranın da ömrü 5-6 yıl sürdü. Bir yer beş yıldan fazla gitmiyor. Bu sebeple gettolaşma bir yandan iyi bir yandan kötü... Gettolaşma kendini koruma amaçlı oluyor ama saldırıya da büyük açıklık oluyor. Direkt hedef haline geliyorsun." Kişisel Görüşme-6	*"1985'ten **5-6 yıl** sürdü Cihangir, Ülker de öyleydi. Yığılmadan sonra, 1991'de bir yığılma oldu Ülker'e, Pürtelaş'tan dağılıp gelenler oldu. Yığılma olunca da oranın da ömrü 5-6 yıl sürdü. **Bir yer beş yıldan fazla gitmiyor.** Bu sebeple **gettolaşma** bir yandan iyi bir yandan kötü... Gettolaşma kendini **koruma amaçlı** oluyor ama **saldırıya** da büyük **açıklık** oluyor. **Direkt hedef** haline geliyorsun."* Kişisel Görüşme-6	*Meskenler, belirli zaman dilimlerinde, hep bir "sil baştan" sürecine maruz kalmaktadır. Bu sebeple yaşam alanlarında gettolaşmayı tercih eden bireyler, mekan güvenliğini bu şekilde sağlamayı tercih etmektedirler. Fakat gettolaşma sonucu, meskenler içerisinde "fazlaca dikkat çekmiş" olduklarından bireyler, kendilerini korumak isterken aynı zamanda oldukça dikkat çekmiş ve saldırılara açık hale gelmiş olmaktadırlar.* *anahtar kelimeler: altkültür mekanları*
"Yani şimdi (birlikte yaşamın) şöyle avantajlı yanı da var can güvenliği açısından; birbirini koruyabiliyorsun. Bir yandan da saldırılara açık bir yerde oluyorsun; toplumda böyle bir şeyi de var, etkisi de var yani. Bir iyi, bir kötü..." Kişisel Görüşme-6	*"Yani şimdi (**birlikte yaşamın**) şöyle avantajlı yanı da var **can güvenliği** açısından; birbirini koruyabiliyorsun. Bir yandan da **saldırılara açık** bir yerde oluyorsun; toplumda böyle bir şeyi de var, etkisi de var yani. **Bir iyi, bir kötü**..."* Kişisel Görüşme-6	*Trans bireylerin, kent parçaları içerisinde beraber yaşamı deneyimlemeleri yer yer avantajlı olsa da dezavantajları da barındırmaktadır.* *anahtar kelimeler: mesken edinimi, beraber yaşam*
"Ben Başkurt'ta da oturdum aynı zamanda. Çok bela, pislik bir sokaktır. Şimdi temizlendi ama. Meşhur Hortum Süleyman vardı, eski emniyet müdürü, Başkurt Sokak, Pürtelaş Sokak, her yeri sarmıştı bunlar. Buralarda çok vardılar ama her yerde varlar artık. Eskisi gibi değil, eskiden camlardan sarkıyorlardı böyle, her apartmandan üç beş tane..." Kişisel Görüşme-3	*"Ben Başkurt'ta da oturdum aynı zamanda. **Çok bela, pislik bir sokaktır.** Şimdi **temizlendi** ama. Meşhur Hortum Süleyman vardı, eski emniyet müdürü, Başkurt Sokak, Pürtelaş Sokak, her yeri **sarmıştı** bunlar. Buralarda çok vardılar ama her yerde varlar artık. Eskisi gibi değil, eskiden camlardan sarkıyorlardı böyle, her apartmandan üç beş tane..."* Kişisel Görüşme-3	*Trans bireylerin, kent parçaları içerisinde yaşamaktadırlar. Fakat sokakların diğer sakinleri yaşanılan bölgeleri, kendi bakış açıları içerisinde değerlendirdiklerinde "tehlike" kavramını vurgulamaktadırlar.* *anahtar kelimeler: mesken edinimi, beraber yaşam, altkültür oluşumu*

Şekil 3.10 : Yapılan Mülakatlardan Beyoğlu'na Dair Çıkan Söylemlerin Kavram Analizi ve Bulguların Karşılaştırılması-2

3.1.3. Fiziksel Mekaân Analizleri

Trans bireyler, kendi tarihlerinde deneyimledikleri ve 1985 yılında yaşadıkları kırılma ile (maddi olarak merkezde yaşayacak kadar gelir elde edebilme) Cihangir bölgesine bir yığılma yaşamaktadırlar. 1980'lerde tek tük olan trans yerleşimleri 1985 yılına kadar yavaş yavaş artmaktadır; Cihangir bölgesinde özellikle ilk yerleşim yeri olarak tanımlanabilecek Pürtelaş Sokak, trans kimliğin Cihangir gettosu adına önemli olarak işaretlenmektedir (Kişisel Görüşme-4, Haziran 2016) (Kişisel Görüşme-6, Temmuz 2016). Kendi gibi olan ve kendi gibi düşünen bireylerle beraber yaşamak bir bakımdan rahatlatıcı öte yandan kişisel görüşmelerden çıkarıldığında mesken edinilen yeri bir süre sonra da hedef haline getirmektedir (Şekil 3.11).

Şekil 3.11 : Beyoğlu-Cihangir Odağında Mahalle Sınırları

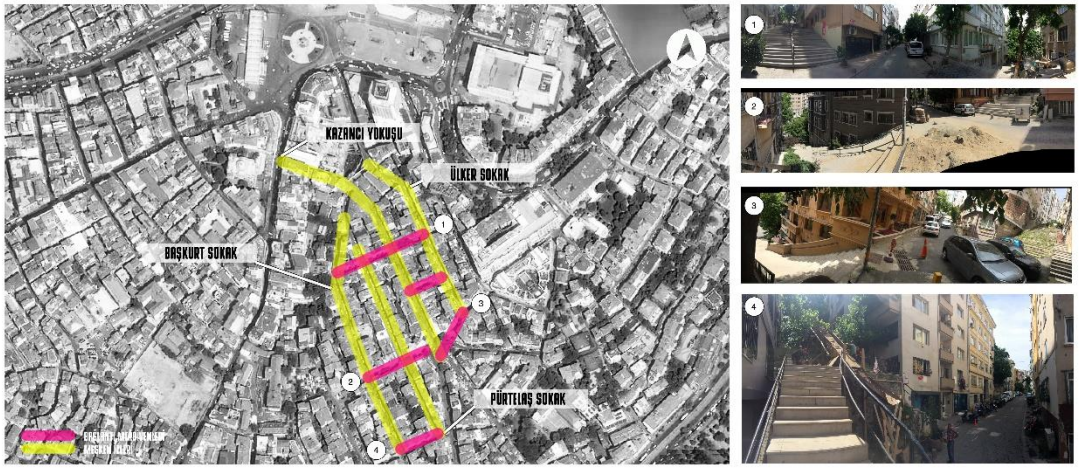
1991 yılında Pürtelaş Sokak, Başkurt Sokak ve Kazancı Yokuşu'nda trans bireylerin başına gelen de bu olarak tanımlanmaktadır. 1996 yılında ise yine Cihangir'de bulunan Ülker Sokak da bu ortak mekânlardan biri olma özelliğini taşımaktadır ve aynı kaderi yaşamaktadır (1996 yılında yapılan ve tüm ötekilerin dışlanmasını da içine alan HABİTAT-II operasyonu kapsamında) (Trans El Kitabı, 2014). Ülker Sokak, Cihangir'de bir altkültürün kendisini yeniden yarattığı ortak alan halindeydi ve bahsi geçen bölge konumu ve işlevi sebebiyle bireyler için önem teşkil etmekte idi. Özellikle Beyoğlu, barındırdığı tarih ve mekânsal olanaklar sayesinde onlarca "öteki"

topluluğunu içinde barındırabilmiş, altkültürler için barınabilecekleri bir alan sağlamıştır (Ünlü ve diğer, 2003). Cihangir'in hemen girişinde bulunan Ülker Sokak da trans bireylere meskenlik ederek tarihte yerini almıştır.

Ülker Sokak'ın mesken olarak seçiminde vurgulanması gereken oldukça kritik noktalar bulunmaktadır; bu kritik noktalara kişisel görüşmeler ve gazete arşiv taramaları ile ulaşılmıştır. Ülker Sokak, Taksim Meydanı'na oldukça yakın konumlanan, Sıraselviler Caddesi'nin başladığı noktadan içeri girdiğinizde kendinizi bulabileceğiniz bir çıkmaz sokak olarak tanımlanabilmektedir. Plan düzleminde incelendiğinde, trans bireyler için mesken niteliğindeki, Ülker Sokak'tan önceki yerleşimler olan Pürtelaş Sokak, Başkurt Sokak ve Kazancı Yokuşu gibi Cihangir'in öncül trans meskenlerine paralel konumlanmaktadır. Mesken seçiminde, güvenlik hususunda oldukça seçici davranan trans bireyler, Ülker Sokak'ı bu kriterlere uygunluğundan 1980-1996 yılları arasında (kimi yıllar çok yoğun, kimi yıllar oldukça az kişi sayıları ile) mesken edinmektedirler. Ülker Sokak, Taksim Meydanı ile birebir ilişki içerisinde olan yegane sokaklardan biri olarak tanımlanabilir. Bu yakınlık, trans kimlikler için "şehrin kalbine" bu denli yakın olmak oldukça kritiktir. Bu açıdan trans bireylerle yapılan görüşmede merkezde yaşamanın önemi şu şekilde belirtilmiştir:

"Merkeze yakın olmak, ulaşılabilirlik açısından da kritik. Ülker Sokak bu olaylar (1996, HABİTAT-II Operasyonları) başlamadan önce sessiz sakin bir sokaktı. Ama merkezde, biz sayı olarak çoğaldıkça hedef haline geldik. Ama merkez dışında da bizim için yaşam çok zorlaşıyor…" (Kişisel Görüşme-6, Temmuz 2016)

Çıkmaz sokak olması, trans bireylerin arzu ettikleri "tam güvenlik" duygusunu bir nebze karşılamaktadır. Özellikle, sözü edilen öncül meskenlere olduka yakın konumlanması ve bu sokakların merdiven hatları ile direkt olarak Ülker Sokak ile iletişimin sağlanabilmesi kritiktir (Şekil 3.12).

Şekil 3.12 : Trans Kimliğin Cihangir Meskenlerinin Çıkmaz Sokak Merdiven Bağlantıları

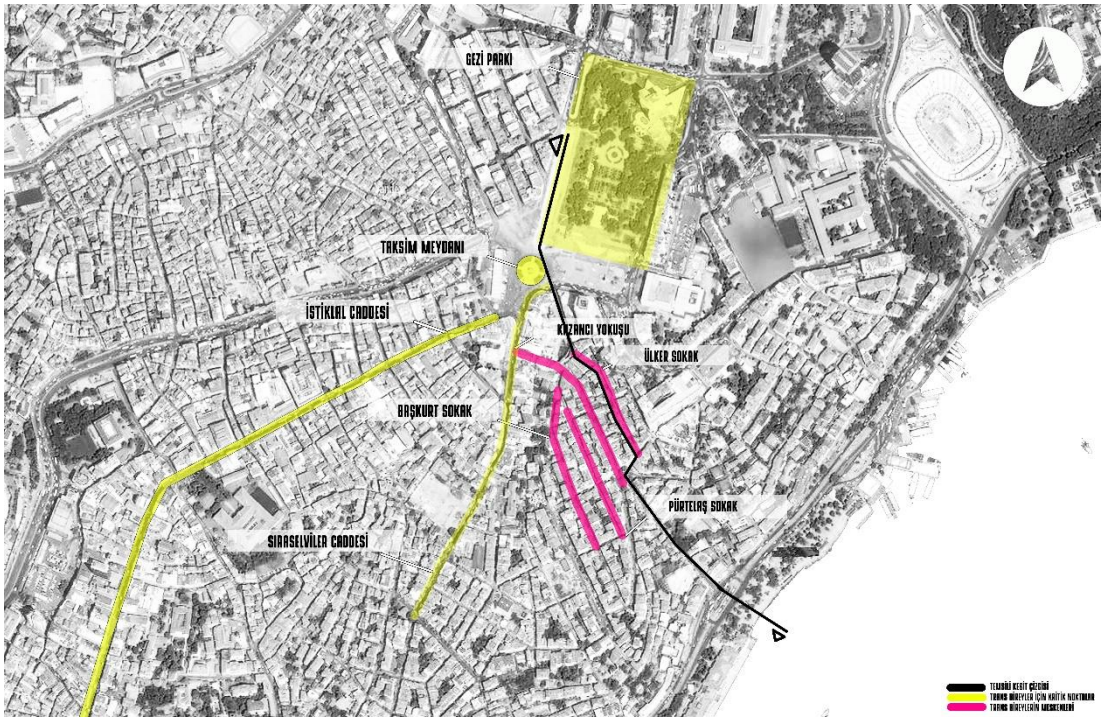
Taksim Meydanı'na sadece bir yokuşu katederek ulaşabileceğiniz Ülker Sokak, şehrin merkezine oldukça yakındır; bu sebeple yine şehrin tam orta noktasında konumlanan Gezi Parkı ile de oldukça ilişkilenmektedir. Gezi Parkı, 1950'lerde tüm LGBTİ bireyler için kritik bir toplanma noktası özelliği taşımaktadır. Bireyler 1960'lı yıllardan itibaren bu noktayı, ortak bir sosyalleşme ortamı olarak benimsemekte ve bir araya gelerek, "yalnızlık" hislerinden, kimlik sancılarından belirli ölçüde kurtulma ve kendi gibilerle olma alanı olarak kullanmaktadır. Fakat özellkle 1980'lerde kullanımı en üst seviyeye ulaşan parkın LGBTİ bireyler tarafından kullanımı günümüzde daha seyrek olarak tanımlanabilmektedir (Kişisel Görüşme-6, Temmuz, 2016).

"*Benim anlatacaklarım aşağı yukarı 20 yıl önceye dayanıyor. Türkiye'deki LGBT hareketinin ilk öncülüğünü translar başlatmıştı. Ben ilk kez Taksim bölgesine çıktığımda, ilk kez kendi cins arkadaşlarımı orda görmeye başlamıştım." (Url-8)*

Ülker Sokak'ı besleyen bir diğer önemli unsur ise Sıraselviler Caddesi'dir. Cadde, Taksim Meydanı'na açılan İstiklal Caddesi ve Tarlabaşı Bulvarı'nın yanında, meydana direkt bağlantısı olan üçüncü cadde olarak Ülker Sokak'ın merkezdeki konumunu beslemektedir. Aynı zamanda Kazancı Yokuşu, dolaylı olarak da Pürtelaş ve Başkurt Sokak ile olan direkt bağlantısı öncül trans meskenlerinin merkeze yakınlığını beslemekte ve öncül yerleşimlerin Ülker Sokak ile olan bağlantısını güçlendirmektedir.

Ülker Sokak çıkmazından Fındıklı bölgesine ilerlendiğinde ise merkeze yakınlık bu defa kentin güney yönünden de sağlanmaktadır. Ağa Çırağı Sokak (bu sokak da

tamamen merdiven hattından oluşmaktadır) ile Mebusan Yokuşu Sokağı'na bağlanan Ülker Sokak bu yönüyle Fındıklı bölgesinden de beslenmektedir. Mebusan Yokuşu Sokağı yoğun konut yerleşiminin olduğu bir sokak olma özelliğini taşımaktadır. Buradan Fındıklı Tramvay İstasyonu, oradan da Fındıklı parkına bağlanan bölge,hem park hem de ulaşım ağlarına ve merkeze bu denli yakın olmasından ötürü kuzey-güney yönlenmesinde simetrik özellikler taşımaktadır (Şekil 3.13).

Şekil 3.13 : Beyoğlu-Cihangir Trans Meskenleri ve Temsili Kesit Gösterimi

Ülker Sokak'ın arşiv taramalarından çıkan ve trans bireyler için önemini belirten için bazı tanımlamalar şöyle olmaktadır:

"Ülker Sokak'ta biraz daha politize olmuştuk, deneyim kazanmıştık. Çünkü bizim ilk deneyimimizdi Cihangir gettosu. Nasıl davranacağımızı, ne yapacağımızı biliyorduk. O kitleyi aynı düşüncede tutabilmek de zordu, Ülker Sokak'ta çok az kişi vardı, 15–16 kadar. O sayı iki üç yıl içersinde 100e çıktı." (Url-9).

"30 sene önce tek tük travestiler olurdu bu sokakta. Ama Cihangir 79'dan beri gayri müslimlerin, transeksüellerin, sanatçıların, tiyatrocuların, genelev kadınlarının, zencilerin, öğrencilerin, entel denilen kesimin yani marjinallerin semtidir. Biz travestiler 20 yıla yakındır Ülker Sokak'ta oturuyoruz. 79'da tamamen biz otururduk, 6 ay öncesine kadar 70-80 travesti vardı sokakta, şimdi 7 kişi kaldık. Ayrca eskiden Başkurt ve Pürtelaş Sokak'ta da travestiler otururdu."(Url-10).

"Ülker Sokak marjinallerin rahatça oturabileceği olağanüstü bir sokaktır. Oysa çeşitli neden ve çıkarlar nedeniyle kısa bir süre önce burada bir "aile kurumunu kutsallığı" işletilmeye başlandı. Oysa ailelerin İstanbul'da oturabileceği binlerce sokak var. Bizim sadece bir sokağımız var bu da bize çok görüldü."(Url-11).

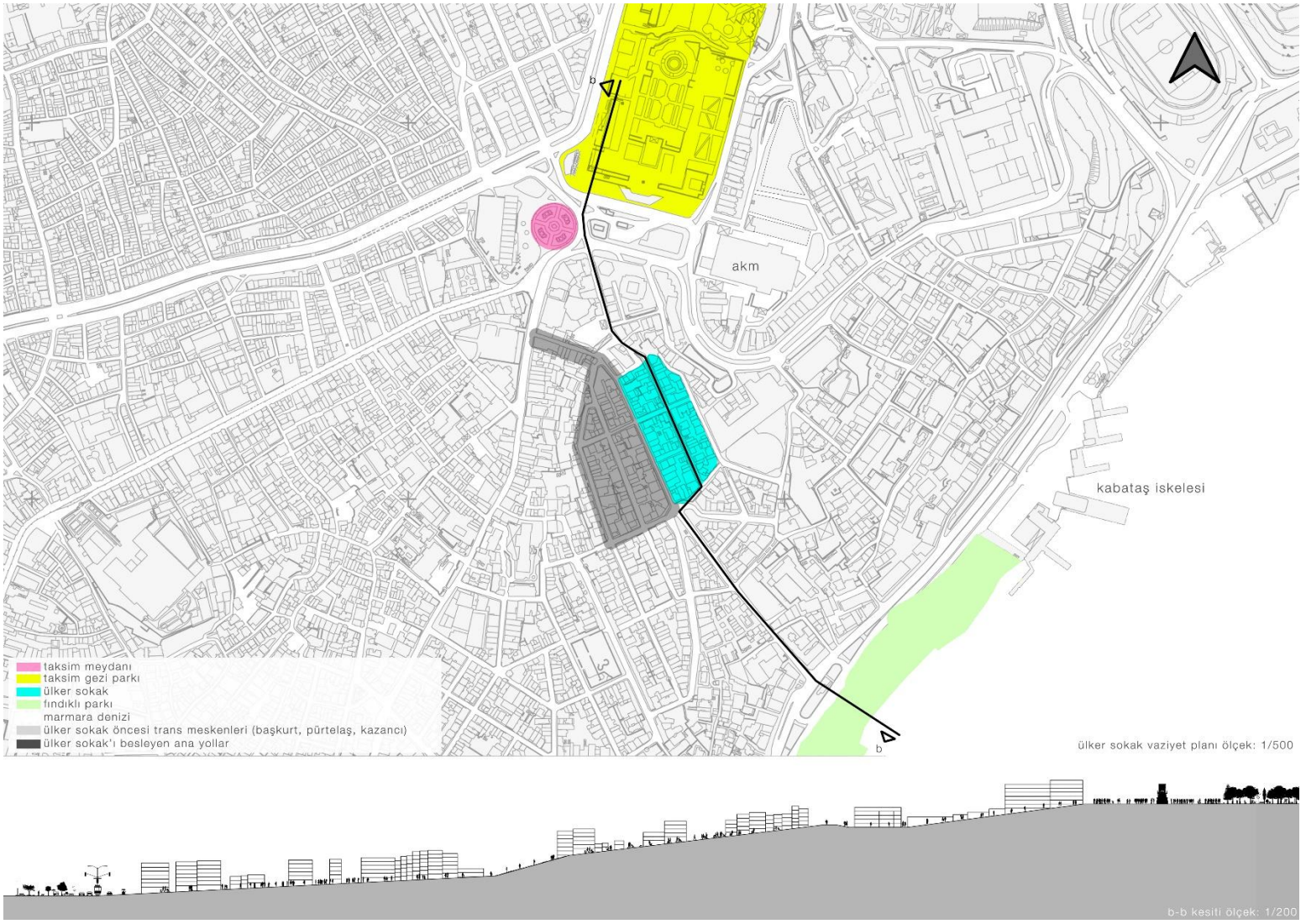
Ülker Sokak Taksim Meydanı'na çok yakın konumlanması itibariyle ulaşımı oldukça kolay buluman, merkezi bir alanda konumlanmaktadır. Pürtelaş ve Bozkurt (bir diğer trans komün yoğunluklu sokaklar) sokaklarıyla buluşmaktadır. Bu üç sokak da birbirlerine paralel konumlanmaktadır. Üç sokakta da eskinin izleri ağır olarak hissedilir. Ancak insanları sürekli değişmektedir. Genel izlenim olarak sokak sakinleri "öteki" olan transları barındırırken, öğrencileri, sanatçıları, eğlence sektöründe çalışanları da bünyesinde barındırır. 1955 yılında tamamen boşalan ve kimlik değiştiren bu bölge merkeze yakınlığı ve geçirdiği dönüşüm ile Tarlabaşı okuması ile paralellik göstermektedir (Şekil 3.14).

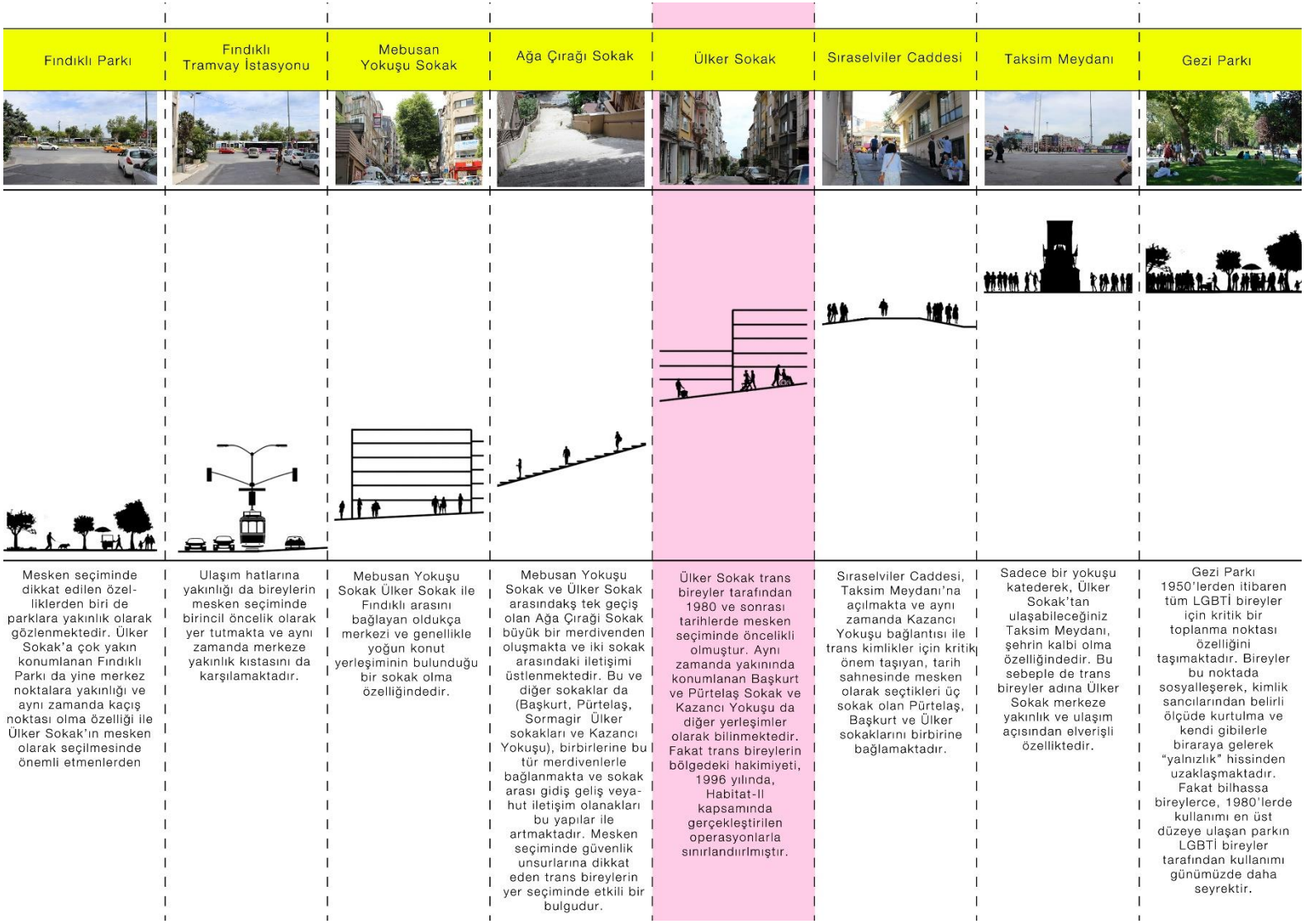
Şekil 3.14 : Ülker Sokak

Kişisel görüşmelerden elde edilen bulgular toparlanacak olursa, Beyoğlu, geçmişten günümüze, hem lüksün, hem de batakhane olarak adlandıran mekânları bir arada bulundurmaktadır (Selek, 2001, s. 138-139). Bu özelliği ile de tek bir tarih değil, eş zamanlı birçok kimliğin tarihini de kendi bünyesinde barındırır. Bugün Beyoğlu'nun tüm ötekileri sahiplenici tavrı geçmişten günümüze taşıdığı eş zamanlı altkültür birikimlerinden gelmektedir. Bakımsız, köhne arka sokaklardan, lüks AVM'lere, beş

yıldızlı otellerden, birçok kutsal mekâna, aynı zamanda eğlence sektörünün kalbi sayılabilecek bölgelere de ulaşmak mümkün olmaktadır. Trans komüne dair ulaşılabilen ilk bilgiler ile eş zamanlı olarak (yaşanan politik gelişmelerle beraber Beyoğlu kırılır, yağmalanır ve Rumlar tarafından boşaltılır) Beyoğlu (1960'lı yıllar) şöyle tariflenmektedir: "Son otuz yılın Beyoğlu'su, peteği duran, ama boşalmış ve yerine başka bir şey doldurulmuş bir kovana benzer. Binalar var, içi başka." (Gülersoy, 1994). Beyoğlu'nun arka yüzü de bu dönüşümlerle beraber evrilir. "Lüks evler yerini yeraltı bağlantıları güçlü karanlık mekânlara bırakır. Yaşanılan ilişkiler aynıdır ama mekânlar 'yerelleşir'." (Selek, 2001, s. 141). Trans komün, 1991'de yaşanan ve sonrasında 1996'da da bir benzeri ile karşılaşılan "temizleme" operasyonlarına rağmen Cihangir ve Beyoğlu'nu elinden geldiğince terk etmez. Bunun sebebi mekânın tarihsel ve kültürel birikimi aynı zamanda yukarıda sayılmış olan mekânsal dinamiklerdir. 1996 yılında gerçekleşen HABİTAT-II operasyonuna kadar Ülker Sokak; Pürtelaş Sokak, Başkurt Sokak ve Kazancı Yokuşu gibi öncül trans meskenlerinden beslenen, Cihangir'in marjinal kimlikleri sahiplenici tavrından da beslenerek, önemli bir trans alt kültür birikim mekânı olagelmiştir (Şekil 3.15) (Şekil 3.16).

Şekil 3.15 : Ülker Sokak'ın Kent İçerisinde Konumlanışı ve Sokağı İçerisine Alan Kent Parçası Kesiti

Şekil 3.16 : Şekil 3.15'ten Referansla Ülker Sokak Kent Parçası Kesitinin Trans Kimlik Açısından Kritik Noktalarının Analizi Paftası

Üçüncü bölüm kapsamında, fiziksel mekân analizlerine eklenecek olan kişisel deneyim ve gözlem anlatısını kapsar. Ülker Sokak anlatısı, deneyimler ve yazılanlar, fotoğraflar ve ikinci bölüm kavramlarıyla eşleştiği noktalar üzerinden tablolaştırılacaktır.

"Ülker Sokak üzerine ilk gözlemlerim 2015 yılının Eylül ayına dayanıyor. Tez yazım sürecim boyunca belirli aralıklarla fakat 2016 yılının Nisan ayı ve sonrasında sıklaşarak alana ziyaretlerime devam ettim. Bu kısımda bölgeyi okuyucuya daha iyi anlatabilmek adına, alanda yaşadığım ve dikkatimi çeken durumları aktarmayı amaçlıyorum. Sokağa ulaşabilmek için, öncelikle Taksim Meydanı'na geldim. Sokak ile ilgili fikir edinebilmek için tüm bir günü orada geçirdim ve gözlem yaptım. Öncelikle trans bireylerin öncül yerleşimi olan Kazancı Yokuşu ve uzaklık olarak oldukça yakın konumlanan Pürtelaş ve Başkurt Sokağı; ayrıca gündelik yaşantıyı kavramak istedim. Taksim Meydanı'ndan uzaklaşıp, Sıraselviler Caddesi üzerinde ilerleyerek, Kazancı Yokuşu'na geldim. Bu noktadan sonra, ilk olarak Pürtelaş Sokak'ı, daha sonrasında da Başkurt Sokak'ı deneyimledim.

İki sokak, keza Kazancı Yokuşu da dahil olmak üzere, oldukça sakin ve sessiz yaşam alanlarıydı. Alan, gözlemi yapmadan önce okuduğum kaynaklar ve gazetelerde denk geldiğim, trans bireylerin burada yaşadıkları şiddet ile ilgili haberler sanki buraya ait değilmiş izlenimi veriyordu. Tertemiz caddeler, düzenli apartman cepheleri, yeni yapılmış veyahut yenilenmiş binaları ile sokaklar, "yaşanılabilir bir çevre" imajı çiziyordu; oldukça güvenliydi. Gözlem yaptığım süre boyunca meskenleri kullanan bireylerden anladığım kadarıyla, muhitin sakinleri ise genellikle çocuklu aileler, gelir düzeyi orta ya da yüksek olarak nitelendirilebilecek kişiler olarak gözlemledim.

Trans bireylerin geçmiş öncül meskenlerinde gözlemlerimi bitirdikten sonra yine geçmiş meskenleri olan Ülker Sokak'a geçiş yaptım. Bu üç sokak fiziksel olarak birbirlerine merdivenler ile bağlanıyordu. Bu sebeple hangisinde bulunursanız bulunun, bir diğer sokağa geçiş yapmak oldukça kısa sürüyordu. Trans bireylerin yaşadıkları 1980 ve 1996 yılları içerisinde yaşadıkları şiddet olayları esnasında, sözünü ettiğim bu fiziksel durumu, birbirlerine ulaşmak için bir avantaj, yoksa kaçış esnasında kolay yakalanabilmelerine sebep olacak bir dezavantaj olarak gördükleri merakım ile Ülker Sokak'a ilerledim. Tüm günü analiz ile geçireceğim için, hem sokağı fotoğraflıyor, hem de sokağın sakinlerini algılamaya çalışıyordum. Kot farkı sebebiyle büyük bir yokuş üzerine yerleşmiş olan Ülker Sokak da önceki sokaklar gibi oldukça

sessizdi. Taksim Meydanı'na gelip, buraya bağlanan Osmanlı Sokağı'nı katettiğinizde ulaştığınız merkezi bir konumdaydı. Kentin kalbine yakınlık trans bireyler açısından da oldukça kritikti.

Kişisel görüşmecilerimin ve kendi gözlemlerimden çıkarımla, merkeze yakınlık, olumlu ve olumsuz yanları beraber barındırmaktaydı. Merkeze bu denli yakın konumlanınca oluşan "hedef haline gelme" durumu, bir noktada Ülker Sokak'ın trans sakinlerini tedirgin edebilirdi. Bu farkındalık ile ilerlerken, sokağın bitiminin çıkmaz sokak ile sonlandığını algıladım. Trans bireylerin bölgede konumlanması adına bu veri oldukça önemliydi.

Günü sonlandırırken, önceki araştırmalarımdan yüzüne aşina olduğum ve araştırma içerisinde ismini gizli tuttuğum görüşmecim ile ilk defa Ülker Sokak'ta karşılaştım.. Tez çalışmamın ilk safhalarında, trans bireylerle konuşma talebim çok kereler ret cevabı aldığından, kişisel çekingenliğim sebebiyle o anda görüşmecimle iletişim kuramadım. Fakat o esnadaki gözlemlerime dayanarak, görüşmecim, trans kimliği ile Ülker Sokak'ta oldukça rahattı. Sadece sokağın girişinde konumlanan satış biriminin önünde sosyalleşen bir grup erkeğin yanından geçerken üzerine aldığı bakışlardan tedirginlik yaşadığını hissettim, sonrasında oldukça rahat bir biçimde, yavaş adımlarla evine ulaştı. Günü burada bitirmiştim fakat diğer gidiş gelişlerimde görüşmecimle bir kere daha karşılaştım; ilk seferde algıladığım gözlemlerim, bu sefer için de geçerliliğini kaybetmemişti. Tüm bunlara ek olarak sokağın gündüz kullanımı oldukça sakindi fakat gece kullanımında da çok büyük değişiklikler yoktu. Yine aynı mesken kullanıcısı çeşitliliği ile aynı sessizlikte sokağın gece kullanımı, gündüz kullanımı ile örtüştü. Sonraki alan analizlerimde bir daha görüşmecimle denk gelememden ötürü, diğer sosyal platformlardan kendisine ulaştım. Araştırma konumu kendisine açtım; bana güvenmiş olacak ki, bu sefer diğer bireylerden aldığım ret cevabı ile karşılaşmadım. Fakat görüşme, görüşmecimin güvenlik konusundaki çekincelerinden ötürü, kendisinin daha önceden belirlediği bir yerde gerçekleşti. Buluşacağımız yere yalnız gelmemesi de, güvenlik duygusunun trans bireyler için ne kadar kritik bir noktada olduğunu benim için de kanıtlıyordu. İsmim ve tüm bilgilerim elinde olmasına rağmen hala, bana yeterince güven duyamayıp görüşmeye tek başına gelememiş olması, trans bireylere yönelik yıllardır gerçekleşen şiddet söylemlerinin ve fiziksel yaptırımların, onlar üzerinde ne denli etkili olduğunun bir göstergesiydi. Görüşmecim konuşmamız esnasında oldukça rahattı. Zaman zaman arkadaşının da

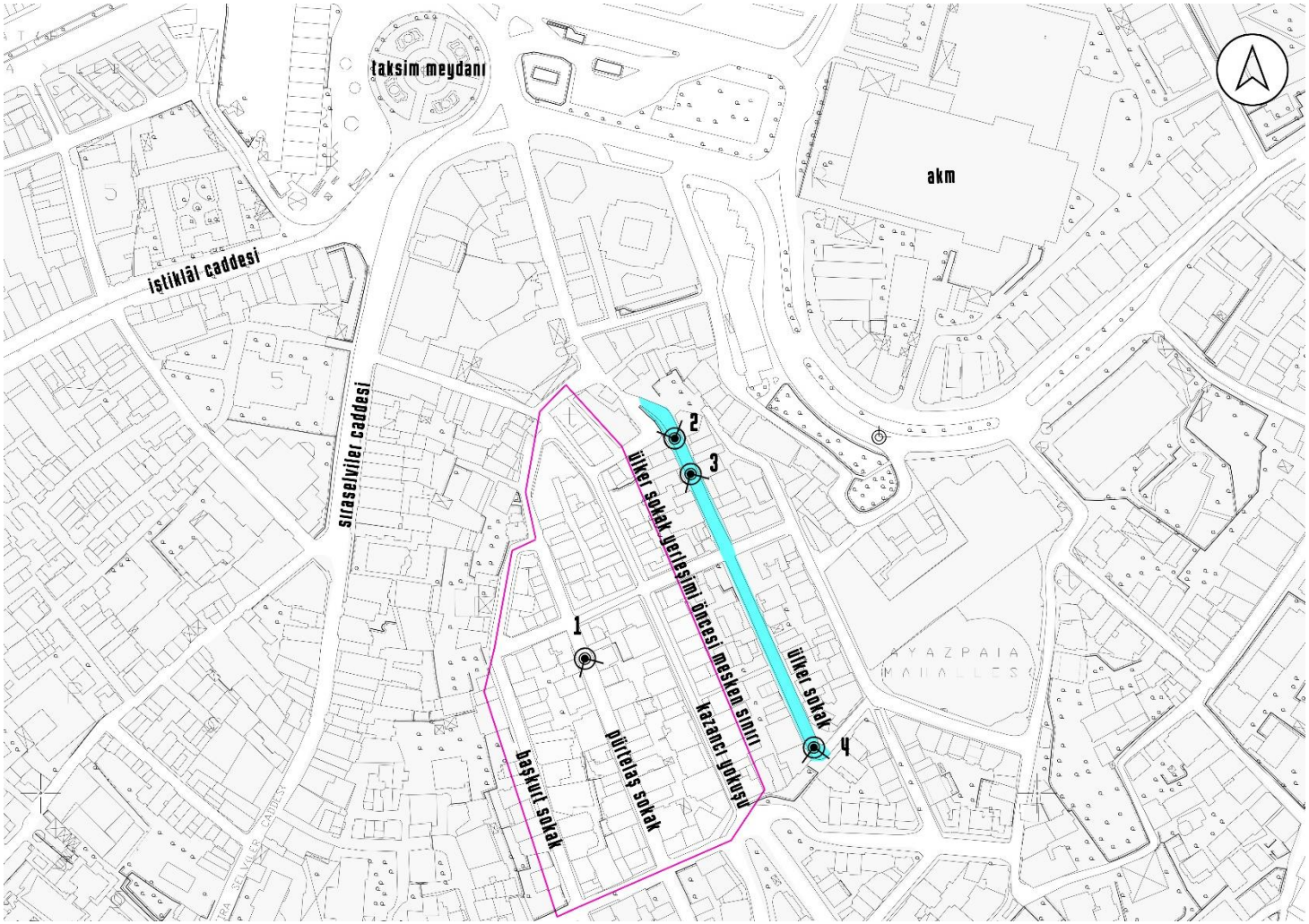
benimle iletişime geçmesi ile sözlü mülakat sürecimiz oldukça uzun sürdü. Kendisinin bana aktardıklarından süzdüklerimi sıralayacak olursam, şu şekilde bir maddeleme gerçekleştirebilirim:

- *1980 tarihinde bölgeye tek tük trans bireyler yerleşmeye başlıyor. Sonrasında 1986 yılında bireyler çoğalıyor ve bir gettolaşma başlıyor. Trans bireylerin öncül yerleşim yeri olan Kazancı Yokuşu, Başkurt Sokak, Pürtelaş Sokak, bu aşamada hem yaşadıkları hem para kazandıkları meskenleri oluyor.*
- *Bölgenin trans bireylerce tercih edilme sebebi, Cihangir'in marjinal kimliklere olan yaklaşımı oluyor. Zaten hali hazırda kendi içerisinde marjinal kimlikleri barındıran Cihangir, bu aşamada trans bireyleri içine alabiliyor.*
- *Bölgede yaşayan trans birey sayısı, 1986 yılında bir anda en yüksek noktaya çıkıyor, görüşmecim bu zaman dilimini "sınıf atlama" olarak tanımlıyor. Maddi olarak kendini yeterli hisseden trans bireyler bu aşamada Cihangir'e yerleşiyor. Fakat kişi sayısının artması ile beraber karmaşa söz konusu oluyor. Görüşmecime göre trans bireyler arasında başlayan "pasta kavgası", merkeze bu denli yakın konumlanan muhitin dikkat çekmesine sebep oluyor.*
- *Bölge, 1990'lı yıllarda emniyet güçlerince dağıtılmaya başlanıyor. Şiddet söz konusu olduğundan trans bireyler bölgeyi teker teker terk etmeye başlıyor.*
- *1991 yılında ise Ülker Sokak'a geçiş yaşanıyor. Görüşmecim bölgede yaşayan trans birey sayısının "10-15 ev" olarak tanımlıyor.*
- *Ülker Sokak bu noktada öncül yerleşimlere yakınlığı ile dikkat çekiyor. Diğer sokaklara olan merdiven bağlantıları ve çıkmaz sokak bitişi bu noktada bireylerce kritik görülüyor.*
- *1996 yılına kadar kişi sayısı bölgede, görüşmecim tarafından "30-32 ev" olarak tanımlanıyor. Görüşmecim aynı zamanda bölgede seks işçiliğinin de söz konusu olduğunu belirtiyor.*
- *1996 yılında gerçekleşen HABİTAT-II süreci kapsamında gerçekleşen "kenti temizleme arzusu" ile başlatılan operasyonlar kapsamında, bölgeyi mesken edinen trans bireyler de şiddetin türlü biçimlerine burada maruz kalıyor. Bölge sakini bir diğer görüşmecim de bu süreci kendi bakış açısından doğruluyor. Konuşmalarından*

trans kimliğe karşı çok da iyimser yaklaşmadığını düşündüğüm diğer görüşmecim, bölgenin şu anda tüm "pisliklerinden" arındığını ifade ediyor.

- *Trans kimlikli görüşmecim de apartmanda ilişki içerisinde olduğu insanların çok çok az olduğunu, mahalle içerisinde de kimseyi tanımadığını, evini ise sadece "sabah çıkıp, akşam girdiği" bir barınak olarak nitelendiriyor.*

Trans kimlikli olmayan mahalle sakini görüşmecimin söylediklerinden hareketle, Ülker Sokak günümüzde, toplum tarafından sürekli dışlanmış trans kimliklerden "arınmıştır". Bu aşamada eski sakinlerinden "sıyrılmış" bir sokak olma özelliği taşıyan Ülker, trans olmayan görüşmecime göre, oldukça güvenli, sessiz, sakin ve tertemizdir. İki görüşmecimin söylediklerini karşılaştırabilmek bu aşamada kritiktir. Çünkü trans kimlikli görüşmecimin de 1996 öncesinin Ülker Sokak'ı için belirttiği, sokağa hâkim olan karmaşa durumu, trans olmayan görüşmecimin söyledikleriyle örtüşmüştür. Daha önceden de belirttiğim gibi bu durum, günümüzde ortadan kalkmıştır. Ülker Sokak, değişen kullanıcıları ile şu an başka kimliklere ev sahipliği yapmaktadır." (Şekil 3.17) (Şekil 3.18).

Şekil 3.17: Ülker Sokak İçin Yapılan Yerinde Gözlem Paftası Fotoğraf Noktaları

YERİNDE YAPILAN GÖZLEMLER SONUCU ÜLKER SOKAK İLE İLGİLİ FOTOGRAFLAR	YERİNDE YAPILAN GÖZLEMLER SONUCU ÜLKER SOKAK İLE İLGİLİ KİŞİSEL ANALİZLER	YERİNDE YAPILAN GÖZLEMLER SONUCU ÜLKER SOKAK'A DAİR BULGULAR
	• 1980 tarihinde bölgeye tek tük trans bireyler yerleşmeye başlıyor. Sonrasında 1986 yılında bireyler çoğalıyor ve bir gettolaşma başlıyor. Trans bireylerin öncül yerleşim yeri olan Kazancı Yokuşu, Başkurt Sokak, Pürtelaş Sokak, bu aşamada hem yaşadıkları hem para kazandıkları meskenleri oluyor.	İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri: gettolaşma, şehir ve beden, altkültür mekanları oluşumu
	• Bölgede yaşayan trans birey sayısı, 1986 yılında bir anda en yüksek noktaya çıkıyor, görüşmecim bu zaman dilimini "sınıf atlama" olarak tanımlıyor. Maddi olarak kendini yeterli hisseden trans bireyler bu aşamada Cihangir'e yerleşiyor. Fakat kişi sayısının artması ile beraber karmaşa söz konusu oluyor. Görüşmecime göre trans bireyler arasında başlayan "pasta kavgası", merkeze bu denli yakın konumlanan muhitin dikkat çekmesine sebep oluyor.	İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri: "ötekilik", toplumsal belirlenmişlik ve yerin cinsiyeti, ekonomik durumun mesken seçimine etkisi
	• 1991 yılında ise Ülker Sokak'a geçiş yaşanıyor. Görüşmecim bölgede yaşayan trans birey sayısının "10-15 ev" olarak tanımlıyor.	İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri: altkültür oluşumu, toplumsal belirlenilmişlik, eski meskenden uzaklaşamama & güvenlik kaygıları
	• Ülker Sokak bu noktada öncül yerleşimlere yakınlığı ile dikkat çekiyor. Diğer sokaklara olan merdiven bağlantıları ve çıkmaz sokak bitişi bu noktada bireylerce kritik görülüyor.	İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri: dışlama olgusunun mesken alanlarında güvenlik arayışı olarak karşılığını bulması, altkültür oluşumu,

Şekil 3.18 : Ülker Sokak İçin Yapılan Yerinde Gözlem Sonuçları

3.2. Tarlabaşı: Trans Kimlik Özelinde Küçük Bayram Sokak

Bölüm, trans bireylerin kent içerisinde mesken bulma arayışında içerisinde barındırdığı diğer kimliklerle beraber oldukça kritik bir noktada bulunduğu söylenebilecek Tarlabaşı'nın tarihsel süreci; o bölgeyi deneyimleyen bireyler ile yapılan mülakatlardan çıkmış olan bulgular ve arşiv taramasından çıkan söylem analizleri ve mekânın fiziksel özelliklerine ilişkin analizlerle ilerleyecektir. Bir önceki bölümde incelenen Beyoğlu ile ortak okumalar barındırmasına rağmen Tarlabaşı yine de, trans bireyler için, kendine has bir dinamik barındırmaktadır.

Galata ile Taksim arasında kalan İstiklal Caddesi, dünyanın ekonomik düzen değişimine 19. yüzyılda katılabilmiş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun büyüyen uluslararası ticaret ilişkileri sonucunda, şehrin modern kesimine ev sahipliği yapan Pera'nın ana caddesi olma özelliğini taşımaktadır. Şehrin daha yaş almış, eski bölümlerinin aksine Pera, yabancılar ve üst sınıf gayrimüslim Osmanlı vatandaşları için hem iş yapabilecekleri bir ticaret merkezine hem de yaşanabilecek bir konut alanına dönüşmektedir. Fakat tüm bunlara ek olarak, Pera'nın her bölümü aynı homojenlikte sözü edilen özellikleri içermemektedir. Komşu olmalarına rağmen, Tarlabaşı ve Pera, aynı sosyal sınıfa ev sahipliği yapmamaktadır (Yılmaz, 2006). Topografya ile benzerlik göstererek de şekillenen sosyal yapı, ekonomik gücü elinde bulunduranların caddenin üst kısmına yerleşmesi; bu grubun dışında kalanların ise yokuşun alt tarafına yerleşmesi ile sonlanmaktadır. Tarlabaşı Caddesi ise bu iki karakter değişimi arasında bir tür sınır görevi görerek, ayrımı daha da pekiştirmektedir (Yılmaz, 2006).

3.2.1. Tarihsel Süreç

19. yüzyılda, Pera (günümüzde Beyoğlu), güney yamaçları ile batılı tüccar ve bürokratları, Osmanlı'nın görece daha batılı kesimlerini barındırıp, hem konut, ticaret hem de eğlence mekânı anlamında karşılayabilmekteyken, Haliç'e dönük kuzey yamaçları (günümüzde Tarlabaşı) dar ve orta gelir grubunun konut, mesken alanı olarak gelişmiştir. Cumhuriyet ile beraber Pera, Beyoğlu'na evrilirken, Tarlabaşı bu durumdan çok da etkilenmemektedir (Dinçer ve Enlil, 2002). Asıl dönüşüm, 6-7 Eylül 1955 olayları ile beraber gerçekleşmektedir; çoğunlukla Rum ve görece de Türklerden oluşan mahallelerin tüm yapısı, gerçekleşen olay sonucu değişmektedir. Değişimlerden sonra, önceleri ailelerin meskenleri olan konut yapıları, artık yeni sahipleriyle, genellikle bekârlar ya da genç çiftler olarak tanımlanabilmektedir.

Tarlabaşı'ndan ayrılanların ardından, geride kalan konutların başıboşluğunu, bir anlamda fırsat bilen ve ele geçiren veyahut maddi olanaksızlıklardan ötürü, bırakılan konutlara sığınmak durumunda kalan "yeni Tarlabaşılı'lar" bölgenin şu anki karakterine sahip olmasının birincil sebebi olarak söylenebilmektedir. Aynı zamanda buraya sonradan yerleşecek tüm "kentin isteyenmeyenleri"nin öncül grupları olma özelliğini de taşımaktadırlar (Dinçer ve Enlil, 2002). Tarlabaşı 1960'lı yıllardan itibaren iç göç ve mülkiyet durumundan da etkilenerek, alt gelir gruplarının mesken edindiği bir karaktere bürünmektedir (Ünlü ve diğer, 2003, s. 29). Kent merkezine yakın olması, aynı zamanda yine bu sebeple eğlence sektörü ve mekânları ile arasında sıkı bir ilişki bulunması; terk edilmiş binalarının çoğunluğu ve metruk binaları ile işgal edilebilirliği, kira gelirlerinin İstanbul merkezinde konumlanmasına rağmen tüm bu etkenler sebebiyle kiraların düşük oluşu ile Tarlabaşı, iç göçte öncelikli olarak yeğlenen bir konuma yerleştirmektedir. Bu bölgeyi mesken edinen işsizler ya da dar gelirliler, bölgeye işgalci olarak yerleşmektedirler. Vaziyet bu durumda iken, mevcut durumda zaten kötü durumda olan eldeki tarihi yapı stokunun daha da kötü kullanılması sebebiyle giderek karmakarışık olma, bir tür labirente dönüşme halini almaktadır (Ünlü ve diğer, 2003, s. 30) (Şekil 3.19).

Şekil 3.19 : Şehit Muhtar Mahallesi, Genel "Slum" Görünümü

1970'li yıllar ile birlikte mekânsal ve kültürel bir çöküş dönemi yaşayan Beyoğlu'nun tekrar ayağa kalkıp toparlanmasında, aynı zamanda şehrin tüm imgesinin içerisinde bulunduğu imaj çalışması altında İstiklal Caddesi'nin yayalaştırma projesi ve Bedrettin Dalan'ın Tarlabaşı operasyonu önemli yer tutmaktadır. Bu projelerin

kapsamında Levent ile Yeşilköy bağlantısının en kesintisiz aktarılabileceği kanal Tarlabaşı Bulvarı olarak tanımlanmaktadır. Bu kanal, "hukuk kanalları zorlanarak ve tarihi kent merkezi parçalanarak yapılırken" (Dinçer ve Enlil, 2002, s. 2), genel olarak proje diğer bir söyleyişle 1970'li yıllar ile birlikte iktidarın dikkatini çeken, yasadışılığı ile denetlenmesi gerektiğinin düşünüldüğü, illegalliğin merkezinin temizlenme arzusu olarak da adlandırılabilmektedir. Yayalaştırılmış İstiklal Caddesi üzerinde restore edilerek turizm ve eğlence sektörüne sunulan yapılar yeni sahipleri ile yüzleşirken, Tarlabaşı Bulvarı'nın Beyoğlu kısmında konumlanan ve bulvarın açılması esnasında yarısı makaslanan yapıların yenilenmesi, "restore edilmesi, yüzlerinin aydınlanması" bir on yıl sonra gerçekleşebilecektir. Artık kimlik değiştirerek, Beyoğlu, daha "soylu" işlevlerin ve kullanıcıların mekânı olurken, Beyoğlu'ndan koparılmış Tarlabaşı gerçekleşen soylulaştırmadan uzak bir biçimde kaderine terk edilmektedir. Meskenlerinin içinin boşaldığı ve tamamen farklı kimliklerle dolan Tarlabaşı artık eski sahiplerine dair ipucu vermekten çok çok uzaklaşmakta, yeni bir karaktere bürünmektedir (Dinçer ve Enlil, 2002).

1980'lerden sonra ise, fiziki olarak da oluşumuna paralel konumlanan Beyoğlu'nun itibarlı iş bölgesi olma özelliğini yitirmesi ile eş zamanlı olarak, Tarlabaşı da "köhneme sürecine" girmektedir (Yılmaz, 2006, s. 29). Öncelikli olarak, 1980'li yılların ikinci yarısında Tarlabaşı ve Beyoğlu arasında tampon bölge görevi gören Tarlabaşı Caddesi'nin genişletilmesi, İstiklal ve Tarlabaşı bölgeleri arasındaki farklılaşmayı arttırmaktadır. O zamanlarda dahi zaten fiziksel bir çürüme içerisinde olan Tarlabaşı, bu ayrım ile sosyal yapısında da değişimler yaşamaktadır. Bulvarın genişlemesi ile Beyoğlu'ndan tamamen kopan ve ötekileştirilen Tarlabaşı, artık sosyal olarak da toplum dışına düşmüşlerin yaşam alanı haline gelmektedir: "Romanlar, travestiler, başka yerde barınamayan hayat kadınları, şehre yeni gelenler, bekâr odalarında yaşayan genç erkekler, uluslararası göçmenler –çoğunlukla Türkiye'de kalıcı sığınma ümit eden Iraklılarla Batı Afrikalılar- ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan çatışmalar nedeniyle gelen Kürt göçmenler." (Yılmaz, 2006, s. 29).

Tarlabaşı, homojen bir nüfusa sahip olmaktan, her zaman çok uzakta konumlanmaktaydı; 1950'lerde günümüze, her on yılda bir yeni gelen nüfus toplulukları ile daha öncekilerden farklı olan bir kimlik, tanınmayan karakterler ve özellikler kazanmaktaydı (Yılmaz, 2006, s. 29). Tarlabaşı'nda ikamet edenler, derecesi kimliklerine bağlı olarak, sosyal dışlanmayı türlü derecelerde deneyimlemiş

öznelerdir. "Mekânsal anlamda dışlanmanın en sert yaşandığı yer olan Çukur Mahallesi" (Yılmaz, 2006, s. 29), ayrıca bölgenin en eski mahallesi, yine aynı nedenle barındırdığı metruk binaların da fazla olması özelliğini de taşıması sebebiyle dışlanmanın en çok yaşandığı yer olduğu gözlenmektedir (Şekil 3.20).

Şekil 3.20 : Dışlanmanın Okunabildiği Çukur Mahallesi Genel Görünümü

Özetle, sözü edilen süreçte özellikle 1960'lı ve 1970'li yıllar arasında kentin de gelişmesi ile birlikte trans bireyler, kendi gibi düşünen ve hisseden insanlarla beraber hareket etmeye başlamışlardır. 1970'li yıllar ve sonrasında bir araya gelen ve topluluk oluşturmaya başlayan trans bireyler ilk toplu yaşam deneyimlerini Tarlabaşı, Abanoz Sokak'ta edinmişlerdir. Burada hem çalışıp hem yaşamlarını sürdüren bireyler, genel olarak, kötü durumda olan binaları ve barakaları mesken edinmek durumunda kalmışlardır (Trans X İstanbul, 2014).

3.2.2. Söylem Analizleri

Tarlabaşı'nda yaşam, trans bireyler açısından irdelenecek olduğunda, sözlü ve yazılı tarihlerde sadece trans breylerin mesken olarak tercih ettiği belirli bir sokak ya da evler bütününe rastlanmamaktadır. Bununla ilintili olarak kişisel görüşmelerde trans bireylerden alınan cevap şu şekildedir: *"Turan Caddesi'nden Ömer Hayyam'a kadar hep translar vardı, yaşarlardı. Hem de fuhuş söz konusuydu tabii. Bulvar da açıldıktan*

sonra orası daha da canlandı ama Tarlabaşı'nda yaşamak çok çetrefilli, yani, nereden hangi tehlikenin geleceği belli değil. Ama yine beraber yaşayınca o tehlikeleri biraz daha azaltabiliyorduk." (Kişisel Görüşme-6, Temmuz, 2016). Fakat buna rağmen tarihsel anlatımlar "Çöplük" adı verilen bölgeyi göstermektedir (Selek, 2014). "Vırvır" adı da verilen bu tanımlı bölge, Tarlabaşı'nda travesti ve transseksüellerin bireylerin de içinde olduğu ve bir arada bulunduğu yaşadığı, çalıştığı, geçindiği, mesken edindikleri alanı tanımlamaktaydı. "Eski Şan sinemasının arkasından Dolapdere'ye doğru inen yokuşun kenarında yer alan Bizans çöplüğü nedeniyle bu ad verilmiştir." (Selek, 2014, s. 116). Fakat bu bölgede yaşam uzun sürmemiş, travesti ve transseksüel kimliğin de zamanla ötekileştirilmesi sebebiyle, 12 Eylül 1980 darbesi ile sözü edilen kimliklerin bu bölgeden uzaklaştırılması gerçekleşmektedir (Kişisel Görüşme-6, Temmuz 2016).

Toplumların karşılaştığı dışlanma unsurlarından birçoğu trans bireyler açısından da geçerli olmaktadır. Bölge olarak zaten kentin dışlanmışlarının barındığı ve toplumsal aynı zamanda mekânsal anlamda da olumsuz özelliklerin yüklendiği bir alan olması sebebiyle fiziksel çöküntünün yanında, anlam olarak da olumsuzu işaret etmekte, kentin bu bölgesinde içerisinde barındırdıklarından ötürü negatif bir intiba uyanması kaçınılmaz olmaktadır. Hem mekânsal hem de toplumsal dışlanmayı eş zamanlı olarak yaşayan trans bireyler, kentin bu bölgesini mesken edinmekten hem kaçamamakta, hem de kentin diğer bölgelerinde barınma problemi çekecekleri kaygısından ötürü, bellek olarak dışlanmayı işaret eden bu bölgede yaşamak durumunda kalmaktadırlar. Bununla ilgili olarak ise kişisel görüşmelerde Tarlabaşı'nda yaşam trans bireylerce şöyle betimlenmektedir:

"Tarlabaşı'nda kiralar çok çok ucuzdu yani, e bize de merkezde yer lazım. Ama tüm göçmenler, kürtler, uyuşturucu satıcıları orada yaşıyor. Bunlar hem olumlu, hem olumsuz… Geçinemiyorsan ne yapacaksın, ya hırsızlık, uğursuzluk ya da fuhuş, bize başka seçenek kalmıyor…" (Kişisel Görüşme-6, Temmuz 2016)

Tarlabaşı'nda gerçekleşen ve sözü edilen "negatif" intiba ise Begüm Başdaş tarafından şu şekilde ifade edilmektedir: "Tarlabaşı'nda, emniyetten meydana kadar yürümüştük. Gerçekten orada çok korkunç bir şey var. Beyoğlu'nun İstiklal Caddesi farklı, arka sokaklar arka caddeler daha farklı. Özellikle gece, yani görmenizi isterim." (Başdaş, 2010, s. 75)

Tarlabaşı'nda yaşayan göçmen, gayrimüslim, trans yani kamunun "öteki" sınıfına dâhil ettiği kim var ise, bu bireylere karşı gerçekleşen dışlanmanın çok boyutlu unsurları da olduça dikkat çekicidir. Sosyal dışlanma: "yoksulluk, marjinallik ya da sınıf-altı kavramlarından daha öncelikli tutulan ve toplumsal bütünleşmeden sorumlu kurumların yetersiz işleyişine işaret eden" (Yılmaz, 2006, s. 30) bir kavram olarak literatürde yerini almaktadır. Nitekim kişisel görüşmelerden de çıkarılacak en vurgulu kısım, Tarlabaşı'nın trans bireyler tarafından seçiminin hem merkeze yakın hem de bu kadar ucuz oluşu olarak söylenebilmektedir. Kavram aynı zamanda gelir seviyesi, kimlik politikaları, iş ve refah sistemleri, kültürel alana katılım gibi birçok alt başlıktan da etkilenmektedir. Genel olarak denilebilir ki; ekonomik, sosyal ve politik boyutların dışında, mekânsal ve söylemsel boyutlar da dışlanmanın seviyesini etkilemektedir. Bu tür bir yaklaşım da Tarlabaşı'nın söylemsel ve mekânsal dışlanmasının sürecini şiddetlendirdiği ve kemikleştirdiği önermesini doğrulamaktadır. Dışlanma boyutları bu açıdan bakıldığında katmanlar olarak düşünülebilmekte ve üst üste binerek yerin karakterini oluşturmaktadır (Yılmaz, 2006). Diğer tüm dışlanan kimliklerle beraber Tarlabaşı'nda yaşamak, kimi zaman da yine dışlanan bir grup olma özelliğinden dolayı trans kimliklere rahatlatıcı gelmektedir; fakat suç unsurundan ötürü de aynı zamanda yıpratıcı olmaktadır.

Kent merkezinden dışlanmanın ilk unsuru olan ekonomik boyut, Tarlabaşı'nı mesken edinen trans komününün de birincil sebebini oluşturmaktadır. Genellikle marjinal iş alanlarından gelir sağlayan bireyler, çöküntü alanlarındaki sakinlerin de kendileri gibi marjinal iş alanlarından gelir sağlaması ile kentin diğer bölgelerinden maruz kaldıkları dışlamaları bir nebze olsun aşabilmekte ve hayatlarını bu bölgelerde idame ettirebilmektedir.

Dışlanmanın sosyal boyutu ise üç büyük başlığı içermektedir: "kamu mal ve hizmetlerine erişim, emek piyasasına erişim ve sosyal katılım." (Yılmaz, 2006, s. 32). Tarlabaşı için ise geçerli olan sosyal doku ile birinci dereceden ilişkili olan sosyal katılım kavramıdır. Tarlabaşı söz konusu olduğunda, yüksek suç oranı ve zayıflayan dayanışma ağları, yaşanan bozulmaları işaret eden unsurlar olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla toplumun genelinde yaşanan refah elde etme sıkıntısı, şehir içerisinde bu tip "dışlanmış" bölgelerde daha da göze çarpmakta ve çözülen koruma/dayanışma ağları arasında Tarlabaşı'nı mesken edinenler arasına hayatta kalma stratejisi olarak

ana unsur olarak seçilmektedir. Bu noktada da dayanışma, haberdar olma, "öteki" olarak tanımlanma fikrinin birleştirici gücü bireylerin yaşamlarını şekillendirmektedir.

Dışlanmanın mekânsal boyutu ise Tarlabaşı'nın dönüşüm öncesi son durumu ile de bağdaşmaktadır. Fiziksel olarak son derece yıpranmış olan alanda yaşam, bu yıpranmalardan doğan kötü barınma koşulları olarak kendini göstermiştir. Gayrimüslim nüfusun bölgeyi terk etmesinin sonrasında, 19. yüzyıldan kalan yığma bina karakteri günümüze kadar saklanmaktadır; fakat 1993 tarihinde, bölgenin kentsel sit alanı olması kararlaştırılınca, zaten kötü durumda olan binaların tamiri imkânsızlaşmakta, bölge sakinleri hâlihazırda kendi güçlerinin çok ötesinde olan yenileme işlemlerini hem karşılayamayarak hem de işlemlere izin alamayarak, mevcut çürümenin her geçen gün artarak devam etmesi gerçekleşmektedir (Yılmaz, 2006). "Son olarak, Tarlabaşı örneğinde mekânsal boyutun çok belirgin bir yönü daha bulunmaktadır: Şehrin kalbindeki konumuna istinaden, sakinlerinin toplumsal uzaklığının yadsınamayacak boyutta olduğu elle tutulu bir haldedir. Daha açık bir ifadeyle, Tarlabaşı'ndaki sosyal dışlanma şehir dışında yaşayan, aynı (hatta daha kötü) durumdaki gecekondu mahallelerine kıyasla daha belirgindir." (Yılmaz, 2006, s. 37) (Şekil 3.21).

Şekil 3.21 : Çukur Mahallesi'nde Oluşan Genel Yığın Görünümü

Dışlanmanın söylemsel boyutu ise neredeyse tüm fiziksel boyutların üzerinden özellikle toplumun şekillendirdiği bir algı olmasından ötürü en güçlü dışlanma unsuru

olarak kabul edilebilmektedir. “Mekânsal damgalama” (Yılmaz, 2006, s. 37) mahallenin suç ile direkt olarak çağrışım yapılmasına sebep olmakta, sakinlerini de geri dönüşü olmayan bir şekilde damgalamaktadır. Bu kabul ediş ile söylemler mekânsal özelliklerini aşmakta ve Tarlabaşı sakinlerinin tümünü, yersiz, genel geçer bir damgalama algısına maruz bırakmaktadır.

Trans bireyler özelinde bakıldığında ise, Cumhuriyet Dönemi’nde Abanoz Sokağı ile tanınmaktadır. Bir sıralama yapılacak olursa eğer, kullanıcıların gelir düzeyinin artması ile paralellik gösterecek şekilde, öncelikle Galata (Ziba), sonrasında Beyoğlu (Abanoz Sokak), sonrasında da Sıraselviler olacak şekilde bir sıralama yapılabilmektedir (Selek, 2001, 116). Tüm bu bölgelerden bağımsız olarak ise Tarlabaşı’nda da ayrı bir yerleşme bulunmaktadır. Sakinleri tarafından “Çöplük” olarak adlandırılan alan, adını yine bu bölgede bulunan Bizans çöplüğünden almaktadır. Trans bireyler için Tarlabaşı, tarih sahnesinin büyük bir bölümünde onlara meskeni ifade etmektedir. Tarlabaşı, trans bireyleri benimsemesine benimser; fakat burada yaşam koşulları oldukça zorlayıcıdır. Çünkü burada tüm diğer alt gruplarla beraber yaşamak onlar için de epeyi yorucu bir eylem olmaktadır. Özellikle 12 Eylül 1980 darbesi ile “Çöplük”ün kapatılmasından sonra sayıları gittikçe artan trans bireyler yerleşmek için yeni yerler arayışına başlamaktadırlar (Kişisel Görüşme-1, Temmuz, 2016).

Tarlabaşı’nın yakın tarihine bakmak gerekirse, 1960’lardan itibaren bölge, daha ziyade yoksul kesim tarafından, aynı zamanda ötekileştirilen bireyler tarafından mesken edilen bir alan özelliği taşımaktaydı. Bireyler Tarlabaşı’nın düşük standartlı metruk konutlarına, başka seçenekleri olmadığı için yerleşmekteydi. Bu durum, zaten bakıma ihtiyaç duyan eski yapıların, zaman içerisinde mevcut durumundan daha da kötü hale gelmesine yol açmaktaydı. Kentin merkezinde, yıpranmış yapılı çevresinin etkisiyle ve sosyal yapısının çeşitlilik göstermesiyle, ekonomik alım gücü düşük olan bir topluluğun oluşturduğu mekân, doğası gereği mücadele alanıdır. Bu kentsel mücadele çok aktörlü olmakla birlikte –romanlar, göçmenler, translar- temelde mekânın kullanıcıları ile erki elinde bulunduran otorite arasında geçmektedir. Tarlabaşı kentsel bölgesi de bu özellikleri her yönü ile barındırmaktadır. Tarlabaşı artık romanların, göçmenlerin, transların kısacası toplum dışına itilmişlerin yani ötekileşmenin merkezi halindedir (Şekil 3.22) (Şekil 3.23).

YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU TARLABAŞI İLE İLGİLİ ÇIKAN SÖYLEMLER	YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU TARLABAŞI İLE İLGİLİ ÖNE ÇIKAN KAVRAMLAR	YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU TARLABAŞI İLE İLGİLİ ÇIKARILAN BULGULAR
"(...) Translar, Tarlabaşı'nda oturuyorlardı. Turan Caddesi'nden tut şeye kadar, Ömer Hayyam'a kadar; orada yaşama yer bulabildiler kendilerine. O da şeyden kaynaklanıyor o bölgede Kürt nufüs çok orada, romanlar vardı, gayrımüslimler vardı, işte kulüpte barda çalışan insanlar vardı, orada öyle bir alanda trans bir kimliğin yaşaması daha kolay..." Kişisel Görüşme-6	*"(...) Translar, Tarlabaşı'nda oturuyorlardı. Turan Caddesi'nden tut şeye kadar, Ömer Hayyam'a kadar; orada **yaşama yer bulabildiler** kendilerine. O da şeyden kaynaklanıyor o bölgede **Kürt nufüs** çok orada, **romanlar** vardı, **gayrımüslimler** vardı, işte **kulüpte barda çalışan insanlar** vardı, orada öyle bir alanda **trans bir kimliğin yaşaması daha kolay**..."* Kişisel Görüşme-6	*Bedenleri ile kent içerisinde, ancak "diğer ötekilerin" yoğun olarak bulunduğu yerlerde kendilerine yaşayabilecekleri bir alan bulabilmektedirler.* *anahtar kelimeler: öteki, diğer ötekiler ile ilişkisi, şehir ve beden*
"1985'te yoğun bir sınıf atlama oldu; Tarlabaşı'nda oturanlar o zamanlar otostopa çıkıp biraz para kazanmaya başlayınca, sınıf atlandı." Kişisel Görüşme-6	*"1985'te yoğun bir **sınıf atlama** oldu; Tarlabaşı'nda oturanlar o zamanlar **otostopa** çıkıp biraz **para kazanmaya** başlayınca, sınıf atlandı."* Kişisel Görüşme-6	*Tarlabaşı şartları, yaşayanları için dahi zorludur. Bu sebeple maddi olarak güvende hissedebildikleri ana kadar, trans bireyler, tek seçenek olarak bölgeyi tercih etmektedirler.* *anahtar kelimeler: ekonomik güç*
"Romanlar vardı o zamanlar; Kürt nufüs yoktu. Gayrimüslimler tek tük vardı; orası da böyle bazı kimlikleri kaldırabiliyordu. Yani ama sözünü ettiğim, edebiyle oturmak ama... Eve müşteri almak falan, bilmem ne, yoktu. Dışarıda yap ne yaparsan; o yüzden seçildi yani Tarlabaşı." Kişisel Görüşme-6	*"Romanlar vardı o zamanlar; Kürt nufüs yoktu. Gayrimüslimler tek tük vardı; **orası da böyle bazı kimlikleri kaldırabiliyordu**. Yani ama sözünü ettiğim, **edebiyle oturmak** ama... **Eve müşteri almak** falan, bilmem ne, yoktu. **Dışarıda yap ne yaparsan**; o yüzden seçildi yani Tarlabaşı."* Kişisel Görüşme-6	*Kent içerisinde kendine yer bulamayan, ötekileştirilmiş diğer kimlikler ile yaşamın kendi içerisinde sözsüz kuralları bulunmaktadır. Tarlabaşı'nı mesken edinen trans kimlik bu sebeple sözü edilen kurallara uyarak meskenleri içerisinde barınabilmektedirler.* *anahtar kelimeler: öteki, toplumsal belirlenmişlik*
"Şimdi orada oturanlar vardı; bir ara tekrar geri dönenler olmaya başladı. Bu ekonomi bozulunca kazanım yani gelir, orası daha ucuz kira diye, geri dönenler de oldu yani oraya. Şu anda da bir dönüşüm altında evler yıkılıyor; çoğu tekrardan bir kentsel dönüşüm adı altında insanlar çıkarılıyor falan, merkezi bir yer diye böyle bir şey var." Kişisel Görüşme-6	*"Şimdi orada oturanlar vardı; bir ara tekrar geri dönenler olmaya başladı. Bu **ekonomi bozulunca** kazanım yani gelir, orası daha **ucuz kira** diye, geri dönenler de oldu yani oraya. Şu anda da bir **dönüşüm** altında evler yıkılıyor; çoğu tekrardan bir kentsel dönüşüm adı altında **insanlar çıkarılıyor** falan, **merkezi bir yer** diye böyle bir şey var."* Kişisel Görüşme-6	*Trans kimlik için Tarlabaşı, Beyoğlu'na bu denli yakın oluşu ile öncül yerleşim yeri de sayılabilmektedir. Trans kimliğin tarihi içerisinde terk edildikten sonra dahi, zaman zaman geri dönüşlerin de yaşandığı alan, ekonomik olarak bireyler için çok da zorlayıcı değildir.* *anahtar kelimeler: ekonomik güç, merkeze yakınlık*
"Yani ahlak-namus diyorlar, ondan saldırıyorlar ama rant aslında. Yani 1955-1956 olayları gibi işte, şey de var mesela, bazen devlet göz yumuyor, Tarlabaşı mesela... Bütün gayrimeşru işleri oraya yığıyor; e sonra millet canından beziyor. "Aman satalım da gidelim!" oluyor, sonra dönüşümü meşrulaştırıyor. Tarlabaşı'nda öyle..." Kişisel Görüşme-6	*"Yani **ahlak-namus** diyorlar, ondan **saldırıyorlar** ama **rant** aslında. Yani 1955-1956 olayları gibi işte, şey de var mesela, bazen **devlet** göz yumuyor, Tarlabaşı mesela... Bütün **gayrimeşru işleri** oraya yığıyor; e sonra **millet canından beziyor**. "Aman satalım da gidelim!" oluyor, sonra **dönüşümü meşrulaştırıyor**. Tarlabaşı'nda öyle..."* Kişisel Görüşme-6	*Alan, kimlik normları üzerinden gelişen ve iktidar yönlendirmeleri ile, ahlak kuralları üzerinden geliştirilen doğrularla uyuşmayan tüm gayrimeşru işlerin merkezi olarak zihinlerde kimlik yaratımını tamamlamıştır. Bu sebeple de dönüşüm, değişim için yeterli sebepler yaratılmaktadır.* *anahtar kelimeler: kimlik politikası, dışlama, dönüşüm, merkeze yakınlık, rant*

Şekil 3.22 : Yapılan Mülakatlardan Tarlabaşı'na Dair Çıkan Söylemlerin Kavram Analizi ve Bulguların Karşılaştırılması

YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU TARLABAŞI İLE İLGİLİ ÇIKAN SÖYLEMLER	YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU TARLABAŞI İLE İLGİLİ ÖNE ÇIKAN KAVRAMLAR	YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU TARLABAŞI İLE İLGİLİ ÇIKARILAN BULGULAR
"Beyoğlu'nun arka sokakları tamamen eşcinsel ve bunlarla kaplı, hayat kadınlarıyla. Hiç Tarlabaşı'ndan geçerken görüyor musun, otobüsle falan geçtiğinde yol üstünde hep bunlar. Şimdi orada yer buldular yoğun olarak." Kişisel Görüşme-3	*"Beyoğlu'nun arka sokakları tamamen eşcinsel ve bunlarla kaplı, hayat kadınlarıyla. Hiç Tarlabaşı'ndan geçerken görüyor musun, otobüsle falan geçtiğinde yol üstünde hep bunlar. Şimdi orada yer buldular yoğun olarak."* Kişisel Görüşme-3	*Tarlabaşı'nın yaratılan tehlikeli kimliği, trans kimlik yaratımı ile yer yer örtüşmektedir.* *anahtar kelimeler: kimlik yaratımı, yerin cinsiyeti, kimlik politikası*
"Yoldan geçen vatandaşa bir şeyleri yok hani. Rahatsızlık vermiyorlar şu an için. Yapılar da metruk, böyle kullanılıyor da kapalı. Ruhsatı da yok. Ya çok uğraştılar burayı kapatmak için de, geliyor polis mühürlüyor. Bakıyorsun bir hafta sonra, bir kişi, iki kişi, üç kişi; bir bakmışsın aynen devam..." Kişisel Görüşme-4	*"Yoldan geçen vatandaşa bir şeyleri yok hani. Rahatsızlık vermiyorlar şu an için. Yapılar da metruk, böyle kullanılıyor da kapalı. Ruhsatı da yok. Ya çok uğraştılar burayı kapatmak için de, geliyor polis mühürlüyor. Bakıyorsun bir hafta sonra, bir kişi, iki kişi, üç kişi; bir bakmışsın aynen devam..."* Kişisel Görüşme-4	*Küçük Bayram Sokak özelinde, sokak sakinleri, trans bireylerden rahatsızlık duymadıklarını açık açık belirtmektedir. Mesken, zaman zaman kapatılmakta; sonrasında tekrar açılıp, kullanılabilmektedir.* *anahtar kelimeler: kimlik inşası*
"Sabah öyle çok bir şey olduğu yok tabii de, gece biraz daha farklı oluyor; ben on, on bir gibi çıkabiliyorum buradan. Gece yarısı biraz şey, tehlikeli. Giriş çıkış yaparken gelen geçen oluyor da, geç saatlerde ister istemez rahatsızlık veriyor yani... Sokak serserileri var. Serseriler orada duruyor mesela, onlar da onlara cevap veriyor. Kargaşa, gürültü..." Kişisel Görüşme-4	*"Sabah öyle çok bir şey olduğu yok tabii de, gece biraz daha farklı oluyor; ben on, on bir gibi çıkabiliyorum buradan. Gece yarısı biraz şey, tehlikeli. Giriş çıkış yaparken gelen geçen oluyor da, geç saatlerde ister istemez rahatsızlık veriyor yani... Sokak serserileri var. Serseriler orada duruyor mesela, onlar da onlara cevap veriyor. Kargaşa, gürültü..."* Kişisel Görüşme-4	*Kullanım zamanları bakımından, Küçük Bayram Sokak, sokak sakinleri üzerinde farklı etkiler bırakmaktadır. Gündüz vakitleri rahat hissettiklerini belirten görüşmeciler, bu durumun gece saatlerinde değiştiğini vurgulamaktadır.* *anahtar kelimeler: zaman-mekan kullanımı*
"Yani biz işimizi yapıyoruz; onlar da işlerini yapıyorlar. Zaten öyle zarar verme falan da yok. Biri ikisi belki benim müşterimdir mesela, ne bileyim. Nadir gelirler gerçi de. Öyle çok huzur bozucu hareketleri falan hiç yok yani. Esnafla olsun şeyle olsun, hiç kötülüklerini görmedim. Sadece mesela geçerken böyle, yukarı falan çağırıyor işte. Laf atıyorlar; bağırıyorlar ufak sesle. Ama yani ne yapacak başka; onları da anlıyorum. Başka ne yapsın, nasıl dikkat çeksin? Onun gelir kaynağı da o yani. Çalışmak zorunda, para kazanmak zorunda. Keşke başka bir meslek seçselerdi. Sokağa çıktın mı, sokak da tehlike bunlara çünkü. Ya ölüyorlar, ya öldürülüyorlar. Şu ana kadar bir rahatsızlıklarını görmediğim için, negatif konuşmam, şey olur, haksızlık olur. Bize karşı öyle bir rahatsızlıkları yok. Dediğim gibi sokakta gelen gençler, bazen serseriler rahatsızlık veriyor. Öyle." Kişisel Görüşme-4	*"Yani biz işimizi yapıyoruz; onlar da işlerini yapıyorlar. Zaten öyle zarar verme falan da yok. Biri ikisi belki benim müşterimdir mesela, ne bileyim. Nadir gelirler gerçi de. Öyle çok huzur bozucu hareketleri falan hiç yok yani. Esnafla olsun şeyle olsun, hiç kötülüklerini görmedim. Sadece mesela geçerken böyle, yukarı falan çağırıyor işte. Laf atıyorlar; bağırıyorlar ufak sesle. Ama yani ne yapacak başka; onları da anlıyorum. Başka ne yapsın, nasıl dikkat çeksin? Onun gelir kaynağı da o yani. Çalışmak zorunda, para kazanmak zorunda. Keşke başka bir meslek seçselerdi. Sokağa çıktın mı, sokak da tehlike bunlara çünkü. Ya ölüyorlar, ya öldürülüyorlar. Şu ana kadar bir rahatsızlıklarını görmediğim için, negatif konuşmam, şey olur, haksızlık olur. Bize karşı öyle bir rahatsızlıkları yok. Dediğim gibi sokakta gelen gençler, bazen serseriler rahatsızlık veriyor. Öyle."* Kişisel Görüşme-4	*Küçük Bayram Sokak içerisinde kendisine mesken edinen trans bireyler, bölgenin diğer sakinleri tarafından da benimsenebilmiştir. Görüşmeciler ile yapılan mülakatlar esnasında özellikle (diğer meskenler söz konusu olduğunda önümüze çıkan) herhangi bir rahatsızlıklarının olmadıklarını belirtmeleri kritik sayılabilmektedir. Yoğun ticari kullanımın olduğu ve konut yerleşiminin çok da görülmediği bir alan olan Küçük Bayram Sokak, bu açıdan trans kimliğin yaşayabilmesi için elverişli sayılabilmektedir.* *anahtar kelimeler: mesken edinimi, kimlik yaratımı/kimliğin, dışlama mekanizmalarının geçersizliği, altkültür mekanı, çevre etkisi*

Şekil 3.23 : Yapılan Mülakatlardan Tarlabaşı'na Dair Çıkan Söylemlerin Kavram Analizi ve Bulguların Karşılaştırılması-2

3.2.3. Fiziksel Mekân Analizleri

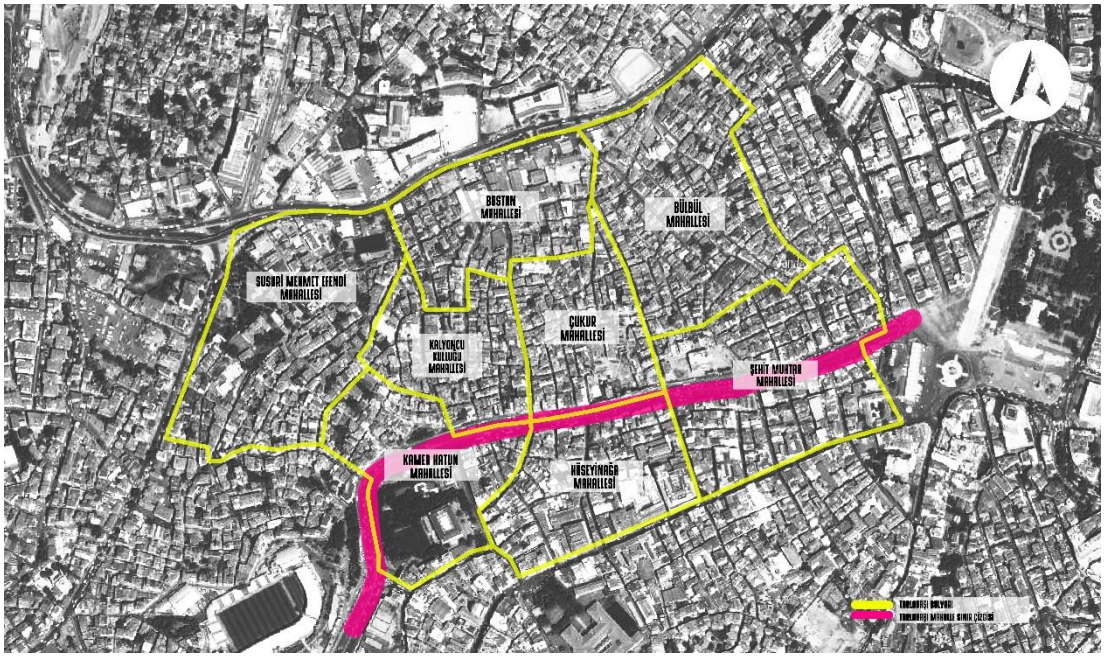
Bölge fiziksel olarak ele alınacak olursa sokak kullanımı bu yerleşim yerini mesken edinen bireylerin arasındaki iletişimi arttırarak, arayışında oldukları korunuyor olma hissini vermektedir. Yokuşları, bitişik nizam yapılaşması, dar alanlı ve iki üç katlı konut yapıları ile kentin genel yapılaşmasından ayrışmaktadır. Sokaklar orada yaşayan bireyler için korunaklı olma hissini verirken, dışarıdan deneyimleyen için adeta sıkıştığı bir dolambaç hissini vermektedir. Aynı zamanda burayı mesken edinenler için bu mahremiyet kentin başka bir noktasında bu denli yaşanılamaz. Binaların birbirlerine yakınlığı bu noktada mahremiyeti arttıran unsurlardandır. Orada yaşayanlar için bu mahremiyet bir tür güvenlik emniyetidir. Mesken edindikleri bölgelerde, komün, sokak darlığı sayesinde daha fazla iletişim halinde olabilmektedir. Bu da dolaylı ya da direkt olarak yakınlaşmayı sağlamaktadır. Evlerin fiziki olarak birbirlerine yakınlığı, göz takibine izin verecek mesafelerde olması iç içe olma haline izin vermektedir; bir bakıma özel/kamusal farkı, alan içerisinde silikleşmektedir (Yılmaz, 2006).

Öte yandan, Tarlabaşı Bölgesi'nin oldukça sıkı bir kentsel dokuya sahip olduğu söylenebilmektedir; yapıların bitişik parselliği ve mümkün olduğunca dar sokaklardan oluşması da aynı şekilde, sözü edilen sıkışıklığı pekiştirmektedir. Bu tip bir kentsel doku, içerisinde bulundurduğu yapıların özelliklerinden dolayı, hem mahremiyet hem de görece korunaklı olma gereksinimlerine cevap vermektedir. "Çıkmaz ve dar sokaklar labirent halinde kentsel nişler oluşturmaktadır" (Ünlü ve diğer, 2003, s. 87). Bu doku sayesinde, geçmişten günümüze, komşuluk ilişkilerini pekiştiren bir "iç güvenlik ağı" meydana gelmekte ve geliştirilmektedir. Bu tip bir kentsel doku, fiziksel yapılaşmasından dolayı, hem kentsel mekân içerisinde birçok zengin perspektif yaratmakta hem de birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olan mekânlarla beraber komşuluk ilişkilerini de zenginleştiren, sıkılaştıran, oldukça faal ve iç içe geçmiş bir sosyal iletişim ağını tanımlamakta ve yaratmaktadır (Şekil 3.24).

Şekil 3.24 : Tarlabaşı, Çukur Mahallesi'nde Oluşmuş Sıkışık Kent Dokusu

Resmi bir şekilde olmasa dahi, "Tarlabaşı" adıyla kabul görmüş ve kullanılagelmiş bu bölge, yollar ile sınırlandırılmış dikdörtgen biçiminde bir alana sahiptir. İstanbul'un kent imgesi olarak en çok göze çarpan bölgesi olan İstiklal Caddesi'ne paralel konumdaki Tarlabaşı Caddesi, kuzeyde Dolapdere Caddesi, batıda Ömer Hayyam Sokak ve doğuda Taksim Meydanı arasında yer alır ve resmi olarak tanımlanmış 6 mahalleden oluşmaktadır: Bostan, Bülbül, Çukur, Kamer Hatun, Kalyoncu Kulluk ve Şehit Muhtar. Tüm mahalleleri ile beraber Tarlabaşı, kentin merkezinde konumlanmasına rağmen, bulunduğu alanın genelinden farklı bir kimliğe karaktere sahiptir. "Tarlabaşı, bütün kenar mahallelerin belirsizliğini taşır; coğrafi olarak şehrin kalbine ne kadar yakınsa, sosyoekonomik olarak bir o kadar uzaktır." (Yılmaz, 2006, s. 28) (Şekil 3.25).

Şekil 3.25 : Tarlabaşı ve Mahalleleri

Günümüzde ise durum biraz daha farklı tanımlanabilir: Beyoğlu'nun şehrin kalbinde konumlanmasından da destek alan Tarlabaşı, "alt gelir seviyesinin nişi" olarak tanımlanabilmektedir (Ünlü ve diğer, 2003, s. 87). "Labirent" olarak da tanımlanan bu kent dokusu, kentsel mekânının bir tezahürü olarak sakinlerine canlı bir yaşam sunmaktadır. Beyoğlu ile merkeze yakınlık açısından bu denli yarışabilen yegâne kentsel mekân olma özelliğinden ötürü kentsel merkeze alternatif oluşturma açısından gözlerin çevrildiği alan olma özelliğini sonuna kadar yaşamaktadır. Bu tür "zengin ve kamusal, kentsel ilişkiler ağı içinde Tarlabaşı'nın labirent ve nişleşmiş dokusu" kentsel özneler açısından da büyük bir çeşitlilik barındırmaktadır (Ünlü ve diğer, 2003, s. 87). 6-7 Eylül olaylarından sonra büyük bir kimlik değişimi geçiren Tarlabaşı bu anlamda kentin "istenmeyenlerine" kucak açmakta; şu anki kimliğine bürünebilmektedir (Şekil 3.26).

Şekil 3.26 : Tarlabaşı'nın Karma Kullanıcı Profili, Çukur Mahallesi

1955 yılına kadar gayrimüslim ve görece varlıklı kesimin yaşam alanı olan Tarlabaşı, 6-7 Eylül 1955 tarihli, birçok gayrimüslimin neredeyse tüm eşyalarının yağmalanması ile sonuçlanan olayların devamında, 1960'lı yıllar ve sonrasında, bu kişilerin Türkiye'den kendi ülkelerine geri dönmelerini zorunlu kılan büyük bir göç yaşanmıştır. Yoğun olarak İstanbul içerisinde ve merkeze yakın bölgelerde de ikamet etmekte olan bu kişiler bir anda göç etmek durumunda bırakılınca, gerilerinde sahibi olmayan büyük bir hayalet alanlar/boşluklar bırakmışlardır. Tam bu noktada, sözü edilen boşluklar, şehrin dışına itilmek istenen, ötekileştirilmiş gruplar için en olası

mesken alanları olarak görülmüştür ve henüz yeni yeni bir araya gelmeye çalışan trans komünü için kentin bu bölgesi, sosyal ve fiziksel özellikleri ile "yaşanılacak yer" seçiminde birincil öncelikte olmuştur (Trans X İstanbul, 2014) (Şekil 3.27).

Şekil 3.27 : Tarlabaşı Genel Fiziki Dokusu, Çukur Mahallesi

Tarlabaşı söz konusu olduğunda, mesken alanları ile ilintili olarak fikir verebilecek söylemlerden bazıları şöyledir:

"Tarlabaşı'nda bir atölyemiz vardı. İlk başta tehlikede olduğunu varsayıp giderken endişeleniyordum. Yan sokaklarda pek çok farklı insan var. Kapı önlerinde uyuşturucu kullanan çocuklar, bazen bayılanlar. Hepsi farklı. Atölyenin penceresinden dışarı bakardım. Üst katta yaşayan üç ya da dört travesti kadın olurdu, aşağıda da başörtülü kadınlar. Komşuydular ve iyi ilişkileri vardı. Bizim de komşularımız oldu. Travestilerden "bizim kız " diye bahsederlerdi. İstiklal'de itilip kakılan kadın, Tarlabaşı'nda "bizim kız" olmuştu." (Başdaş, 2010).

"Bizim yaşayabileceğimiz yerler, ya sapa, izbe yerler olacak; ya da sadece iş yerlerinin bulunduğu yerler olacak… Mesken olarak kullanılmayan her alan bize bence daha çok açık, Tarlabaşı'da bundan dolayı tercih edildi bence. Tabii yine orada da aileler yaşıyor, fakat nasıl ifade edeyim, diğer yerlerdeki gibi bir aile yaşantısı mahalle yaşantısı değil. Biz evimize girip çıkarken tüm komşularla selamlaşırdık yani, düşün…" (Kişisel Görüşme-6, Temmuz, 2016)

Şekil 3.28 : 25.02.1964 Tarihli Hürriyet Gazetesi Haberi (Url-12)

Trans bireyler 1970'li yılların sonuna kadar yaşamlarını, Tarlabaşı sınırları içerisinde kalan Abanoz Sokak'ta sürdürmektedirler fakat adli sebeplerle bu bölgeden uzaklaştırılıp, başka bir meskene taşınmak durumunda kaldıklarında ilk olarak yine tarih-mekân ilişkisinin izlerini sürecektirler (Şekil 3.28). Bir sonraki yerleşim alanlar, günümüzde de güncel yerleşim yeri olarak tanımlanabilecek olan Küçük Bayram Sokak olacaktır (Şekil 3.29).

Şekil 3.29 : Günümüz Halas Sokak (Geçmişte Abanoz Sokak)

Ülker Sokak'a taşınmadan önceki mesken yeri olan Küçük Bayram Sokak'ta da yaşam oldukça karmaşık olarak tanımlanabilmektedir (Şekil 3.30). Fakat trans bireylerle yapılan görüşmelerde de fark edilmiştir ki, alanda trans bireylerin varlığı, bölge sakinlerini çok da ilgilendirmemektedir:

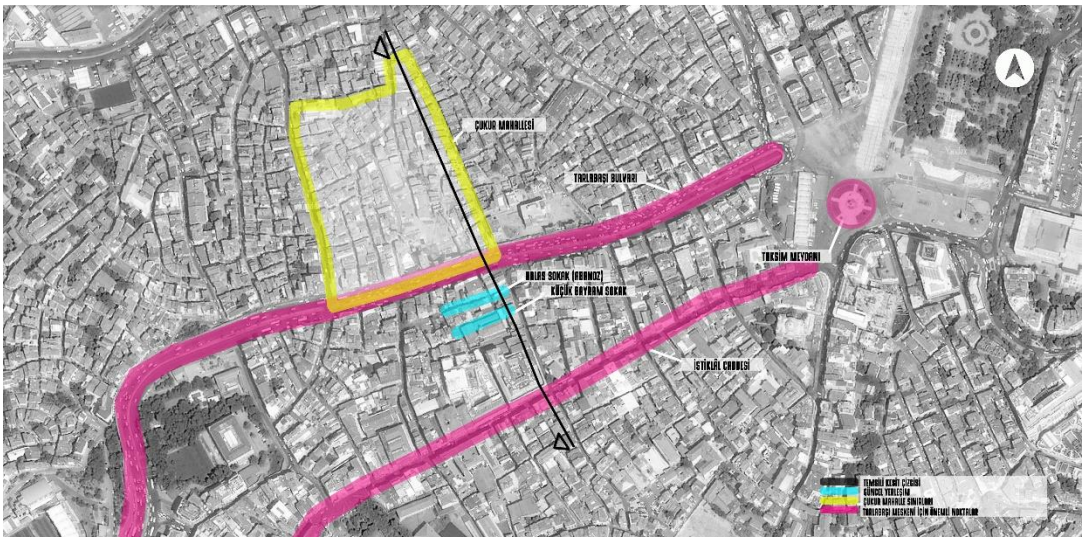
"Bir tek bayram zamanları burası curcuna olur; yoksa hepsi zaten kendi halinde. Kimsenin kimseyi rahatsız ettiği bile yok. Ben 12 yıldır buradayım; kendimi bildim bileli de onlar burada. Bana müşteri oldukları da olur tek tük. Şimdilik iyi anlaşıyoruz, bakalım."

(Kişisel Görüşme-4, Haziran 2016)

Şekil 3.30 : Trans Bireylerin Güncel Meskeni Küçük Bayram Sokak

"Küçük Bayram Sokak'ın oralarda hep iş yerleri var; hiç konut falan yok orada. O büyük bir avantaj. Bir de yan tarafı kilise falan, kimse adam akıllı uğramıyor oraya; bilenler geliyor. Yoksa orası da çok saldırılara uğradı; günümüze kadar ulaşmasanın sebebi bence ailelerin falan orada oturmuyor oluşu…" (Kişisel Görüşme-6, Temmuz, 2016)

Şekil 3.31 : Küçük Bayram Sokak ve Tarlabaşı İçerisinde Konumlanışı

Küçük Bayram Sokak, fiziksel olarak ele alındığında, Tarlabaşı Bulvarı ve İstiklal Caddesi paralelinin tam orta noktasında konumlanmaktadır (Şekil 3.31). İstiklal Caddesi'ni Taksim Meydanı Galatasaray Meydanı'nın tam orta noktasında karşılayan Küçük Bayram Sokak, İstiklal Caddesi'ne Atıf Yılmaz Caddesi ile bağlanmaktadır. LGBTİ kimliklerin, gerek seslerini duyurmak için seçtikleri gerekse toplanma alanı olarak da tanımladıklar İstiklal Caddesi'nin Küçük Bayram Sokak'a yakınlığı oldukça kritiktir. Bunun yanında Küçük Bayram'ı besleyen Atıf Yılmaz Caddesi içerisinde barındırdığı ticari birimler ile beraber alanın canlılığının tüm saat dilimlerinde korunmasına yardımcı olmaktadır. İstikla Caddesi ve Atıf Yılmaz Caddesi kesişiminde, tam köşe noktada konumlanan ve İstiklal Caddesi'ne paralel bir şekilde yüz veren Demirören AVM ise bölgenin karakteriyle tam olarak uyum gösteremeyen, kimliksiz bir bölge olarak tanımlanabilmektedir. Çok değil, iki sokak gerisinde "kentin istenmeyenleri"ni barındıran Tarlabaşı okuması ile oldukça tezat oluşturmaktadır. Bu sebeple Demirören AVM gibi güvenlik sınırları oldukça net çizilmiş bir alanın, Küçük Bayram Sokak'a bu denli yakın oluşu oldukça kritiktir; İstiklal Caddesi'nde bu denli tanımlı olan güvenlik olgusu, iki sokak ötede tamamen farklı bir karaktere bürünmektedir. Atıf Yılmaz Caddesi'ni katettikten sonra varılan sokak olan Küçük Bayram, trans bireylerin güncel meskeni olarak kabul edilmektedir. Bölgede seks işçiliğinin de sürdürüldüğü gözlenebilmektedir. Bu noktada Tarlabaşı Bulvarı'nın yakınlığı bu işlevin günümüze kadar taşınabilmesi adına kritiktir. Küçük Bayram Sokak bu noktada, işlevsel anlamda, hem Tarlabaşı'nın "gayrimeşruluğu"ndan, hem de İstiklal Caddesi'nin kozmopolitliğinden beslenebilir(Şekil 3.32) (Şekil 3.33).

Şekil 3.32 : Trans Komünün Mesken Edindiği Mekânlar, Küçük Bayram Sokak

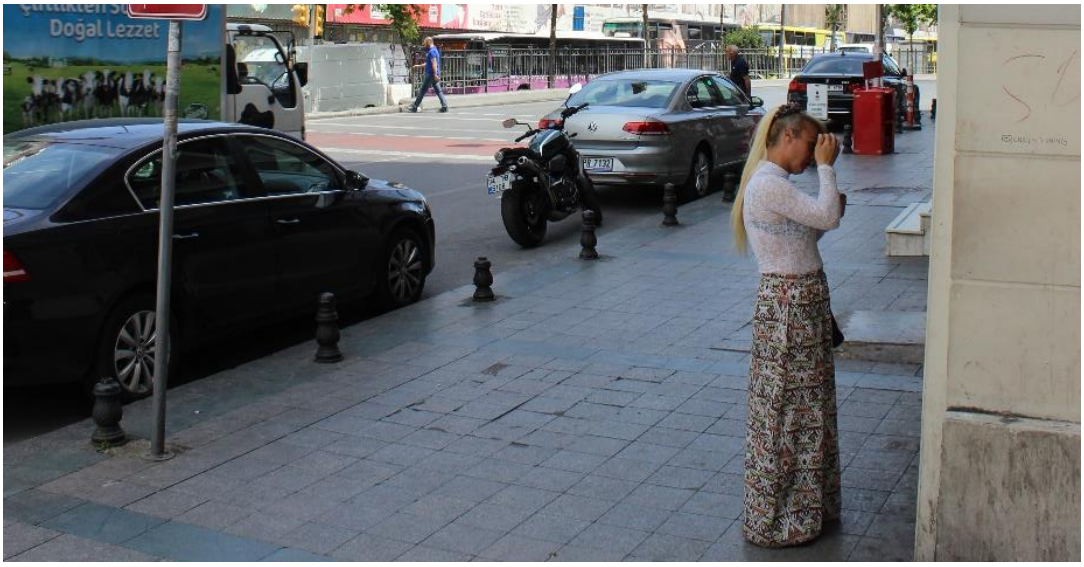
Şekil 3.33 : Trans Komünün Mesken Edindiği Mekânlar, Küçük Bayram Sokak-2

Küçük Bayram Sokak'ın Tarlabaşı paralelinde bir sokak ilerisinde, Abanoz Sokak konumlanmaktadır. Kentsel bellek adına, Abanoz ve Küçük Bayram Sokak'larının bu denli yakın oluşu oldukça kritik sayılmaktadır. 1970'lere kadar genelevlerin yaygın olarak bulunduğu bölge olarak tanımlanan Abanoz Sokak, resmi olarak 1964 yılında kapatılmıştır. Fakat işlevini 1974 tarihine kadar sürdürmektedir.

Halas Sokak sonrasında ise kuzey yönünde ilerlenildiğinde, Tarlabaşı Bulvarı'nın tam orta noktasında konumlanılmaktadır. Tarlabaşı ve Beyoğlu arasında bu denli bir karakter farkının oluşması süreci da Bulvar'ın açılması ile paralellik göstermektedir. Tarlabaşı'nın hem fiziksel hem zihinsel olarak suça yatkın imgelenmesinin bir sebebi

de bulvar olarak gösterilebilmektedir. Fakat geçimini seks işçiliğinden sürdüren trans bireyler için bulvar, geçmişten günümüze elverişli bir ortam sağlamaktadır.

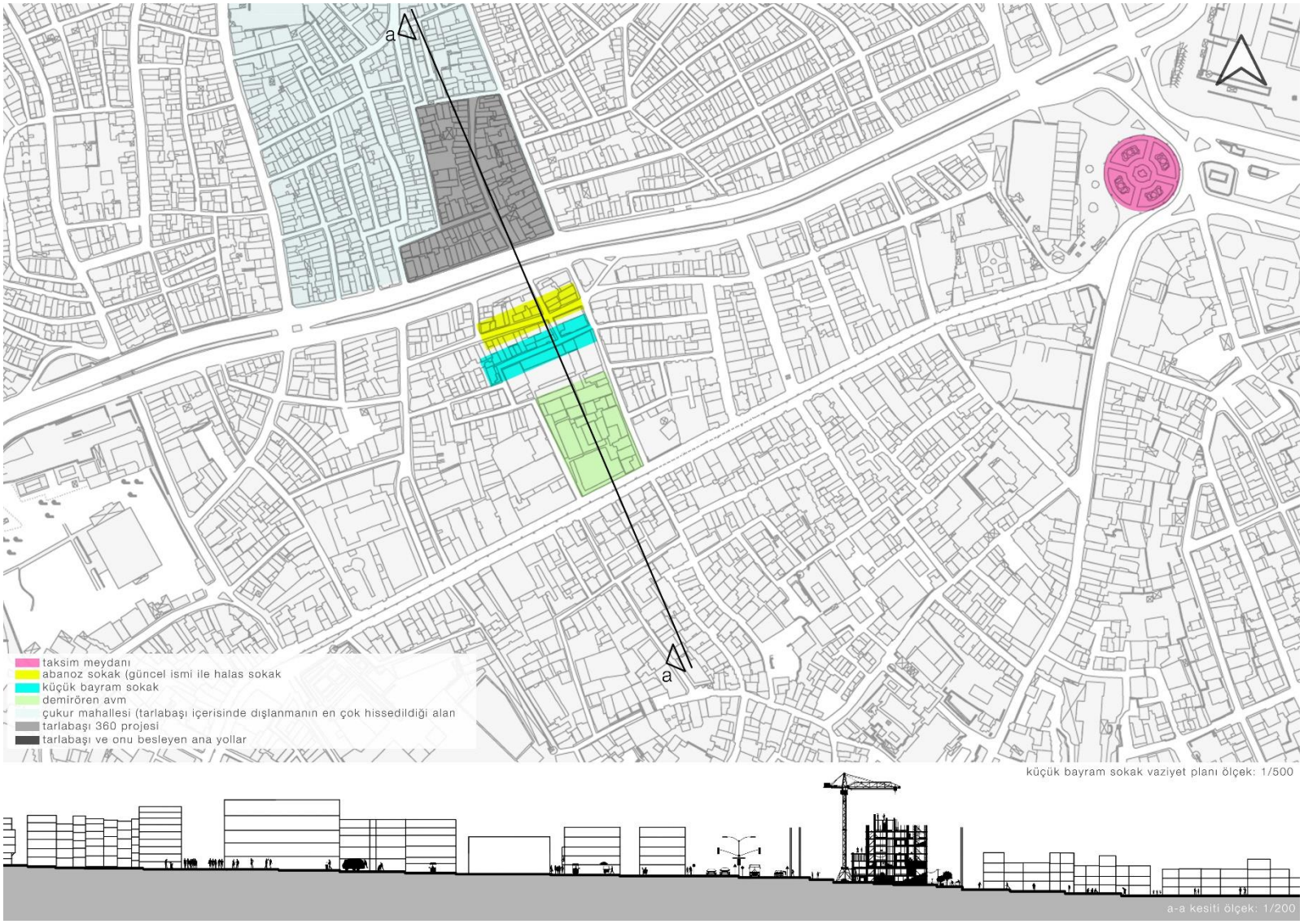
Kişisel görüşmelerden edinildiği üzere, Tarlabaşı Bulvarı, Turan Caddesi'nden Ömer Hayyam Caddesi'ne kadar, cadde üzerinde belli başlı noktalarda konumlandıkları çıkarımlar yapılmaktadır. Bulvarı da katettikten sonra ulaşılan alan olan "Tarlabaşı 360" dönüşüm projesinin, söylem olarak "İstanbul'un kalbinde geçmişin izlerini taşıma, Tarlabaşı'nı eski pırıltılı günlerine kavuşturma" kaygısı taşıdığı vurgulanmaktadır. Bölgenin kimliğinin, projede sadece "cephelerin" korunması ile sağlanacağının altı önemle çizilmektedir. Fakat içerisinde barındırdığı kimliklerle, tüm Tarlabaşı bölgesinde, dışlanmanın en çok yaşandığı yer olma özelliğini taşıyan Çukur Mahallesi içerisinde, proje, büyük bir boşluğu anımsatmaktadır. İstiklal Caddesi üzerindeki Demirören AVM ve Çukur Mahalle içerisinde konumlanacak olan "Tarlabaşı 360" projesinin okuması, bu noktada benzerlikler ortaya çıkarmaktadır. Projenin inşaat alanı geçildikten sonra ise, Bulvar'ın kuzey yönünde Tarlabaşı'na doğru ilerlenildiğinde, asıl Çukur Mahalle ile karşılaşılmaktadır. Çukur Mahallesi, Tarlabaşı'nı oluşturan sekiz mahalleden biri olmakla beraber, dışlanmanın ve ötekileştirmenin en çok yaşandığı mahalle olarak da kabul edişmektedir. Bu özelliği ile trans kimliklerin mesken edindiği (geçmişte Abanoz -güncel ismi Halas Sokak'a- yakınlığı ile dikkat çeken) Küçük Bayram Sokak'ı da içine alarak kentin merkezinde dışlanmanın merkezi olarak tanımlanabilmektedir. Trans kimliklerin yanında kentin diğer ötekilerinin de barındığı bölge bu özelliği ile bilinmektedir (Şekil 3.34).

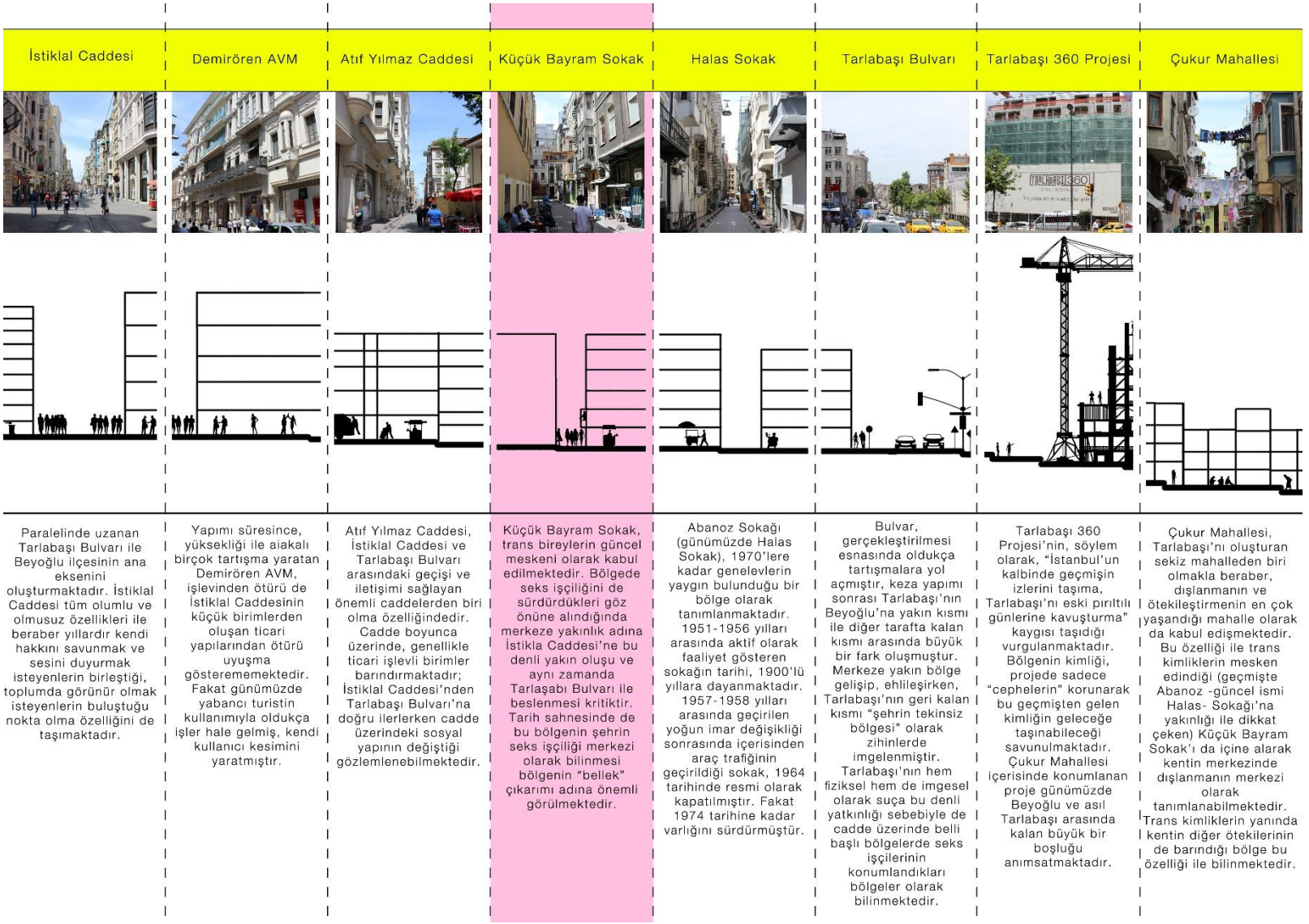
Şekil 3.34 : Trans Komünün Mesken Edindiği Mekânlar, Tarlabaşı Bulvarı

Bu noktada, Tarlabaşı paralelinde Küçük Bayram Sokak okuması göstermektedir ki: toplumun içinde yaşayan bireylerin çoğunluğuna göre oluşturulmuş, doğruluğu tartışılır normların dışına çıkan bireyler, çemberin dışına itilmeye mahkûm olmuşlardır. Dağınık bir şekilde birbirlerinden ayrı bölgelerde ikamet ettiklerinde, sözü edilen "norm" dışı bireyler, yaşadıkları / ikamet ettikleri mekânlarda kolay kolay kabul görememektedirler. Bu sebepledir ki trans bireyler de, toplum tarafından ötekileştirme endişelerinden ötürü, yaşam biçimi olarak, hep beraber yaşamı tercih etmişlerdir. Burada söz konusu edilen ötekileştirme aslında, toplumda sadece trans bireyler için değil, diğer etnik ve sosyal gruplar için de geçerli olmuştur. Söz konusu bireyler ile –örnek olarak trans bireyleri göz önüne alacak olursak- aralarında sadece cinsel yönelim ortaklığının bulunması, bu benzerlikten ötürü birbirine tutunmak, yaşamaya çalışmak bir bakıma yıpratıcı olamktadır. Aynı zamanda diğer bireylerden tamamen yalıtılmış olma hali, bireylere kendi güvenlik ağlarının oluşma imkânını sağlarken, aynı zamanda, farklı olanın toplum içinde görünürlüğünü silikleştirerek, yavaş yavaş yok edilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle bireyler, azalan toplum farkındalığı ile kısır bir döngü içerisinde, bir yandan kendilerini korumak isterken bir yandan ötekileştirilmeyi de arttırmaktadırlar (Öz, 2009).

Küçük Bayram Sokak'tan sonraki yerleşim yeri olan Cihangir, Ülker Sokak okuması, yer yer farklılıklar gösterse dahi bazı noktalarda Tarlabaşı, Küçük Bayram Sokak okuması ile paralellik göstermektedir (Şekil 3.35) (Şekil 3.36).

Şekil 3.35 : Küçük Bayram Sokak'ın Kent İçerisinde Konumlanışı ve Sokağı İçerisine Alan Kent Parçası Kesiti

Şekil 3.36 : Şekil 3.34'ten Referansla Küçük Bayram Sokak Kent Parçası Kesitinin Trans Kimlik Açısından Kritik Noktalarının Analizi

Üçüncü bölüm kapsamında, fiziksel mekân analizlerine eklenecek olan kişisel deneyim ve gözlem anlatısını kapsar. Küçük Bayram Sokak üzerinde deneyimler ve yazılanlar, fotoğraflar ve ikinci bölüm kavramlarıyla eşleştiği noktalar üzerinden tablolaştırılacaktır.

"Küçük Bayram Sokak üzerine ilk gözlemlerim 2015 yılının Eylül ayına dayanıyor. Sonrasında belirli aralıklarla, 2016 yılının Nisan ayı ve sonrasında yoğunlaşarak, alana ziyaretlerim devam etmiştir. Bu kısımda bölgeyi okuyucuya daha iyi anlatabilmek adına, alanda yaşadığım ve dikkatimi çeken durumları aktarmayı amaçlayacağım. Küçük Bayram Sokak'a ulaşmak için, tıpkı Ülker Sokak'ta olduğu gibi öncelikle Taksim Meydanı'na geldim. İstiklal Caddesi'ni kullanarak Demirören Alışveriş Merkezi'nin de bulunduğu Atıf Yılmaz Sokak'a kadar ilerledim. Küçük Bayram Sokak, bu çalışma kapsamında gözlemleyeceğim ikinci alandı. Atıf Yılmaz Sokak'tan Tarlabaşı'na doğru ilerlemeye başladım. Alana gitmeden önce yaptığım araştırmalar ve izlediğim belgesellerden aşina olduğum kadarıyla Küçük Bayram Sokak, günümüzde trans kadınların seks işçiliği yaptığı alan olarak biliniyordu. Bu sebeple buraya ilk gidişimde yanımda birinin olmasının benim için alana ısınma aşamasını kolay atlatmamı sağlayacağını düşündüğümden yalnız değildim.

Tarlabaşı doğrultusunda ilerlerken öncesinde okuduğum gazete haberlerinden görsellerle alanı kafamda birleştirmeye çalışıyordum. Bu esnada alana ilerlerken Küçük Bayram Sokak girişi olduğunu sonradan öğrendiğim yerde, büyük bir kalabalığın biriktiğini fark ettim. Öyle ki kalabalığın bende yarattığı tedirginlikten ötürü bulunduğumuz noktada biraz bekledik ve neler olduğunu anlamaya çalıştık. İnsanlar –özellikle erkekler- sürekli olarak sokağa girip çıkıyor ve bu süreci ardarda tekrarlıyorlardı. Neler olduğunu anlayabilmek ve sokak içerisinde gözlem yapabilmek adına bulunduğumuz yerden ayrılarak sokak içerisine giriş yaptık. Sokak boyunca uzanan evlerin çoğunun kötü durumda hatta bazılarının yıkılmak üzere olduğunu fark ettim. Küçük Bayram Sokak boyunca ilerledikçe zaten kalabalık olan sokağın, tam kesişim noktasında daha da kalabalıklaştığını fark ettim. Bu noktada binaların durumu biraz daha iyileşmişti. Küçük Bayram Sokak'ın bittiği nokta olan kesişim noktasında, kalabalığın gözlerinin çevrili olduğu apartmanlar bulunuyordu. O anda keşisim noktasında bulunan eski yapının cumbalarından sarkan trans kadınlar olduğunu fark

ettim. Trans kadınlar bu noktada, binaların açıklıklarını (cumba, balkon, pencere vb.) dışarıda biriken kalabalıkla iletişim kurabilmek adına kullanıyordu. Bu aşamada sokağın barındırdığı dinamiği deneyimlemek, kendi adıma oldukça farklıydı. Sokağa doğru bina açıklıklarından sarkıp dikkat çekmeye çabalayan trans kadınlar ve aşağıda onları izleyen kalabalık arasından geçerken, "Siz burada ne arıyorsunuz; arada kaynayıp öleceksiniz." uyarısını aldığımda adımlarımı sıklaştırmaya karar vermem gerektiğini anladım. Küçük Bayram Sokak'a ulaşmak amacıyla katettiğim yollardan bu denli farklı oluşuyla alan, beni ürkütmüştü. Alana göz mesafesinde olan bir eğlence mekânının güvenlik görevlisi ile konuştuğumda, bu kalabalığın geçici olduğunu, bayram tatili günleri içerisinde olduğumuz için bu kadar fazla insanın orada biriktiğini söyledi. Konuşma sonlandıktan sonra bu sefer sokağın sonundan başlayarak tekrar Küçük Bayram Sokak içerisini deneyimlemeye devam etmeye karar verdim.

Alan içerisinden gündelik yaşam fotoğrafları çekmek istiyordum; bu sebeple fotoğraf makinem boynumda gezmem gerekiyordu. Bunun çok da iyi bir fikir olmadığını biraz ilerimize düşen su dolu kovayla anlamlandırmış oldum. Yukarı baktığımda bana elleriyle "Hayır." işareti yapan trans kadınları gördüm. Daha sonrasında alanı deneyimlemek için bir hafta sonrasının daha uygun olacağını düşünerek mesken alanını terk ettim. Sonraki alan gezilerimde ilkinden ötürü daha hazırlıklıydım. Sokak, daha sonraki ziyaretlerimde ise ilkine oranla oldukça sakindi. Trans kadınlar, yine ilkinde olduğu gibi açıklıklarda yerini almış, sokağı seyrediyordu. İlk alan gezimden deneyimli olduğum için, binaların yanından geçerken, bir araştırma kapsamında konuşabileceğim birilerinin olup olmadığını sordum. Sorduğum üç binadan da ret cevabı aldım. Bu sebeple ben de bölge esnafı ve sokağın diğer sakinleriyle konuşmaya çalıştım. Bu noktada kritik olan durum ise, bölgeyi ilk deneyimimde yaşadığım karmaşadan ötürü, neredeyse bütün görüşmecilerimden negatif söylemler beklerken, hiçbir görüşmecimin direkt olarak negatif söylemlerde bulunmamasıydı; oldukça şaşırdığım bu durum kendi kendime oluşturduğum duvarları yıkmam adına kişisel olarak etkileyiciydi. Hatta bazı görüşmeciler, burada bulunan trans bireylerin onların "gelir kapısı" olduklarını, onlar sayesinde buraya oldukça insan geldiğini de belirtti. Tabii bu söylemler sokağın gündüz kullanımı için geçerliydi. Daha sonraki gidişlerimde gece de deneyimlediğim alan, sakin olduğu gündüz saatlerine karşın daha tekinsiz bir hal almıştı. Sokak köşelerinde konumlanan iki üç kişilik gruplar,

yanlarından geçtiğinizde dahi attıkları bakışlar ile "Sen buraya ait değilsin." mesajını veriyordu. Sokağın Tarlabaşı'ndan beslenen kolu, gece kullanımında oldukça tedirgin ediciydi. Sokak içerisinde konumlanan gruplar sebebiyle fotoğraf çekemesem dahi,

Tarlabaşı Bulvarı'na geçiş yaptığımda, bulvar üzerinde de gündüz kullanımına oranla daha yoğun bir şekilde seks işçiliğinin gerçekleştiğini gözlemledim.

Kişisel gözlemlerim ve sözlü mülakatlarım sonrasında alana dair gözlemlerimi sıralayacak olursam, şu şekilde bir maddeleme gerçekleştirebilirim:

- *Tarlabaşı, farklı kimliklere meskenlik yapmasından ötürü, trans bireyler söz konusu olduğunda, yerleşim sürecinde kimlik adına kolaylık sağlayabiliyor.*

- *Tarlabaşı tıpkı Küçük Bayram Sokak'ta olduğu gibi genelde yıpranmış ya da metruk yapı dizilerinden oluşuyor, bu durum kent merkezinde yaşamı karşılayamayan trans bireyler için maddi açıdan avantaj oluyor ve bireyler mesken olarak alanı tercih edebiliyor.*

- *Bölge içerisinde barındırdığı sakinlerinden ötürü, zaten hali hazırda farklı dinamikler barındırıyor. Alan deneyimlerinde direkt olarak hissedilen bu dinamikler, trans bireyler söz konusu olduğunda tezahürünü, alanın gece kullanımında oldukça yoğun hissettiriyor.*

- *Tarlabaşı söz konusu olduğunda, trans bireyler için tanımlı, sınırları belirli bir yerleşim alanı söz konusu değil fakat, günümüzde Küçük Bayram Sokak içerisinde konumlandıkları biliniyor.*

- *Tarih içerisinde de trans bireylerin genel olarak belirli bir sokaktan ziyade, (hali hazırda dışlanmanın en çok yaşandığı alan olan) Çukur Mahallesi sınırları içerisinde konumlandığı biliniyor. Bu durum trans bireyler için, kentin diğer dışlananları ile aynı mekânı mesken edinebilmek adına kritik sayılıyor.*

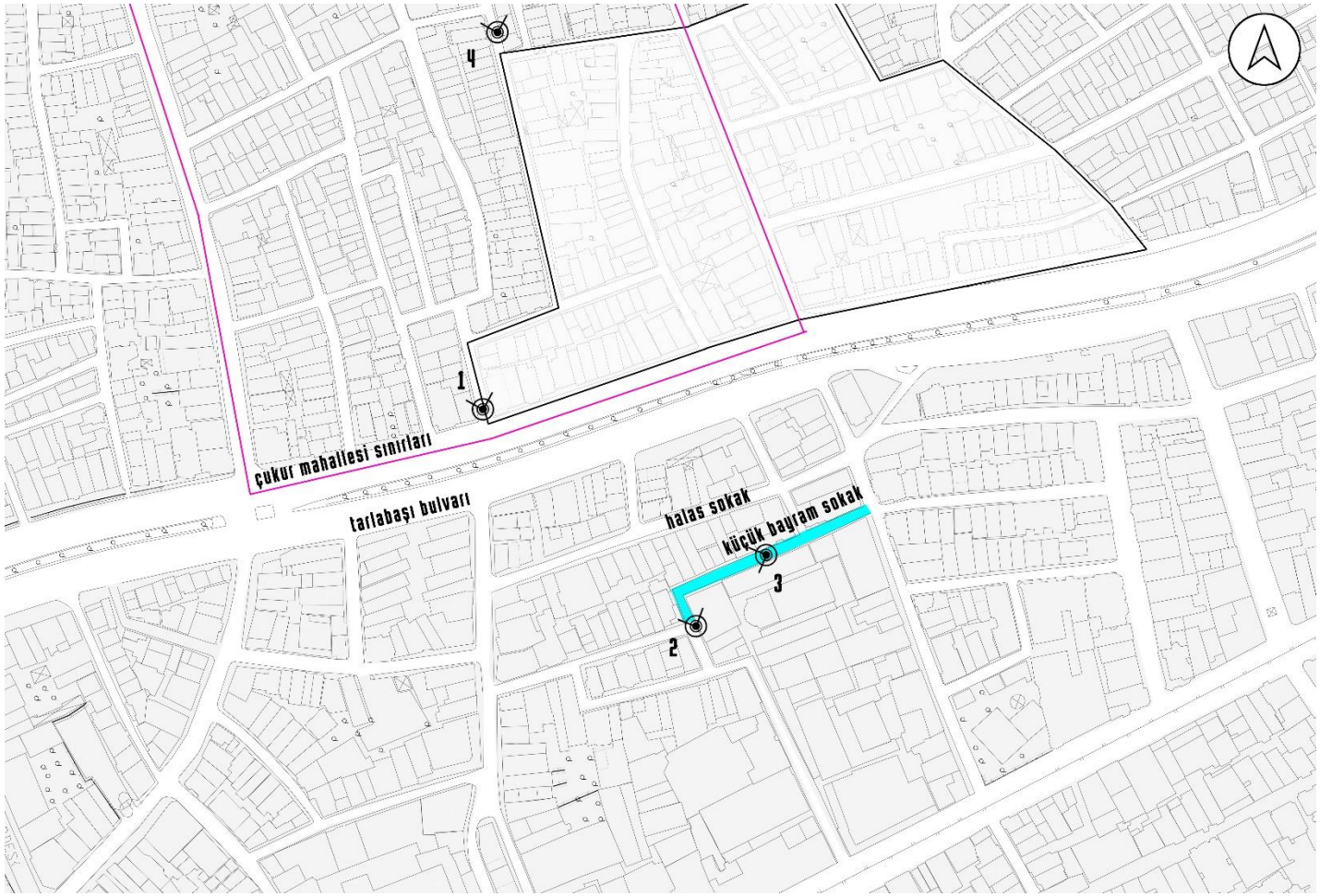
- *Tarlabaşı ve Küçük Bayram Sokak, gündüz ve gece kullanımı bakımından oldukça farklı dinamikler barındırıyor. Gündüz (istisnai zaman dilimleri, durumlar*

dışında) tek başıma deneyimleyebildiğim alanlarda, gece kullanımında tedirginlik hissetmem bu kapsamda oldukça kritiktir.

Gözlemlerim esnasında trans kimliğin oldukça yoğun mesken edindiği alan olan Küçük Bayram Sokak içerisinde çalışan esnafın, trans bireyler adına negatif yorumlarda bulunacağı kesin hükmüyle sorularımı görüşmecilerime yönlendirmem ve görüşmecilerin bu anlamda alacağımı düşündüğüm yanıtların hiçbirini vermemesi, çalışma kapsamında oldukça dikkat çekicidir.

Tarlabaşı ve paralelinde Küçük Bayram Sokak, barındırdığı dinamikler ile sakinleri dışında alanı deneyimleyen kişilere çok da sıcak yaklaşmamaktadır. Tarlabaşı içerisinde trans bireylerin yoğun olarak mesken edindiğini bildiğimiz Çukur Mahallesi'nde fotoğraf makinesi ile gezdiğimde aldığım sorular ve bakışlar bu anlamda dikkat çekicidir. Gece kullanımı ise durumu daha da sınırlara çekmekte ve alan deneyimini tedirgin bir sürece çevirmektedir.

Günümüzde Tarlabaşı, büyük bir değişim ve dönüşüm içerisindedir. Dışlanmanın en çok hissedildiği Çukur Mahallesi ve tam paralelinde konumlanan Küçük Bayram Sokak, günümüzde barındırdığı trans bireylerler sebebiyle çalışma kapsamında ikinci meskendir. Bu aşamada Ülker Sokak örneğinde yaşanan "arınma" operasyonlarını bir benzerinin burada da yaşanabileceği öngörüsünü yapmak, Küçük Bayram Sokak örneği kapsamında çok da uzak sayılmaz." (Şekil 3.37) (Şekil 3.38)

Şekil 3.37 : Ülker Sokak İçin Yapılan Yerinde Gözlem Paftası Fotoğraf Noktaları

YERİNDE YAPILAN GÖZLEMLER SONUCU KÜÇÜK BAYRAM SOKAK İLE İLGİLİ FOTOĞRAFLAR	YERİNDE YAPILAN GÖZLEMLER SONUCU KÜÇÜK BAYRAM SOKAK İLE İLGİLİ KİŞİSEL ANALİZLER	YERİNDE YAPILAN GÖZLEMLER SONUCU KÜÇÜK BAYRAM SOKAK'A DAİR BULGULAR
	• *Tarlabaşı, farklı kimliklere meskenlik yapmasından ötürü, trans bireyler söz konusu olduğunda, yerleşim sürecinde kimlik adına kolaylık sağlayabiliyor.*	*İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri:* *şehir ve beden, altkültür mekanları oluşumu, yerin kimliği, "ötekilik"*
	• *Tarlabaşı tıpkı Küçük Bayram Sokak'ta olduğu gibi genelde yıpranmış ya da metruk yapı dizilerinden oluşuyor, bu durum kent merkezinde yaşamı karşılayamayan trans bireyler için maddi açıdan avantaj oluyor ve bireyler mesken olarak alanı tercih edebiliyor.*	*İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri:* *"ötekilik", toplumsal belirlenmişlik ve yerin cinsiyeti, ekonomik durumun mesken seçimine etkisi*
	• *Tarlabaşı söz konusu olduğunda, trans bireyler için tanımlı, sınırları belirli bir yerleşim alanı söz konusu değil fakat, günümüzde Küçük Bayram Sokak içerisinde konumlandıkları biliniyor.*	*İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri:* *altkültür oluşumu, toplumsal belirlenilmişlik, yerin cinsiyeti*
	• *Tarih içerisinde de trans bireylerin genel olarak belirli bir sokaktan ziyade, (hali hazırda dışlanmanın en çok yaşandığı alan olan) Çukur Mahallesi sınırları içerisinde konumlandığı biliniyor. Bu durum trans bireyler için, kentin diğer dışlananları ile aynı mekânı mesken edinebilmek adına kritik sayılıyor.*	*İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri:* *dışlama olgusunun mesken alanları seçiminde etkili olması, altkültür oluşumu, altkültür mekânları*

Şekil 3.38 : Şekil 3.37'den Referansla Küçük Bayram Sokak Kent Parçası Kesitinin Trans Kimlik Açısından Kritik Noktalarının Analizi

3.3. Avcılar: Trans Kimlik Özelinde Meis Sitesi

Bölüm, trans kimliğin, şehir merkezinden uzaklaşması sürecinde en yeni mesken alanı olma özelliğinde olan Avcılar'ın özelinde Meis Sitesi'ne odaklanacaktır. Öncelikli olarak Avcılar'ın tarihsel sürecini, sonrasında söylem analizlerinin aktarımını ve son olarak da fiziksel mekân analizlerini irdeleyecek olan bölüm, trans kimliğin en yeni mesken alanı olarak neden bu bölgeyi seçtiğine bir cevap arayışı amacı gütmektedir.

3.3.1. Tarihsel Süreç

Avcılar, Beyoğlu ve Tarlabaşı bölgelerinden hem tarih hem de fiziki anlamda tamamen farklı bir yerde konumlanmaktadır. İstanbul'un Trakya kesimine yayılmasına ve aradaki geçişin sağlanmasına destek olan bölgenin eski bir köy yerleşimi olduğu bilinmektedir. Avcılar'ın yerleşme alanının tanımlandığı bölge, Ayazma Deresi ile bölünmüş bir plato görünümünde tanımlanabilmektedir (Tümertekin, 1995).

Bugünkü Avcılar'ın bulunduğu alan incelenecek olursa, Cumhuriyet'ten önce, kırk-elli haneden oluşan bir Rum köyü tanımı yapılabilecek iken, 1924 ve sonrasında bölgede yaşayan halkın mübadeleye tabi tutulması ve Türklerle yer değiştirmesi ile kimlik ve ekonomik güç değişim süreci paralellik göstermektedir. 1928'de ise bölgeye toplu olarak yerleşen göçmen grubu ile mekânsal değişim yaşanmasının da ilk adımları atılmaktadır. İlk mekânsal yerleşmelerin temellerinin atıldığı 1935 yılından itibaren Avcılar, her beş yıllık süreçte mesken sayısını katlayarak arttırmakta, 1960'ten sonra ise daha ivmeli bir artış göstererek gelişimi sürdürmektedir (Tümertekin, 1995)

Köy olarak tanımlanabilecek bir noktadan, sanayi tesislerine dair kurma izninin kolay olarak verilmesi ile bir anda, çok çok kısa bir süre içerisinde, sanayi tesisleriyle dolmaktadır. Açılan yeni tesislerin işletmelerindeki ortaya çıkan işçi taleplerini karşılayabilmek adına, İstanbul'un diğer bölgelerinde de olduğu gibi, Avcılar bölgesinde de, ülkenin birçok farklı yerinden bölgeye nüfus akışı ve göç ile karşılaşmaktadır. Artan bölge nüfus sayısının paralelinde, çarpık kentleşme ve gecekondulaşma beraberinde gelerek fiziksel şekillenmeyi oluşturmaktadır. 1959 yıllarında temelleri atılan bazı tesislerin kurulmaya ve çalışmaya başlaması ile özellikle Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinden göç alan alan, kişi sayısını arttırmakla beraber açığa çıkan konut ihtiyacını da karşılayabilmek adına konut yapımını da 1960'lı yıllarda hızlandırmaktadır (Tümertekin, 1995).

Avcılar içerisinde konum olarak en kolay ulaşılabilir mahal olan Denizköşkler Mahallesi, 1996 yılında tükenen Ülker Sokak'tan sonra, barındırdığı Meis Sitesi ile trans bireylerin "yaşamlarına elverişli" tanımlarına uygun olma özelliklerini taşımaktaydı. E-5 ulaşım hattından direkt olarak beslenen ve merkeze uzak konumuna göre oldukça kolay ulaşılabilen bir nokta olarak tanımlanabilmektedir. 2000'li yıllar içerisinde kent merkezinden uzaklaşan/uzaklaştırılan bireyler öncelikle bireysel daha sonrasında da toplu olarak siteyi mesken edinmektedirler.

3.3.2. Söylem Analizleri

Kent merkezinde daha iki bölümde de incelendiği gibi (Beyoğlu-Cihangir, Tarlabaşı-Küçük Bayram Sokak), meskenleri tüketme noktasına gelen trans bireyler, kent içerisinde yeni mesken arayışına girdiklerinde Avcılar ile karşılaşmaktadırlar (Şekil 3.39). 1996 yılında Ülker Sokak'ın uğradığı değişim sonrasında mekânın trans bireyler için tükenişi, bireyleri merkezden uzaklaştırmış ve trans bireyler kendilerine Avcılar bölgesinde yeni bir düzen kurma girişiminde bulunmaktaydılar. Bununla ilintili olarak kişisel görüşmelerde şu cümlelerle karşılaşılmaktadır:

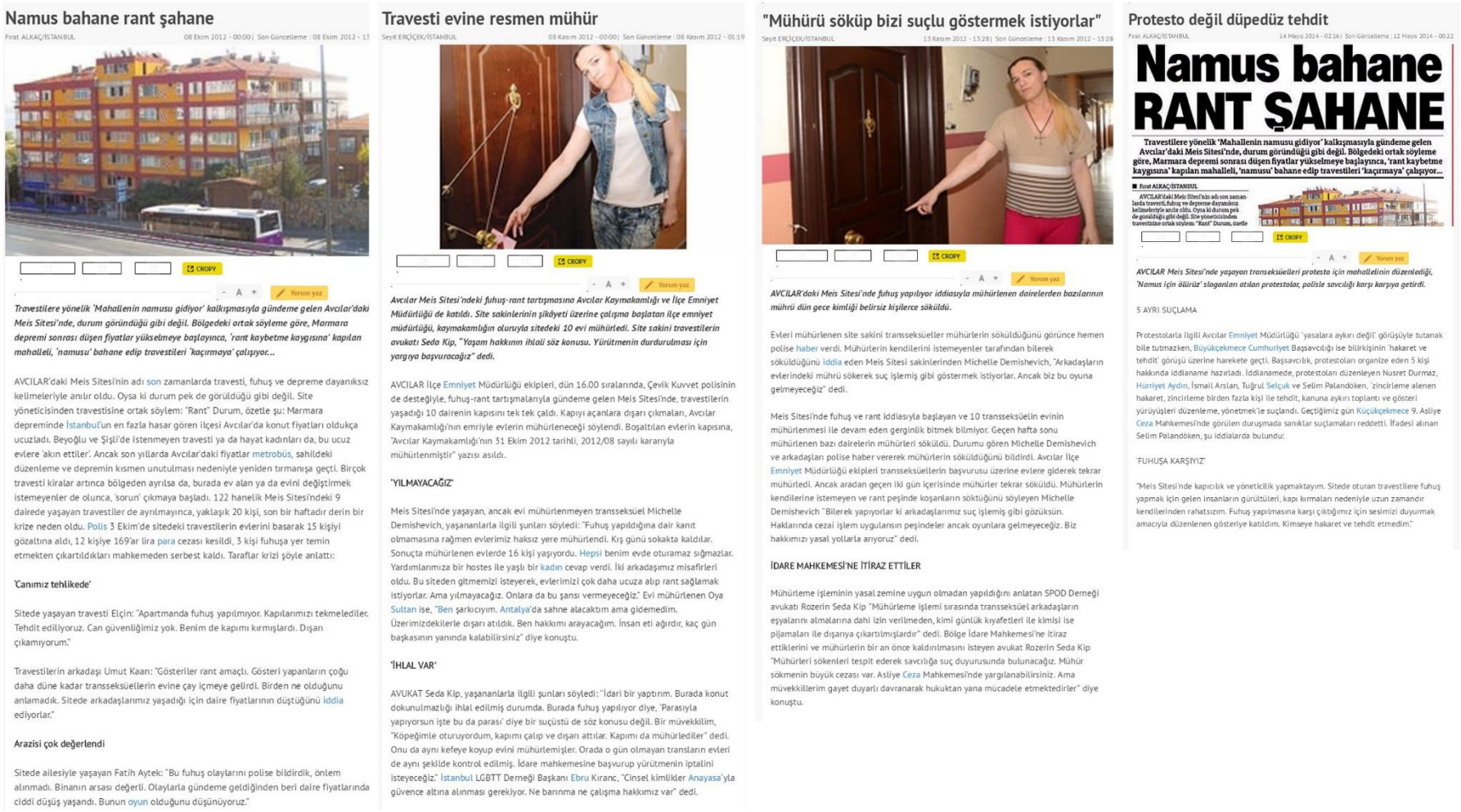
"Eskiden bizim için, merkez; tek var olabildiğimiz yerdi. Şimdi herkes ayrı yerlere dağıldı. Merkezde hem çok göz önündesin; iş açısından iyi. Ama bütün tehlikeler de dibinde bitiyor. Şimdilerde öyle değil, herkes yerel çalışıyor. Avcılar vardı bir de; o da tükendi, gitti." (Kişisel Görüşme-6, Temmuz, 2016)

"Şimdi şeyden sonra dağılanlar, yeni gettolar oluşturdular; Cihangir'den dağılanlar… Cihangir dağılınca E-5'e doğru bir gettolaşma oldu, Avcılar mavcılar, birden E-5 icat oldu. Bakma çok insan öldü oralarda. Sonra Ülker dağılınca da, yine o Avcılar tarafına doğru bir yayılma oldu. Lokal gettolaşmalar diyeyim ben ona… Zaten kişi arttıkça, bir baskı bir şiddet, ya dağılıyor; kalan ardılları da çok dikkat ediyor kendilerine. Kiralar çok ucuzdu orada. Çok öncesinden de benim bir arkadaşımın dairesi vardı orada. Deprem sonrasında çok çok ucuzladı. Eskiden bilirsin belki, sayfiye yeriydi orası, Kumburgaz falan. Sonra sonra, hem deprem sonrası, hem Ülker'in dağılması oraya bir yığılma yarattı. Şimdi bile hala gidenler var Avcılar'a. Merkezde lokal olarak çalışanlar, kiraları karşılayamıyor, bu tür bölgelere göçüyorlar. Buraların (Beyoğlu) kirası çok yüksek, Meis'te geçen sene mi ondan önceki sene mi, beş yüz liraya mı altı yüz liraya mı ne oturuyorlardı. Aynı ev Taksim'de bin beş yüz, bin altı yüz… Az kazanırsan ne yapacaksın, ucuz yere gideceksin." (Kişisel Görüşme-1, Temmuz, 2016)

Şekil 3.39 : Meis Sitesi Görünüm

1999 yılında yaşanan Gölcük depreminde Avcılar'da E-5 Karayolu üzerinde birçok bina yıkılma tehdidi altında olarak tanımlanabilmektedir. Bunun sonucunda daire ve kira bedelleri alan içerisinde oldukça düşmektedir. Ülker Sokak'ın 1996 yılında kapatılması ile kendilerine yeni bir mesken arayışında olan ve aynı zamanda cinsel kimlikleri nedeniyle de sık sık barınma sorunu ile karşı karşıya kalan trans bireyler, 2000'li yılların başlarında, bu alanı mesken seçmektedirler. Diğer alanlarla ortak olarak, yine bir çöküntü ve terk edilmişlik alanını, kentin merkezi alanlarına göre ucuz olması sebebiyle mesken edinmek ve tercih etmek durumunda kalmaktadırlar. Sözlü tarih çalışmalarından yapılan çıkarımlara göre site 2000-2012 yılları arasında site sakinleri ve trans bireyler beraber yaşamı sürdürmekteydiler. 2012 yılında site sakinlerinin küçük gruplarla başlattığı, trans kimliği siteden uzak tutmak adına yapılan gösteriler, belli bir süre sonra şiddet söylemlerine dönüşmüştür. Bölgenin 1999 depreminden etkilenişi ve ucuzlayışı ile trans bireyler için cazip hale gelişi ve sonraki 10 yıllık dönemde depremin etkisinin unutulması ve bölgenin gerek ulaşım gerekse sosyal alanlar ile desteklenerek cazip hale getirilişiyle, trans bireylerin siteden uzaklaştırılması sürecinin tarih olarak çakışması kritik olarak tanımlanabilmektedir. Zaman ilerledikçe ve depremin etkisi unutuldukça, bölge, tekrar eski değerine kavuşan, cazibesini geri kazanan Avcılar'ın en ulaşılabilir ve göz önündeki noktasında konumlanan Meis Sitesi, yani trans bireyleri uzaklaştırma/kovma haberleri ile anılır olmaktadır (Şekil 3.40).

Namus bahane rant şahane

Fırat ALKAÇ/İSTANBUL — 08 Ekim 2012 - 00:00 | Son Güncelleme : 08 Ekim 2012 - 13

Travestilere yönelik 'Mahallenin namusu gidiyor' kalkışmasıyla gündeme gelen Avcılar'daki Meis Sitesi'nde, durum göründüğü gibi değil. Bölgedeki ortak söyleme göre, Marmara depremi sonrası düşen fiyatlar yükselmeye başlayınca, 'rant kaybetme kaygısına' kapılan mahalleli, 'namusu' bahane edip travestileri 'kaçırmaya' çalışıyor...

AVCILAR'daki Meis Sitesi'nin adı son zamanlarda travesti, fuhuş ve depreme dayanıksız kelimeleriyle anılır oldu. Oysa ki durum pek de görüldüğü gibi değil. Site yöneticisinden travestisine ortak söylem: "Rant" Durum, özetle şu: Marmara depreminde İstanbul'un en fazla hasar gören ilçesi Avcılar'da konut fiyatları oldukça ucuzladı. Beyoğlu ve Şişli'de istenmeyen travesti ya da hayat kadınları da, bu ucuz evlere 'akın ettiler'. Ancak son yıllarda Avcılar'daki fiyatlar metrobüs, sahildeki düzenleme ve depremin kısmen unutulması nedeniyle yeniden tırmanışa geçti. Birçok travesti kiralar artınca bölgeden ayrılsa da, burada ev alan ya da evini değiştirmek istemeyenler de olunca, 'sorun' çıkmaya başladı. 122 hanelik Meis Sitesi'ndeki 9 dairede yaşayan travestiler de ayrılmayınca, yaklaşık 20 kişi, son bir haftadır derin bir krize neden oldu. Polis 3 Ekim'de sitedeki travestilerin evlerini basarak 15 kişiyi gözaltına aldı, 12 kişiye 169'ar lira para cezası kesildi, 3 kişi fuhuşa yer temin etmekten çıkartıldıkları mahkemeden serbest kaldı. Taraflar krizi şöyle anlattı:

'Canımız tehlikede'

Sitede yaşayan travesti Elçin: "Apartmanda fuhuş yapılmıyor. Kapılarımızı tekmelediler. Tehdit ediliyoruz. Can güvenliğimiz yok. Benim de kapımı kırmışlardı. Dışarı çıkamıyorum."

Travestilerin arkadaşı Umut Kaan: "Gösteriler rant amaçlı. Gösteri yapanların çoğu daha düne kadar transseksüellerin evine çay içmeye gelirdi. Birden ne olduğunu anlamadık. Sitede arkadaşlarımız yaşadığı için daire fiyatlarının düştüğünü iddia ediyorlar."

Arazisi çok değerlendi

Sitede ailesiyle yaşayan Fatih Aytek: "Bu fuhuş olaylarını polise bildirdik, önlem alınmadı. Binanın arsası değerli. Olaylarla gündeme geldiğinden beri daire fiyatlarında ciddi düşüş yaşandı. Bunun oyun olduğunu düşünüyoruz."

Travesti evine resmen mühür

Seyit ERÇİÇEK/İSTANBUL — 08 Kasım 2012 - 00:00 | Son Güncelleme : 08 Kasım 2012 - 01:19

Avcılar Meis Sitesi'ndeki fuhuş-rant tartışmasına Avcılar Kaymakamlığı ve İlçe Emniyet Müdürlüğü de katıldı. Site sakinlerinin şikâyeti üzerine çalışma başlatan ilçe emniyet müdürlüğü, kaymakamlığın oluruyla sitedeki 10 evi mühürledi. Site sakini travestilerin avukatı Seda Kip, "Yaşam hakkının ihlali söz konusu. Yürütmenin durdurulması için yargıya başvuracağız" dedi.

AVCILAR İlçe Emniyet Müdürlüğü ekipleri, dün 16.00 sıralarında, Çevik Kuvvet polisinin de desteğiyle, fuhuş-rant tartışmalarıyla gündeme gelen Meis Sitesi'nde, travestilerin yaşadığı 10 dairenin kapısını tek tek çaldı. Kapıyı açanlara dışarı çıkmaları, Avcılar Kaymakamlığı'nın emriyle evlerin mühürleneceği söylendi. Boşaltılan evlerin kapısına, "Avcılar Kaymakamlığı'nın 31 Ekim 2012 tarihli, 2012/08 sayılı kararıyla mühürlenmiştir" yazısı asıldı.

'YILMAYACAĞIZ'

Meis Sitesi'nde yaşayan, ancak evi mühürlenmeyen transseksüel Michelle Demishevich, yaşananlarla ilgili şunları söyledi: "Fuhuş yapıldığına dair kanıt olmamasına rağmen evlerimiz haksız yere mühürlendi. Kış günü sokakta kaldılar. Sonuçta mühürlenen evlerde 16 kişi yaşıyordu. Hepsi benim evde oturamaz sığmazlar. Yardımlarımıza bir hostes ile yaşlı bir kadın cevap verdi. İki arkadaşımız misafirleri oldu. Bu siteden gitmemizi isteyerek, evlerimizi çok daha ucuza alıp rant sağlamak istiyorlar. Ama yılmayacağız. Onlara da bu şansı vermeyeceğiz." Evi mühürlenen Oya Sultan ise, "Ben şarkıcıyım. Antalya'da sahne alacaktım ama gidemedim. Üzerimizdekilerle dışarı atıldık. Ben hakkımı arayacağım. İnsan eti ağırdır, kaç gün başkasının yanında kalabilirsiniz" diye konuştu.

'İHLAL VAR'

AVUKAT Seda Kip, yaşananlarla ilgili şunları söyledi: "İdari bir yaptırım. Burada konut dokunulmazlığı ihlal edilmiş durumda. Burada fuhuş yapılıyor diye, 'Parasıyla yapıyorsun işte bu da parası' diye bir suçüstü de söz konusu değil. Bir müvekkilim, "Köpeğimle oturuyordum, kapımı çalıp ve dışarı attılar. Kapımı da mühürlediler" dedi. Onu da aynı kefeye koyup evini mühürlemişler. Orada o gün olmayan transların evleri de aynı şekilde kontrol edilmiş. İdare mahkemesine başvurup yürütmenin iptalini isteyeceğiz." İstanbul LGBTT Derneği Başkanı Ebru Kıranç, "Cinsel kimlikler Anayasa'yla güvence altına alınması gerekiyor. Ne barınma ne çalışma hakkımız var" dedi.

"Mühürü söküp bizi suçlu göstermek istiyorlar"

Seyit ERÇİÇEK/İSTANBUL — 13 Kasım 2012 - 13:28 | Son Güncelleme : 13 Kasım 2012 - 13:28

AVCILAR'daki Meis Sitesi'nde fuhuş yapılıyor iddiasıyla mühürlenen dairelerden bazılarının mührü dün gece kimliği belirsiz kişilerce söküldü.

Evleri mühürlenen site sakini transseksüeller mühürlerin sökülduğünü görünce hemen polise haber verdi. Mühürlerin kendilerini istemeyenler tarafından bilerek söküldüğünü iddia eden Meis Sitesi sakinlerinden Michelle Demishevich, "Arkadaşların evlerindeki mührü sökerek suç işlemiş gibi göstermek istiyorlar. Ancak biz bu oyuna gelmeyeceğiz" dedi.

Meis Sitesi'nde fuhuş ve rant iddiasıyla başlayan ve 10 transseksüelin evinin mühürlenmesi ile devam eden gerginlik bitmek bilmiyor. Geçen hafta sonu mühürlenen bazı dairelerin mühürleri söküldü. Durumu gören Michelle Demishevich ve arkadaşları polise haber vererek mühürlerin söküldüğünü bildirdi. Avcılar İlçe Emniyet Müdürlüğü ekipleri transseksüellerin başvurusu üzerine evlere giderek tekrar mühürledi. Ancak aradan geçen iki gün içerisinde mühürler tekrar söküldü. Mühürlerin kendilerine istemeyen ve rant peşinde koşanların söktüğünü söyleyen Michelle Demishevich "Bilerek yapıyorlar ki arkadaşlarımız suç işlemiş gibi gözüksün. Haklarında cezai işlem uygulansın peşindeler ancak oyunlara gelmeyeceğiz. Biz hakkımızı yasal yollarla arıyoruz" dedi.

İDARE MAHKEMESİ'NE İTİRAZ ETTİLER

Mühürleme işleminin yasal zemine uygun olmadan yapıldığını anlatan SPOD Derneği avukatı Rozerin Seda Kip "Mühürleme işlemi sırasında transseksüel arkadaşların eşyalarını almalarına dahi izin verilmeden, kimi günlük kıyafetleri ile kimisi ise pijamaları ile dışarıya çıkartılmışlardır" dedi. Bölge İdare Mahkemesi'ne itiraz ettiklerini ve mühürlerin bir an önce kaldırılmasını isteyen avukat Rozerin Seda Kip "Mühürleri sökenleri tespit ederek savcılığa suç duyurusunda bulunacağız. Mühür sökmenin büyük cezası var. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanabilirsiniz. Ama müvekkillerim gayet duyarlı davranarak hukuktan yana mücadele etmektedirler" diye konuştu.

Protesto değil düpedüz tehdit

Fırat ALKAÇ/İSTANBUL — 14 Mayıs 2014 - 02:16 | Son Güncelleme : 12 Mayıs 2014 - 00:22

Namus bahane RANT ŞAHANE

Travestilere yönelik 'Mahallenin namusu gidiyor' kalkışmasıyla gündeme gelen Avcılar'daki Meis Sitesi'nde, durum göründüğü gibi değil. Bölgedeki ortak söyleme göre, Marmara depremi sonrası düşen fiyatlar yükselmeye başlayınca, 'rant kaybetme kaygısına' kapılan mahalleli, 'namusu' bahane edip travestileri 'kaçırmaya' çalışıyor...

■ Fırat ALKAÇ/İSTANBUL

AVCILAR'daki Meis Sitesi'nin adı son zamanlarda travesti, fuhuş ve depreme dayanıksız kelimeleriyle anılır oldu. Oysa ki durum pek de görüldüğü gibi değil. Site yöneticisinden travestisine ortak söylem: "Rant" Durum, özetle

AVCILAR Meis Sitesi'nde yaşayan transseksüelleri protesto için mahallelinin düzenlediği, 'Namus için öldürüz' sloganları atılan protestolar, polisle savcılığı karşı karşıya getirdi.

5 AYRI SUÇLAMA

Protestolarla ilgili Avcılar Emniyet Müdürlüğü 'yasalara aykırı değil' görüşüyle tutanak bile tutmazken, Büyükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı ise bilirkişinin 'hakaret ve tehdit' görüşü üzerine harekete geçti. Başsavcılık, protestoları organize eden 5 kişi hakkında iddianame hazırladı. İddianamede, protestoları düzenleyen Nusret Durmaz, Hürriyet Aydın, İsmail Arslan, Tuğrul Selçuk ve Selim Palandöken, 'zincirleme alenen hakaret, zincirleme birden fazla kişi ile tehdit, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, yönetmek'le suçlandı. Geçtiğimiz gün Küçükçekmece 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmada sanıklar suçlamaları reddetti. İfadesi alınan Selim Palandöken, şu iddialarda bulundu:

'FUHUŞA KARŞIYIZ'

"Meis Sitesi'nde kapıcılık ve yöneticilik yapmaktayım. Sitede oturan travestilere fuhuş yapmak için gelen insanların gürültüleri, kapı kırmaları nedeniyle uzun zamandır kendilerinden rahatsızım. Fuhuş yapılmasına karşı çıktığımız için sesimizi duyurmak amacıyla düzenlenen gösteriye katıldım. Kimseye hakaret ve tehdit etmedim."

Şekil 3.40 : Meis Sitesi Hakkında Çıkan Haberler

Meis Sitesi bölgesi söz konusu olduğunda çıkan haberler şu şekildedir:

“İstanbul’da Avcılar Meis sitesinde trans kadınların evleri mühürlendi. İstanbul Emniyet’inden beş yıl sonra ev mühürlemeleri ile Avcılar’da Meis sitesinde yaşayan trans kadınların en genel tanımıyla mahremiyet hakkı olarak ifade edilen; özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığının korunması hakları ihlal edildi. T.C. 1982 Anayasası, 20. maddesinde özel hayatın gizliliğini, 21. maddesinde de konut dokunulmazlığını güvence altına alırken, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi de 12. maddesinde mahremiyet hakkını, BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi de bu hakkı 17. Maddede mahremiyet hakkını tanımlamakta. İstanbul Emniyeti, Avcılar’da Meis Sitesinde yaşayan trans kadınların evlerin mühürlenmesi Anayasaya aykırı olmasının yanında İnsan hakları sözleşmesini ve BM medeni ve siyasi hakları sözleşmesini ihlal etmekte.” (Url-13) (Şekil 3.41).

Şekil 3.41 : Meis Sitesi’nin Yıpranmış Görüntüsü

“İstanbul Avcılar’da protesto ile başlayıp linç girişimine dönüşen Meis Sitesi vahşeti beş aydır devam ediyor. 6 Ekim 2012’de 50-60 kişilik bir grup ateş yakarak, tencere tavalarla ve tehditkâr sloganlar eşliğinde Avcılar Meis Sitesi önünde translara linç

girişimde bulundu. Grubun 6 Ekim akşamı buluşmak için önceden bildiri dağıttığı tespit edildi.” (Url-14) (Şekil 3.42).

Şekil 3.42 : Meis Sitesi’nde Şiddetin İzleri

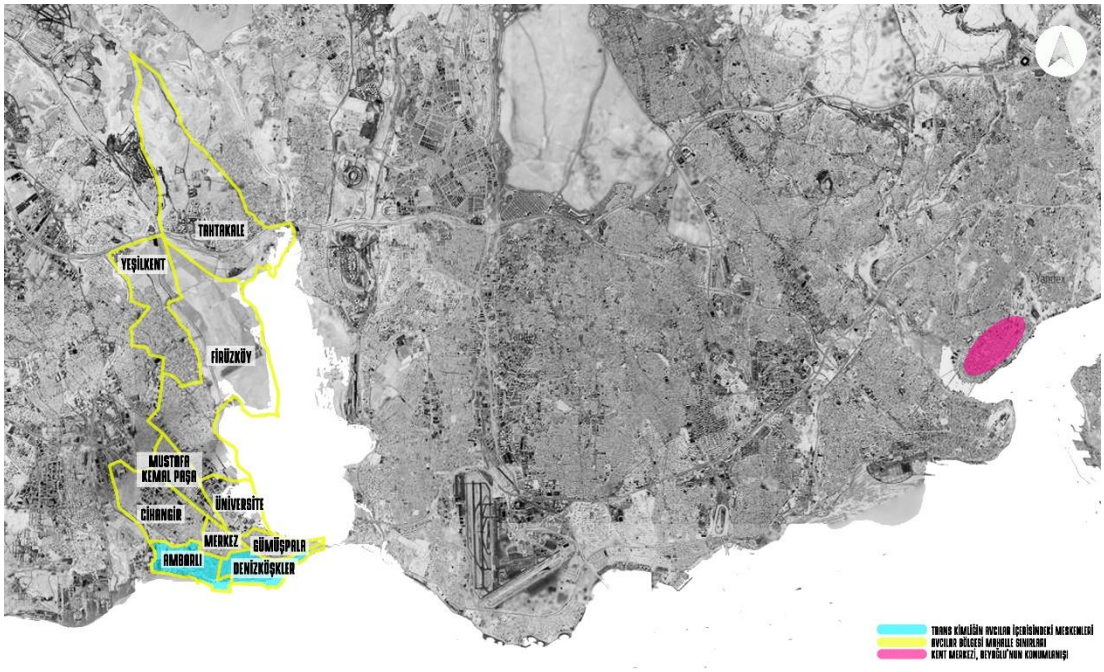
“Pürtelaş, Ülker’de yaşanan transfobik linç ve sürgün politikası bu kez Avcılar’da hayata geçirildi. ‘Mahalle sakinleri’ ve polis işbirliğiyle gerçekleşen operasyonda 15 trans gözaltına alındı. İstanbul’un Avcılar ilçesindeki bir sitede oturan 15 trans vatandaş seks işçiliği yaptıkları gerekçesiyle polisin yaptığı ev baskınlarında gözaltına alındı. Sitede oturan bir grup geçtiğimiz hafta trans vatandaşları kendilerini rahatsız ettikleri gerekçesiyle tencere ve tavalarla protesto etmişti. Asayiş Şube Müdürlüğü Ahlak Kumar Büro Amirliği’ne bağlı ekipler ev baskınlarıyla ilgili trans vatandaşların oturdukları sitede seks işçiliği yaptıkları ve sitedekileri rahatsız ettikleri yolunda ihbar aldıklarını söyledi. Bunun üzerine site ve çevresinini kuşatan polis, site sakini transları takibe aldı. Daha sonra polis 3 ayrı daireye baskın düzenledi. Ev baskınlarında 15 trans kadın gözaltına alındı.” (Url-15) (Şekil 3.43).

YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU AVCILAR İLE İLGİLİ ÇIKAN SÖYLEMLER	YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU AVCILAR İLE İLGİLİ ÖNE ÇIKAN KAVRAMLAR	YAPILAN GÖRÜŞMELER SONUCU AVCILAR İLE İLGİLİ ÇIKARILAN BULGULAR
"Ülker'den sonra dağılanlar yeni gettolar oluşturdular. Cihangir de dağılınca E-5'e doğru bir gettolaşma oldu. Avcılar mavcılar, E-5 icat oldu. Onun öncesinde de çok insan vardı E-5'te; çok insan öldü mesela. Sonra da Ülker dağılınca Avcılar, Kurtuluş, Şişli, Kadıköy taraflarına bir dağılma oldu. Şimdi böyle bir noktada lokal gettolaşmalar olur, Fındıkzade'de de var mesela ama çoğalınca zaten şeye dönüşüyor, hemen baskı, hemen şiddet... Ya dağılıyor, ya dağılmak zorunda kalıyor; kalan ardılları da çok dikkat ediyor kendilerine." Kişisel Görüşme-6	*"Ülker'den sonra dağılanlar **yeni gettolar** oluşturdular. Cihangir de dağılınca **E-5'e doğru bir gettolaşma** oldu. Avcılar mavcılar, E-5 icat oldu. Onun öncesinde de çok insan vardı E-5'te; çok insan öldü mesela. Sonra da Ülker dağılınca Avcılar, Kurtuluş, Şişli, Kadıköy taraflarına bir dağılma oldu. Şimdi böyle bir noktada **lokal gettolaşmalar** olur, Fındıkzade'de de var mesela ama çoğalınca zaten şeye dönüşüyor, hemen **baskı**, hemen **şiddet**... Ya dağılıyor, ya dağılmak zorunda kalıyor; kalan **ardılları da çok dikkat ediyor** kendilerine."* Kişisel Görüşme-6	*Bedenleri ile kent içerisinde yaşayabilecekleri yer arayışında merkezden de taşınmak durumunda kalan trans bireyler, kent içerisinde görece daha aşina oldukları E-5 karayolu üzerinden Avcılar Bölgesi'ne geçmişlerdir. Avcılar Bölgesi'nde lokal gettolaşmalar başlatan bireyler, daha sonra burada da şiddet görerek, her meskende yaşadıkları dışlanmayı, burada da deneyimlemişlerdir.* *anahtar kelimeler: gettolaşma, şehir ve beden, altkültür mekanları oluşumu*
"Kiralar ucuzdu orada. Deprem sonrası o dağılmadan sonra, oranın kiraları ucuzlayınca bizden bir grup oraya göçmeye taşınmaya başladı. Şimdi bile göçenler var, Beyoğlu'nda oturanlar eskisi gibi para kazanamıyorlar. Şeye doğru, Beylikdüzü Avcılar Maltepe Kartal taraflarına bir göç yaşanıyor; (merkezde kiralar) haydi diyelim 1500-1600 (TL), şimdi ama Meis Sitesi'ne sor, 500-600...Aynı ev Taksim'de 2500-3000 TL. O yüzden de az kazanınca kirayı da ödemek zorundaysan, ucuz yere gitmek zorunda kalıyorsun." Kişisel Görüşme-6	*"**Kiralar ucuzdu** orada. Deprem sonrası o dağılmadan sonra, oranın kiraları ucuzlayınca bizden bir grup oraya göçmeye taşınmaya başladı. Şimdi bile göçenler var, Beyoğlu'nda oturanlar eskisi gibi **para kazanamıyorlar**. Şeye doğru, Beylikdüzü Avcılar Maltepe Kartal taraflarına bir göç yaşanıyor; (merkezde kiralar) haydi diyelim 1500-1600 (TL), şimdi ama Meis Sitesi'ne sor, 500-600...Aynı ev Taksim'de 2500-3000 TL. O yüzden de az kazanınca kirayı da ödemek zorundaysan, **ucuz yere gitmek** zorunda kalıyorsun."* Kişisel Görüşme-6	*Avcılar'ın mesken seçiminde Cihangir Bölgesi'nden sonra öncelikli olması, bölgenin maddi açıdan, merkeze oranla daha ucuz olması sayılabilmektedir. Özellikle yaşanılan depremden sonra da kira fiyatlarının bölgede oldukça düşmesi, trans bireylerin bu bölgeyi seçiminde karşıladığı kıstaslardan en önemlilerinden birini oluşturmaktadır.* *anahtar kelimeler: öteki, toplumsal belirlenmişlik, ekonomik boyut*
"Ya ranta döndü tabii, çünkü bizim oradaki evlerin çoğu trans ev sahipleri olıyordu. Yine translara kiraya veriliyordu. Şimdi o binadan ayrılma olunca, evler de çok ucuza gitti. Hayır şey de var mesela, karanlık işler de karışıyor, tehlikeli hayatlar yaşıyoruz yani; bir sürü bağlantı var, çok karışık yani..." Kişisel Görüşme-6	*"Ya ranta döndü tabii, çünkü bizim oradaki evlerin çoğu **trans ev sahipleri** oluyordu. Yine translara kiraya veriliyordu. Şimdi o binadan ayrılma olunca, evler de çok ucuza gitti. Hayır şey de var mesela, **karanlık işler de karışıyor**, **tehlikeli hayatlar** yaşıyoruz yani; bir sürü **bağlantı** var, çok **karışık** yani..."*	*Bölgelerde yaşamlarını sürdüren trans bireyler, sadece kendi hayatlarının zorlayıcı şartları ile değil, bir de oldukça farklı dinamikle baş etmeye çalışmaktadırlar.* *anahtar kelimeler: altkültür oluşumu, toplumsal belirlenilmişlik*
"Huzursuzluk yaratıyorlardı. Onlar rahatsız insanlar; gece başkadır, gündüz başka. Kimsenin dini, rengi, cinsiyeti bizi ilgiledirmez. Ama olumsuz insanlar (onlar). E burada (...) ailemizle yaşıyoruz. Onların girişi çıkışı bile rahatsızlık veriyordu bize. Yani hap çekiyor, bilmem ne yapıyor. Bunları ama kovduk şimdi. Biz bunlarla bayağı bir uğraştık. 3-4 sene önce kovduk işte. 2012 ortaları falan." Kişisel Görüşme-2	*"**Huzursuzluk** yaratıyorlardı. Onlar rahatsız insanlar; **gece başkadır, gündüz başka**. Kimsenin dini, rengi, cinsiyeti bizi ilgiledirmez. Ama **olumsuz** insanlar (onlar). E burada (...) ailemizle yaşıyoruz. Onların girişi çıkışı bile **rahatsızlık** veriyordu bize. Yani hap çekiyor, bilmem ne yapıyor. Bunları ama kovduk şimdi. Biz bunlarla bayağı bir uğraştık. 3-4 sene önce kovduk işte. 2012 ortaları falan."* Kişisel Görüşme-2	*Alanda, gece ve gündüz kullanımı, diğer sakinlerin trans bireyler üzerinden kurdukları trans kimlik algısı ile doğrudan ilişkili olmaktadır. Bireyler, trans kimlik üzerinden negatif söylemleri üretmektedirler.* *anahtar kelimeler: kimlik politikası, dışlama, kimlik yaratımı*

Şekil 3.43 : Yapılan Mülakatlardan Meis Sitesi'ne Dair Çıkan Söylemlerin Kavram Analizi ve Bulguların Karşılaştırılması

3.3.3. Fiziksel Mekân Analizleri

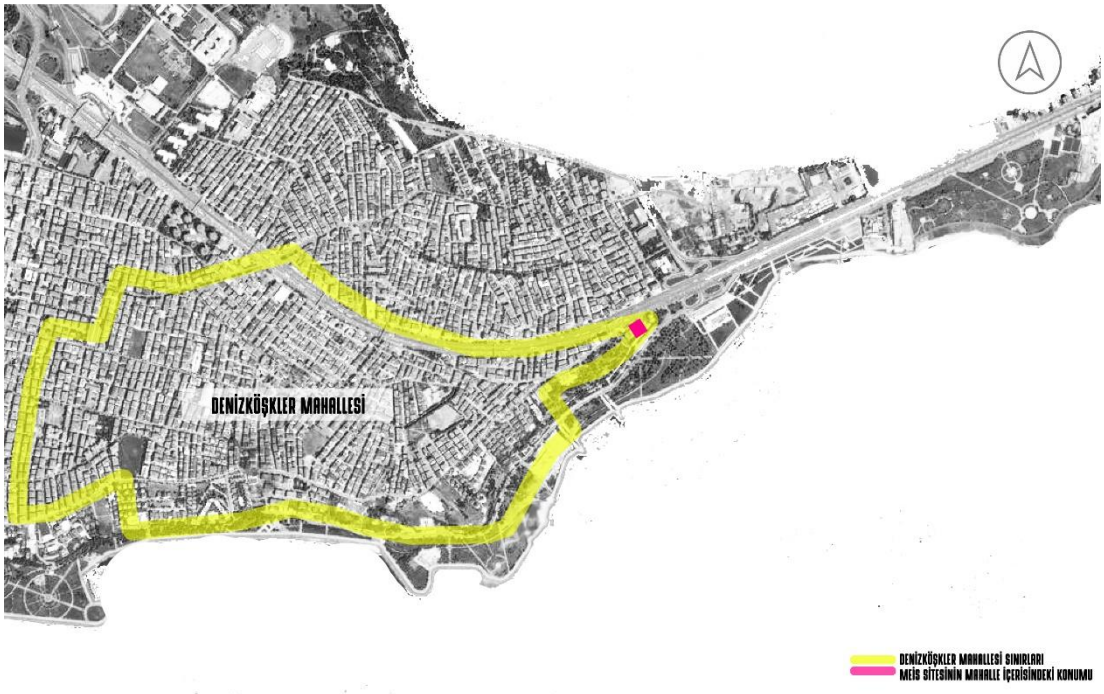
Avcılar, yerleşmenin ilk çekirdeğini oluşturan Merkez Mahallesi ile birlikte on mahalle barındırmaktadır. Bununla beraber sekiz mahallenin hepsi de, E-5 karayolu ile bölünmekte olup, dört mahalle (Merkez, Cihangir, Ambarlı, Denizköşkler) bölgenin güney konumunda, diğer dört mahalle (Mustafakemalpaşa, Firuzköy, Üniversite, Gümüşpala) kuzey konumunda kalacak şekilde E-5 ulaşım hattı üzerinde yerleşmektedir (Tümertekin, 1995). Avcılar bölgesi bir bütün olarak ele alındığında, E-5 ulaşım hattı ile direkt olarak ilintili olan ilk iki mahalle Denizköşkler ve Ambarlı olarak gözlenmektedir (Şekil 3.44).

Şekil 3.44 : Avcılar Genel Görünüm ve Meis Sitesinin Bulunduğu Denizköşkler Mahallesi, Avcılar'ın Şehrin Merkezine Olan Uzaklığı ve Konumu

Avcılar'da bulunan Meis Sitesi, Avcılar'ın Denizköşkler Mahallesi'nde konumlanmaktadır. İkiz plan yapısına sahip olması ile bünyesinde 122 daire barındıran Meis Sitesi, yaklaşık 12 dairede barındırdığı trans bireylere de mesken ola gelmiştir. Yapısı itibariyle (yüksek katlı, görece yeni yapılar) diğer iki kent parçası örneklerinden (Küçük Bayram Sokak ve Ülker Sokak'tan) ayrılmakla birlikte, bir tarafında bulunan deniz, diğer tarafında bulunan göl ve bölgeyi merkeze bağlayan ulaşım ağlarına yakınlığı ile alan, konut birimi olarak, nitelikli bir yerde konumlanmaktadır. Bu özelliklerinden ötürü tercih edilebilecek ve bulunduğu kesimde yaşamak isteyen çoğu bireye hitap edebilecek özellikte olan bu alan, kişilerin toplu yaşam alanı olarak

tanımlanabilmektedir. Ancak Beyoğlu-Cihangir ve Tarlabaşı ile herhangi bir ortaklık göstermemesine rağmen bu alanın neden trans komünü tarafından tercih edildiği merak konusudur (Şekil 3.45).

Şekil 3.45 : Meis Sitesi ve Avcılar Bölgesi İçerisindeki Konumu

Avcılar'da bulunan Meis Sitesi ise Denizköşkler mahallesinde konumlanan 122 dairesi bulunan bir site olmakla beraber, 1999 yılından günümüze, özellikle medyada çıkan trans bireylerin mesken mücadelesinde adı geçmektedir. Ev fiyatları ve kiraların, şehir merkezine oranla neredeyse yarı yarıya sayılabilecek değerlere indiği bu bölgenin geleceği, sürekli tartışılır durumda olması, gelecekteki İstanbul depremi ve kentsel dönüşüm kavramlarına da bağlanabilmektedir. 1999 yılında İstanbul Avcılar bölgesinde ağır hasara neden olan depremi sonrasında mühürlenerek boşaltılan binalar, depremin psikolojik etkisi geçtikten bir süre sonra bölge için umulandan ya da beklenenden farklı bir kullanıcı profili olarak, şehir merkezinde zaten hâlihazırda barınma sıkıntısı çeken trans komününe kiralanmakta ya da satılmaktadır (Url-16). Ambarlı, Denizköşkler ve Gümüşpala mahallelerinde hasarlı olarak kayıtlara geçen birçok binanın da içerisinde bulunan Meis Sitesi, yetkililer tarafından hasarlı kategorisine sokulmasına rağmen, cinsel tercihleri yüzünden dışlanan trans bireylerin, şehrin başka bir yerinde barınamamasından ötürü, mesken edinebileceği yer olma özelliğini taşımaktadır (Url-16).

Günümüzde Marmara Denizi ve Küçükçekmece Gölü gibi, herhangi bir konut bölgesinin değerini arttırabilecek iki önemli doğa unsuru arasında konumlanan Meis Sitesi, aynı zamanda sosyal alanlarla da iç içe sayılabilmektedir. Avcılar Sahil Parkı'na cephe veren bu site, Ülker Sokak ve Gezi Parkı ilişkisine benzer bir ilişkiyi, Avcılar Sahil Parkı ile kurmaktadır. Park deneyimlenirken, LGBTİ bireylerin parkı oldukça rahat kullanabildikleri ve bölgeyi sosyalleşmek için bir ortak mekân yaratımı olarak değerlendirdikleri fark edilmiştir (Şekil 3.46).

Şekil 3.46 : Avcılar Sahil Parkı içerisinden görünen Meis Sitesi

Site aynı zamanda E-5 ulaşım hattı ile de direkt olarak beslenmektedir. Kuzey yönünde otoyol ve güney yönünde Kemal Sunal Caddesi'nin konumlanmakta olduğu alan, bu anlamda oldukça işlektir. Meis Sitesi'yle kuzey yönünden ilişkilenen metrobüs hattı da alanı oldukça hareketli kılmaktadır.

Günümüz koşulları içerisinde çok da "bakımlı" sayılamayacak olan site içerisinde günümüzde ancak iki adet trans barınabilmektedir. Fakat 2012 yılı ve öncesinde 12 hanelik trans nüfusunu ev sahipliği olma özelliğindedir (Şekil 3.47) (Şekil 3.48).

Şekil 3.47 : Meis Sitesi'nden Metrobüs ve E-5 Görünümü

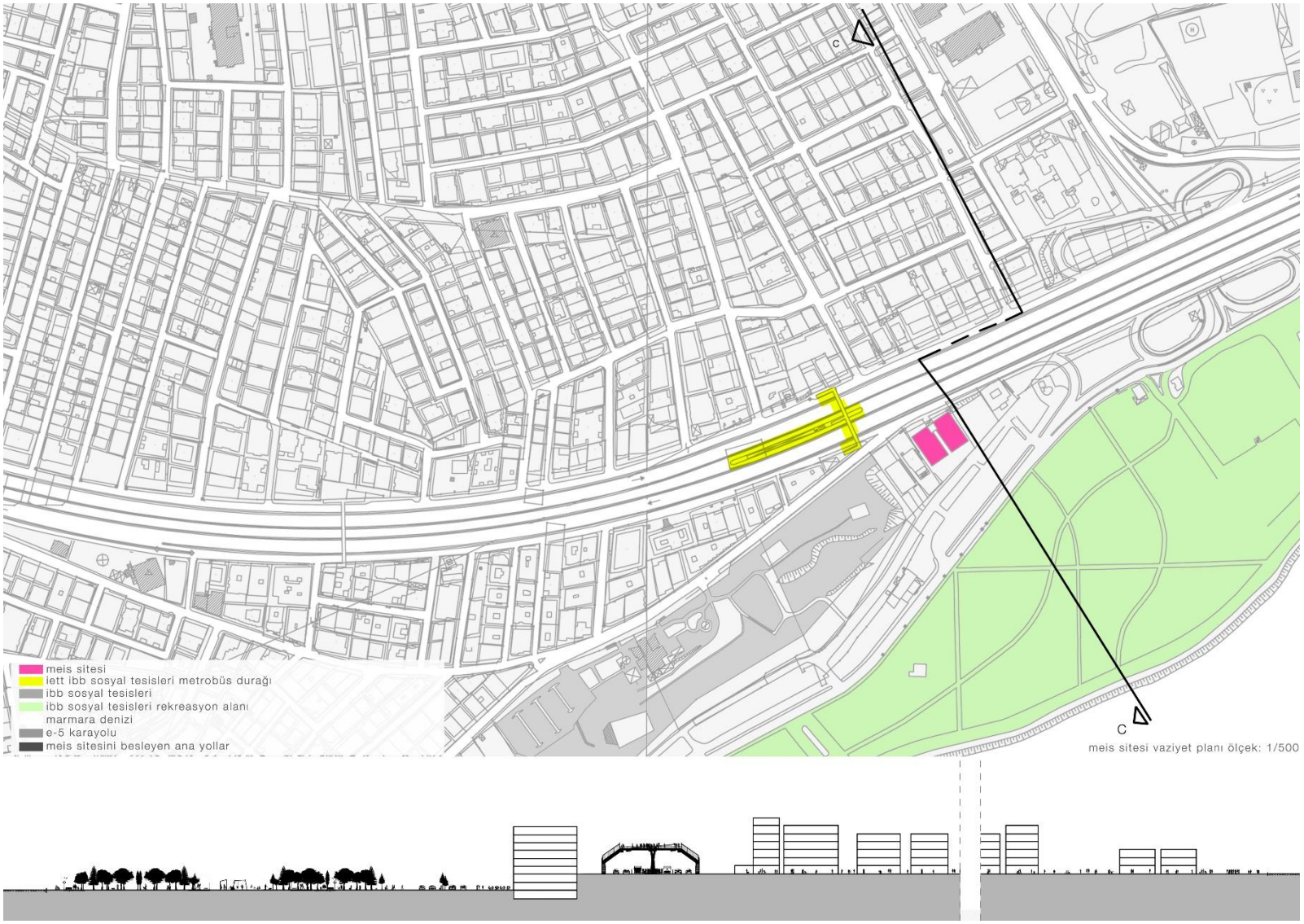
Şekil 3.48 : Meis Sitesi'nden İç Mekân Görünümleri

Güncel hali ile oldukça bakımsız olarak nitelenebilecek olan site, kent içerisinde çöküntü alanı olma özelliğinde ötürü Ülker Sokak yerleşmesi ile paralellik göstermektedir. Bununla ilintili olarak yapılan arşiv taramasında trans bir birey tarafından yapılan Meis Sitesi ve Ülker Sokak ortaklıkları benzetmesi oldukça kritik bulunmaktadır:

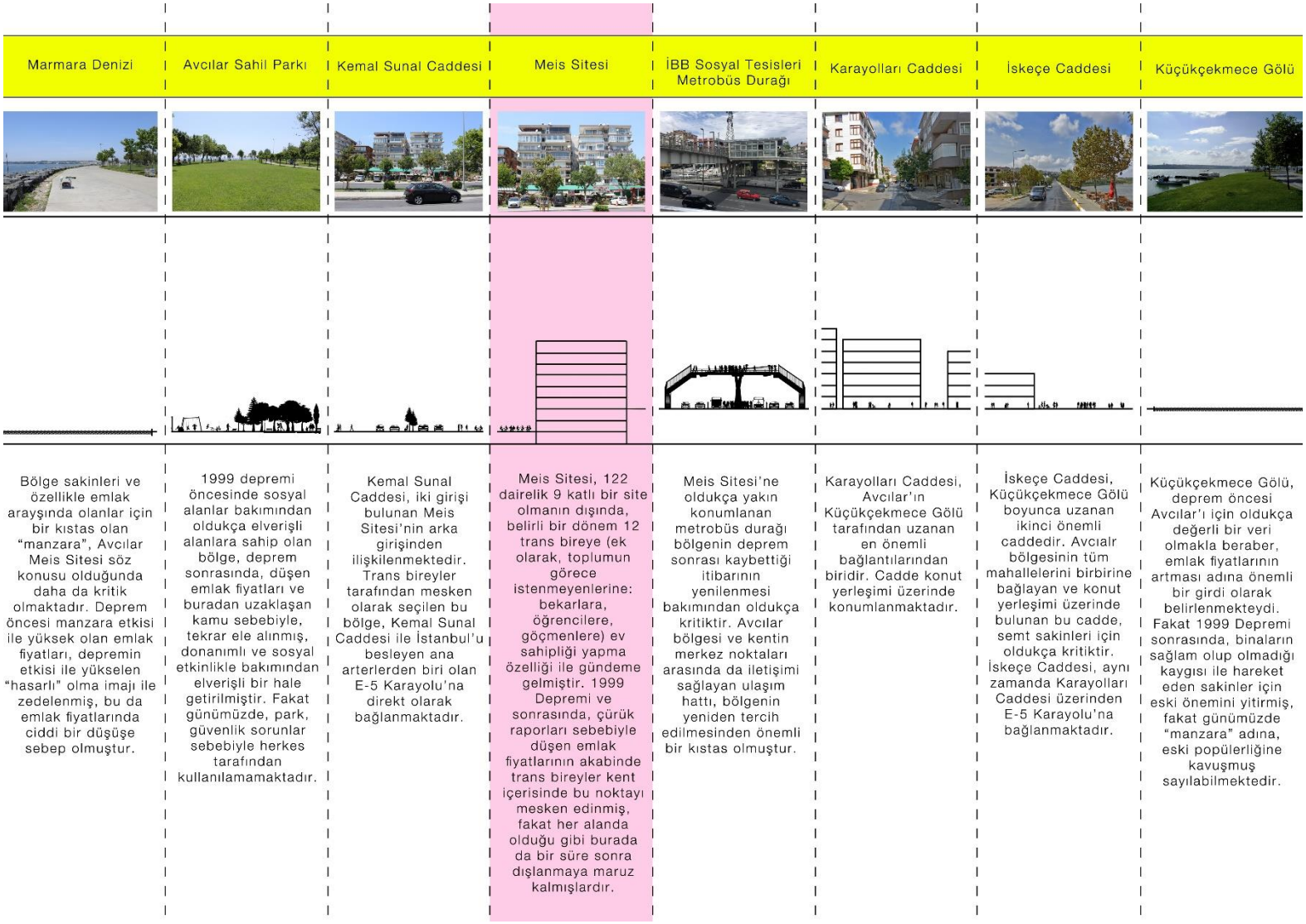
"Avcılar Meis Sitesi'nde travestilere yapılanları duyduğumda İstanbul Ülker Sokak'ta yaşadığım günlere geri döndüm. Hikâye aynı, zihniyet aynı, aktörler farklı! Ülker Sokak'ta da aynı şeyler olmuştu. Biz bu olayları çıkaranlara aramızda, tabiri caizse "çete" diyorduk. Bu çetenin başını da (...) çekiyordu. Çetenin diğer üyeleri yalnızca beş altı kişiydi. (...) ve iki kişinin dışında diğerleri aslında Ülker Sokak'ta bile oturmuyorlardı. Olay şöyle patlak vermişti: (...)'in Ülker Sokak'ta bir binası vardı. Orada oturan trans kadınlarla da arası çok iyiydi. Onlarla çok güzel komşuluk ilişkisi kurmuştu. Sonra bir gün bu kadın birkaç transa kendi binasındaki daireleri kiraya vermeyi teklif ediyor. Ama o dönem oturdukları dairelerin iki katı bir fiyat öneriyor. Kızlar bunu kabul etmeyince (...) birden bire namus timsali kesiliyor…

Gelelim Avcılar'a… Aynı terane! Meis Sitesi'nde binaların çoğu depreme dayanıksız ve bu sebepten ucuz. Trans kadınlar yaşamlarını idame ettirmek için burayı tercih ediyorlar ve 11 yıldır aynı yerde oturuyorlar. İşin içinde kentsel dönüşüm girince olay farklılaşıyor ve ranta dönüşüveriyor. Tıpkı Ülker Sokak'ta olduğu gibi… Buradaki aktörler de namusa sarılıveriyor." (Url-17) (Şekil 3.49) (Şekil 3.50).

12 Ekim 2012, "Sorun Fuhuş Değil, Rant" Başlıklı Taraf Gazetesi Haberi

Şekil 3.49 : Meis Sitesi'nin Kent İçerisinde Konumlanışı ve Sokağı İçerisine Alan Kent Parçası Kesiti

Şekil 3.50 : Şekil 3.49'den Referansla Avcılar Kent Parçası Kesitinin Trans Kimlik Açısından Kritik Noktalarının Analizi Paftası

Üçüncü bölüm kapsamında, fiziksel mekân analizlerine eklenecek olan kişisel deneyim ve gözlem anlatısını kapsar. Meis Sitesi üzerinden deneyimler ve yazılanlar, fotoğraflar ve ikinci bölüm kavramlarıyla eşleştiği noktalar üzerinden tablolaştırılacaktır.

"Meis Sitesi üzerine ilk gözlemlerim, 2016 yılının Şubat ayına dayanıyor. Tez yazım süreci boyunca belirli aralıklarla fakat 2016 Nisan ayı ve sonrasında sıklaşarak alana ziyaretlerim devam etmiştir. Bu kısımda bölgeyi okuyucuya daha iyi anlatabilmek adına, alanda yaşadığım ve dikkatimi çeken durumları aktarmayı amaçlıyorum. Meis Sitesi, önceki iki alandan farklı olarak, şehrin merkezine oldukça uzakta konumlanıyor. Siteye ulaşabilmek adına öncelikle şehrin merkezinden Avcılar'a doğru belirli bir mesafe katetmek gerekiyordu. Trans görüşmecilerimden aktarabildiğim kadarıyla, merkezde kurgulanan yaşam biçimini maddi olarak karşılayamayan trans bireyler, günümüzde kentin yeni yeni yerleşim alanı olarak kurgulanan, E-5 karayolu ve çevresinde de dallanan Avcılar bölgesi ve İstanbul kentinin batısına doğru bir yöneliyordu. Avcılar, bu noktada kentin merkezine oranla daha yeni yeni yerleşim alanı oluyor. Meis Sitesi'ne vardığımda, beni, eş planlı olduğunu cephe kurgusundan algıladığım bir sirkülasyon çekirdeği ile birbirine bağlanan iki blok karşılıyor. Bu aşamada deniz cephesinden sekiz, yol cephesinden altı katlı olan bloklar, genel Avcılar konut plan tipolojisine uygun gözüküyor. Öncesinde Meis Sitesi ile alakalı taradığım gazeteler ve yaşanan olaylara dair videolarda gözlemlediğim kadarıyla sitenin giriş kapısından, iç mekânı deneyimlemek adına içeri girmeye çalışıyorum. Başarılı olamadığım gibi, apartman sakinlerinden hiçbir kimse de yardımcı olmuyor. Dışarıdan gözlem yapabilmek adına blokların etrafını turlamaya başlıyorum. Deniz cephesinde tüm cepheyi tutan balkonlar, iki bloğun kesişim noktası olan ikiz planın ortasında kalan alanda, plan düzleminde oldukça yakınlaşıyor. Bu alan daha öncesinde belgesel ve haber videolarında denk geldiğim, trans bireylerin kendi aralarında balkondan balkona haberleştikleri, iletişim kurdukları yer olma özelliği taşıyordu. Bu noktada gözlemlerim sonucu trans bireyler için bir hayatta kalma biçimi olan beraber yaşam, sözünü ettiğim balkonların yaratığı fiziksel yakınlık sayesinde pekişiyor diyebiliyorum. İlk gün kapsamında iç mekânına giriş yapamadığım için blokların dışını ve parkı deneyimledim. Parkın LGBTİ bireyler tarafından kullanımını -araştırmalarım sırasında belgesellerde de dikkatimi çektiğinden- anlayabilmek adına, burada zaman geçirdim. Kişisel gözlemlerimden yola çıkarak, araştırma

kapsamında Ülker Sokak örneğinde trans bireylerce Gezi Parkı'na yüklenen toplanma ve sosyalleşme alanı işlevinin bu örnek kapsamında da Avcılar Sahil Parkı'na yüklendiğini fark ettim. Avcılar Sahil Parkı'nda yeterli zamanı geçirdiğimi düşünerek tekrar Meis Sitesi'ne doğru ilerledim. Bu esnada blokların alt katında konumlanan ticari birimin yanından fotoğraf makinemle geçiyordum. Daha sonra görüşmecilerimden öğreneceğim kadarıyla, bölgede yaşanan olaylar sebebiyle gazetecilerin çok hoş karşılanmadığını öğrenecektim. Ticari birim işletmecisi siteyi fotoğraflarken yanıma geliyor ve kim olduğuma dair oldukça detaylı sorular soruyor. Alana hâkim olan güvensizlik ortamını bana yöneltilen gözlemliyorum. Bir sonraki gidişimde bu sefer yaptığım gazete araştırmalarından da ismine aşina olduğum aynı zamanda apartman sakini de olan görüşmecimle konuşabilme fırsatı elde ediyorum. Blokların toplamda 122 daire barındırdığı, 1999 depremi öncesinde blokların "denize sıfır" konumlandığını, yine o zamanlarda oldukça "nezih" insanların siteyi tercih ettiğini dile getiriyor. Görüşmecimin aktarımlarından hareketle güncel apartman sakinlerinin genellikle, bekârlar, çocuklu aileler, Suriyeliler'den oluştuğunu, iki adet trans bireyin de oturduğunu fakat kimseye "sataşmadıklarını" belirtmesi üzerine 2012 yılında trans bireylerde yönelik yaşanan kovma olayları hakkında bilgi almaya çalışıyorum. Konuşma esnasında görüşmecim 17 Ağustos 1999 depremi sonrasında, bölgeye verilen çürük raporu yüzünden sitenin eski itibarını ve sakinlerini kaybettiğini bu sebeple "bin bir türlü belanın" başlarına geldiğini vurguluyor. Çürük raporu bu aşamada, Ülker ve Küçük Bayram Sokak okumasında fark ettiğim "bölgenin bir anda boşalıp, karakter değişmesi" etkisinin bir benzerini Avcılar üzerinden gözlemleyebilmem alanlarda yaşanan karakter değişimini anlayabilmem adına önem teşkil ediyor. Fiziksel mekân analizlerine geçecek olursam, bloklar, birbirine eş iki planın sirkülasyon hattı ile birbirine bağlanmasından oluşuyor. Eş planlar arasında kalan boşluk, dış cephede birbirlerine oldukça yakın konumlanan karşılıklı balkonlar olarak kendini gösteriyor. Günümüzde balkon kullanımını gözlemleyebileceğim trans bireyler artık orada yaşamıyor, fakat belgesel ve haber videolarından gözlemlediğim kadarıyla trans bireyler bu balkon açıklıklarını birbirleriyle hem görsel hem işitsel olarak iletişim kurma adına kullanıyorlar. Bu fiziksel özelliğin bir diğer avantajı meskenlerinde beraber yaşam sayesinde hayatta kalabilen trans bireylerin, yine meskenlerinde aradığı güven duygusunu duyusal açıdan arttırması oluyor. Tüm bunlara ek olarak, kişisel gözlemlerime dayanarak Meis sitesi blokları yaşını almış binalar olmamasına rağmen oldukça bakımsız ve kirli duruyor. Apartman içerisinde

bir kısmı yanık halde bulunan, camları patlamış asansörler, her katta birikmiş halde bulunan çöp poşetleri, yer yer isli kalmış duvarlar, dış cepheye açılan apartman boşluklarında bulunan, 2012 yılında yaşanan dışlama olayları esnasında cam yüzeylerden atılan taşlardan ötürü oluşmuş delikler kişisel olarak apartman deneyimimi tedirgin geçirmeme sebep oluyor. Görüşmecilerimin ve kendi gözlemlerimden hareketle bana aktarılanlar:

- *17 Ağustos 1999 depremi sonrasında çürük raporları sebebiyle, sakinlerinin eski meskenlerini terk etmesiyle içi boşalan Avcılar, Meis Sitesi odağında, kentin istenmeyenleri olarak sürekli dışlamaya maruz kalmış olan trans kimliğe, 2012 yılına kadar meskenlik yapıyor.*

- *Bölgenin trans bireylerce mesken seçilmesinin en büyük nedeni, kişisel görüşmelerimden de çıkarımlara dayanarak, maddiyat olarak tanımlanabiliyor. Bölge geçirdiği deprem sonrası, eski "nezih" yaşam standartlarını yitiriyor, bu sebeple gelir olarak daha düşük seviyelerde yer alan kişilerce mesken olarak seçililiyor. Trans bireylerin de bölgeye ve Meis Sitesi'ne yerleşimi büyük ölçüde maddi sebepler oluyor.*

- *Merkezde olan bir yaşamı maddi olarak karşılayamayacak olan trans bireyler kentin daha batısına, -kimliğin kent içerisinde daha önceki deneyimlerinden aşina olduğu E-5 karayolu üzerinden gelerek- kentin batısına doğru bir akış gerçekleştiriyorlar.*

- *Bölgede oldukça merkezi bir yerde konumlanan Meis Sitesi üzerinde depremin etkilerinin yıllar içerisinde unutulması ile beraber, yaşanan boşalma sonrası geride kalan boşlukları dolduran trans bireylerin tekrar uzaklaştırılması isteniyor. Eski "lüks" sakinli profiline geri dönmek isteyen bazı blok sakinleri 2012 yılı içerisinde binalarda yaşayan trans bireyleri fuhuş söylemleri ile uzaklaştırmaya çabalıyor.*

- *Meis Sitesi bu noktadan sonra, hemen hemen tüm haber kanallarından, gazete haberlerinden aşina olabileceğimiz bir alan oluyor.*

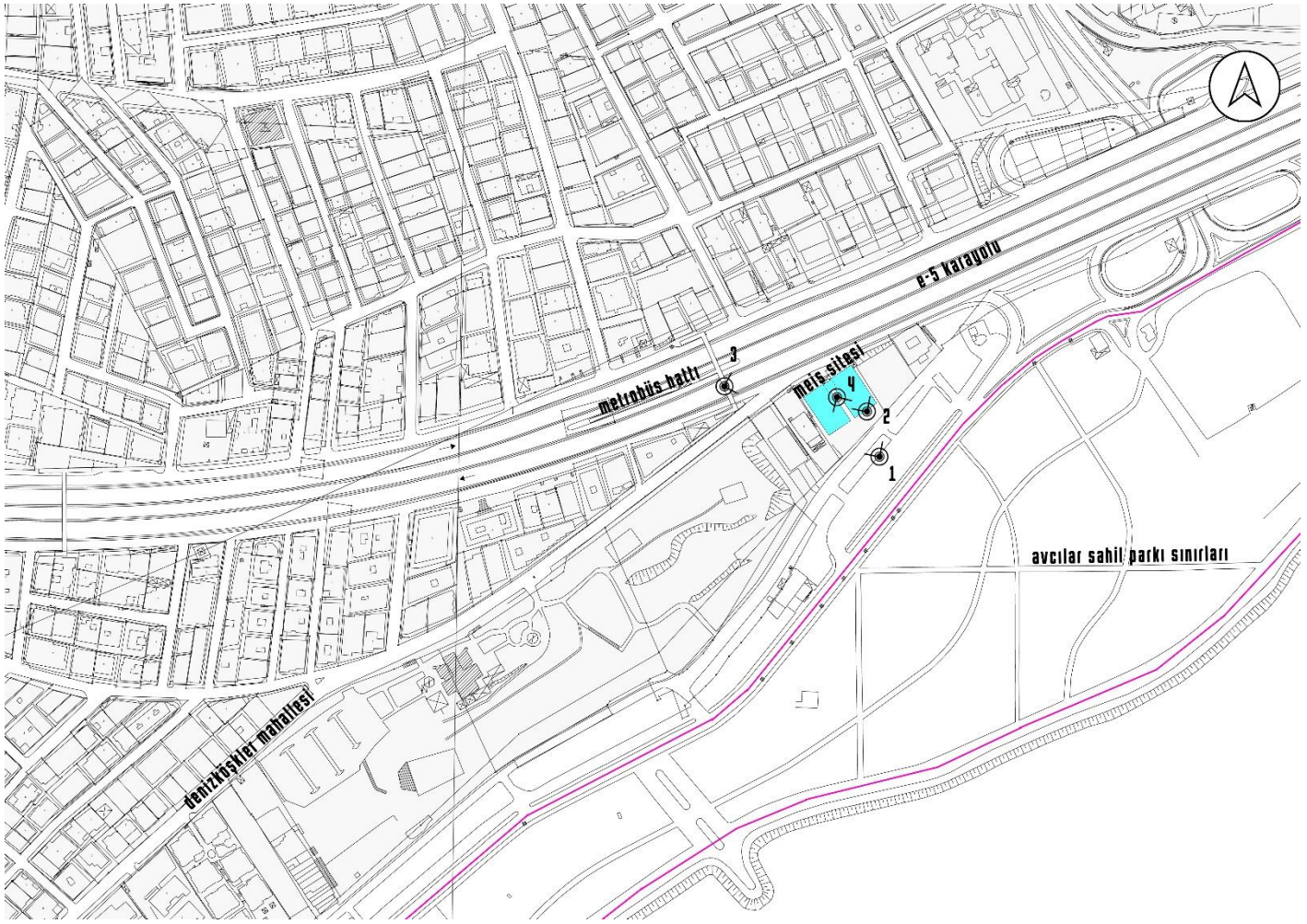
- *Günümüzde blokların bakımsız ve kirli hali de oldukça dikkat çekiyor. Sözünü ettiğim bakımsızlık alanı deneyimlerken üzerimde kişisel olarak tekinsiz olma durumu yaratıyor.*

- *Yanyana konumlanan ikiz bloklardan biri, kesiştikleri noktada diğerine göz mesafesinde bulunan karşılıklı balkonlardan cephe veriyor. Bu iki balkon arası yakınlık, tez çalışması kapsamında izlediğim Trans X İstanbul Belgesel'inden (2014)*

hareketle, trans bireylerce önemli sayılıyor diyebiliyorum. Belgesel görüntülerinden de hareketle bu yakınlık, hem karşılıklı bloklarda oturan trans bireyleri, hem de komşular arası iletişimi arttıran fiziksel bir unsur olabiliyor.

- *Apartman üzerinde 2012 yılına ait şiddet izlerini, hala gözlemleyebiliyorum.*
- *Günümüzde ise, görüşmecilerimin geçmişe dair söylemlerinden 10-15 daire üzerinden 25-30 kişi olarak tanımladıkları blokta yaşayan toplam trans birey sayısı, günümüzde sadece 2 olabiliyor.*
- *Bloklarda şu anda hayatını sürdüren trans bireyler, kişisel görüşmelerimden yola çıkarak, yaşanılan olaylardan ötürü apartman içerisinde kimseye güvenmediklerini belirtiyor; evlerini de tıpkı Ülker Sokak örneğinde olduğu gibi, girip çıktıkları bir barınak olarak tanımlıyorlar.*

Trans kimlikli olan ve olmayan görüşmecilerimden hareketle, Meis sitesi üzerinden yapılan içinin boşalması ve yeni sakinleriyle karakter değiştirmesi sürecinde Küçük Bayram Sokak ve Ülker Sokak okuması ile paralellik gösterir. Bu aşamada Ülker Sokak okumasında olduğu gibi park ile ilişkilenen alan, sadece trans bireyler için değil, diğer tüm LGBTİ bireyler adına bir toplanma alanı tanımlar. Fakat merkezden uzakta ve güncel trans yerleşim yerleri üzerinde konumlanması gibi sebeplerle, güncel meskenlerden biri olan Avcılar Meis Sitesi, ilk iki örnekten ayrılıyor." (Şekil 3.51) (Şekil 3.52).

Şekil 3.51 : Meis Sitesi İçin Yapılan Yerinde Gözlem Paftası Fotoğraf Noktaları

YERİNDE YAPILAN GÖZLEMLER SONUCU MEİS SİTESİ İLE İLGİLİ FOTOĞRAFLAR	YERİNDE YAPILAN GÖZLEMLER SONUCU MEİS SİTESİ İLE İLGİLİ KİŞİSEL ANALİZLER	YERİNDE YAPILAN GÖZLEMLER SONUCU MEİS SİTESİ'NE DAİR BULGULAR
	• *17 Ağustos 1999 depremi sonrasında çürük raporları sebebiyle, sakinlerinin eski meskenlerini terk etmesiyle içi boşalan Avcılar, Meis Sitesi odağında, kentin istenmeyenleri olarak sürekli dışlamaya maruz kalmış olan trans kimliğe, 2012 yılına kadar meskenlik yapıyor.*	*İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri:* *altkültür mekanları, yerin kimliği, "ötekilik"*
	• *Bölgenin trans bireylerce mesken seçilmesinin en büyük nedeni, kişisel görüşmelerimden de çıkarımlara dayanarak, maddiyat olarak tanımlanabiliyor. Bölge geçirdiği deprem sonrası, eski "nezih" yaşam standartlarını yitiriyor, bu sebeple gelir olarak daha düşük seviyelerde yer alan kişilerce mesken olarak seçililiyor. Trans bireylerin de bölgeye ve Meis Sitesi'ne yerleşimi büyük ölçüde maddi sebepler oluyor.*	*İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri:* *ekonomik durumun mesken seçimine etkisi, "ötekilik", toplumsal belirlenmişlik ve yerin cinsiyeti*
	• *Günümüzde blokların bakımsız ve kirli hali de oldukça dikkat çekiyor. Sözünü ettiğim bakımsızlık alanı deneyimlerken üzerimde kişisel olarak tekinsiz olma durumu yaratıyor.*	*İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri:* *"ötekilerin" mekânı, metrukluk, bakımsızlık, zorlayıcı yaşam şartları*
	• *Yanyana konumlanan ikiz bloklardan biri,kesiştikleri noktada diğerine göz mesafesinde bulunan karşılıklı balkonlardan cephe veriyor. Bu iki balkon arası yakınlık, tez çalışması kapsamında izlediğim Trans X İstanbul Belgesel'inden (2014) hareketle, trans bireylerce önemli sayılıyor diyebiliyorum. Belgesel görüntülerinden de hareketle bu yakınlık, hem karşılıklı bloklarda oturan trans bireyleri, hem de komşular arası iletişimi arttıran fiziksel bir unsur olabiliyor.*	*İkinci Bölüm kapsamında irdelenen kavramlar ile kişisel görüşmelerden ortaya çıkan anahtar kelime eşleştirmeleri:* *dışlama olgusunun mesken alanları seçiminde etkili olması, altkültür oluşumu, altkültür mekânları, meskenlerdeki fiziksel unsurların güvenlik unsurlarına dönüşmesi*

Şekil 3.52 : Şekil 3.51'den Referansla Küçük Bayram Sokak Kent Parçası Kesitinin Trans Kimlik Açısından Kritik Noktalarının Analizi

Geçtiğimiz üç alt bölüm içerisinde, üç ayrı kent parçasında, üç mesken grubu, kısa tarihsel akışı, söyleşiler ve gazete taramaları üzerinden yapılan söylem analizleri ve fiziksel mekân analizleri ve özellikle gündelik yaşamdan deneysel yaşam kesitleri üzerinden ele alınmıştır. Bu söyleşiler, analizler ve deneysel kesitler ışığında elde edilen bulgular şöyle sıralanabilirler:

- İstanbul'un merkezinde konumlanan Beyoğlu-Cihangir, Tarlabaşı ve karşıt örnek olarak, kent çeperindeki Avcılar farklı zaman dilimlerinde, pek çok farklı kimliğe, romanlara, göçmenlere, alt gelir gruplarına, diğer bir deyişle toplum normlarının dışında addedilen kim varsa, kimi zaman "dışlanan" bu bireylere mesken olmuştur. Bu kimliği ile toplumda dışlanan kişilerin birleşim noktası, düzensizlikleri içinde kendi dinamiklerini yaratmış, birçok farklı kimliği bünyesinde barındırabilen, yine toplum tarafından dışlananların meskeni, ikamet noktası olma özelliğindedir.
- Trans bireyler, toplumda yer edinme mücadelelerine başladıkları ilk günden beri daima belli tipolojideki yerleri mesken edinme eğiliminde bulunmuşlar ve bu alanlar da genellikle kent merkezi ya da yakın çevresi veyahut çöküntü alanları olmuştur. Sözü edilen bölgelerde kentin çöküntü alanlarını mesken edinen gruplar, beraber yaşamdan başka bir şansları da olmadığından bölgeleri komün halinde mesken edinmişlerdir.
- Neden bu alanlara yöneldikleri, onları burada tutan ve yaşamaya iten fiziki-sosyal nedenlerin ne olduğu ise merak konusudur. Kentin boşalan ya da terk edilen noktalarını seçen trans bireylerin yerleşim alanları üzerinden, aynı zamanda tüm kimlik politikalarını reddeden queer kuram bakış açısından yürütülen mekân/ kent parçası analizi, buna ek olarak sözü edilen yerlerin seçilimi ve oluşumunda toplumsal cinsiyet algısının etkisi, çalışmanın kapsamını olmuştur. Sözü edilen bireylerin burada keyfini sürebildikleri fakat kentin diğer alanlarında hiçbir zaman sahip olamadıkları "görece" özgürlükleri, zamanla süregelerek kazanmıştır; bölgenin dinamikleri ile doğrudan ilişkilidir. Beyoğlu, Cihangir, Tarlabaşı ve karşıt örnek olan Avcılar söz konusu olan merkeze yakınlık mesken seçiminde öncelikli olarak bu bölgelerin seçilmesini sağlamıştır. İncelenen tüm alanlarda kentin içerisinde, bölgelerin eski sahiplerinden ayrılması ile geçirilen bir kimlik değişimi ve değişimi takriben alanların bir çöküntü olarak tanımlanması söz konusudur.

Çöküntü kavramı tanımı itibariyle istenmeyeni, dışlananı çağrıştırmaktadır. Toplum tarafından dışlanan trans bireyler de bu çöküntü alanlarını mesken edinerek kendi yaşam kurgularını oluşturmaya başlamışlardır. Grubun tarihsel geçmişin de bu bölgelere referans vermesi, dikkat çekicidir. Öznelerin yönelmesi çeşitli sebeplerle de (iktidar, sermaye, sosyal) desteklenmektedir. Bu nedenle, 1960'lı yıllardan beri aynı mekânları döne dolaşa mesken seçen komünün, neden bu bölgelerde yoğunlaştıkları, hangi bileşenlerin buna neden olduğu irdelenmiştir. Öznenin en dış katmanı sarmalayanı olan mekânın, bölgede cinsiyet kimliklerini daha özgür ifade edebilme hisleri, oraya gelen diğer insanların da bunu bilerek ve kabul ederek gelmesi, bölgelerin komün tarafından tercih edilmeden önce hemen hemen hepsinin bir çöküntü alanı özelliği taşıması, bu alanlarda kentsel belleğin nasıl oluştuğuna dair fikir vericidir. Bu bakımdan çelişkili olan aslında, bölgelerin, orada yaşayanlar için özgürlükçü ve birleştirici, ama aynı zamanda orada yaşamayanlar için de kısıtlayıcı ve ürkütücü bir tür gerilim alanı yaratmasıdır.

İstanbul kent parçalarının trans alt-kültür üzerinden okunması ile elde edilen bulgular çalışmanın sonuç bölümünde tartışılacaktır.

4. SONUÇ

> Kentsel "Bizim mücadelemiz yan yana geldiğimizde değil, doğduğumuz anda başlıyor. Trans olmak insanların birbirlerinden farklı olduklarını gösteren mükemmel bir durumdur. (…) Biz değişmeyeceğiz; siz alışacaksınız…"
>
> (Trans Manifesto, Mayıs 2012)

Bireyler ya da topluluklar, kendilerini oluşturan unsurlar ile beraber kentsel mekân içerisinde var olurlar. Kent parçaları ve özne unsurları arasındaki etkileşim karşılıklıdır. Bu aşamada öznelerin barındırdığı her ne ise, simgeledikleri anlam değerleri ile beraber yere tutunur. Öznelerin unsurlarına dair bireysel ya da toplumsal her ne yaşandı ise, yansımasını kentsel mekânda bulur. Özneleri sınırlandıran, sınıflandıran, kategorilere ayıran en önemli unsurlardan biri de cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet simgeleri, cinsel kimlik anlamları, kentsel mekânı mesken edinen öznesi ile birlikte yere bağlanır. Bilinçli veyahut bilinçsiz gerçekleşen bu ayrımın, neredeyse tüm kentliler tarafından hissediliyor oluşu kritiktir. Trans bireyler de cinsiyet odaklı altkültür oluşumunu ve mekânsal ayrımı, çeşitli kent parçaları içerisinde deneyimler. Toplumsal cinsiyet, cinsel kimlik ve normları üzerinden, trans kimliğin mekânsal yansımasını öncelikle kuramsal olarak inceleyen çalışması, yine trans kimliğin mesken edindiği üç farklı kentsel mekân üzerinden incelemiştir. Çalışma, bu kapsamda, tarihsel, söylemsel ve fiziksel olarak trans bireylerle ilişkilendirilmiş olan üç kent parçası üzerinden, Ülker Sokak, Küçük Bayram Sokak ve Meis Sitesi, trans kimlik odaklı altkültürel dışlama mekânlarını tartışmayı amaçlamıştır.

Tez çalışması, trans bireylere yönelik, sosyal veyahut fiziksel olarak gerçekleştirilen dışlama kaygısı ile başlamıştır. Dışlama kavramını hem kişisel bir farkındalık yaratma adına, hem de hâlihazırda olan toplumsal duruştan kesitler alabilme adına trans kimliğin altkültürel varoluşunu kuramsal olarak incelemiştir. Bu aşamada, çalışmanın ikinci bölümünü oluşturan "Alkültür Mekânlarının Unsurları" başlığı, cinsiyet, kimlik ve ötekilik trans altkültürünün oluşumundan kritik olan unsurlar üzerinde durmuştur. İlkin, çalışma, trans bireylere yönelik dışlama kent içerisinde ve bedenleri üzerinden üretimlerle gerçekleştiğinden beden ve kent ilişkisi başlığı altında devam etmiştir. Daha sonrasında, bedenleri saran kavramlardan neredeyse en kritik sayılanı olan

cinsiyet kavramı ve yansımasını bulduğu kent parçaları üzerinden, yerin cinsiyeti kavramına geçmiştir. Tez çalışması, devamında, belirli bir yeri seçen ve o yeri mesken edinen gruplar üzerinde ortaya çıkan düzenleme politikalarının dışlama unsurlarına dönüşüm sürecini açmaya çalışmıştır. Dışlama unsurları, toplumsal, siyasal, dinsel ve fiziksel gibi türlü bağlamda yeniden ve yeniden üretildiğinden, çalışma, sayılan dışlama unsurlarının kimlik yaratım sürecine etkisi ile devam etmiştir. Bu aşamada, kimlik normları sadece düzenleme unsurları olarak görülmüştür. kimlik normlarının günümüz gerekliliklerini sağlamadığı ve bireyleri yeteri kadar ifade etmediği, her bireyi kapsamadığı üzerinden, queer kurama geçiş yapmıştır. Queer kuramın tüm kimlik normlarını yıkması ile, aslında egemen kültür normlarıyla bağdaşamayan bireylerin dışarıda kalma sürecinin başladığına ulaşılmıştır. Bu noktada çalışma, trans bireylerin de tıpkı diğer queer bireyler gibi egemen kültür dışında kaldıkları, bu sürecin de topluluğu altkültür oluşumu olarak tanımlamayı gerekli kıldığı bilgisini doğrulamıştır. Çalışmanın ikinci bölümü, kuramsal çerçeve üzerinden fiziksel mekâna geçiş aşamasında, kavramsal bir altlık oluşturmuştur. Tez çalışması sözü edilen bu kavramları, İstanbul kenti kapsamında, üç kent parçası üzerinden incelemeye çalışmıştır. Beyoğlu-Cihangir özelinde Ülker Sokak, Tarlabaşı özelinde Küçük Bayram Sokak ve Avcılar özelinde Meis Sitesi kapsamında trans bireylerin mekânsal analizine geçmiştir.

Çalışma, İstanbul ve trans bireyler ortaklığı söz konusu olduğunda, paydalarının sözü edilen üç mekânda birleşmesi bilgisine, yapılan kişisel görüşmeler gazete arşiv taramasından ulaşmıştır. Üç mekân, en çok mesken edinilen ve en çok göze çarpan kent parçaları olma konusunda kritik sayılmıştır. Bu sebeple de çalışma, Ülker Sokak, Küçük Bayram Sokak ve Meis Sitesi mekânlarının unsurlarının tarihsel, söylemsel ve fiziksel analizleri ile devam etmiş, bulgular elde etmeye çalışmıştır. Her üç ayrı kent parçası, ortaya tarihsel, söylemsel ve fiziksel bazı ortaklıklar çıkarmıştır. Trans bireylerin neden bu kent parçalarını mesken edindiği sorusuna yanıt bulabilmek adına bu ortaklıklar kritik sayılmıştır. Tarihsel olarak her üç mekânda belirli zamanlarda, kritik bir değişim/dönüşüm ertesinde sakinlerinin meskenlerini terk etmesi sebebiyle bir tür boşalma ile karşı karşıya kalmıştır. Eski sakinlerinden sıyrılan boşalan kent parçaları, kent içerisinde mesken arayışında olan trans bireyler için birincil öncelikte olmuştur. 1955 yılında yaşanan 6-7 Eylül olayları sonrasında içi boşalan Beyoğlu-Cihangir ve Tarlabaşı; 17 Ağustos 1999 depremi sonrasında ise Avcılar büyük bir

kırılma yaşamıştır. Bu kırılmalar kent parçalarının boşalmasına ve trans bireylerin bu bölgeleri tercih etmesine sebep olmuştur. Söylem analizleri de bölüm kapsamında, bazı ortaklıklar sunmuştur. Her kişisel görüşme sonrası yapılan deşifreler, kişisel deneyim ve anılar üzerinden her kent parçasının farklı dinamiği olduğuna dair izler sunmuştur. Trans bireylerin meskenler içerisinde farklı dinamiklerde yaşamlarını sürdürmesi ve diğer sakinlerin de bunun farkında olarak o kent parçalarını önce kabullenme sürecini başlatmasını, fakat sonrasında trans bireylerin toplu yaşam alışkanlığı sebebiyle sırasıyla ötekileştirme ve kovma dinamiklerini yaratması ortaklığını, bu noktada kritik saymıştır. Fiziksel mekân analizleri ise iki farklı ortaklık sunmuştur. İlk iki örnek kapsamında (Beyoğlu özelinde Ülker Sokak ve Tarlabaşı özelinde Küçük Bayram Sokak) merkeze yakın oluş özelliğinin vurgulanması dikkat çekmiştir. Kent merkezinin geçirdiği değişim ve dönüşüm sonrasında, bu noktalarda daha fazla barınamayacağını düşünen ve deneyimleyen trans bireyler Avcılar'a geçiş yapmıştır. Fakat bu bölgede de diğer bölgelerde olduğu gibi ulaşım ağları ve ana yollara en yakın noktaları tercih etmiştir. Psikolojik olarak güvenlik duygusunu mesken arayışında önemseyen trans bireyler, hep fiziksel olarak toplu yaşamı kaldırabilecek kent parçalarını mesken edinmiştir. Ayrıca toplu yaşamın gerekliliği olarak, bir tür sosyalleşme ve kendi aralarında iletişim alanı olarak kullandıkları yeşil alanların varlığı, üç kent parçası içinde de geçerli olmuştur.

Çalışma, bu aşamada, trans bireylerin İstanbul içerisinde mesken edindiği üç kent parçası üzerinden tarihsel, söylemsel ve fiziksel çıkarımlarla, trans altkültürün mekânsal oluşum yansımaları üzerinde bulgular elde edebilmeyi amaçlamıştır. Toplumsal cinsiyet ve mimarlık ilişkisi çalışmaları kapsamında, trans cinsiyet üzerinden altkültür oluşum çıkarımlarına ulaşmayı ve mekânsal ilişki analizleri ortaya koymayı hedeflenmiştir. Bu sebeple de tarihsel, söylemsel ve fiziksel analizlerle, cinsiyet odaklı altkültür oluşum mekânlarına hizmet etmiştir.

Tez çalışması; trans bireylerin altkültür oluşum süreçlerinde mesken edindiği kent parçalarında deneyimledikleri dışlama pratiklerine dair ortaya çıkardığı kavramlardan; cinsiye, kimlik ve ötekilik unsurlarına değinir ve kuramsal bir altyapı oluşturur. Sözü edilen kuramsal çerçeveden hareketle, trans cinsiyet odaklı altkültür oluşumunun mekânsal izlerini üç kent parçası üzerinden sürer. Çalışma, trans bireyler söz konusu olduğunda en çok rastlanan üç mekân üzerinden ilerler.

Çalışma, trans bireyleri belirli bölgeler üzerinden okumayı amaç edinmiştir. Yapılan kişisel görüşmeler ve sözlü tarih çalışması kapsamında, trans bireyler kent içerisinde mesken alanlar söz konusu olduğunda hep bir "sil baştan" yaşamıştır. Kent içerisinde barındıkları meskenler bağlamında yaşadıkları özgürlük veyahut güven hissiyatı, zaman geçip sayıca çoğalmaları ile beraber yerini dışlama pratiklerine bırakmıştır. Dışlama pratikleri, bu noktada, yerin karakteri ile de doğrudan ilişkilenmiştir. İncelenen tüm alanlar, geçirdikleri karakter değişimi ve eski sahiplerinden kalan boşluklara başka başka bireylerin doldurması sebebiyle kritik sayılmıştır. Trans kimliklerin yazılı ve sözlü en eski tarihi de sayılmış 1960'lı yıllardan itibaren aynı mesken alanları içerisinde dolanıp duran bireyler, bölgeleri sahiplenmiş; bu esnada da kendileri için (bir sonraki dışlama sürecine kadar) güvenilir alanlar yaratmış, bölgelerde beraber yaşamı deneyimlemiştir. Fakat aynı zamanda o bölgelerde yaşamayanlar için de kimi zaman kısıtlayıcı, kimi zaman ürkütücü, birtakım dinamikleri de barındırmıştır.

Trans bireyler, kent içerisinde yaşam sürmeye ve yerleşmiş kimlik normları ile başa çıkmaya, günümüzde de devam etmektedir. Dışlama pratikleri bu açıdan güçlüdür. Farklı olanın işaretlenmesi ve dışlanması, yaşamın her alanında karşılanabilecek bir durumdur. Bu aşamada tez çalışmasının ortaya koyduğu sonuç ve öneriler, diğer queer bireyler odağında yürütülecek çalışmalar adına da yol gösterici olabilir. Trans bireyler, kent içerisinde sürekli mesken değiştirme halindedir. Trans kimliğin tarihinin aktarımı sırasında vurgulandığı gibi, bireylerin kent içerisinde gerçekleştirdiği ve yaklaşık on yıllık periyodlar içerisinde tekrarlanan mesken değişiminin, devam edeceği öngörülebilir.

Tezin bir sonraki aşamasında, daha farklı ve güncel meskenler üzerinden yapılacak okumalarla, çalışma genişleyebilir; yeni kent parçaları ya da farklı cinsel kimlikler üzerinden benzer okumalar üretilebilir.

KAYNAKLAR

Alkan, A. (2009). Giriş: Cinsiyet Dinamiklerinin Peşinden Mekânın İzini Sürmek. İçinde A. Alkan (Ed.), *Cins Cins Mekân.* İstanbul: Varlık Yayınları.

Assmann, J. (1997). *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (A. Tekin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Başdaş, B. (2010). 'Kadınların Haritası: Toplumsal Cinsiyet, Kamusal Alan ve Farklılıkların Merkezi Beyoğlu. *Dosya 19*, Cinsiyet ve Mimarlık (ss. 75-81). Ankara: Matsa Basımevi.

Bell, D. ve Valentine, G. (1995). *Mapping Desire: Geographies Of Sexualities*. London: Routledge.

Berghan, S. (2007). *Lubunya: Transseksüel Kimlik ve Beden*. İstanbul: Metis Yayınları.

Berktay, F. (2006). *Tarihin cinsiyeti* . İstanbul: Metis Yayınları.

Butler, J. (2012a). *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (B. Ertür, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Butler, J. (2012b). Bedenler ve İktidar, Tekrar. *Cogito*, Michel Foucault (ss. 275-290). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Certeau, M. De. (2008). *Gündelik Hayatın Keşfi–I Eylem, Uygulama, Üretim Sanatları*. (L. Aslan Özcan, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*. (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çakır, S. (2009). Osmanlı'da Kadınların Mekânı, Sınırlar ve İhlaller. İçinde A. Alkan (Ed.), *Cins Cins Mekân.* İstanbul: Varlık Yayınları.

Çakırlar, C. (2008). Sürçen Söylemler: Lubunya ve Tekinsiz Normativite. İçinde N. Mutluer (Ed.), *Cinsiyet Halleri: Türkiye'de Toplumsal Cinsiyetin Kesişim Sınırları*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Çakırlar, C. Ve Delice, S. (2012). *Cinsellik Muamması: Türki,ye'de Queer Kültür ve Muhalefet.* İstanbul: Metis Yayınları.

Çavdar, A. ve Tan, P. (2013). *İstanbul: Müstesna Şehrin İstisna Hali*. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013.

Darıcıoğlu, L. S. (2016). *Queer Temaşa*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Dinçer, İ. ve Enlil, Z. M. (2002) "Eski Kent Merkezinde Yeni Yoksullar: Tarlabaşı-İstanbul" *Yoksulluk, Kent Yoksulluğu ve Planlama konulu* Dünya Şehircilik Günü 26. Kolokyumu, Ankara. 6-8. Kasım.2002 TMMOB Sehir Plancıları Odası ve Gazi Üniversitesi. *Yoksulluk Kent Yoksulluğu ve Planlama Bildiri Kitabı* içinde. ss. 415–424.

Foucault, M. (2012). *İktidarın Gözü*. (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2000). *Deliliğin Tarihi*. (M. A. Kılıçbay, Çev.). İstanbul: İmge Yayıncılık.

Foucault, M. (2013). *Cinselliğin Tarihi*. (H. U. Tanrıöver, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Grosz, E. (1999). Feminist Theory and The Body. İçinde J. Price ve M. Shildrick (Ed.), *Bodies-Cities* (ss. 381–388). Edinburgh University Press, United Kingdom.

Gülersoy, Ç. (1994). *Beyoğlu'nda Gezerken*. İstanbul: Çelik Gülersoy Vakfı Yayınları.

Güneş, A. (2016). *Göğe Kuşak Lazım.* İstanbul: Sel Yayıncılık.

Gürbilek, N. (2012). *Benden Önce Bir Başkası*. İstanbul: Metis yayınları.

Halbwachs, M. (1992). *On Collective Memory*. (L. A. Coser, Çev.). Chicago: University of Chicago Press.

Harvey, D. (2015). *Asi Şehirler - Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru*. (D. T. Ayşe, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Hebdige, D. (2004). *Atkültür: Tarzın Anlamı.* (S. Nişancı, Çev.). İstanbul: Babil Yayınları.

Jagose, A. (2015). *Queer Teori: Bir Giriş*. (A. Toprak, Çev.). Ankara: NotaBene Yayınları.

Kandiyoti, D. ve Saktenber, A. (2012). *Kültür Fragmanları: Türkiye'de Gündelik Hayat*. İstanbul: Metis Yayınları.

Kılıçbay, M. A. (2000). *Şehirler ve Kentler*, İstanbul: İmge Kitabevi.

Kılıçkıran, D. (2010). 'Gitmeli mi, Kalmalı mı?': Feminizmde Ev Üzeine Çeşitlemeler. *Dosya 19,* Cinsiyet ve Mimarlık (ss. 43-52). Ankara: Matsa Basımevi.

Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. (D. Nicholson-Smith, Çev.) T.J. Press: Padstow, Cornwall.

Lefebvre, H. (2015). *Şehir Hakkı*. (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Lefebvre, H. (2013). *Kentsel devrim*. (S. Sezer, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.

McDowell, L. (1991). *Gender, Identity and Place.* Minneapolis: University of Minnesota Press.

Massey, D. (2001). *Space, place, and gender*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Mutluer, N. (2008). Türkiye'de Cinsiyet Hallerinin Sınırları. İçinde N. Mutluer (Ed.), *Cinsiyet Halleri: Türkiye'de Toplumsal Cinsiyetin Kesişim Sınırları*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Öncü A. ve Weyland P. (2010). *Mekân, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler.* (L. Şimşek ve N. Uygun, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Öz, Y. (2009). "Ahlaksızların" Mekânsal Dışlanması. İçinde A. Alkan (Ed.), *Cins Cins Mekân.* İstanbul: Varlık Yayınları.

Öztürk, Ş. (2014). Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram. Cogito, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram (ss. 5-7). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Pasin, B. (2010). Türkiye'de Hegemonik Erkekliğin Üretimi ve Kamusal Ritüel Mekânları. *Dosya 19*, Cinsiyet ve Mimarlık (ss. 52-61). Ankara: Matsa Basımevi.

Selek, P. (2001). *Maskeler, Süvariler, Gacılar, Ülker Sokak: Bir Altkültürün Dışlanma Mekânı*. İstanbul: Ayizi Yayınları.

Sennett, Richard. (1999). *Gözün Vicdanı, Kentin Tasarımı ve Toplumsal Yaşam*. (S.Sertabiboğlu ve C.Kurultay, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Schick, İ. C. (2001). *Batının Cinsel Kıyısı*. (S. Kılıç ve G. Sarı, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Schnapper, D. (2005). *Öteki ile İlişki: Sosyoloji Düşüncesinin Özünde*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Şeker, B. (2013). *Başkaldıran Bedenler: Türkiye'de Transgender, Aktivizm ve Altkültürel Pratikler.* İstanbul: Metis Yayınları.

Şentürer, A. (2008). *Zaman-Mekân*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları

Şentürk, L. (2015). *Kuir Mekân*. Kocaeli: Kült Neşriyat.

Trans El Kitabı. (2014). İstanbul: Ada Ofset Matbaacılık.

Trans X İstanbul. (2014). Belgesel.

Tümertekin, E. (1995). Avcılar. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Tarih Vakfı.

Uslu, A. (2015). Bedeni Olumlamaya Doğru. KaosQueer+ Queer Çalışmaları Dergisi: Beden (ss. 4-6). Ankara: Ayrıntı Basımevi.

Ünlü, A. ve Alkışer, Y., Edgü, E. (2000). *Fiziksel ve Sosyokültürel Değişim Bağlamında Beyoğlu'nda Suç Olgusunun Değerlendirilmesi*. İstanbul: İTÜ Çevre ve Şehircilik Uygulama-Araştırma Merkezi.

Ünlü, A. (2003). Avrupa Birliği uyum Programları Kapsamında Pilot Bölge Olarak Beyoğlu Çöküntü Alanlarının Akrtif Kullanım Amaçlı Rehabilitasyon Projesi, İTÜ Çevre ve Şehircilik Uygulama-Araştırma Merkezi, İstanbul.

Ünlü, A. (2005). İstanbul'un Görünmez Merkezi Tarlabaşı'nın Görünenleri. *Mimarist*. (17), 48-53.

Vassaf, G. (2011). *Prisoners Of Ourselves: Totalitarianism In Everyday Life*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yardımcı, S. ve Güçlü, Ö. (2013). *Queer Tahayyül*. İstanbul: Yaylacık Matbaası.

Yıldırım, F. (2002). *Fahişeliğin Öbür Yüzü*. İstanbul: Metis Yayıncılık.

Yılmaz, B. (2006). "Yakındaki Uzak: İstanbul'un Bir Kentiçi Mahallesinde Sosyal Dışlanma ve Mekânsal Sürgün", F. Adaman ve Ç.Keyder (Ed.). *Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma, Avrupa Komisyonu'nun Çalışma, Sosyal İşler ve Fırsat Eşitliği Dairesi İçin, "Sosyal İçerme Belgesi (Joint Inclusion Memorandum)".* JIM Sürecine Katkı Vermesi Amacıyla Hazırlanan Rapor içinde. 27-39.

Zengin, A. (2011). *İktidarın Mahremiyeti: İstanbul'da Hayat Kadınları Seks İşçiliği ve Şiddet*. İstanbul: Metis Yayınları.

Zengin, A. (2009). Devletin Cinsel Kıyıları: İstanbul'da Fuhuşun Mekânları. İçinde A. Alkan (Ed.), *Cins Cins Mekân.* İstanbul: Varlık Yayınları.

Url1<http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57fea8777413e8.10691445> alındığı tarih: 13.10.2016.

Url-2<http://www.gecmisgazete.com/haber/remziye-nin-saclarina-2-makas-atip-remzi-yaptilar.> alındığı tarih: 13.10.2016.

Url3<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Ara.aspx?araKelime=e%C5%9Fcinsel%20faaliyette&isAdv=false> alındığı tarih: 13.10.2016.

Url4<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Ara.aspx?araKelime=e%C5%9Fcinseller%20kent%20d%C4%B1%C5%9F%C4%B1na&isAdv=false> alındığı tarih: 13.10.2016.

Url5<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Ara.aspx?araKelime=cihangir%20travesti&isAdv=false> alındığı tarih: 13.10.2016.

Url-6.<http://bianet.org/biamag/medya/149698-6-7-eylul-olaylarini-basin-nasil-gordu> alındığı tarih: 13.10.2016.

Url7<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Ara.aspx?araKelime=e%C5%9Fcinsel%20d%C3%BCnyas%C4%B1n%C4%B1n%20kurtar%C4%B1lm%C4%B1%C5%9F%20b%C3%B6lgeleri&isAdv=false> alındığı tarih: 13.10.2016.

Url-8. <http://www.kaosgldergi.com/sayfa.php?id=132> alındığı tarih: 30.5.2016.

Url-9. < http://www.kaosgldergi.com/sayfa.php?id=132> alındığı tarih: 30.5.2016.

Url-10. < http://www.kaosgldergi.com/sayfa.php?id=675> alındığı tarih: 30.5.2016.

Url-11. < http://www.kaosgldergi.com/sayfa.php?id=787> alındığı tarih: 31.5.2016.

Url-12. < http://www.gecmisgazete.com/haber/abanoz-sokagi-gece-yarisi-kapatildi> alındığı tarih: 30.5.2016.

Url-13. <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=12643> alındığı tarih: 21.3.2016.

Url-14. <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=13724> alındığı tarih: 29.5.2016.

Url-15. <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=12422> alındığı tarih: 29.5.2016.

Url-16. <http://www.radikal.com.tr/turkiye/travestiye-ogrenciyeucuza-agir-hasarli-ev-1094808/> alındığı tarih: 30.5.2016.

Url-17. <http://aidiyet.esb.org.tr/landpage?ms=http://arsiv.taraf.com.tr/haber-yazdir-104761.html> alındığı tarih: 30.05.2016.

EKLER

EK A: Kişisel Görüşme Deşifreleri

EK A

A.1 Meis Sitesi Sakini, Yaş: 51, Esnaf, Erkek, 14.06.2016

CB: Apartmanda kimler yaşıyor?
G1: Genelde burada bekarlar kalıyor. İşçiler falan, Suriyeli'ler çok... Öğrenciler de var aslında. Aileler de var ama çok öyle değil yani, en fazla bekarlar, Suriyeli'ler…
CB: Siz ne kadar zamandır burada ikamet ediyorsunuz?
G1: 5-6 sene oldu, 6-7 sene oldu da aslında. Daha önce 1987'de falan oturdum ben burada, o zamanlar tabii başkaydı. O zamanlar daire bulamazdın; her şey çok başkaydı. Daire bulamazdın çünkü, her taraf full idi. Deniz ayağının altındaydı; denize girilirdi, plajlar vardı. Sonra sonra buraların tadı kaçtı. Ben şu an burada oturmuyorum. İşyeri olarak kullanıyorum.
CB: Meis sitesinde çıkan olaylar hakkında neler biliyorsunuz?
G1: Valla ben sabah geliyorum, akşam gidiyorum. Olaylarla ilgili çok da bir bilgim yok. Ama yani öyle çok tekin bir apartman değil, genel o dediğim gibi insanlar oturuyor, bir ara travestiler çoktu işte. Sonra gittiler ama olayları da çok bilmiyorum yani; söyleyecek anlatacak bir şey yok.

A.2 Meis Sitesi Sakini, Yaş: 57, Serbest Meslek, Erkek, 14.06.2016

CB: Apartman sakinlerinin profilleri hakkında bilgi verebilir misiniz?
G2: Burada üniversite okuyan talebeler var, bekarlar var, suriyeliler var aile olarak oturuyorlar ama, normal aileler var devamlı burada kalan, iki tane de travesti var, işlerine gidip geliyorlar, onlar da normal vatandaş gibi ama sabah gidiyor akşam geliyorlar kimseye bir sataşmaları yok. Burada 122 tane daire var yani, burası büyük bir site. Vakti zamanında denize sıfırdı burası, çok seçkin insanlar oturuyordu, dairelerin yanından geçmek bile çok zordu, ama sonradan artık doldu istanbul, deniz-meniz ta nereye gitti…
CB: Deprem etkisi bu sitede de hissedildi mi peki?
G2: Depremden bu bina hiç zarar görmedi, mesela belediyelere gidin sorun, kayıtlara baksınlar, İstanbul'da tüm binalar çöker, Meis Sitesi çökmez; yani bu site çökmez çünkü çok sağlamdır. Depremde de hasar görmedi yani, depremi yaşadı ama o anda çok küçük bir hasar gördü, hiçbir çatlak görmedi bu bina. Öyle bir bina işte ki buranın sahibi satmıyor bile, bir trilyon da versen bir daireyi vermiyor işte. Bazi cepheler deniz ve göl görür, ön cephe (kuzey cephesi) sadece yol görür, öbür taraf da (güney cephesi) sosyal tesisleri ve denizi görür, yan, dört tarafın da görüntüleri güzeldir. Sadece bu tarafta (kuzey) biraz otobanın gürültüsü var, bu cepheden ses alır.
CB: Apartman yaşantısı hakkında biraz bilgi verebilir misiniz peki?
G2: Hiç ses seda olmaz; bak mesela gez, insan var mı, yok mu belli değil. Düşününce sırf daire sayısı 122, insan sayısını artık sen düşün, hiç ses seda kavga olmaz. Ben kefilim; herhangi bir problem yaşayamazsınız, trans problemi de bitti gitti artık… 10 yıldır burada yetkiliyim; yaramaz tipler vardı sivrilen, hepsini kovduk biz buradan yani, hepsini kovduk attık.
CB: Kimlerdi onlar?
G2: Şu anda sitede kimse yok sakin, biz her türlü kovduk; hatta televizyona bile çıktım ben ya, düşün. Bunları yapalı da 2-3 sene oldu, 3 seneyi geçti. Mesela şu anda gir binaya, sessiz bir bina. Bizim ilk yaptırılırken dairemiz vardı, aynı o zamanlarına benziyor. Yazlıktı burası, curcuna çoktu, çekilmiyordu. Şimdi ama tüm ayrık otlarını

kovaladık. “Adamları” kovaladık hep; ben onlardan ne çektim. 60 tane davalarımız oldu. Bir ay Türkiye’de burayı birinci haber yaptılar hep. Çoluğumuz çocuğumuz ailemizle yaşıyoruz burada. Baktık olmuyor, dedik bu bari basın, herkes duysun; basın yoluyla tabii. Bir bastılar burayı, tamamen hepsini boşalttılar. Yani yaramaz çok affedersin; “bayan” gelmiş fuhuş yapıyor; “erkek” geliyor gidiyor, bilmem ne yapıyor. Önce biz bireysel başlattık, sonra çok mahkemeelr oldu, çok kavgalar ettik. Polis emniyet bastı sonra burayı, buraya ben her akşam örgütledim insanları. Mahalleyi de örgütledim. 1000 kişi, 2000 kişi yürüyüşe geçtik. Yani baktım çaresi yok, önüne geçilmiyor; en mantıklısı yürüyüş mesela, pankartlarla… En son emniyet de dedi: “Bize bırak artık burayı sen, kenara çekil.”; dedim: “Tamam kardeşim.”. Ondan sonra onlar da bir geldiler; ne kadar kapıları varsa vurdular, kırdılar, döktüler. Sonra hepsi gitti; güle güle, sonra biz de rahatladık.
CB: Rahatsızlığınız neden kaynaklanıyordu peki, fuhuş söz konusu muydu?
G2: Ya çalışan vardı tabii. Ya huzursuzdu; yani huzursuzluk yaratıyorlardı. Onlar rahatsız insanlar; gece başkadır, gündüz başka, öğlen başkadır. Yani şimdi tamam cins ya da kimsenin dini, rengi, cinsiyeti bizi ilgiledirmez. Ama insan olmak lazım yani. İnsan değilsen yaşam da olmaz yani. Ne yapıyor, hap çekiyor, bali çekiyor, başka çözüm yolu var mı ki? Geçim yolu odur travestinin. Olumlu insanlar değil, olumsuz insanlar. E burada ailemiz var, çoluğumuz çocuğumuz var, hepimiz burada ailemizle yaşıyoruz yani. Benim de kızım var 14-15 yaşlarında. Onlar da gördüler bu olayları, biz en en kötü şartlarda bile buradaydık. Ama onlara yönelik herhangi bir şey olmadı yani. O da var yani. Ama onların girişi çıkışı bile rahatsızlık veriyordu bize. Yani hap çekiyor, bilmem ne yapıyor. Manyak ya onlar. Akılları başlarında insanlar değil onlar. Bunları ama kovduk şimdi. Biz bunlarla bayağı bir uğraştık. 3-4 sene önce kovduk işte. 2012 ortaları falan.
CB: Kovulanlar nereye gittiler peki, bir bilginiz var mı?
G2: Valla bastı, gittiler; Beylikdüzü taraflarına gittiler. Dağıldılar yani, kaçıştılar.
CB: Kalan iki trans birey hakkında neler söyleyebilirsiniz?
G2: Valla kalanlar zaten bize hiç rahatsızlık vermiyor. Biri zaten gazeteci, sabah gidiyor işine, akşam dönüyor. Bir tanesinin de ev kendisinin, bir yere gidip geldiği de yok, dışarı pek çıkmaz. Kimseyi rahatsız etmiyorlar. Ya o olay, orada bitti yani, bitirdik. Ya zaten, adam gibi hareket etseler, fevri davranmasalar, biz onlara şey yapmazdık. Ama rahatsızlık veriyorlardı yani. Bağırıyor, çekiyor ilacı hapı, kahkahayı basıyor; aaaa, üüüü, bilmem ne, bu sefer birbirleriyle kavga ediyorlar. Rahatsız onlar ya. Yani aman aman, kurtulduk onlardan.

A.3 Başkurt Sokak Sakini, Yaş: 57, Memur, Erkek, 20.06.2016
CB: Habitat süreci hakkında biraz bilgi alabilir miyim sizden, tam sizin sorumluluğunuzdaki sokaklarda geçiyor çünkü olaylar?
G3: Ben Başkurt’ta da oturdum aynı zamanda. Çok bela, pislik bir sokaktır. Şimdi temizlendi ama. Meşhur Hortum Süleyman vardı, eski emniyet müdürü, Başkurt Sokak, Pürtelaş Sokak, her yeri sarmıştı bunlar. Buralarda çok vardılar ama her yerde varlar artık. Eskisi gibi değil, eskiden camlardan sarkıyorlardı böyle, her apartmandan üç beş tane… Üstleri çıplak bir vaziyette, ağızları bozuk bir şekilde.
CB: Siz yaşarken trans bireyler sizinle beraber ikamet ediyordu o halde?
G3: Tabii, varlardı.
CB: Rahatsızlık hissediyor muydunuz, yoksa bir probleminiz yok muydu?
G3: Ya nasıl hissetmeyesin, düşünsene saldırıyorlar. Saldırganlardı yani çok; kullandıkları şeylerden midir, nedir, bilmiyorum. Çok saldırdılar bana. Bir gün

kafama bir vazo attılar. Başımı çekmemle omzuma düştü. Küçük oğlum gördü; tabii çıldırdı. Bunlara kalayı bastı. Açıklamaları da şey: "Kardeş, biz seni erkek zannettik.". Uyuşturucu var, fuhuş var; daha ne anlatayım.
CB: Siz oraya peki transların varlığını bilmeden mi gittiniz?
G3: Yok bilerek girdim; şöyle ki bana "Gittiler." dediler. Mal sahiplerinin gözünü hırs bürümüş. Yüksek kiralar da yani. Sonra taşındım zaten. On bir ay sonra taşındım zaten. Benim sorumluluğumda değildi yani orası ama yaşadım yani.
CB: Siz kaç yıllarında yaşamıştınız orada, Habitat olayları 1996'da yaşandı mesela…
G3: Ben o yıllarda orada değildim. Ama en az bir on altı on yedi sene olmuştur. Yani 2000'lerde falan.
CB: Şu anda trans bireylerden hala yaşayan kaldı mı peki, bir bilginiz var mı?
G3: Valla ben yok diye biliyorum. Varsa da tek tük. Bizim her yerde var. Bende de var burada. Ama tek tük. Zararsızlara kimse dokunmuyor ama bunlar bir aradayken felaket. Tek tükte bir şey yaptıkları yok; çok saygılılar. Bir iki tanesi Doğulu; şey diyor: "Muhtar Teyze, benim adresimi kimseye verme, beni öldürürler.".
CB: Sizin yaşadığınız dönemden önce sanırım yine başka olaylar olmuş, HABİTAT dönemi öncesi… O kısım hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?
G3: Ondan önceki dönem felaket. O dönemde Hortum Süleyman onları, kapıları kırarak attı hepsini. Bütün sokağa hakimlerdi. Ben hatırlıyorum; deli gibi bağırırlardı sokağa. Hortum Süleyman o zaman emniyet müdürüydü. Adam onları hortumla dövdüğü için, adı öyle kalmış.
CB: Başkurt, Pürtelaş, Kazancı, oralarda da varlar mıydı?
G3: Evet evet; Başkurt, Pürtelaş… Kazancı zaten başlangıç yerleri gibi sanırım. Benim ailem bilse, hayatta izin vermezlerdi burada oturmama.
CB: Trans bireyler burayı nasıl mesken edindi peki?
G3: Bu şey, şimdi herkes buraya kim gelirse, kapıcılar falan da anlatır. Bu hani Rum'lara saldırılar olmuş, 55-60 zamanları. O dönemde bütün yağmalar oldu, muazzam bir yağmalama… O dönem kapıcılar, bu boşalan yerleri önüne gelene vermeye başladı. Önce bekarlar falan, sonra hayat kadınlarının evleri oluştu. Gayrimüslimler burayı boşaltınca, sonra burayı boşluğu, Arap'lar bilmem neler; sonra hayat kadınları doldurdu.
CB: Size rahatsızlık veren neydi peki?
G3: Taşkınlık yapmasalardı mesela, rahatsızlık duymazdık herhalde sanmıyorum. Evlerinde otursalardı, çıplak şekilde sokağa sarkmasalardı, millet dokunmayabilirdi bu sefer. Ama düşün yani o sokak artık erkekten geçilmiyordu ya, düşün bir pazar. Bildiğin pazar. Ne de çok müşteriler vardı bunların; para da kazanıyorlar, başka gelirleri de yok. Konut olarak yaşıyorduk biz orada, yan komşun fuhuş yapıyor mesela. Neler söylüyorlar, neler yapıyorlar ya. Çocuklarım sokaktan geçiyor; yemedikleri laf kalmıyor. Allah şaşırtmasın. Düşmanın çocuğu olsa da böyle bir şeyle sınanmasın.
CB: Sizin herhangi bir müdahaleniz oldu mu?
G3: Müdahale ettik tabii canım, etmez miyiz… Ama tehditler geldi çok, saldırdılar. Ben de biraz sert biriyim, ses tonum falan şey çıkıyor. Kaç kişiler yolumu kesti. Yani insan da üzülüyor düşününce, ama felaketler yani. Sokakta kağıt toplayan çöpçüsü, pisliği var; bunların evinde bitiyordu. İçlerinde ekonomik olarak başka yerlerde çalışanlar da var. Barlarda içki satmak, dağıtmak falan gibi. Namuslular da var içlerinde.
CB: Apartmanların durumu nasıldı o zamanlar?
G3: O zamanlar çok pisti. Şu an yapıldıysa bilmiyorum tabii. Şu anda da aileler dolduğu için belki, ondan da temiz olabilir. Bu arada orada biri var, kaç senedir orada

oturuyor. Siz sorun; Ülker Sokak'ta ona da ulaşın, o da çok mücadele etti bunlarla. Çok ucuz fiyata satıldı o zaman eski eski evler; şimdi yine 3000 TL'den aşağıya satılmıyor evler. Genelde Doğulu'lar almıştı; çok yüksek fiyatlara sattılar ya da kiraladılar. Ya ben de çok uğraştım, silahlı saldırılara kadar uğradım. Mücadele verdim; burası çok zor bir yer.
CB: Sormagir'de neler yaşandı peki?
G3: Bu Hortum Süleyman bunları hep kovdu; Cihangir halkı ona minnet borçlu. Bana diyorlar mesela: "Sen eşcinsellere karşı mısın?". Kardeşim, karşıyım. Yeni yetişen erkek çocuklara karşı güzel bir olay değil. Bir zamanlar televizyonlara çok çıkıyorlardı. Allah şaşırtmasın. Ben o yürüyorlar falan, Taksim'de, ona da karşıyım. Bana göre güzel bir şey değil; aslan gibi erkekler, erkek olmaları gerekirken, illa şey olmaları mı gerekir. Ben sıcak bakmıyorum; onları da o hale sokanlar yine erkek milleti. Kendi egosunu bastırmak için zayıfların tepesine biniyorlar işte. Sonra bunlar oluyor. Benim ev sahibim de eşcinseldi. Hiçbir problemimiz yoktu. Çok da iyi biriydi. Teni, yüzü, sesi; "Benim." diyen kadında göremezdin. Ama o kendini satmıyordu; evim de var, malım da var, diyordu.
CB: Neden ayrıldınız o halde?
G3: E taşkınlıklar… Onlar olmasaydı ayrılmazdım herhalde. Güzel bir evdi, çok seviyordum. Kutu gibi, düzenli. Yani taşkınlık olmasaydı ben oradan ayrılmazdın gerçekten. Bir de kadınları sevmiyorlardı, bence. Yoldan geçerken ben, ne laflar ne laflar. Afallıyordum. Bir gün biri bağırıyor mesela: "Ben erkek olarak kalsaydım, seni asla almazdım." diye. "Haydi oradan, yürü git!" dye bağırdım. Düşün yani her gün bunları yaşıyorsun. Kişi sayısı çok fazlaydı, yani biz azınlık gibi olmuştuk. Bastırıldık resmen. Bir gün farklı bir yola girdik bir arkadaşımla yanlışlıkla, eve giderken. Arkamızdan bağırıyorlar: "Amca! O çirkin kadını bırak bana gel!". Ben daha ne diyeyim. Şimdi balık pazarının arkası falan hep bunlarla dolu. O Ağa Camii'nin olduğu yan sokak… Beyoğlu'nun arka sokakları tamamen eşcinsel ve bunlarla kaplı, hayat kadınlarıyla. Hiç Tarlabaşı'ndan geçerken görüyor musun, otobüsle falan geçtiğinde yol üstünde hep bunlar. Şimdi orada yer buldular yoğun olarak. Maazallah, her şey bizim için.

A.4 Küçük Bayram Sokak Sakini, Yaş: 43, Esnaf, Erkek, 27.06.2016
CB: Transların varlığını burada hissedebiliyor musunuz?
G4: Yani şey ya, yoldan geçen vatandaşa bir şeyleri yok hani. Rahatsızlık vermiyorlar şu an için. Yapılar da metruk, böyle kullanılıyor da kapalı. Ruhsatı da yok. Ya çok uğraştılar burayı kapatmak için de, geliyor polis mühürlüyor. Bakıyorsun bir hafta sonra, bir kişi, iki kişi, üç kişi; bir bakmışsın aynen devam…
CB: Trans bireylerin, apartmanları, kaçar kişi olarak mesken olarak kullandıklarını biliyor musunuz?
G4: Her apartman beş altı kişi sanırım ya. Biz aynı apartmanda gözüküyoruz ama burası ayrı çalışıyor. Giriş çıkış farklı.
CB: Peki transların sizi rahatsız ettiğini düşünüyor musunuz?
G4: Yani etmiyor da, tabii daha temiz olurdu yine olmasalardı. Sabah öyle çok bir şey olduğu yok tabii de, gece biraz daha farklı oluyor; ben on, on bir gibi çıkabiliyorum buradan. Gece yarısı biraz şey, tehlikeli. Giriş çıkış yaparken gelen geçen oluyor da, geç saatlerde ister istemez rahatsızlık veriyor yani… Sokak serserileri var. Serseriler orada duruyor mesela, onlar da onlara cevap veriyor. Kargaşa, gürültü…
CB: Siz ne kadar zamandır burayı işletiyorsunuz?

G4: Ben 10 senedir buradayım, burayı çalıştırıyorum. Onlar da ben geldim geleli buradalar zaten.
CB: Bu sokağın geçmişi ile alaklı bir bilginiz var mı?
G4: O yok, hayır. Çoktan beri buradalar ama.
CB: Sizin işlerinizi engelleyebiklerini düşünüyor musunuz, varlıklarıyla?
G4: Yok hayır yani biz işimizi yapıyoruz; onlar da işlerini yapıyorlar. Zaten öyle zarar verme falan da yok. Biri ikisi belki benim müşterimdir mesela, ne bileyim. Nadir gelirler gerçi de. Öyle çok huzur bozucu hareketleri falan hiç yok yani. Esnafla olsun şeyle olsun, hiç kötülüklerini görmedim. Sadece mesela geçerken böyle, yukarı falan çağırıyor işte. Laf atıyorlar; bağırıyorlar ufak sesle. Ama yani ne yapacak başka; onları da anlıyorum. Başka ne yapsın, nasıl dikkat çeksin? Onun gelir kaynağı da o yani. Çalışmak zorunda, para kazanmak zorunda. Keşke başka bir meslek seçselerdi. Sokağa çıktın mı, sokak da tehlike bunlara çünkü. Ya ölüyorlar, ya öldürülüyorlar. Şu ana kadar bir rahatsızlıklarını görmediğim için, negatif konuşmam, şey olur, haksızlık olur. Bize karşı öyle bir rahatsızlıkları yok. Dediğim gibi sokakta gelen gençler, bazen serseriler rahatsızlık veriyor. Öyle.

A.5 Ülker Sokak Sakini, Yaş: 81, Serbest Meslek, Kadın, 27.06.2016
CB: Muhtarlığa olan ziyaretimde beni, Ülker Sokak'ı en iyi bilen olarak, size yönlendirdiler. Ülker Sokak hakkında bilgi verebilir misiniz?
G5: Bizim doğduğumuz yer burası. Eskiden burası, Dolmabahçe Sarayı, padişahların saraylarının yaverlerinin, paşalarının; bilmem ne başı, çekici başı, çeşnici başı olduğu için saray çevresi Dolmabahçe Saray'ının çevresi sayılıyor. Gümüşsuyu, saraya yakın olduğu devamlı buralara yerleşiyorlarmış. Mesela bu sokağın arkası, Saray Arkası Sokak, yani Dolmabahçe sarayının arkası, bu şekilde tarihte böyle geçmiş. Atatürk geldikten sonra buralarda değişim olmuş; tabii ki Padişah Vahdettin, o, bu gittikten sonra buralar da Rumlar Hristiyanların olduğu yerler olarak değişmiş. Mesela İstanbul'da bunların yerleri vardır; Balat Yahudi'lerindir. Fener Rum'larındır, Taksim-Beyoğlu, Rum-Ermeni karışıktır. Bu şekilde… Bu Gezi Parkı eski tarihte padişahlık zamanında top sahasıymış mesela. Aşağı tarafta bir camii vardır mesela, ama yenileme daha yapıldı mı başlayacak mı bilmiyorum, aşağı tarafta; daha şimdi öyle bir şey yok sanırım, itirazlar falan oluyor. Okullar var, üniversiteler var, konsolosluklar var, kiliseler var, Fransız Konsolosluğu var mesela, şurada.
CB: 1955-1960'lı yıllarda 5-6 Eylül Olayları var?
G5: Saray bitti, şimdi. Ondan sonra Atatürk'ün zamanına geliyoruz. 1920'den başlar. Halk partisi zamanından, tek parti. Tek partiden sonra Adnan Menderes Demokrat Partiyi kurdu. Celal Bayar Cumhurbaşkanı, Adnan Menderes Başbakan, Fatih Rüştü Zorlu Dışişleri Bakanı, Hasan Polatkan Ticaret Bakanı, Fuat Köprülü de Dışişleri Bakanlığındaydı; onlar Demokrat Parti'yi kurular. Halk bunu benimsedi. Ondan sonra, Demokrat Parti kazandıktan sonra, nasıl günümüzde de hep olan şey: iktidar-muhalefet çatışması, sürtüşme haline geldiler. Devamlı devrim halindeler. Ondan önce de bir kere olmuştu. Bir gece aniden 6 Eylül'de bir tane patlamayla uyandık. O zaman yine burada yaşıyorduk. Haliç evinin oradaydı evimiz. Sonradan burayı aldık. Ani bir patlama, çatlama… Bütün Rum dükkanları, kuyumcu dükkanları, Mavro Mati vardı meşhur rum kuyumcu, japon mağazası, Pera Palas Oteli, Tokaryen iş hanı… Olduğu gibi, böyle kimin ne olduğu, kim olduğu belirsiz insanlar tarafından camlar çerçeveler indirildi aşağıya, yağmalar başladı.
CB: Olaylar başlamadan önce burası için neler söyleyebilirdiniz peki?

G5: E o zamanlar burası 1. sınıf yani, refah düzeyi oldukça yüksekti. Gümüşsuyu şimdi bile vergi verdiğimiz zaman, Beyoğlu Taksim Gümüşsuyu en yüksek vergi yani, gelir vergisi olarak, birinci sınıf, kıymetli, toprak olarak, anlatabiliyor muyum? Onun için burada oturanlar falan da hep padişahların zamanında gelir yani diyorum sana, Mesut Yılmaz'ın apartmanı falan caddede yani, gene hala o padişahlıktan gelen soylar duruyor. Mesela Haldun Dormen… Onun da padişahın halası ile akrabalığı vardır mesela. Belli etmezler söylemezler, Leyla Mardinli mesela. Bütün o Arabistandaki benzin kaynak ve kuvvetleri de onlarda. Neyse, yağma sabahı kalktık biz işte. Bütün kuyumcu dükkanları soyulmuş. 6 Eylül gecesi, bir gecede oldu hepsi. Yapanların da, yani devrim yapanlar, kimisi der asker yaptı, kimisi der hükümet yaptı. Bir sürü karışıklık. Ondan sonra yasa olayları başladı. İçeri alımlar başladı.
CB: Olaylardan sonra Ülker Sokak sakşnleri nasıl etkilendi?
G5: Onların hepsi kaçtı, hepsi. Buralar boşaldı. Sonra burası metruklaşmadı da, hiçbir şey olmadı, Rumlar buraları sattılar. Mesela dediğimo hani, kuyumcu Mavro Mati mesela, en sosyete sinema Şan Sineması'nın yanında mağazası vardı; pırlantalar elmaslar aşağıya indirildi, resimler çekildi, fotoğraflar ortaya çıktı. Altınları alırken resimler ortaya çıktı ama öyle oldu böyle oldu derken kimse ceza almadı, evlerini mallarını dükkanlarını sattılar, buralar boşaldı. Çok ucuza satıldı. Elinde parası olan itin kopuğun eline düştü. Eski o, esasen mihenk taşı olan Hritiyanlardı onlar da gitti işte; kaçtı. Ucuz ucuz evlerini sattılar paraya çevirdiler. Ermeniler Fransa'ya, Rumlar Yunanistan'a, sattılar gittiler; kimse kalmadı 1955-1960'larda. Ondan sonra kaldık burada biz. Sonra Doğu, İstanbul'a geldi. Bu sefer onlar doldurmaya başladı. Bir zaman kapalı kalan evler, Kürtler, işgale başladı. Legal de yerleşen var, illegal yerleşen de. Güya sahibi yok, terk edilmiş. Bir süre sonra yerleştiler.
CB: Trans bireylerin buraya gelişi nasıl oldu peki?
G5: 20 sene öncesi işte. Travestilerin sokağı oldu burası. Şimdi Kürtlerden sonra, travestiler geldi. Travestiler buraya beş altı tanesi evvela gelmiş yerleşmiş; bir tanesi Ermeni karısı, yaşlı. Burada karşıki evde, gayet kibar kadın. Komşulara zararı olmayan, bir kırmızı da arabası var bunun. E burada ihtiyaç da var bu işe. Üç, dört, beş… Bayram olunca millete hediyeler veriyor falan. Bir ay geliyor, sessiz mahalle. Kimisi ev alıyor, kimisi kiraya taşınıyor. Gelenlerin hepsinde memleket gibi bir şey yok. Maraş'tan var, Diyarbakır'dan gelen var, Laz var; hepsi travesti affedersin. Ondan sonra, o zamanlar benim bakkalım vardı kocamdan, ben orada 20-25 sene bakkallık yaptım, çalıştım. Oğlan geldi bir gün, emlakçı demiş: "Orada güzel bir yer var.", bu ev için. Ben de dükkanda bir şeyler satıyorum, benim çocuk erkenden gelmiş buraya, 08:30 gibi; herkes uyuyor tabii, tıs yok herkes sessiz; biz de sandık burası güzel bir mahalle burası. Öyle olmadığı sonradan çıktı ortaya. Gündüz uyuyorlarmış çünkü travestiler. Benim oğlan da bakmış burası boş. Burası o zamanların çok eski, pis bir eviymiş. Terk edilmiş. İçerisinde serseriler, uğursuzlar var. Bir tane çeşme yoktu o zamanlar düşün, tuvalet yok. Bayağı kirli yani. Ben görmedim hiç, geldik burayı aldık. Sahibi Rum. Apartmanda da eşkıyalar var. Eski sahibi geldi ama bir gün bile kalmadan kaçtı, bunlar yüzünden. Bir gün de ben geleyim dedim. Burayı geziyorum, öğlen vakti. Sokakta her boşluktan beş kafa çıkıyor. Yok efendim biri diğerine masaj yapıyor; bilmem kim ilaç alıyor falan. Öğlene doğru bu travestiler uyanmış oluyormuş meğersem. Burası terk edilmiş halde o zamanlar. Öyle bir hale geliyor bunlar yüzünden. Ben de burayı almış bulundum, şaşırdım kaldım. Şimdi ben İstanbuluyum ama buradan hiç geçmemişim haberim yok, meğersem bu sokak batmış. Ondan sonra işte, ben geldikten sonra geldim burada kalan serserilere. Onları çıkardım falan. Neyse. O zamanlarda da şey mesela, buraya genç genç çocuklar geliyor. Gezi Parkı'na çıkarıyorlar hepsini, sonra da

buraya getiriyorlarmış. 14-15 yaşında çocukları buraya getiriyorlar. İlaç içiriyorlar, çok affedersin, şey yapıyorlar. Sonra bu mahalle oluşuyor yavaş yavaş böyle. Hepsi sonra mahalleye yerleşiyor. Pencerelerden sarkmalar, yarı çıplak. Utanma arlanma yok. Bacakları dışarıda. "Gelsene ayol, gel gel!" yapıyor. Tövbe estağfurullah, falan filan. Te Ankara'dan müşteriler geliyordu bunlara. Hırsızlık da vardı mesela; müşterileri soyup, kaçıyorlardı. Neyse sonra ben geldim, bu evi tamir ettirmek için, iki tane başka ev sattım. Tam bitti tadilat, kiracı gelecek, artık bekliyoruz. Bunlar uyanmış oluyor, müşteriler geleceği zaman, bağırıp duruyorlar. Taşkınlık vesaire… Gelen insan da gidiyor yani korkudan. Kimse girmiyor mahalleye neredeyse. Neyse sonra büyük mücadele verdik işte. Çok uğraştım. Artık bir süre sonra yıldım. Ankara'ya gittim milletvekillerine çıktım. Yetkili geldi işte her neyse, dedim ki: "Atatürk'ün heykeline 500 metre mesafede kerhane var, siz görmüyor musunuz; bu nedir artık?" dedim. 20 sene evveli bu. On senedir falan da rahatız ama, hiçbiri kalmadı. Dilekçeleri falan da götürdüm. Şimdi bir de bunlardan menfaat sağlayanlar da var. Mahalle bitmiş. Kendi işlerine gelen insanlara hediye almak için para topluyorlardı bu translar bir de düşün. Ben mesela yetkili insanlarla konuştuğumda da bana diyorlar ki: "Kapa pencereni sen, otur; sana ne!" Bak kapa pencereni otur, düşün. Sonra Ankara'dan ben bir döndüm, kapı önünde 20-30 motorsiklet, polis kapıda… Hortum Süleyman vardı o zamanlar, yeniden tekrar göndermişler onu buraya. Ben televizyonlarda bile çıkıyordum. Arka tarafta da vardı bunlardan. Hortum gelince, bunlar bittiler. Islatıyor hortumu; yer misin, yemez misin. Ondan sonra işleri bitti. O koç başı mıdır nedir; onlarla kapılara güm güm… Sonra evleri hep bıraktılar. Defoldular, gittiler. O Savaş Ay bunları tuttu. Gökkuşağı var şimdi. Onları savunuyor. Bunlar vatan haini. Hepsi düşman. Ben hep hakkımı savundum. Burada oturanlardan hepsi koyun gibi. Öyle mücadeleyle falan bu günlere kadar geldik. Allaha çok şükür.

A.6 Ülker Sokak Sakini, Yaş: 55, Serbest Meslek, Trans, 21.07.2016

CB: Ülker Sokak hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

G6: Ben 1980'e kadar biliyorum durumunu oranın. Cihangir ve Ülker Sokak'a translar 1985'lerde yerleşmeye başlıyor tek tük, yani benim gençliğimde. Trans kadınlar orada 1985'ten itibaren tek tek yerleşmeye başladılar; 1986'da çoğalındı, bir gettolaşma başladı.

CB: Neden orası tercih edildi peki?

G6: Şöyle diyeyim, Cihangir ve Tarlabaşı, yani ondan da önce translar, Tarlabaşı'nda oturuyorlardı. Turan Caddesi'nden tut şeye kadar, Ömer Hayyam'a kadar; orada yaşama yer bulabildiler kendilerine. O da şeyden kaynaklanıyor o bölgede Kürt nufüs çok orada, romanlar vardı, gayrimüslimler vardı, işte kulüpte barda çalışan insanlar vardı, orada öyle bir alanda trans bir kimliğin yaşaması daha kolay, Cihangir de şeydi, biraz daha böyle elit tarzdı, sanatçıların gayrimüslimlerin de oturduğu yerler vardı, orada evlerde oturuluyordu, öyle bir alanda hani bağnazlık pek olmaz, Zeki Müren bile orada, Kazancı Yokuşu'nda oturuyormuş; yıllar önce ev tutmuş, onu ben sonraa öğrendim, tek tük Rum nüfusu var orada.

CB: 1960'lı yıllarda durum nasıldı?

G6: Ermeni ve Rumlar çok azınlıktaydı, şimdi Rumlar çok az var. 1955'lerden sonra bir kısmı da katletildi, yüzün üstünde Rum öldürüldü. Soykırıma girişildi. Çoğu da şeye gitti, o Yunanistan'a kaçtı, sonra 1974 Kıbrıs Savaşı döneminde de gidenler oldu biliyorsundur; Ermeni duruyor da, Rumlar çok az kaldı. 1974'te bir can korkusu, yavaş yavaş yavaş yavaş, malı mülkü satıp gittiler, çok az bir Rum kaldı,

2000-3000 kişi vardı, şu an Kurtuluş çevresi ağırlıklı, Cihangir'de çok az. Benim bildiğim, bizden önceki arakadaşlar, ben 44 yaşındayım, benden 10-15 yaş büyük arkadaşlar var, 1980'lerde, hatta 1975'lerde tek tük bir iki kişi var oturan… 1980'lerde itibaren Cihangir'e böyle tek tük tek yerleşmeye başlandı. 1985'te yoğun bir sınıf atlama oldu; Tarlabaşı'nda oturanlar o zamanlar otostopa çıkıp biraz para kazanmaya başlayınca, sınıf atlandı. Bir Cihangir'e yığılma oldu; sonra gettolaştı. Sonra 3-4 yıl sürdü; ondan sonra 1990'ların başında dağıtılmaya başlandı operasyonlarla, Hortum Süleyman o Doğan Karakaplan'lar da o büyük bir saldırıya geçti, 1990'larda yine en son gene ben ayrılanlardan biri benim Cihangir'den 91'de, sonra Ülker'e geçtim. Ülker biraz daha böyle az, ne bileyim, 15 tane ev vardı 91'de. Ama böyle daha taşkınlık yapmayan translar diyeyim kulüpte çalışıp otostop, bir ik tane camdan müşteri çağırırdı o da edebiyle, sonra yığılma çoğalma pasta kavgası, kavga gürültü, bazen düşündüğümde yani bindiğimiz dalı kendimiz de kesmiş olduk, çünkü şey var bir suç varsa atıyorum, kabahatin yarısı bizde de vardır, onun gibi bir şey… Şeye dönüştü yani, böyle bir şey de oldu zapt edemiyorsun; gelene geçene sataşan oluyordu, kavga çıkıyordu, müşteri çağırılıyordu… "Sen benim müşterimi aldın, neden böyle yaptın?" hadi bakalım, kavga şey oldu yani; böyle, ne bileyim biz biraz böyle cahil bir toplumuz ya edindiğimiz bir nimetin kıymetini bilmiyoruz , çabuk tüketmeye çalışıyoruz. Hep ben kazanayım, ben başımı kurtarayım gerisi bana ne, aynı kimliktesin aynı şeyi yaşıyorsun. Gidenlere kaç kere söyledim, 30 tane daire vardı, çoğu da kendi evleri düşün, "Gittiğiniz yerde ne yapacaksınız, sizi kırmızı halılarla karşılamayacaklar…" dedim; sonra kimi yollarda öldü, kimi öldürüldü.
CB: O zamanlar yaklaşık kaç kişilik bir gruptunuz?
G6: Biz en son Hortum Süleyman 1996'da Ülker'e tekrar geldiğinde, bir tek Ülker kalmıştı Cihangir'de, 31-32 dairede 70-100'e yakın insan vardı, sadece Ülker Sokak özelinde, hatta yarısında tüm sokağın… Bazı apartmanlar komple bize aitti; ev sahibi ya kendisi ya da orada oturan ev sahibi de kiraya verirdi translara ama yüksek kiraya tabii. O zaman 10 milyonluk yere, 60 milyon mu, 30 milyon mu ödüyordum neydi; 20 milyonluk kiraya 60 ödüyorduk mesela, en son 60. Normal kira 10 milyondu, haydi 15 diyelim, günümüz parasıyla 1500 TL düşün, üç katına 5000-6000 TL gibi fiyatlara kiraya çıkabiliyorduk günümüz parasıyla. Herkes herkesi sömürdü orada, kadın satıcılığı başladı; kız çalıştırmalar başladı; önceden iki kişi otururdu her dairede, sonra meslek haline dönüştü.
CB: Fuhuş söz konusu idi o zaman sokakta?
G6: Yani şöyle, orada, ki eğer trans kimliğin de varsa, %99 fuhuş yapmak zorundasın; hayatta kalmak için, yaşamak için yani…
CB: Onun sebebi, seksenlerde çıkan translar ve eşcinsellere yönelik çalışma yasağı mıydı peki?
G6: Yok, hayır. Ondan önce de toplum sana o kimliğinle iş vermiyor ki; vermeyince ne yapıyorsun, ya hırsızlık, ya uyuşturucu satma, ya fuhuş yani, yaşlıysan ev çalıştıracaksın ya da kadın satıcılığı yarı yarıya para alma böyle yani, devir…
CB: Peki Tarlabaşının ilk mesken olarak seçilme sebebi ne olabilir sizce, bu suça yatkınlıkla alakalı olabilir mi?
G6: Şey, Romanlar vardı o zamanlar; Kürt nufüs yoktu. Gayrimüslimler tek tük vardı; orası da böyle bazı kimlikleri kaldırabiliyordu. Yani ama sözünü ettiğim, edebiyle oturmak ama… Eve müşteri almak falan, bilmem ne, yoktu. Dışarıda yap ne yaparsan; o yüzden seçildi yani Tarlabaşı. Ülker Sokak, Cihangir de vardı ama daha çok Cihangir diye geçer ilk yerleşimler. Bu Başkurt, Pürtelaş, Sormagir orası daha hengameliydi, Ülker'e göre. Ondan sonra camdan müşteri çağırmalara başlandı, kızlar camdan müşteri çağırmaya başladı kapılara çıktı, e iyice taşkınlığa dönüştü.

Mahalleli'den de tepki gelmeye başladı, daha böyle edebiyle çalışma durumu olsaydı yine biraz daha sürerdi oranın ömrü. Ülker Sokak, son yıllarda çok değişti zaten; şu son 10-15 yıldır… Ondan önce yarısı translara ait bir yer gibiydi, kalanı da mahalleli, eski oturanlar falan. Sonra evlenip gidenler oldu, kimi öldü, kimi evini satıp başka yere taşındı, şu an sokakta 5-6 kişi bilemedin 10 kişi vardır. 20 senedir, 25 senedir orada oturan; çünkü şeye dönüştü orası, çok merkezi bir yer olduğu için, habire insanlar değişiyor ben bile kimseyi tanımıyorum, biri geliyor 6 ay oturuyor biri geliyor 1 sene oturup çıkıyor. Yakın olduğu için bakıyorum, "Aaa, bu ne zaman geldi; şurada şu vardı, ne zaman gitti?". Kiralar da çok yüksek şimdi, trans kimliğin geçimiyle barınamazsın.
CB: İstanbul'a gelişiniz nasıl gerçekleşiyor peki?
G6: Ailem ayrıldıktan sonra İstanbul'a dönüşümüz oluyor. Ben beş yaşındaydım; babam çok tembel bir adamdı, çalışmazdı, annemi döverdi, bütün gün kahvede otururudu. Annem o zaman Yalova'da; fabrika yoktu orada, sonradan birkaç tane açıldı. 1966'da İstanbul'a geldik, Amerikalı'lar vardı, babam da at arabacılığı yapardı, kafasına estiği gibi çalışırdı, böyle bir adamdı.
CB: İstanbul'a geldikten sonra eğitim hayatınıza başlıyorsunuz sanırım.
G6: O zaman, yedi yaşında ilkokula başladım; orta bire kadar okudum. Üç-dört yıl ara verdim; sonra gece ortaokuluna başladım. 1979'da gece ortaokuluna başladım. Dört seneydi; son üç senesinden sonra, üçünü yılımda yani dördüncü senemin yarısında cezaevine girdim, 12 Eylül 1982'de cezaevine girdim.
CB: Ülker Sokak'a geliş hikayeniz nasıl gelişiyor?
G6: 1987'de evden ayrıldığımda, ben 1980'de Taksim'e ilk defa çıktığımda, ondan öncesinde hep tek başıma olduğumu düşünen biriydim; Bülent Ersoy'u görene kadar… Bizim dönemimizde öyle internet, cep telefonu yoktu; bizden önceki kuşakta da bir ben bir Zeki Müren sendromu vardı. Bizim kuşakta da bir ben bir Bülent Ersoy, böyle bir şeyimiz vardı yani, modelimiz. Taksim'e ilk çıktığımda birisi getirmişti beni; "Bak." dedi, "Bunlar senin gibiler işte…" demişti; korkmuştum. Kulüp vardı. Vat 69'u görmüştüm o zaman, 80 öncesinde görmüştüm ama. Korkudan, şoktan 2 yıl dışarı çıkmadım oralara. O zamanlar küçüğüm; 17 yaşında falanım. Ondan sonra ilk 1980'de çıktığımda Taksim Parkı (Gezi Parkı) şeydir, meşhurdur. O dönem, keza şimdi bile, yeni çıkan birisi kadın kılığında çıkmıyor tabii. İlk parklardır; orada biriyle tanışırsın, kulüpleri öğrenirsin, cinsdaşlarını görürsün. O dönem öyleydi; şimdi bilmiyorum internet var, yaz-konuş, nerede bir şey var hepsini anında bulup geliyor… Bizim kuşakta öyle bir şans yoktu. Taksim Parkı'nda biriyle tanışmıştım bu Şadırvan var, büfeler var ya şimdi parkın karşısında, orası… Onun üstündeki Şadırvan'dı, orası bizim mekândı. 1980'lerde, daha 12 Eylül olmamıştı ama; ben Haziran'ın ortasında oraya geldim, ilk defa tanıştım insanlarla. 3 ay sonra 12 Eylül darbesi oldu; sonra o Vat 69 vardı, bir tane daha vardı, başka kulüp yoktu, eşcinsel ya da translar için… Sonra zaten tam şeyi öğrenene kadar darbe oldu; sokağa çıkma yasağı falan, kulüpler desen 23:00'da açılıyor. Gece 02:30-03:00'a doğru kapanıyordu. Zaten darbe oldu, 23:00'da açılacağına, 20:00'da açılıp 23:00'da kapanıyordu. Ben sonra bir düşündüm; "Çemberimde Gül Oya" diye bir dizi vardı, pavyonda çalışan bir karakter vardı orada. Şeyi anlatıyor işte, işler mahvoldu kulüp pavyon hayatı bitti diyor. Sonra aynı şey ya; dedim doğru. Bizim zamanımızda bir kulüpler vardı ama kimse gelmez ki o şartlarda… Böyle bir şey yaşandı bir yıl; sokağa çıkma yasağı, polis saldırısı, askeri müdahaleler falan. Ben çıktığımda öyle bir ortam yoktu; sonra felaket bir dönem yaşandı. Sonra o dönemde daha çok translar görünür oldukları için eşcinseller daha fazla birgörünürlükleri yoktu. Trans kadınlar çok zulüm çekti, saçları kesildi. Eskişehir'e sürgünler oldu; kimlik almak yasaklandı,

bir çok kişi ameliyat olmuş kimliğini alamadı senelerce… 1989'dan sonra bir şey oldu toparlanma, 1980'lerde yasaklar geldi, birçok feminen eşcinsel ya da trans kulüplerde şarkıcılık yapıyordu, yasaklanınca 1981'de yasak geldi, 12 Eylül'den 1 sene sonra… E çoğu fuhuşa yönelmek zorunda kaldı, ameliyat da yasaktı. Kimlik alma da yasaktı; 81'de birçok kişi gizli ameliyat oldu, kasap diyorduk biz ona, vajina açmadan ameliyat yapıyordu. 1990'lardan sonra kimlik alındı, doktorlar biçmeye başladı resmen insanları… Ben şey diyorum zaten, "kese biçe kese biçe" öğrendiler sonra.
CB: Ülker Sokak'a gelmeden önce nerede yaşıyordunuz?
G6: Önce ben Başkurt'taydım. 1987'den 1991'e kadar, orası dağılınca Ülker'e geldim bir arkadaşın yanına; sonra ev tuttum oradan, sonra oturduğum binaya geldim, oturduğum yeri satın aldım. Başkurt'ta çatı katım vardı, arabam vardı; ikisini satıp parasını birleştirip oturduğum evi aldım, 1995'in sonunda.
CB: Peki trans kimlik için ilk yerleşim yeri Başkurt'tu diyebilir miyiz?
G6: Yani, şey, Başkurt yok; Başkurt, Pürtelaş'ta tek tük insanlar vardı yani, ilk orada diyemeyiz. Bir anda Kazancı Yokuşu da vardı. Çünkü ben ilk geldiğimde Başkurt'a, önceki arkadaşı ziyarete geliyordum. Başkurt, Pürtelaş vardı; Kazancı da vardı, Ülker de vardı. Tek tük, Kurtuluş Sokak'ta birkaç kişi vardı. Böyle daha sonra 1986'larda çoğalma, 1987'de daha da çoğalma, 1988-1989 hatta o iki sene, bir şey sürdü, hengame… 1989'da Doğan Karakaplan baskını, sonra onun üzerine Hortum geldi, 1991'de kimse kalmadı.
CB: Kaç hane vardı?
G6: Başkurt'ta nereden baksan 10-15 tane, sadece Başkurt'ta daire vardı. Her evde ikişer kişi kalındığını düşün. Pürtelaş'ta da öyleydi; yine 10-15 daire. Kazancı'da da 5-10 tane daire, biz oraya imparatorluğumuz, "Lubunistan" diye geçiyordu aramızda. İmparatorluktan küçük bir yer kaldı şimdi, işte Ülker sadece. Osmanlı İmparatorluğu gibi; nasıl kala kala Türkiye kalmış ya, aynen öyle. O dönemde yüzün üstünde, hatta daha fazla vardı trans. Ben o zaman sadece Başkurt'ta oturduğum için sadece kendi sokağımdakileri bilebiliyordum. Öbür sokakta kaç daire var, kaç kişi oturur bilemiyordum. Yani düşün bazı apartman komple sana ait, bazısında bir-iki tane tek tek oturan var, yine orada da yüzün üstünde insan vardı, Başkurt Pürtelaş ondan sonra Kazancı Yokuşu, Ülker Sokak, 10-15 tane ev, birer kişi, en fazla ikişer kişi… Toplasan Ülker'de o dönemde ben ilk geldiğimde, 1991'de 15 kişi falandı; 5-6 kişi dairede yani. Toplasan 200'e yakın insan vardı diyelim tüm sokaklarda.
CB: Orada evler genellikle ikamet olarak mı kullanılıyordu yoksa fuhuş da söz konusu muydu?
G6: Şimdi şöyleydi, ben home office diyorum. Hem yatıp kalktığın yer, hem çalıştığın yer yani. O yüzden fuhuş söz konusuydu tabii. Birçok bazı iş yerleri yapıyor ya ben öyle aktarıyorum: home office.
CB: Fiziksel olarak Ülker Sokak'ın hangi özellikleri sizi cezbetmiş olabilir; Başkurt, Pürtelaş, Kazancı, Ülker hep yakın konumlu mesela, sizce bu da bir avantaj olarak sayılabilir miydi?
G6: Merkeze yakın olması mesela; bir de yani sanatçıların, daha böyle ne bileyim, elit insanların bu kimliği kabul edebilecek bir yapıları olmasa, marjinalliği kabul edecek bir alan olduğu için orada kök salabildik yani. Ama o da gitti, kıymet bilinmediği için işte… Önce de söylemiştim: çok fazla kavga, gürültü şeyi getirdi, kendi sonunu getirdi. O yüzden, neresi olursa olsun, üç gün sonra o tür taşkınlık yaparsan barındırmazlar hiçbir yerde böyle bu yani. Ondan sonra, öyle bir yer, mesela aileler de oturuyordu, insanlar da oturduğu için sabaha kadar gürültü-patırtı, kavga-gürültü oluyordu; ancak öyle bir yerin varolabilmesi için "mesken" olarak

kullanılmayan bir yer olacak. Yani hani sen mesken olarak kullanabilirsin ama diğerleri kullanamaz, iş yeri olur veyahut sapa izbe bir yer olur, varlığını sürdürebilirsin. Bu şekilde de fazla sürmedi; mesela bak 1985'ten 5-6 yıl sürdü Cihangir, Ülker de öyleydi. Yığılmadan sonra, 1991'de bir yığılma oldu Ülker'e, Pürtelaş'tan dağılıp gelenler oldu. Yığılma olunca da oranın da ömrü 5-6 yıl sürdü. Bir yer beş yıldan fazla gitmiyor. Bu sebeple gettolaşma bir yandan iyi bir yandan kötü… Gettolaşma kendini koruma amaçlı oluyor ama saldırıya da büyük açıklık oluyor. Direkt hedef haline geliyorsun.
CB: Alanda sözünü ettiğiniz karmaşa, kişi sayısı ile de alakalı olabilir mi?
G6: Ya şeye dönüştü işte; hani ne denir, sayı az olunca pasta herkese yeter ama pasta aynı olunca kişi sayısı da artınca dilimler küçülür ya hani… O şeyi getirdi ya, biraz; herkes herkesin işini, müşterisini çalmaya başladı. Kavga gürültüler çıktı. Böyle bir şeye dönüşmenin sonunda da kendi sonunu getirmeye başladı. Bir de hani otokontrol de yapamıyorsun öyle bir şey, kendi aralarında ispiyonlar, polise ihbarda bulunanlar…
CB: Peki Ülker Sokak'ın bu kadar şehrin kalbinde, merkezinde olması, sizce avantaj mı dezavantaj mıydı?
G6: Şey yani ama eskiden var olabildiğin tek yerdi mesela. Bak 20-25 sene evvel ne kadardı translar; üç kentte vardı: İzmir, Ankara, İstanbul… Şimdi 20 tane ana kentte var. Şimdi herkes lokal çalışıyor artık, eskiden mesela şey avantajımız vardı, polis baskını çok fazla yoktu. İyi de para kazanılırdı; Edirne'den Kars'a müşteri gelirdi transalr için. Oturduğun yerde, süslenmene püslenmene hiç gerek yok, düşün. Sabah pijamalarınla otur; adam kapına geliyor, para kazanıyorsun. Şimdi ama ne oldu, o günün koşuları değişti. Şimdi buralar çok deşifre oldu, çok saldırıya maruz kaldı. Şimdi İstanbul'da başka başka gettolar var. Avcılar, Beylikdüzü, Fındıkzade'si var; karşıda Kadıköy'ünden tut da Kartal mahallesine kadar… Gettolar şeye dağıldı bu sefer, başka başka yerlere. Eskiden herkes Beyoğlu'ndaydı; herkes herkesi tanırdı. Ben şimdi çoğunu tanımıyorum. Biri mesela geliyor; atıyorum, Kartal'da da var, Maltepe taraflarından böyle oradaki arkadaşını tanıyor, geliyor Maltepe'ye mesela. Taksim'le hiç alakası yok; bilmez yani, ben de onu bilmem. Öyle bir şey yaşanıyor, birçok kişi internet üzerinden tanışıyor. Eskiden kulüpler vardı; şeye göre değişiyor, kültürel şeylere göre değişiyor. 20 yıl öncesinin de farklı; bir 20 yıl sonrası daha farklı. Beyoğlu mesela, 1950'lere kadar çıkılmazmış; pavyon denilen yer ailecek oturulan yer anlamına gelirmiş. 1960'larda yoğun göç mesela, Beyoğlu daha çok fuhuş merkezine dönüştü. 1970'lerde eşcinsellerin, transların gelmesiyle beraber, 1990'lardan sonra şey değişti mesela, yapı değişmeye başladı… O pavyonların çoğu yok artık; fuhuş mekânı denilen yerlerin çoğu yok artık, türkü bar, cafe bar, alan şeyi değişti yani. Ben bazen bakıyorum yoldan geçerken, 20 yıl önce burası ne kadar tuhaf bir yerdi, şimdi ne olmuş diyorum içimden sürekli yolda yürürken, değişmiş.
CB: Küçük Bayram Sokak ile alakalı neler söyleyebilirsiniz?
G6: Orası biraz böyle yerleşim yeri olmadığı için yani, orası da baskınlar gördü, kapandı açıldı, ama oranın tek avantajı vardı: bir taraf kilisenin bahçesi gibi iş yeri bir de konut yok, orayı da o kurtardı. Yoksa şey değil, orası da aşağı yukarı otuz senelik bir yer, altı Abanoz zaten oranın. Orası da şey, eski İstanbul'un genelevi sayılır yani. Orası Sadettin Tantan zamanında kapatılıyor (1978). Sonra Küçük Bayram Sokak dediğimiz, orası başlıyor tek tük böyle. 1980'lerden sonra da Cihangir'e çıkılıyor falan . Başka yerler falan sürekli böyle şey bu sokak kapanıyor; atıyorum iki-üç sokak ilerde başlıyor, burası kapanıyor, Beyoğlu değil de Şişli başlıyor; böyle şey gibi hücre gibi Yani bu işi bitirmek biraz daha şey yani bu sistemde bu yani elimizden başka bir şey gelmiyor.

CB: Peki Tarlabaşı, Küçük Bayram Sokak'ı besliyor muydu tarihsel olarak? Bulvarın açılmasının da, daha sonra bir etkisi olmuş mudur?
G6: O dönemde İstanbul'da fuhuşun merkezi Beyoğlu'ydu ki orada yani orası bile eskisi gibi para kazanılmayan bir yer. Çünkü, dediğim gibi, İstanbul'un birçok yerinden çalışanlar var şimdi, internet var; kulüpler kalmadı. Bir ara neredeyse 15 tane trans kulübü vardı; şimdi 2 tane kalmış. 15 tane nerede, 2 tane nerede… O kalan ikiden biri de karma zaten böyle bir durum.
CB: Tarlabaşı ile alakalı neler söyleyebilirsiniz?
G6: Şimdi orada oturanlar vardı; bir ara tekrar geri dönenler olmaya başladı. Bu ekonomi bozulunca kazanım yani gelir, orası daha ucuz kira diye, geri dönenler de oldu yani oraya. Şu anda da bir dönüşüm altında evler yıkılıyor; çoğu tekrardan bir kentsel dönüşüm adı altında insanlar çıkarılıyor falan, merkezi bir yer diye böyle bir şey var.
CB: Bir yaşam biçimi olarak birlikte yaşamın, kalabalık yaşamanın ne gibi bir etkisi var, hem sizin kimliğinize, hem diğer insanlar açısından?
G6: Yani şimdi şöyle avantajlı yanı da var can güvenliği açısından; birbirini koruyabiliyorsun. Bir yandan da saldırılara açık bir yerde oluyorsun; toplumda böyle bir şeyi de var, etkisi de var yani. Bir iyi, bir kötü…
CB: Hortum Süleyman'la karşılaşmanız nasıl oluyor?
G6: 1990'da oluyor. O zaman beni görmüş basından falan, sonra beni öğrenmiş işte. O zaman ben Başkurt'ta oturuyordum, sonra 1991'de arkadaşın evinde kalmıştım, o zaman yüzyüze gelmiştik, hepimizi hortumla dövmüştü. İnsan Hakları Derneği üyesiydim ben, hemen şikayet ettim. Tempo Dergisi'ne röportaj verdim, ondan sonra beni içeriye attı, katakulliye getirdi. Atatürk'e hakaret suçlamasından çıktıktan sonra da devam etti mahkemelerim. Sonra Beyoğlu'ndan gittik. 1996 Habitat döneminde tekrar geldi, bana haber göndermiş. "Bir zaman 2 ay yatırdım; şimdi 6 ay yatırıcağım." diye; geldi kapılarımı kırdı, telefon kablolarımı kesti, cep telefonu da yok 1996'da, ev telefonları işte cep telefonları yeni çıkmıştı o zamanlar düşün. İşkence gibi bir şeydi.
CB: 1996'da (Habitat süreci) nasıl bir dönüşüm yaşandı peki Ülker Sokak'ta?
G6: E çoğu kişi kaçtı, ne yapsın. Kimse kalmadı. Sadece bize de yönelik değil; herkes kaçtı. O zamanlar 70'e yakın trans vardı, düşün. Yani 2-3 ay içerisinde yarıdan fazlası gitti; o (Hortum Süleyman) buradan gitmeyecek diye düşündüler, Habitat diye gelmişti çünkü, bir buçuk yıl kaldı. Altıncı ayında bir tek ben kaldım orada; birkaç arkadaşı evime almıştım, sonra gittiler işte ama neye yarar yani…
CB: Habitat sonrası sokakta kaç kişi kaldı?
G6: Pürtelaş Başkurt zamanı orası boşaltıldı. Doğan Karakaplan zamanında bütün sokaklara baskın yaptı; son darbeyi de Hortum Süleyman indirdi. Cihangir'de Ülker, o kadar göze gelmiyordu; çok az insan vardı. Daha sakin bir yaşamı olduğu için çok şikayet yoktu, o yüzden orası şey kalabildi.
CB: Daha sonra Ülker Sokak'a geçiş yaşandı o zaman?
G6: Sonra ben geçtim,işte birkaç arkadaş geldi. Şişli, Beşiktaş'a falan gidenler de oldu ama Habitat'a kadar da Ülker yine kalabalıklaşmıştı. 70-75 kişi vardı; çoğaldıkça ama işin suyu çıktı.
CB: Mahalleli Güngör Gider (bir diğer görüşmeci) ile nasıl bir ilişkiniz vardı?
G6: Çok çok paracı bir kadın, şimdi bütün kiracıları çıkardı; iki yıldır apart olarak veriyor apartmanı. "Bu olayları ben başlattım, ben yaptım."; hepsi yalan… Belki de Hortum'un geri getirilmesinde onun payı vardı; ülkücülerle falanlarla beraber, mafyalarla bilmem neler.

CB: Peki yine bu olaylara paralel olarak, daha güncel bir örnek olan, Avcılar Meis Sitesi ile alakalı bir bilginiz var mı?
G6: Ülker'den sonra dağılanlar yeni gettolar oluşturdular. Cihangir de dağılınca E-5'e doğru bir gettolaşma oldu. Avcılar mavcılar, E-5 icat oldu. Onun öncesinde de çok insan vardı E-5'te; çok insan öldü mesela. Sonra da Ülker dağılınca Avcılar, Kurtuluş, Şişli, Kadıköy taraflarına bir dağılma oldu. Şimdi böyle bir noktada lokal gettolaşmalar olur, Fındıkzade'de de var mesela ama çoğalınca zaten şeye dönüşüyor, hemen baskı, hemen şiddet… Ya dağılıyor, ya dağılmak zorunda kalıyor; kalan ardılları da çok dikkat ediyor kendilerine.
CB: Avcılar neden mesken olarak tercih edildi peki?
G6: Kiralar ucuzdu orada. O binada zaten çok öncesinden beri benim bir arkadaşımın dairesi vardı deprem öncesi sanıyorum. Dairesi vardı, oranın kiraları ucuzdu; o aralar İstanbul'un en ucuz yeriydi. 1980'lerde orası İstanbul'un sayfiye yeriydi yazlık gibi. Bugün nasıl Kumburgaz yani, onun gibi. Araba çalışmazdı hiç oralara toplu taşıma. 1987-1988'de kapkaranlık geçerdin oradan; İstanbul demeye bin şahit. Deprem sonrası o dağılmadan sonra, oranın kiraları ucuzlayınca bizden bir grup oraya göçmeye taşınmaya başladı. Şimdi bile göçenler var, Beyoğlu'nda oturanlar eskisi gibi para kazanamıyorlar, zaten artık internetten çalışıyorlar, kiralar yüksek. Şeye doğru, Beylikdüzü Avcılar Maltepe Kartal taraflarına bir göç yaşanıyor; bir de böyle bir şey yaşanıyor artık benim şu anki evimin kirası mesela yüksek, haydi diyelim 1500-1600 (TL), şimdi ama Meis Sitesi'ne sor bir, geçen sene miydi neydi 500-600 e mi ne oturuyorlardı; 2+1, 1+1 evde yani. Şu anki şeyin, Taksim'de mesela Kurtuluş'a göre evin yarısı yani. Kurtuluş bile 2+1 ev, 1600 civarı; aynı ev Taksim'de 2500-3000 TL. E orada 600-700'dür. O yüzden de az kazanınca kirayı da ödemek zorundaysan, ucuz yere gitmek zorunda kalıyorsun.
CB: Peki trans kimlik Avcılar'dan neden uzaklaştırıldı sizce?
G6: Ya ranta döndü tabii, çünkü bizim oradaki evlerin çoğu trans ev sahipleri oluyordu. Yine translara kiraya veriliyordu. Şimdi o binadan ayrılma olunca, evler de çok ucuza gitti. Hayır şey de var mesela, karanlık işler de karışıyor, tehlikeli hayatlar yaşıyoruz yani; bir sürü bağlantı var, çok karışık yani… Bu bölgelere saldıran herkes daha sonra buralardan arsa almış, pay almış; biz sonradan öğrendik. Yani ahlak-namus diyorlar, ondan saldırıyorlar ama rant aslında. Yani 1955-1956 olayları gibi işte, şey de var mesela, bazen devlet göz yumuyor, Tarlabaşı mesela… Bütün gayrimeşru işleri oraya yığıyor; e sonra millet canından beziyor. "Aman satalım da gidelim!" oluyor, sonra dönüşümü meşrulaştırıyor. Tarlabaşı'nda öyle, Cihangir'de yani zaten bitti artık, kalmadı da. Barınan yok; ev vermezler artık bir transa yani…
CB: LGBTİ hareketini genel olarak nasıl görüyorsunuz?
G6: Ben zamanında çok emek verdim ama artık haksızlıklar şeyler çok oldu bu konudan kendimi çektim çok. Trans yürüyüşü de artık şovlaştı. Enteresan bir hal aldı ya. Bu bir hak hukuk mücadelesi; maaşlı elemanla falan olmaz bu işler, "Bize bir yasa lazım." diyorlar; fuhuşu meşrulaştırıyorlar. Onun için dünya hareketi olarak olumlu ama Türkiye'de işler farklı, artık kendimde de o gücü görmüyorum. Yorgun da değilim de bazı şeyler yapılmaya değmiyor; herkes kendi devrinin acısını çıkarıyor. Artık herkes kendi bayrakçılığını yapsın. Bilen bilir ne kadar emek verdiğimi zaten. 2004'te ilk yürüyen bizdik mesela; 20 kişi yürüdük tüm saldırılara açık yani. Karma örgütlerde de translara karşı bir sınıflandırma olabiliyor aslında, ben kendi adıma da çok ayrımcılık yaşadım yani, böyle bir şeye dönüştü hepsi. Kendi içimizdeki kavga daha korkunç, birbirinize destek olmanız lazım mesela işte olmuyor. Yabancılaşma çok; halbuki eşitiz ya.
CB: Transların Türkiye'de yaşam beklentisi nedir sizce?

G6: Ya o kişiden kişiye göre değişir, çoğu zaten zorunlu oldukları için fuhuş yapıyor. Zorunlu olarak yaptığı için keşke başka bir iş alanında çalışsa; çünkü fuhuş çok zahmetli bir alan. Her türlü sapık oluyor, polis var, sevmediğin insanın üzerinden para kazanmak falan. Çok çirkin aslında; ruhen yıpranıyorsun; bedenen yıpranıyorsun. Aynı şey kendi cinsdaşlarınla da geçerli, pazar kavgası yapıyorsun. Ben bir baktım kapitalizmin en azgın çarkları arasında kalmışım, kapitalizmin çarkları en çok orada döner. Birbirleri ile çirkin, pis, güzel kavgası, birbirine bir sınıf ayrımcılığı yaşanıyor. Trans kadınların fuhuş yapmadan diğer iş alanlarında çalışma imkanları verilmesi, diğer insanlarla eşit şartlarda olması insanca yaşama olması gerekiyor. Kadın örgütlenmesinden de daha zor bir alan eşcinsel örgütlenmesinden de öyle zor bir alan; ben göbeğimden çatladım. Hep bir adım atıyorsun sonra sıfıra dönüyosun hep… Tekrar yükselt, tekrar çök; artık şey hale geliyorsun, ne hali varsa herkes kendi uğraşsın diyorsun biraz. Ben çok bedel ödedim; 20-30 sene mahkeme kapılarında geçti. Biri bitiyor biri başlıyor… Aramızda okumuş etmişler de ayrı bir dert, tepeden bakar diğerlerine ne etliye ne sütlüye bulaşır, köşeyi dönenler de bulaşmıyor, ben kendi hayatımı kurtardım diyor mesela… Bizim diğer halkımız ne ise translar, eşcinseller de aynı Avrupa'daki gibi değil yani. Avrupa'da trans sanatçı mesela işinde gücünde gidiyor; kurumlara yardım ediyor. Bizde öyle bir şey de yok; bu açıdan bizim ülke çok ayrı bir noktada yani. Para artık herşeyin üstünü kapatıyor… Bir yere leke sür; karşındakine ne görüyorsun diye sor. Leke der, değil mi? Ama üstüne para at; bu sefer ne dersin, "Para görüyorum.". E demek ki para, her şeyin üstünü örtüyor.
CB: Peki şu zamana kadar yaşadığınız, deneyimlediğiniz, en kötü anınız nedir?
G6: Ay valla gelmedi aklıma ya şimdi… En kötü herhalde o 1996 yıllarındaki Ülker Sokak olayları falandı, çok büyük şeyler yaşadık ya biz. Kapıların kırılması, baskınlar… Evden bir yıl sokağa çıkmadık; evde elektrik yakmadan, televizyon izlemeden oturdum, evde oturduğumuz anlaşılmasın diye. Bakkaldan alışverişim yasaklandı mesela ya; oraya kimse gelemiyordu yani, biz duvar dibinden çıkıp yapabiliyorsak yapıyorduk yani, en kötü o zamanımdı psikolojim bozuldu. Kendi içinde mesela evime aldığım bir sürü arkadaş, onlarla da uğraş dur. Komün yaşam da zor, hele bir de o şartlarla. Yukarı tükür sakal, aşağıya tükür bıyık… Para kazanamıyorsun; kaç ay makarna, yumurta, çorbayla karın doyurduk. Evin içinde kalabalık, o stresle düşün 4 yıl… Ya hastalığa yakalanırsın yani, ben mücadeleci ve dirençli biri olmasam, çoktan kafayı yemiştim, intihar etmiştim, uyuşturucu müptelası olmuştum. O zaman zaten evim de ortada kalmayacaktı; sokaklarda olacaktım bu yaşımda. İç direncim sağlammış demek ki, zayıf biri olsam, savrulup gidecekmişim. Güçlü olmak çok önemli; güçsüz olursan her yerde ezilirsin.
CB: Hayatınızın amacını nasıl özetlersiniz?
G6: İnsani bir yaşam sürebilmek… Bir yerde okumuştum; trans olmak hakkında "kafanda sürekli üzerine dikkat çeken bir tabela ile gezmek" gibi bir şey yazıyordu. Çok doğru… Hâlbuki senden, ondan ne farkım var; hepimiz insanız.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad **: Ceren Balkan**

Doğum Tarihi ve Yeri **: 12.01.1991 / İzmir**

E-posta **:** cerbalkan@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** **:** 2013, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
- **Yükseklisans** **:** 2016, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı